

ÉLET SZERETET HALÁL

ÍRTA:
HOLLÓ JÓZSEF

II. KIADÁS

BUDAPEST
BETHLEN GÁBOR IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Bethlen-nyomda rt. — Felelős vezető: Lombár László

TARTALOM.

ÉLET

	Oldal
Magyarázkodás	7
Érdekes kísérlet	31
A hit.....	44
A bűn filozófiája. Kettőség.....	56
Mozaikdarabok.....	59
Istenünk	67
Jézus Krisztus.....	72
Antikrisztus.....	98
Karma.....	120
Csodák, Jövendölések.....	125
Felfigyelés	138
Okkultizmus, spiritizmus.....	140
Élet	156

SZERETET

A szeretet megszületése	173
Anyai szeretet	178
Szerelem.....	181
Szeretet fejlődés.....	184
Ellenségeink szeretete.....	191
Szenvedés.....	197
Gyűlölet.....	202
(Átok. Babona, Harag, Bosszú, Szépség, Jövendölések, Hittértők, Sidi-Bou-Said, Öngyűlölet.)	
Háború, Nacionalizmus.....	217
Vallásaink.....	231
Alamizsna	235
Ha szeretet lakoznék bennünk.....	238
Imádság.....	244

HALÁL

Bevezető beszéd.....	263
A halál művészete.....	268
Anyag, tömeg halál.....	281
Temetés, Gyász.....	290
Nemo ante mortem beatus.....	297
Tetemrehívás.....	305
Utolsó elmélkedések.....	312
Búcsú.....	324

MAGYARÁZKODÁS

Mindenkivel karöltve szeretném egyszer megkeresni Öt, aki mindennek oka és teremtője. Szeretném, ha szakítanánk magunknak pár percet és kikutatnánk mi az akarata. Nézzük, mik a szándékai. Milyen szerepet adott nekünk. Mit vár tőlünk? Miért alkotott? Mi bántja, minek örül?

Szeretném, ha e keresés közben találkoznanánk önmagunkkal. Találkoznanánk azokkal a gondolatokkal, melyek minduntalan megszületnek bennünk és rendszerint halálra vannak szánva.

Szeretném, ha az élet zajló ritmusában, földi ügyelgéseink között a legtöbb problémát megoldhatnánk és választ nyernénk örök kételyeinkre.

Újfajta kérdések ezek. Állandó bizonytalanságok. Szomjas vágyódások.

Idegenszerűségük szomorú bizonyítvány. Már régen ismernünk kellene mindezt. Az idők folyamán minden kérdés megtalálhatta volna a maga feleletét.

Körül kell néznünk csupán, felfelé kell nyúlunk és mindent elérhetünk. Észre kell vennünk, hogy az Istenség és Mindenség-keresés nem sejtett tehetőséget tartogat számunkra. Be kell látnunk, hogy a jövőben mindig nagyobb szerepet kapnak majd a spirituális kérdések és áthatják egész életünket.

Megnemesítik a küzdelmet, dallamosabbá teszik a zenét, tartalmasabbá a prózát és megújítják a művészeteket. Ha azután megoldottuk az elemi problémákat, kinőttünk a kamaszkorból, akkor állandó vi-

rágos tavaszt varázsolhatunk a földre. Gyermekbetegségek, gonoszság és gög nem fertőzik meg többé napjainkat, — könnyebb lesz a test terhe és szebbek lesznek a földi tájak.

Lehetetlenség Isten nélkül élnünk és lehetetlenség nélküle boldogulnunk. Térjünk (vissza) Hozzá és akkor örök derű lesz a jutalmunk.

Ez a könyv ezt a merész célt szolgálja. Istenről akar írni és Hozzá akar elvezetni.

Ha pap írta volna, — azt mondhatnánk, kötelessége. Ha filozófus, vagy bölcselő sorai lennének, úgy is természetesnek vennénk. De én, e sorok írója, sem pap, sem tudós, sem filozófus nem vagyok. Ember csupán a kétmilliárd közül, szürke, bűnös, tudatlan lény. Ember vagyok és talán egyedüli érdmem, hogy nem szégyenlem oktalanságomat. Felnézek az égre és elszédülök. Lenézek a földre és megundorodom. Ebben a két végletben utat keresek, és a modern, hajrás élet-száguldásunk között Vele foglalkozom.

Megcsömörlöttem a hazug társadamiaskodásoktól, az élet hamis gyönyöreitől, az ál-haladásoktól. Be láttam, hogy száguldásunk semmivel sem visz előre, és főleg nem ad megnyugvást.

A boldogságkeresés maholnap elveszti eredeti értelmét. Az emberiség pénzt és gyönyörhajsztát ért boldogság alatt és ezt akarja elérni. Nem kiérdemelni, megverekedni érte, hanem elnyerni. Könnyen, olcsón, verejték nélkül. Nem élni akar, hanem habzsolni. Nem

dolgozni akar, hanem munkát mimelni. Nem becsületet akar, hanem „minden áron” való előretörést.

Néha elnézem őket (és magamat), — milyen szánalmas teremtések vagyunk. Könnyebbé akarjuk tenni életünket és megnehezítjük azt. Üde mosolyt keresünk, kevesebb tolakodással, és földi harcaink oly ocsmányul véresek.

Úgy gondoljuk, hogy csak külső ellenségeink vannak, pedig mi magunk vagyunk az igazi ellenségek.

Gyűlölünk, önzőn, kegyetlenül és módfelett türelmetlenül. Mindent akarunk, de azonnal. Mindig akarjuk és határ nélkül.

Műveltek vagyunk a magunk módja szerint. Sportolunk, flirtöliünk és öröm nézni dagadó izmainkat. Látszólag Sparta kora tér vissza, pedig inkább Róma örömtanyáihoz vagyunk méltók. A testi szépség fejlődésével, kifinomultságával nem haladunk hasonlóképpen lelki téren. Kozmetikai szalonokban elhanyagoljuk a szellemet és vallásainkat szégyeljük, mintha gennyes kelések lennének azok.

Különös emberek vagyunk, óriási cirkuszt csinálunk az egész földből és imádjuk a vad játékokat. A Vöröskeresztet világszervezetté tesszük, de ugyanakkor gondoskodunk a tankok viláгурalmáról. Kórházakat építünk, de ezzel egyidőben nyomorékká tesszük az embereket. Békét szónokolunk és gőzerővel készülünk a háborúra. Mosolygunk és gyűlölködünk.

Legyen elég rothadt különcködéseinkből. Fordítsunk egyet a kormányon. Legyünk másfajta emberek. Keressünk biztosabb módokat az érvényesülésre.

Nézzünk felfelé és elemezzük az élet, szeretet és halál alkotóelemeit. Boncolgassuk a jót és vonjuk le a következtetéseket. Keressük meg Istenünket, és legyünk egyszer valóban homo sapiensek, igazán haladók, valóban modernek.

Alfa és Omega. Száraz földi fogalmak csupán. Nem volt kezdet, amiképen vég sincsen. A múlt örökkévalóságát a mi végességünk nem dönti meg.

Lettünk, hogy örökké legyünk. Megkezdődött a teremtés és talán még napjainkban is folytatódik. Teremtődtünk. Kiemeltek bennünket a semmiből, a mindemből és helyet adtak a világtérben. Megalkottatott a lét feltétele és megindult a földi élet.

Lapozzuk fel földünk történetét, és évmilliárdok ejtenek bámulatba. Rettenetes súlyát érezzük az időnek, egy számunkra készített bilincsnek, pedig ezek a bizonytalan, találgatott korszakok csak parányai a végtelenségnek. Öreg bölcsek, stoikusok, asztrológusok, Paracelsusok nem voltak még, amidőn a föld már ködtől tisztültan forgott. Nyughatatlan bolygók, Alfa Centaurik, fényévezredes napok, szomszédos világrendszerek, semmik voltak, amidőn Ő már élt és uralkodott. Idea volt a mindenség, a makrokosmos még mikrokosmosi mag volt csupán, — vagy talán annyi sem. Gondolatok voltunk, elképzelések, semmik.

Most élünk és vagyunk.

Vagyunk és kártyavárnyi sárbolygónkon nagyképűsködünk és vitatkozunk. Gyermekjátékszerűen felfedezünk természeti törvényeket és repedezünk a gögtől.

Szíveket operálunk, de mivel a föld százezernyi városának egyik sarkán sem találkoztunk Vele, nem hiszünk benne.

Tébolyító vakság, őrzöngő tudatlanság, ámokfutás vesztünkbe-rohanás.

Nincs Isten, de miért is legyen?

A nap eddig még „mindennap” felkelt. A hold a többi égenbolygóval „szabályok” szerint közlekedik, minden olyan rendszerezett, természetes, látható és nem tételezi fel a forgalmat irányító kezét.

A Halley üstökös 76 évenként meglátogat bennünket. Tudja, mikor kell jönnie, — megjelenik és kötelességtudóan tovább vándorol. Az anyagi világ, mint egy pontosan beállított óramű forog és minthogy sehol sem mutatkozik az Alkotó, talán nincs is.

Ha egy Mars-lakó belepottyanna egyik tengerrünkbe és felmászna egy távolról kormányozott hajóra; úgy minden bizonnyal azt gondolná, — nincsen élet a földön. Pedig van élet és van halál is. Van praehistoria, középkor, újkor. Van rádium, van troposzféra, sztratoszféra, minden van, — csak Isten nincsen.

Ez a ma logikája.

Milyen gyermekes volt egykor az emberi lélek. Imádott mindenféle csacska holmit, napot vagy valami hasonló barbár fogalmat, pedig ezek „szerintünk” nem istenek.

Amidőn egy szubjektíven érezhető, de nem bizonyítható őskorban kiváltunk az állati életből (Isten megteremtette az embert) — csodálatos módon vallásos lényé lett a homo primigenius gyermeke. A természe-

tet nem nézte a maga „reális valóságában”, hanem „hamis” érzéseire hallgatva, leborult a lét imádságot parancsoló fensége előtt.

Kezdték hinni egy náluk magasabb lény létezésében és barbár kilengésekre ragadtatták magukat. Boszorkányokat kreáltak, mészárlásokra vetemedtek és vallásos fanatizmusuk néha örvénygőssé fajult.

Afrikában a fetiszizmus volt divatban, hol az érzéketlen, holt tárgyaknak természetfölötti erőt tulajdonítottak. Később Kína, Babilónia és Egyiptom szerencsére módot adott, hogy az ú. n. vallásosság megközelítse azt a fogalmat, amelyet ennek a szónak ma tulajdonítunk. A naturalizmusból kiinduló vágy, egy melanholikus elábrándozott sag fejlesztették a durva elképzeléseket. A művészet felütötte fejét és ez nemcsak a márványt puhította meg, hanem az emberi lelkeket is. Politheista, monotheista álláspontok harca, Brahmanizmus, Buddhizmus mértföldeket jelentettek a haladásban. A Stix ködös gőzétől hosszú út vezetett a Jordán vizéig. Charont, Cerberust elsöpörte a tisztultabb világfelfogás. Zeuséknak menekülniök kellett a háládatlan hitüket veszítették elől.

Mint minden kornak, úgy a pogányságnak is meg voltak a maga konzervatív romantikusai, akik sajnálták a szegény állástvesztett isteneket, a „régis szép időköt”. Pontosan tudták, mit hogyan kell tenniök és a megszokott áldozatok logikusan elfogadtatták a kérés fokozott hatékonyságát. Az új rendszertől már csak lustaságuk miatt is idegenkedtek.

Az új vallások jelentkezései bizonytalanná tették

a hívőket és megnyitották a fantázia zsilipjeit. Más hitet kellett keresni. Kutatni új, megnyugtató erkölcsi tanításokat, melyek nemcsak a földi életre adnak szabályokat, hanem a túlvilágira is. Az Alkotóval együtt tagadott túlsó oldal ezentúl állandóan benne szerepelt az emberiség képzeletében és kifejezte azt a vágyat, hogy a látszólagos igazságtalanságok, vagy a rövidnek tartott földi élet után kiegyenlítődés jön, illetőleg további tevékenységre nyílik alkalom. Kitartóan döngették a kapukat, de nem kaptak választ.

Az okkultisták ugyan bámulatraméltóan minden korban ugyanazokat vallották, de nem tudtak általános jelentőségre emelkedni, mint ahogyan soha nem akartak „vallást” alapítani, hiszen nem ezek voltak céljaik és feladataik. Pythagoras iskolája túlságosan jelentéktelen volt egy nagy világáramlat megindításához.

Konfucius, Zoroaszter, a Halottak könyve mind a keresés időszakát jellemzik és érthetetlen, hogy az emberiségnek tízezer esztendőkre volt szüksége, míg megtalálta az egyedüli igazságot, az egyedüli Istent.

Nem sokkal később elkövetkezett azután a végleges fordulat, egy korszak, egy világalkotó jelenség. Megszületett Bethlehemben egy gyermek, akinek nagyobb befolyása volt az emberiségre, mint bárki, vagy bármi másnak.

Sokan azt állítják, hogy Názáretben született. Ez a kérdés azonban nem bír jelentőséggel, csupán az a fontos, hogy eljött közénk és forradalmat csinált.

Voltak, akik csupán szépséges mítosznak tartották, mások pedig még a szépséges jelzőt is megtagadták tőle.

Akadtak a történelem folyamán páran, akik vad haraggal rontottak Neki, de ezek visszataszító dühe megmutatta, hogy igaz Isten-emberrel állunk szemben. Pathológikus gyűlöletük nem szennyezte be alakját és megérve a huszadik századot, a tudomány, a technika lángszórós kereszttüzeiben csak fényesebben ragyog szenvedő szép arca.

Magam azonban nem Jézus életét akarom megírni, ezt megtették már előttem egynéhányan, jól rosszul egyaránt. Én inkább az Atyát keresem és gyarló apróságommal ő előtte szeretnék leborulni. Természetesen a történelmi Jézus és az öröktől fogva létező, javunkért küzdő örök Krisztus minden soromat áthatja, hiszen Mindenhatónkat, egyedüli Istenünket, nehéz Tőle különválasztani. Éppen az ember-Isten elválaszthatatlansága okozza, hogy tulajdonképen az emberről írok, amidőn Feléje akarok fordulni. Mi csak magunkon keresztül és magunkban találhatjuk meg Istenünket. A hétköznapi szürkeségekben kell meglátnunk őt (hiszen mindenütt jelen van) és lelkünkben, — vagy írjuk másként, — benső énünkben fedezhetjük fel.

Rettentő nagy feladat Róla írni, aki mindennek oka, teremetője és végcélja. Könnyebb rólunk írni, akik egyszerűbbek vagyunk, de még sem olyan kezdetlegesek, mint gondolnánk.

Rejtett, okkult érdekességeket kell felkutatnunk, hogy méltó módon tekinthessünk körül. Egyszer már igazán meg kell keresnünk Őt és meg kell: találunk, magunkat.

Keresünk és semmit sem találunk. Belepislogunk

a mindenségbe és megszedülünk a távolságoktól. Képtelenek vagyunk helyes logikával továbbhaladni, hiszen az asztronómia és asztrófizika, amikre olyan büszkék voltunk, nem tud bennünket átsegíteni távoli naprendszereken keresztül. Nem tudjuk elképzelni Őt és fantáziánk még lábának szintjéig sem képes felemelkedni.

Mi végtelenül alacsonyan, ő pedig végtelenül magasan van.

Tökéletesen jellemző ránk az izlami mondás. Egy az Isten és Mohamed az Ő prófétája. Valóban egy az Isten és szükséges egy összekötő kapocs az istenséggel. Minden vallás felmutat egy ilyen Mohamed-mózesi alakot, csupán Jézus követői tisztelhetik benne a Fiút, az Istenháromság egyik személyét.

Tisztultabban nem jelentkezhetik erkölcsi tanítás, megnyugtatóbb nem lehet semmi, mint a Róla szóló Evangéliumok. Ezek a sorok teljes mértékben meg-egyeznek törekvéseinkkel és megkönnyítik a Mindenható keresését. Ebben a csodálatos anyagban a holnap filozófiája sem tud felfedezni egy szemernyi avult piszkot, ami az egyetemes jóval, vagy az igazsággal ellenkeznék. A számító realizmus, a vad életkönyöklés is elfogadhatja boldogító szabályaként.

E szabályokra szükségünk is volt. Zabolátlanul, szánandó tévelygésben kóboroltunk a földön, míg eljött a Nagy Tanító, hogy megváltson bennünket és mutasson egy utat, a „moderneknak” is elfogadható mesgyét.

*Hosszú volt eddig az emberiség útja és a mai kor-
nak szomorú a lelki egyenlege. A naturalizmus lealko-*

nyultával még jobban elvesztettük a kontaktust környezetünkkel. Bevonultunk blockházainkba és mindennek hátat fordítottunk. Oedipus tragédiákon rágódtunk, ihletett művészi alkotások előtt hódoltunk és az istenség egy elhullajtott salakjában feltalálni véltünk mindent.

A kínai ősszobrokat és a mai kor pantheoni értékű remekműveit egyaránt lart pour lart alkották. Nem a földi kert szépségeért, nem az Ő iránta való hódolatból készültek ezek, hanem az alkotás gyönyöréért, a művészet nektár csepp jeiéért, vagy a hírnév és siker alacsonyrendű célzatosságáért.

Kizárólag magunk köré néztünk, magunknak éltünk.

Beletemetkeztünk az anyagba és hajcsárai lettünk a tömegnek. Rabok lettünk és rabokká tettünk másokat is.

A korok tovább száguldottak, de mi egyformák maradtunk. A díszletek változtak, de a lényeg megmaradt.

A kapitalizmus megszületése pl. felváltotta a régebbi rabszolgaságot. Világrészek, fajok, kasztok taszító ellentétként ismét felaprózták az emberiséget. A gög és irigység, mint apokaliptikus fiókák örültek a szakadékok kimélyülésének. Tébolyult örömhajszra lett a gazdagok programja, a nyomorultak pedig elvadult gyűlölettel tekintettek elnyomóikra. A „Das Kapital” csak elmélyítette az ellentéteket és kihirdette a harcot. A felülről jövő vérszegény segítség pedig még jobban felbőszítette az alsóbb osztályokat. Teljes lett a szívek anarchiája és az elkülönülés. Milyen nehéz lehetett ebben a korban Istenről beszélni az embereknek. Bárgyú korlá-

toltságnak számított szeretetet hirdetni, bár napjainkban sem nagyobb a megbecsülése.

Az utca realizmusa állandóan fülünkbe harsogja a gazdasági érdekek szükségszerű kiharcolását. Vadul nekirohanni a másiknak, kiölni magunkból a maradék jónak minden morzsáját, ezt tartjuk egyedül célravezető eszköznek. Egyének, családok, társadalmak, nemzetek ezen a törvényen épülnek fel és így természetesen nem lehet csodálatos a csőd. Autarkia tombol mindenütt, — a szeretet export-importjának teljes megszüntetése, az előle való kíméletlen elzárkózás.

Ebben a vitágromlásban az egyedeknek, a „sejteknek” fokozott szerep jut. A szerep azonban megszemélyesítőre vár.

Az egyén hatalmas úr. Mindig túl sokra becsüli magát, de ha az igazság viláгурalmáról van szó, azonnal szerény lesz és mentegetődzik. Miért kezdjem el én megjavítani a tömegeket, hiszen egyéni gyengeségben nem lehetek rájuk nagy befolyással?

Szép a báránybőr, de néhol kopott és átlászó. Tetszelgünk önbecsülésünkben, mint egy csalfa tükörben és állandóan sopánkodunk. Milyen ez a világ, milyen förtelmesek az emberek.

Állandóan csak a föld, mindig csak mások, mások, rajtunk kívül állók, személyek, anyagok egyaránt. De mi magunk sohasem hajtunk fejet a kritika ostora előtt.

Csömörös undor ettől a vészes korlátoltságtól. Felfelé és befelé kellene tekintenünk és így tisztáznunk szerepünket. Néha elegendő bensőnket tisztogatnunk, hogy megtaláljuk Őt, a Nagy Irányítót. Helyette hab-

zsoljuk az újságok híreit, ideges rohanással sietünk a szórakozó helyekre, utazunk, „nézünk”, „olvasunk”, — és mégis, — semmit sem látunk. Bántó egyszerűségek mellett érzéketlenül haladunk el, kétségtelen igazságokat nem veszünk észre. Nem, foglalkozunk a lényeggel, nem törődünk Vele és a lét értelmével. Elpazaroljuk éveinket, unalmas lényegtelenségekkel tömjük tele hónapjainkat és huszonnégy óránkból egyet sem szentelünk Neki.

Ha egy gondolatszeizmográf megmutatná agyműködésünket, megdöbbentő eredményekre jutnánk. A túlnyomó többségű átlagember egész életében nem morfondírozott többet az igazság és mindenség nagy problémáin pár szerény óránál. Egy földi vágy elérésére néha életünket pazaroljuk, míg a másik oldal mérhetetlen távolságaival mit sem törődünk.

Legyünk egyszer próbaképen vad atheisták, teljes mindenségtagadók, tudatosan gonoszak, hodie mihi, eras mihi, semper mihi elvet vallók, — boldogít ez bennünket? Az ideges nyugtalanság enged pilláinkra színes álmot? Nem mérgezi meg minden pillanatunkat a miért, hogyan kérdések ördögi zshivaja? Nem kerget vissza a hitetlenség a hithez?

Haladásunk kedvéért menjünk néha tudatosan visszafelé. Adjunk magunknak alkalmat nekifutásokra. Munkálkodjunk világszemléletünk felépítésén. Ha már másokat pusztulásra szánva, részvétlenül gyűlölünk, legalább magunkkal szemben legyünk belátók és irgalmasok. Az isteni benső szóatra figyeljünk fel néha. Alkalmazkodjunk hozzá, hiszen általa a stúdiumokat

nem végzettek is megismerhetik az egyetemes igazságokat.

Foglalkozunk azzal, amivel kizárólagosan kellene törődnünk. Szenteljünk percekét annak, amik évtizedeket érdemelnének.

Lássuk be végre, hogy a pápua, hottentotta, busman, sárga, fekete és fehérnek egy a sorsa a földön. Teljes itt a demokratikus testvériség és hiába akarunk ez ellen tiltakozni, csak nevetségessé válik kínos erőlködésünk. A születés és halál egyformasága eltörli a képzelt egyenlőtlenségeket. A buddhistáknak, mohamedánoknak, sintoistáknak, sémitáknak, keresztyéneknek, keresztényeknek, pogányoknak és a többieknek, egy a teremtetője. Nincsen külön Istenünk, nincsen százféle igaz vallás, hiszen csak egy út lehet a helyes.

Milyen szánalmas szégyenteljesség a sok templom, ha közöttünk gyűlölet, engesztelhetetlen harag pusztít. Mindnyájan egyformán Isten gyermekei vagyunk. Szeretetért és szeretetre születünk. Olyan nehéz tétel ez? Az emberi agy termetté matematikai komplikaltságok mellett talán egyszerűsége miatt nem érthető? Azért, mert az egész materiális világ rezgése berzenkedik tőle, ez még nem akadályozhat meg bennünket szabad elgondolásainkban.

Ha visszatérünk munkánk mellé és a világ lemosolyogja fejlődő hitünket, ne legyünk gyávák, kicsinyhitűek. Anyagiasságunk ne diadalmaskodjék rajtunk. Álljunk ki a porondra és tegyünk hitet a létezése mellett. Van és él. Ezt ordítsuk a világ fülébe és ne féljünk remegve a megköveztetéstől.

Én megteszem ezt a szokatlan vallomást.

Hiszek benne. Benne, az egyedüli, örök, igaz Istenben. — Összeölelkezik ezen alázatos hitem az emberiség Istenvágyával. Ilyenkor úgy szeretnék belecsimpaszkodni a nagy gondolkodók és tiszta életűek köntösébe, hogy legalább egy cseppet kapjak üdülésüt ebben a nagy földi purgatóriumban. Szeretném, ha Szent Ágoston tudományossága, Szent Ferenc bájos szeretete, Meister Eckehard és Jakob Böhme misztikája segítene az örök úton. Bárcsak megtalálnám Giordano Bruno belső Krisztusát, Savonarola kemény hitét, Prohászka Ottokár lelki csillogását. Kari Weinfurter és Surya okkultizmusa, Svedenborg tátnokisága, Trikál és Ravasz bámulatos tudása erősítsenek, ne csak időlegesen, hanem örökké. Végül szeretném átadni másoknak azt az örömet, amit ez az állapot nyújt. Belelehelni a levegőbe, be az emberek lelkébe a hitnek ezt a kábító, édes gyönyörűségét.

Az érzelmeknek skálája, nagyfokú feszültsége azonban lecsökken, mire papírost ér és küzdve a szavak nehézségével, meghamisító értelmével szánalmasan látom, milyen szürke lesz az előbb még égi fénytől csillogó megbizonyodás.

Hiszek Benne.

Nem befolyásoló hangulatok erősítettek meg ebben, nemcsak akkor gondolkodom így, amidőn egyedül vagyok és csacsogó patakok partján bámulom a természet fenségét, hanem velem van ez a hit az élet zsivajos küzdelmeiben is. Velem van sikerben, sikertelen-

*ségben, boldogságban és boldogtalanságban egyaránt
Legyen is velem örökké.*

Az emberek gyakran összetévesztik a tudományt a vallással. Sok nagyképű könyv látott már napvilágot, amelyik kizárólag ezzel a kérdéssel foglalkozott. Egy tételt azonban mindegyik elfelejtett hangsúlyozni, sőt éppen a fordítottját bizonygatták. A vallás ugyanis fölötte áll a tudománynak.

Tudom, hogy mérhetetlen „tudománytalanság” ez a kijelentésem és a kriticizmus teljes semmibevevései jelenti, de a vallás-morált és a fizikai síkhoz tartozó tudományt nem lehet összehasonlítani. Nem egyneműek, nem szorozhatók és nem adhatók össze.

Ismerem a felhördülő ellenvetést, ezért sietek megjegyezni, hogy Galilei históriája ismert előttem. Az izlam és a hinduizmus kinövései, a sémiták éghajlattörvényei, a bukott pápák példája sem befolyásolják a kérdést. A tanítások tisztaságát soha sem tudta bepiszkolni pár ember és helyi tudatlanságok miatt a különben isteni maggal rendelkező vallásrendszerek nem támadhatók meg.

Spinoza, Shelling, Hegel és a többiek feltevéseit, filozófiáját nem dönti meg a tudományos haladás „technikai hajtása”, csupán egy más filozófiai rendszer lenne hivatott helyükbe ülni. Így a „szentírásoknak” sem kell reagálniok „másirányú” támadásokra.

Maga az Evangélium hozzáférhetetlen és erkölcsi nagyságát semmiféle haladó kultúrfelvilágosodottság nem tudta és nem fogja tudni kikezdeni. Érinthetetlen

és pótlásáról, javításáról szó sem lehet. El kelt merülni benne és akkor többet használ, mint a legigazibb művészetben, vagy kutatásban való felfrissülés. Renan, Ewald, Reuss és Shenkel kaparászó bogarászásai nem tudnak meggyőzni és csak szomorú, hogy részszerű kérdések lefoglalták őket. A nagy célt, a Nagy Személyt mindig szem elől tévesztették és földi alagutakban ástak.

Elszomorít a következő kitételek gyakorisága. „Nem osztom Weisse, Volkmar, Graetz véleményét, kik azt hiszik, hogy az egész könyv Jézus idejénél később-ről való. Nem osztom, mert a bibliográfia.. . Nem osztom, mert...”

Nem, mi sem osztjuk a nemosztók véleményét. így nem lehet megvitatni az istenproblémát. Tudománytalan nagyképűség, áltudományoskodás, amit csinálnak. Kizárólag a tudomány szó végleges lejárata az eredmény.

Tanuljuk meg előbb a Nagy Törvényeket és akkor suttogva közölhetjük fekélyes kételyeinket. Olvassunk sokat, hogy kellő értékére, vagy abszolút értéktelenségére szállíthassuk le a különben tehetséges hitetlenek munkáját.

Mennyi jószándék, látszólagos részrehajlatlan tárgyilagosság, elmélyülés jellemzi egynémelyük munkáját. Gyakran önmegtagadóan éltek, minden idejüket mozaikdarabok megvilágításának szentelve. Nagyok voltak és hibásak. Nagyon hibásak. Hibásak az olvasóval, az utókorral, de legfőképpen önmagukkal szemben.

Táby „Gondolaterőink metafizikai megvilágítás-

ban” című munkájában kitűnően megmagyarázza az elfogultság egyik okát. Gondolataink ugyanis, mint ködös falak körülvesznek bennünket és a hibásan megszületett gondolatf orrnak folytonosan ott lábatlankodnak előttünk. Nem látunk „saját magunktól”, nem tudnak hozzánk érni az ellenérvek, az igazságok.

Az én gondolatnyomorékjaim is sokáig megbilincseltek és kis felhőfoszlányokon keresztül csak nagy sokára vettem észre a napot, a fényt, az örök melegséget.

Siessünk beleilleszkedni a világ pozitív céljának hajtóerejébe, harmóniájába, mert csak így haladhatunk. Addig tanulnunk kell, mert tudatlanságunkkal, alapnélküli ellenvéleményünkkel legjobban magunkat büntetjük.

Kétféle módon térhetünk meg. Rájövünk, vagy rádőbbenünk valamire.

A páli megtérés nagyban különbözik a judásitól.

Júdás is „megtért”. Amidőn látta borzalmas tettének következményeit, rájött bűnének ocsmányságára, visszatért Jézushoz. Elismerte hibáját és a kötéllel ítélkezett. Azt hiszem nem lehet kétséges a Krisztusi-ismerek előtt, hogy Judas a másik parton bocsánatot nyert, bár vezekelnie kellett. Ha számításba vesszük az öngyilkosság legnagyobb bűnét, úgy maga korbácsolta meg legjobban önmagát, sötétítette be lelkét.

Tragédia a kezdetben és tragédia a végben.

Kétezer év óta ismerjük a megtérés igazi fogalmát,

mintha elismernők, hogy előtte „ilyesminek” nem volt helye.

Ennek nagyon sok ellensége támadt. Sokan igazságtalannak tartják puszta lehetőségét, mások reklámszerűséget látnak benne. A tékozló fiú bátyja ma is él és idegenkedik a gondolattól, hogy bűnös embertársa is megbocsájtást nyerjen. Pedig az Ő lelkében valószínűleg nem ment keresztül annyi vihar, mint az elcsavargott fiúéban. Ő állandóan az Atya mellett volt és nem kísértetett meg. A kisebbiket, a gyöngébbet elszédítették, de vért izzadó lelke visszavezette a szülői házhoz.

A megtérés másik oldala reklámgyanús. Nem érdekesség kedvéért történik a canossajárás? Tatán valami ravaszság rejlik a hirtelen átalakulás mögött? Ez utóbbi ugyan lehetséges, bár nem valószínű. Sokkal többen „adták be a derekukat”, mint ahányan visszatértek a homályba.

Végül van még egy kisebbség. Ez húzódozik a nyílt hitvallástól és kifelé konokul ragaszkodik elveihez. Bensejében állandóan harcok dúlnak, de inkább eltűri ezt, semhogy kitegye magát embertársai csodálkozó tekintetének.

Példát mutató mestereim és magam nem ilyenek vagyunk. Mi csak befelé tudunk szégyenkezni, kifelé minden szeméremérzetünket elvesztettük. Mindenki előtt hajlandók vagyunk megmutatni telkiünk hitét és nem szégyeljük „bigott” elmaradottságunkat.

Sokan vannak, akik nem képesek megtérni, mert tobzódnak asztaltverő atheizmusukban és halomra ol-

vassák a könyveket, csak hogy erősítsék álláspontukat. Én tudom mi a megtérés, én átmentem a megismerés súlyosságán, minden nagyképűség lefegyverzésén, így, ha hallom az avult indokolásokat, mindig megismerem a botorkáló lelki fokozatait és néha sikerül megtalálnom a speciális ego számára készült lápiszokat.

Idegesség jellemzi a világot. Valóban idegesek vagyunk.

Egy könyv marja folytonosan rossz lelkiismeretünket. Trójai falovat sejtünk minden égi intelemben és úgy vagyunk az evangéliumi igéssel, mint a tolvaj a csendőr tekintetével, — pusztá tényét, jelenlétét sem bírjuk el.

„Vagy ennek a könyvnek, vagy ennek a világnak vége”, — mondja Mereskovszki.

A Biblia pedig: „Én vagyok a világ világossága, aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága.” „Bizony, bizony mondom nektek, ha valaki megtartja az én beszédemet, nem lát halált soha.” „... mondom nektek, hogy aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsájtott, örök élete van, és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre.”

Ezek a módfelett nyugtalanító kitételek idegesítenek és megdöbbenve látjuk, hogy a kétezeréves mondatok olyan éles logikával dolgoznak, hogy nem tudunk kibújni a megérthetőség alól. Nyögünk a szavak súlya alatt és vigasztaljuk magunkat. Badarság az egész. Mondák, tömegképzletek, hagyományok. Bent azon-

ban nyugtalanok vagyunk. Nem tiszta ez a kérdés és a „hátha”, ott lábatlankodik elöltünk.

Majd más szavak jönnek elénk.

„... ha valaki hiszen Ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen . . .” „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is él, és aki csak él és hiszen bennem, soha meg nem hal.” „Maradjatok én bennem és én is Ti bennetek vagyok.”

Bántó igazságok, félelmetes jövődölések.

Végigmegyünk az egész életen. Beszélgetünk, dolgoztatunk, társadalmiaskodunk, szórakozunk és nagyképűsködünk. Mindez mit sem ér. Lehet, hogy hétköznapiságunk, az állaghoz való hasonlóságunk maga is biin és a belátás hiánya, a tömeggel való tartás helytelen. Kell lennie kritikai érzékünknek, különösen, ha látjuk a száналmas társadalmi kinövésékek a ferdeségnek, a csalfaságnak uralmát. Unalmas az élet, ha megismerjük minden oldalát. Vágy dopingolásunk száналmas sikertelenségbe fullad, és ráncos, kiélt öregek leszünk hamarosan. Fürt, ital, üzlet előbb-utóbb mind ízét és színét veszti és akkor csak a keserű kiábrándulás marad velünk.

Legyünk végre igazán mások egyszer.

Új utak, új elvek, magunk könnyebbségére szerkesztett egyéni szabályok segítsenek.

••

Jelen soraimmal megkísérlem elvinni az olvasót olyan tájakra, amelyeket eddig nem ismert, vagy ha igen, úgy nem nézte a vidéket olyan szemszögből. Min-

den isteni dolgot emberi szempontból próbálok megvilágítani és az expresszvonat, a repülőgép mai modern felvilágosultjaihoz intézem szavaimat. Előttem nincsenek kasztok és vallásfelekezetek. Nemcsak Krisztushívőknek írok, hanem minden embertársamnak. Mind-egyik egyformán testvérem, kétségtelenül közös lévén a Teremtőnk.

Senkinek, tehát mindenkinek dolgozom. Nem foglalkozom csupán vallási kérdésekkel, nem cáfolok és nem bizonyítok állandóan, bár gyakran nem térhetek ki előle.

Mindenki helyet kap e könyvben és megtalálhatja magát e sorok között, aki a Mindenhatóval valamilyen kapcsolatot keres, vagy talált. Ő az egyedüli bizonyosság, amely a világon van és támadjon fel egy csavargó szívében, vagy egy áhítatos gyülekezet híveiben, mindenütt és mindig egyforma marad, adjanak bár neki ezer nevet. Egy ő, közös Atyánk, aki elszomorodott szívvel nézi gyermekei torzsalkodását, bűnbengázoló ellenségeskedését.

Most, hogy időközben észrevettem, — íme összefoglalásszerű előszó-félét írok könyvemhez, nagyon elszégyeltem magamat. Hát én is magyarázkodom? Kezemet mosva indokolom papírra vetett gondolataimat?

Mindenki, aki erről a tárgyról írt, félt, hogy nem értik meg, ahogyan én biztosra veszem, — nem fognak megérteni. Ma inkább üzletet érdemes nyitni, legyen benne bármilyen áru, de ilyen elvont, érdekesség nélküli témával előlépni veszedelmes, sőt vakmerőség.

Nos, én megtettem. Meg kellett írnom ezt a mun-

kát, hogy életem ne legyen értelmetlen munkaszilánkok sorozata, ne legyen átlagos, szürke hús-vér élet. Bármit alkottam volna, vagy alkotnék, nem lenne elegendő. Róla kellett elmondanom pozitív érzéseimet és így létem talán nem lesz egészen hiábavaló. Ha tévedtem volna, ez több lenne, mint tragédia, de belémoltott ösztönöm, Felé hajtó vágyam ezt nem teszi valószínűvé. Csupán az szomorít el, hogy miközben Róla van szó és emberileg fel nem fogható magaslatokat keresek, örök utunk távlatait kémlelem, megtámad az ellenem lázadt földiség és gáncsokat vet, nehézségeket támaszt. Fájdó tudat kristályosan csillogó szépségeket kutatni, felfelénézni a tiszta mocsoktalan égre és közben folytonosan elterülni a sárban.

ÉLET

ÉRDEKES KÍSÉRLET

Foglaljunk talán helyet a tárgyalóasztalnál. Nézzünk egymással szembe.

Származnánk abból valami kár, ha ti is elindultok az örök úton? — kérdezem tőletek. A sok haszontalanság között, a sok modern elmélet mellett nézzetek egy kicsit fölfelé és olvassatok másféle könyveket. Ne féljetek az esetleges véleményváltozástól. Kijelentem, hogy összes tudományos tanultságokat megtarthatjátok, sőt az egyedüli harmóniát csak így sikerül felfedeznetek. Napjaitok berendezettségét nem kell megváltoztatni. Örömeitektől nem kell megválni. Minden maradhat a régiben. Addig nem kell ezekről lemondani, ameddig egy lelki kényszer nem követeli, akkor viszont ez már nem lesz nehéz és nem lesz tulajdonképeni lemondás, örömgűjtés lesz és újjá boldogságok felfedezése.

Éveitek számától nem függ ez a furcsa lelki operáció. Nem igaz, hogy csak a „higgadt” kor küszöbe után léphetünk erre az útra. Tévedés. Magam is fiatal vagyok.

Bármikor megpróbálhatjuk ezt, hiszen csak nyerhetünk vele. Italmennyiségeinket ne korlátozzuk és ha mindenképen kedvünk (tartja, merüljünk meg a sárban. Legyünk továbbra is gorombák, véresen tolakodóik. Nézzük üzleti érdekeinket és ne foglalkozzunk egész nap Istenünkkel. Tegyük barmát, tartsuk meg szokássá vált életstandardunkat, csak fogadjuk meg a tanácsot. Egy órát, egy fél órát törődjünk az éggel. Nem baj, ha ott felül eleinte csak csillagokat és felhőket lá-

tunk, látunk majd később mást is. Nem baj, ha két hét múlva a kezdetnél fogunk botorkálni és olyanok leszünk, mint a csigák. Ne bántson bennünket a lassúság. Ha eddig álltunk vagy visszafelé mentünk, úgy most legyünk türelmesek kissé. Legyünk tudástszomjazók. Ha a nudisták közlönyeit tudjuk böngészni, a tudományok, vagy művészetek új tanait, új irányait el tudjuk sajátítani, úgy tegyük ezt a Bibliával is.

Tegyünk érdekes kísérletet. Próbáljunk egyedülmaradni ezzel a könnyvel. Hiszen a legnagyobb tévedés, ha azt gondoljuk, hogy az Evangéliumi csupán jézus életét akarja elénk tárni. Távolról sem. Hasznos tanácsokkal akar ellátni földi és égi értelemben egyaránt. Egyszerű köntösében, hamvas mondataival kizárólagos lelki manna. Semmi köze a testiséghez, semmi köze a mi értelmünkben helyetfoglaló „élethez”.

Nézzük azonban hétköznapi életmenetünket, világsunk egy kissé magunk köré.

Káromkodós dühösségünk, a napok göröngyei, a csapások állhatatossága gyakran megállásra készítettek. Olyanok ezek a kellemetlenségek, mintha magunkhoz ragasztottuk volna Őket. Bár nélkülöztük az anyagi romlást, ez azonban még önmagában nem tudta biztosítani boldogságunkat. Lehetetlen volt észre nem vennünk a törvényszerűségeket, az okok következetes láncolatait. Gyors elgondolások úgymint meggyőztek, hogy tökéletes boldogság nincs a földön és mennél jobban kergetjük a gyönyöröket, annál biztosabban kisiklanak kezeink közül. Hamar megállapíthattuk, hogy hamis vágyakozások gyötörnek és a technika istenítése nem elégít ki bennünket.

Néha kedélyes sörözések, majd egy film pergetése közben, máskor örömeink között tértek vissza furcsa, Istentkereső elgondolásaink, régi és erőiben megújult filozófiánk. Sokszor baráti vacsorák szivarfüstjében ellenállhatatlan kényszer hajtott álláspontunk meghatározására. Nem találtuk semminek célját, és

ezért érhetően ismerni akartok a lét értelmét. Miért vagyunk, — kérdeztük ilyenkor, ha nem tudunk semmit és esténként buta kábulattal szédülünk bele ágyunkba?

Gyakran -szemérmetlen merészséggel vitatkoztunk és tudatlanságunkat erőszakosságunkkal pótoltuk. Így ment ez jó ideig, és néha sikereink voltak. Mindig akadtak, akik boldogan siettek álláspontunkat megvédelmezni és kissé kényszeredett ötleteikkel egyúttal magukat vélték erősíteni.

Volt azután egy időszak, amidőn hallgattunk, Ez volt talán a legmegalázóbb. Gyermeki báblelkünkkel figyelgettünk és amilyen véleményt hallottunk, olyan oldalra billent meggyőződésünk. Néha sikerült fellelkesülnünk a jón, míg a következő estén lebunkózták bennünk.

Szomorú korszak volt.

Ma nehezen értjük, hogyan bírtuk ki ezt az életet és hogyan tölthette be minden óránkat a vacsorák, szórakozások és programok kuszált rendszertelensége. Munkánkat mélységes undorral siettünk lerázni, hogy teljes mohósággal az élvezetekre vessük magunkat. Nem tudtuk, hogy lehet dolgozni másképen, lehet szórakozni nyugodt lélekkel, kifinomultabb igényekkel. Ne fűszerezzük annyira ételünket, ne keressük folytonosan az örömeket és ne csak az esti összejövelelek reményében keljünk fel reggel az ágyból. Látszólag csekély a különbség és mégis egészen más lesz az élet. Mindezt, ismétlem nem tudtuk akkor. Karanfogva mentünk a többiekkel és a világ szemében, a matéria törvényei szerint természetesen éltünk. Fiatalságunkban kacagtunk akkor is, ha nem belülről jött ez a kacagás. Érzéketlenül haladtunk el a fájdalom mellett, hiszen nem gyötört még a nyomorúság kínja, — lelkiismeretlenkedtünk, hiszen a tragédiákat napihírekből és hamleti monológokból ismertük csupán. A gazdasági válság rugalmassá tett bennünket és ezek az acélrúgók

néha valahogyan nem egyeztek a gentleman fogalmával.

Mentünk és elhelyezkedtünk. Öt érzékünkkel megállapítottuk a helyünket és semmit sem sejtettünk szármalmas korlátoltságunkból. Az egyetemek falai, külföldi főiskolákra való bekukkantás, pár tudományos kérdésben való búvárkodás felhizlalta önelégültségünket. F fiatal óriások voltunk, önhitt prepotensek, akik sem tekintélyt, sem tiszteletet nem ismertek. Kant tagadásba vette a világ tárgyilagos létét és mi vele tartottunk.

Ha az emberiséggel nehéz Istenről beszélni, velünk kétszeresen nehéz volt. Oscar Wilde finom szellemességével figuráztunk ki mindent, ami megtámadta repedező várfalainkat. A lenézés és lemosolygás nyilaival félemlítettünk meg mindenkit.

Történt azonban egyszer, hogy érthetetlen merészségként valami furcsa szeszélyből ellenvéleményt jelentettünk be magunkkal szemben és megbolygattuk a körülöttünk lévő látszólagos harmóniát. Ettől kezdve gyakoriak lettek meghasonlásaink és érthetetlen nyugtalanságaink. Még nem ismertük a nagy és először különösnek hangzó mondást.

„Gondoljátok-e, hogy azért jöttem, hogy békességet adjak e földön? Nem. Mondom, nektek, — sőt inkább meghasonlást”. (Lukács XII. 51.)

Valóban meghasonlottunk, úgy magunkkal, mint másokkal. Eleiünk látszólag változatlan maradt, bensőnkben azonban nagy átalakulások folytak. Kezünkbe kerültek ugyanis különböző könyvek, amelyeknek meg volt az a módfelett kellemetlen hátrányuk, hogy elolvasásuk után gondolkodni kellett rajtuk. Nem voltak egyszerű regények és nemi hasonlítottak könnyű szindarabokhoz.

Gondolkodni kellett. Ez a már magában véve nagy tehertétel szokatlan volt nekünk, bár ezzel még csak megbarátkoztunk volna, de jöttek a többi nyugtalanító körülmények. Nem maradhattunk elveinkhez

húek, állandóan revideálni kellett elgondolásainkat. Ekkor kezdett megerősödni bennünk az Alkotó valósága és összekötő kapcsolatokat kerestünk Hozzá,

Megbizonyosodás után kutattunk.

Így jutottunk el saját „felfedezett” vallásunkig. Ez azonban nem ment simán. Először minden egyebet nagyobb igazságnak fogadtunk el. Vallásunkról már annyit hallottunk, hogy elvesztettük iránta való érdeklődésünket. Azután pedig, ha valami hit, akkor legalább legyen modern.

A válogató unalom ezen óráiban Annie Besant szelíd igazságkeresése (és tévedései) sokat használtak. Abban az időben teozófiai munkák mellett gyakran lapozgattuk még a Mahábháratát, mint „divatos” olvasmányt és nagyon csodálkoztunk volna, ha valaki azt állítja, hogy a Biblia egyszerű szavai összehasonlíthatatlanul fenségesebbek ennél. A Joga, Isvara, Logosz, Sri Krisna, Ardzsuna, Pártha fogalmak és személyek között biztosítékot véltünk találni, hogy ezeket a „közönséges emberek” nem értik meg. Elképzelhetetlen volt, hogy felsőbbrendű hitünkben a nagy tömegekkel osztozkodjunk. Összemosolyogtunk azok mögött, akik a Pándavakat nem ismerték.

A Nagy Kutatás közben többször megtörtént, hogy visszaküldték saját vallásunkhoz. Természetesen, mi mélységes sajnálattal lenéztük a tanácsadókat.

Sokan ugyanis nem voltak hajlandók kedvünkért valláspótlékot szerkeszteni és tisztaszándékú igazságkeresésük nem nyerte meg tetszésünkét¹.

Ösztönösen megéreztük ekkor, hogy még nem vagyunk eléggé érettek. Visszazarándokoltunk ezért az ókorba és tanulmányoztuk a különböző vallásokat.

Belebújtunk a mítoszokba, magunkra aggattuk az összes babonákat, végimentünk az embrionális fejlődés fokozatain. A természetben való hit, az előtte való alázatos meghajlás, a fétisek tisztelete, a fétisférfiak és nők babonái, fantasztikus táncszertartásai el-

szórakoztattak. A revük és hangosfilmek társasága csodálatosképen nem berzenkedett ezektől a négerképzetelektől. A Nagy Szellem, vagy az állati alakot öltött segédaeusok jól érezlek magukat fényes körútjainkon. Égitestek, démonok, sámánok, őstáltosok, fenék, manók, mind érdekeltek bennünket és mai szemünkkel csodálkozunk, hogy nemi ragadtunk ott valamelyiknél. Nem alakítottunk új áldozati szektákat, heti összejövetellel, folyóirattal, papi renddel és álláspon-tunkat, mint egyedüli igazságot védő kmbölcselettel.

Visszamerengtünk a letűnt korszakokba. Keres-tük öt a természeti vallásokban és továbbkutattuk a későbbi vallásrendszerekben. Nehezen találtuk meg, annak e Mené re, hogy bennünk és mellettünk van.

Van, — ez a szó volt a legnehezebb. Látszólag mind ellene szólt. A körülöttünk zajló élet, mind Őt tagadta és fülünkbe dudálta a kételkedést.

Szertekóborultunk a földön.

Elzarándokoltunk Nyugatra, Keletre, résztvettünk népek születésénél, nemzetek temetésénél. Kegyetlenkedtünk Mexikóban és az asztékokkal együtt tízezer-számra mészároltuk az embereiket.

Karokat, lábakat ettünk vallási áldozatainkon és ilyenkor úgy véltük, hogy eleget tettünk az istenségnek.

Kínában megszelídítették ősi zabolátlanságunkat. Konfutse megajándékozott egy idővel dacoló morális nézettel. Itt hallattuk először dicsérni az erényt, ma-gasztalni a mértékletességet. Felhívták figyelmünket a gyöngédségre és a kölcsönös elnézésre. Megcsillant előttünk a halhatatlanság hite és megismerkedtünk a szerénységgel.

Ebben a békés hangulatban Aszarte istennő za-vart meg. Az érzéki kicsapongásokkal való tisztelet na-gyon csábosnak kínálkozott. Könnyű szívvel búcsúz-tunk tehát Kínától. Azonban, mint mindig, most sem maradtunk állhatatosak. A feníciaiak szadizmusa ked-vezett vadállatiságunknak. Itt az érzékiség mellett

még kegyetlenkedhettünk is. Az Istenek haragját emberáldozatokkal engeszteltük és leghathatósabbnak saját gyermekeink feláldozását tartottuk. Az anyáknak végig kellett nézniök gyermekeik haldoklását és mi dobolással tompítottuk a halálordításokat. Csámicsogós gyönyörűsége volt ez beteges fantáziánknak.

A görögök a szép istenítésével hódítottak meg és mi szívesen segítettünk nekik istenviláguk rendezésében. Töröltük a természeti vonatkozásokat és emberi vonásokat aggattunk az istenekre. Zeust szeszélyesen hol királynak koronáztuk, hol pedig detronizálva, kegyetlenül alávetettük a végzetnek. A sors kegyetlenkedése miatt, kegyetlenkedtünk az istennel. Elbűvölő világukat, lassanként megfosztottuk minden kiváltságától és díszétől.

Később teljesen hátat fordítottunk nekik és inkább a korszakalkotó „fejlődés” mellett statisztáltunk. Szemünk előtt bontakozott ki ugyanis a vallás, a művészet halálos öleléséből. Közöttünk lobbant fel a feltámadás és halhatatlanság örök reménye. Mi kergettük el az olimpuszi csúcsokról az elhagyatott isteneket.

Nem földi magasságokban, hanem láthatatlan távlatokban kerestük az égi és lelki világot.

A görögökkel együtt, ekkor már merészen bevalljuk tudatlanságunkat és Athénben oltárt emelünk az „Ismeretlen Istennek”. Platón és Arisztotelész csodálatunkra kibővítik az istenfogalmat és azt állítják, hogy az Isten szellem és az emberi lélekkel rokon.

A rómaiaknál időközben Minerváék helyzete vált tarthatatlanná. A szélesebb látókör és a fejlődő műveltség megnyitotta az ajtót Kelet vallásai előtt. Császárságunk kapkodva segíti ugyan a régi hitet, de kevés sikerrel. A haladás bontogatja már szárnyait. Apolló és (társai lassanként pakolhatnak).

Végül Mohamed nemzeti célokért küzdő vallása ejt rabul, de itt sem, tudunk időzni hosszasan.

Ki-be rohangálunk a templomokban, de sehol sem

találunk nyugodalmat, megbékélést és igazi megnyugvást. Már a cél előtt elment a kedvünk a további kutatástól. Megrohantak a kételyek és a vallások „ismerete” istentagadókká tett bennünket. Persze, hiba volt, hogy csak a formákra ügyeltünk, csak a kirívó ellentéteket vettük észre és nem éreztük meg a tartalmat, a lényegét. Csodálkoztunk a tudatlan hívőkön, megmosolyogtuk a bizonyosságtevőket.

Minden bizonnyal így lehetnek az európaiak is Krisztus igéivel, — okoskodtunk bölcsen. Ez csupán egy másfajta téboly, másfajta ceremóniákkal. Lehet benne szép, de *valami szép* minden vallásban akad. Itt van pl. a Buddhizmus. Mennyi morállal dicsekedhet ez a tanítás. Helyes életmódot, erényt tanít, hogy megelégedettséggel tudjon jutalmazni. A szülők tisztelete, a kölcsönös gyengédség mind olyan igazságok, melyek hivatottak megközelíteni a boldogságot.

„Amit nem kívánok, hogy velem cselekedjétek, azt én sem akarom másokkal cselekedni.”

íme a Biblia előrevetette árnyékát. Konfutseban a bívők örök Krisztusa szólalhatott meg. Azonban ugyanilyen szépséggel dicsekedhet a Kami no Michi, a Sintoizmus és Zaratusztra Avesztája.

Tanuk, ősvallások, ellentétes felfogások megszedítettek bennünket és érthetően sehol nem tudtunk megállapodni.

Pedig fáradtságunk korai volt, Egyiptomot még meg kellett látogatnunk.

A Nílus, mint élet-halál ura megindított egy szimbólumvallást és az istenek tömege gondoskodott a khaoszról. Egyiptomiak, babiloniak, asszírok, sémiták, ősgermánok, mind elkápráztattak mesés mítoszaikkal és sikerült nekik meggyőzniök, hogy az emberiség is tenkeresése nem- lehet a természet csalfa játéka, törbecsaló nirvanábakergetése. Buddihának szépek voltak az elgondolásai, de mégsem voltak megnyugtatóik a tanításai. Juppiterek épp úgy ellenszenvet keltettek ben-

nünk, mint a Brahmanizmus kasztjai. Egyedül a zsidók tévelygő ősvallásának megtisztulásával találtuk meg az egyedüli elfogadható nagy igazságot, a tökéletes Egyistenséget.

Egy az Isten, mert nem lehet kettő.

Ebben a civilizált, logikai állapotban érkeztünk el azután a bethlehemi „legendáig”. Utóbbi természetesen szintén félretoltuk íróasztalunkon és végül is eredménytelennek minősítettük a kutatást.

Egyik vallás sem tudott „meggyőzni” és véleményünk szerint Jézussal sem tudtunk „boldogulni”.

Elindultunk a Himalaya lejtőin és végül odakényszerültünk vissza. A valláserkölcsei felfogások most megint azt a területet hozták divatba.

Manapság teljes hittel hallunk beszélni „túlkultúráltakat”, akik az indus fakírokat, varázslókat, egy színvonalra helyezik a Mindenség Urával, sőt bennük keresik a fel nem talált istenséget, az őstermészet minden ismeretlen erejét. A nagy, szabályozott mechanizmust megteszik teremtőnek. Ügylátszik még soha nem beszélgettek mérnökkel, aki bebizonyítsa előttük, hogy egy ház nem saját magától épül és az alkotás nem nélkülözheti az intelligenciát, az agyban megfogamzott ideát, az elgondolást, a teremtést.

Holtpontra jutottunk tehát. Kegyetlen rossz állapot volt, de nem tudtunk mit tenni. Felettünk volt az Öregisten, ahogyan a jó magyar kifejezés mondja, de mitsem tudtunk kezdeni Vele. Kapcsolatokat kerestünk és nagyon messze éreztük magunkat Tőle. Ebben a kényszerhelyzetben azután valóban visszajutottunk saját vallásunkhoz. Előkerestük ennek szimbólumát, a Bibliát és idegenkedve, idegesen forgatni kezdtük.

Fanyar volt ez a visszatérés. Gyanakodva nézegettük és óvatosan lapozgattunk benne.

Komor kötésű, unalmas munka. Sok benne az értetlenség, az elnemfogadhatóság, — a csoda. Olvasás közben sokszor szégyelltük naívságunkat, egyben

pedig élveztük a felfedezés furcsaságát. Mindennek dacára már majdnem végérvényesen hátatfordítottunk neki, azonban szerencsénk volt. Nekünk volt szerencsénk és nem a könyvnek. Ugyanis eszünkbe *jutott* az a különös tény, hogy *annyit vitatkoztunk felőle, de még egyszer sem olvastuk el.*

Nekifogtunk tehát és megbirkóztunk vele. Párhuzamosan hasonló munkákat lapozgattunk és lelkünk hatalmas perspektívákat kapott. Soha még könyv nem ajándékozott meg olyan gazdag tartalommal, mint ez. Átala fátyol nélkül tekinthettünk szét és új világban találtuk magunkat.

A kezdő hit tornáca volt ez.

Nem ért bennünket sem betegség, sem különösebb csapás és mégis átmentünk az elmélyülő átalakuláson.

Kit hívjak most magam mellé, hogy erőt nyerjek a magyarázatra? Nincs véletlen és így ennek a könyvnek is meg kellett születnie. Ezáltal próbálom ecsetelni azt a sok szépségei, ami bennem¹, bennünk, elv és hittársaimban megszületett.

Kezdő, félénk hitpróbálkozások, az elfogadás ünneplés pillanatai következtek, — az átalakulás fenséges gyönyörűsége kezdődött.

Szép időszak volt.

Megbirkóztunk és legyőztünk. Esoterikusan, belső titokzatosságában átéreztük a tökéletességet, az egyedüli irányt, a célt, az értelmet. Mosolyogva ébredtünk és mosolyogva tértünk nyugvóra.

Mily nehéz elmagyarázni ezt az egyszerű szépséget, mily nehéz egy vakonszületettnak az árnyalatokról, a pompás színekről és a nap fényességéről beszélni. Lehetetlen a sükettel érzékeltetnünk az isteni muzsikát, bajos a tudatlannak magyarázni a tudás csomolungmai fenségét, — a hitetlennek a hit csodálatosságát.

Isten, a jézusi jóság és a teremtő intelligencia az

a hármasság, amely nemcsak a ma, hanem a jövő kultúremberének is méltó valláskeretül szolgálhat. Ez az ideális spiritualizmus, — mely természetyszerűleg nem tévesztendő össze a spiritizmussal, — minden haladásnak az alapja, törtéjék az akár földi, akár égi síkokon.

Ez a nézet elsősorban a tanultság nézete és csak másodsorban a hité. Ez a hit inkább a logikai okfejtés eredménye, mint a vallási lángolásé. Ez az igazságok legnagyobbika, a boldogulások alaptétele.

Sokan ezekután, talán úgy vélekednek rólunk, hogy vallásos extázisunkban, tébolyult fantaszták vagyunk. Lehet, — de az örülség szép, ez az örülség magasztos. Nem, zavarodik meg ettől a szem, nem jár görcsös rángatódzással, nem okoz kárt senkinek, íme az örültségek között a legártatlanabb. A világ szemében a legnagyobb hibája, hogy terjed, terjeszkedni akar és terjeszkedni fog.

Közben azonban nehéz a továbbhaladás. Olyan nagy ok közöttünk az ellentétek. Kétségbeejtenek a távlatok.

Ha majd a szomszédos bolygókról először fogunk fel éterhullámokat és viszontküldünk ilyeneket, milyen komplikált kérdés lesz a megértés rendszerezése. Nyelvekről nem is szóivá, milyen idegenek lesznek a gondolatok. Alapját kell letennünk egy bolygómorseírásnak és ez a normálisnál sokkal nehezebben fog menni.

Mi közöttünk is ilyen nagy világtér van. Beszélni azonban tudunk, szeretni is, így esetleg megtalálhatjuk a közös alapot.

Magyarázataink közben többen felkiáltanak. Hogyan lehetséges, hogy a mai világban akadnak emberek, akik felülnek babonás hókusz-pókuszoknak és a középkori butaságokat modernizálják. A valóságok tiszta légkörét, a tudományos kutatások világosságát megzavarják, illetve álműveltségükkel, hiszékenyséjükkel besötétítik.

Ezeket a felvilágosultakat (teljes tisztelet jószándékuknak) nyomatékosan biztosíthatjuk, hogy mi sokkal hitelenebbek voltunk és bizonyos fokig még vagyunk is, mint ők. Milliméterenként haladtunk előre és minden új terület meghódításakor szívós harcokat vívtunk. Hiszen, el sem képzelhető, hogy mi, akik annyit foglalkozunk ezekkel a problémákkal, ne ismer-nénk a tagadó elmék okfejtéseit. Ismerjük ezeket jól. Kidolgoztunk magunkban minden érvet, átforgattunk minden lehetőséget, megvizsgáltunk minden pro és contra bizonyítékot. Mindennel foglalkoztunk, csupán az a sajnálatos, hogy a másik oldal nem ismeri a mi érveinket. Az ú. m. tagadók harca szembetűnően egyoldalú és nem loyális.

Ez a könyv, sajnos, nem foglalkozhatik kizárólag a meggyőzés eszközeivel, illetőleg okfejtéseivel, hiszen azok bárhol megtalálhatók, inkább a modern ember méltó Isten- és magakeresését szolgálja.

Valakinek a meggyőzését elérni különben is kétséges dolog. Mert ne felejtjük el, a hit állapotát nem adják annyira olcsón, Egy könyv korántsem elegendő a megváltozásra. Sokan úgy gondolkoznak, hogy kizárólag tőlük függ, hogy milyen elveket vallanak és mit hisznek el. Ez tévedés. Mennyien vannak ugyanis, akik helytelen elméletek gőzében élnek és *képtelenek* má-ról holnapra megváltoztatni szellemük légkörét. Ehhez ugyanis nem elegendő az ellenkező tények igazságos-sága, hanem a meggyőződésnek *élő valósággá kell megszületnie a kételkedőben.*

„Egy teológiai tanár kijelentette, hogy ugyanany-nyi *értelmi érv* szól Isten létezése mellett, mint ellene. A hittudományi bizonyításban *nincs elég erő* arra, hogy egy embert *tette indítson*. Az embernek *önmagában* kell megtapasztalnia a bizonyítékot és a bizonyíték el-érésére szolgáló tudományos módszer a *kísérlet*.” (A. J. Russel: Csak Bűnösöknek.)

A rövid idő alatt történő, élményszerű felvilágosultság ritka eset és kegyes ajándék az égtől. Ezért mondja a Biblia és a „tudatlan” vallás, hogy a hit kegyelmi állapot. A gyors átalakulás ellenkezik a természetes haladással és néha sajnálatos visszaesésekre nyílik alkalom. Rendszerint sokáig kell tanulnunk, fáradságos munka árán vásárolhatjuk meg a tudás gyönyöreit. Sok lelki izzadás juttat el a megbizonyodások nyugalmaához. Ennélfogva az áthangolás *akarata* tőlünk függ ugyan, de ennek *időszerűségére* csak csekély befolyást gyakorolhatunk. Azonkívül a kezdeti állapotban olyan ellenbefolyások szólalnak meg bennünk, melyek jó időre lehetetlenné tesznek minden haladást. *Nem lehet negyedórás vitatkozások alatt százezeroldalak tartalmát és egyéni élmények garmadát átöntenünk ellenfeleink lelkébe. A gyermeknek tejes táplálékra van szüksége és csak később bírja el a nehezebb ételeket.*

Kénytelenek vagyunk tehát türelemre kérni tudós materialistáinkat, mert különben senki sem segíthet rajtuk. Enélkül megérik azt a szégyenteljes állapotot, hogy lesz ezen a földön egy embercsoport, melynek lelkületét és elgondolásait sohasem fogják megismerni.

Nem is érdekel bennünket, — morognak erre felénk.

De ha a parhológia terén olyan szorgalmas kutatásokra vagytok kaphatók, foglalkozatok velünk is, — válaszoljuk mi. Hátha rájöttök az „őrültség” okára és képesek lesztek felvilágosítani bennünket.

Tegyetek érdekes kísérletet. Itt van előttem minden idők legszenzációsabb Lehetősége. Igazi földi tudós számára való feladat. Kísérletezzetek velünk és magatokkal. Jussatok előre egyszer és fejtsetek meg a talányok talányát, a rejtélyek rejtélyét, az Istenség bírodalmát.

A HIT

A hit folytonosan fejlődő megbizonyosodás. Ma többet hiszünk, mint tegnap és holnap minden valószínűség szerint még többet fogunk valónak elfogadni. Ez a megállapítás tegyen óvatossá bennünket. Kétkedjünk egészségesen, de ne hitetlenkedjünk oktalanul.

Évezredekkel ezelőtt még tagadták azok létezését, melyek ma már -túl vannak a viták hevületén. A hivatalos tudomány sokszor elszámította magát és most már csak egy kötelessége van. Mindent készségesen megvizsgálni, mindent jóakaratóan megbírálni. Itt meg kell jegyezni, hogy amennyire nagybecsülöm a jóakarató tudósokat, annyira elítélem a műszerekkel gondolkodó kutatókat. A materialisták most valószínűleg megmosolyogják írásomat. Persze, hogy nem szerelem őket, — gondolják magukban, — hiszen azok túlságosan alaposan csak a legszigorúbb vizsgálat alá vett eseteket ismerik el és nem építenek fel magukna«; hipotézis-világot.

Ezeket a műszer-embereket minden mosolygás dacára nem veszem komolyan. A *konkrét ma* szülöttei ők, akik még sohasem találkoztak az anyagi síkkal meg nem magyarázható erőkkal.

Hagyjuk tehát a gépekkel elmélkedőket.

Az élet *megköveteli* a hitet.

Tanulmányaink első betűjénél holtpontra jutnánk, ha nem hinnénk el a tanítottakat. Kizárólag egyéni impressziókra lennénk utalva, ha nem! fogadnánk el mások tapasztalatait.

Miért van az, hogy baktériumok létét nyilvánvaló-

nak tartjuk, a spektrum-tant magunkévá tesszük, holt még nem láttunk bacillusokat és nem kísérletezünk színképelemzéssel? A miértre úgy adom meg a választ, hogy visszatérek a materialisták mosolyára. Ez a kétkedő mosolygás benne van a világmindenségben. Olyan ez, mint az eredendő ősbűn, olyan ez, mint némelyik kisgyermek vad, vérszomjas kegyetlenkedése. Hozzuk magunkkal, benne van az életben, a föld légköre meg van átkozva vele.

A hit kegyelem, a hitetlenség valóságos csapás. Azok, akik kétkednek, nem ismerik a hit kifejezésnek az értelmét. Nem tudják megmagyarázni maguknak. Ha hallották is, vagy nevettek rajta, vagy berzenkedtek tőle. Éppen így a többitől. Isten, Jézus, bennünk lévő Krisztus, Evangélium, Apostolok, Buddhisták, okkultisták stb. Ezek szerintük nem komoly fogalmak, illetőleg nem komoly emberek. Leghelyesebb lenne őket egy más világrészbe deportálni. Szelídek, de mégis veszedelmes rend tagjai. Tagadják a természetet .korrigáló tudomány csalhatatlan tételeit, a való élet diktálta józan elveket. Azt hiszik, többet ér a patetikus szelídség, mint az eredményesnek látszó tolakodás. Álszentek, bigottak, korlátoltak, vallásba burkolózkodók és mérhetetlenül buták. Csűrhe módjára vezethetők, önállótlanok, egyéniséget vesztek, kétségbeejtő szerencsétlenjei az életnek.

Ennyit a másik oldal véleményéről. Fel kellett sorolnunk a jelzőket, hogy lássák, tudjuk címeinket,

Mi, akik ennyi széppel ruháztattunk fel, nem vagyunk ilyen erős véleménnyel a rólunk bírálatot mondókról. Sokszor ugyan elragadtatjuk magunkat, de ezért mindenkoron bocsánatot kérünk. Inkább sajnáljuk a kritikusokat, hiszen közös törekvésünk a boldogság és bátran hívom magam mellé hitet tenni az egész világmindenséget, ez csak a mi oldalunkon és a mi módszereinkkel érhető el. Talán bigottak vagyunk a jóra-törekvésben, a szeretet-hirdetésben, a feltétlen Istenhit-

ben, de nyugodtabb a lelkületünk, egyikünk sem, remeg a halál gondolatára, amellyel, ha jönni fog, bármikor elparolázunk, mint egy jó baráttal. Nem gyűlölünk annyit, jóval szegényebbek vagyunk, nem törődünk a világ apró lényegtelenségeivel és boldogabbak vagyunk lemondani tudó igénytelenségünkben nem egy {okkal, hanem egy egész világréteggel.

Elsősorban innét merítjük tehát megingathatatlan hitünket.

Meggyőződésünk kevésbé elvontabb módjai olyankor születnek meg, amidőn a materiális világban megnyílik egy kis ablak, ahol a mindenségbe bepillantathatunk. (Ch. Richet.)

Számomra ezt a kis ablakot az álom misztériuma jelentette. Sokszor morfondíroztam álmaimon.

Gyakran érthetetlenül hosszú eseményhalmazokat, máskor apróbb kis történeteket álmodtam végig és ezek a színes képzeletek sokáig foglalkoztattak. Nem hittem, hogy ezen a téren fogom összetörni egyéni hitetlensége met és itt ismerkedem meg közelebbről a hittel.

Másokkal együtt mindig kételkedtem abban, hogy másodpercek egészen apró töredéke alatt hosszú históriákat lehet végigálmodni. Tömegét olvastam erről az orvosi példáknek, de eszembe sémi jutott, hogy ezeket a badarságokat el is lehetne hinnem. Az idő alól felszabaduló lélek-gondolat csodálatos képességeit nem lehetett elfogadnom. A valószínűtlenségtől eltekintve visszatartott az a körülmény, hogy hitem esetén, további kötelezettségeim támadhatnak. Homeros korának álomjósaitól Leadbiterig mindenki magyarázta ezt nekem, de mindhiába. Végül egy éjszaka meghozta számomra a hitet. Egy kopogás pillanatához évekre terjedő borzalmas históriát álmodtam, olyan részletességgel és olyan alaposan, hogy azóta bűnbánóan hiszem az e téren tagadott állításokat.

Sok mindennel vagyunk így. Nem mindnyájunknak adatik meg ujjainkat Tamás módjára Jézus seibe illeszteni. Nem történhetik meg mindenkivel az a számtalan jelenség, melyet a tudomány ismer és melynek lehetőségéről tud. Megámana a kutató élet, ha mindenki személyesen akarna meggyőződni a hirdetett igazságokról. Kultúréletünk csődöt mondana a hitelenség folytán.

A mindennapi életben gyakran tapasztalhatjuk, hogy ha rövid idő alatt elsajátítjuk a „törvényszerűségeket”, úgy gyorsabban juthatunk előre.

Gyermekkorunkban nem hittünk a felnőtteknek, mert úgy gondoltuk, hogy „csak beszélnek”. Az eleséstől kezdve a fejbeütésig mindent tapasztalnunk kellett, mert különben kételkedtünk. Ha azt mondták, hogy a szomszéd szobában van valami, hitünk csak akkor lett teljessé, ha megláttuk azt. Vérünk ellen hiába prédikáltak, mi követtük nyers ösztöneinket.

A spirituális magaslatokat tekintve, most mi vagyunk ilyen éretlen gyermekek és rakoncátlanul hitetlenkedünk. Sajnos, az emberi élet túlságosan rövid ahhoz, hogy mindenkinek megadassék a hit fejlődésén etc biztos periódusa.

A megadatás körülményeit nevezzük mi kegyelemnek, mert ez a legnagyobb kegy, ami csak ember? Érhét.

*

Gyakran a túlságos kételkedés öllekezik életünkben a túlságos (hiszékenységgel).

A negatívumokat, a könnyű színes elveket, meg valószínűtlenségük esetén is könnyebben és alaposabban *raktározzuk el*, mint a színtelennek tetsző igazságokat. Nehéz azután a ferdeségeket megbolygatni, illetőleg helyre igazítani.

Gyermekkoromban pl. valaki azt verte a fejembe, hogy a bulgároknak kutyafejük van. Nem tudom, ki volt ez a felelőtlen informátor, de dacára annak, hogy

azóta egész Bulgáriát bejártam és szeretem, becsülöm a bulgárokat, valahányszor a nevüket hallom, mindig eszembe jut egyúttal a kutyafej is.

Egy más esetben, amidőn mint diák megismerkedtem Darwin: Az ember származása című könyvével, annyira elragadott a logikusnak tetsző okfejtés, hogy legalább tíz hasonlóan terjedelmes és hatásos könyvnek kellett ellene felsorakozni, míg végül beláttam, hogy a nagy tudósnak — végső konklúziójában nincs igaza.

Nagy lépés volt azután, amikor szabadulni tudtam az olvasott művek közvetlen hatása alól és megláttam bennük az esetleges elfogultságot, részrehajlást.

Ezek a fokozatok mindenkinél megtalálhatók és azért szükségesek, mert így bitünk reálisabb lesz és ítéletünk megközelíti a megbízhatóságot.

Négy-öt évvel ezelőtt még csak ólálkodtam a mindenség problémái előtt, de azóta a szív, ész és tapasztalás fegyverein keresztül *meghódítottam magamat* és ma hitem van *Isten, élet, szeretet* és *halált* illetően.

Sokáig tartott, míg tisztáztam azokat az irányelveket, melyek a (hitéletben) kormányoznak. Mindenekelőtt leszámoltam azzal a korlátolt nézetemmel, hogy csau: azt higyjem el, amit látok. Ma már eljutottam ahhoz a ponthoz, hogy a véleményt mondani hivatottaknak *jobban hiszek*, mint magamnak. Ez nem önállótlanág, hanem józan belátás. Hiszek az elfogulatlan szaktudósnak, akik lelkiismeretes kísérleteket végeznek. Néha ellenőrzöm őket, hogy eléggé óvatosak voltak-e. Használtak vájjon olyan készülékeket, amelyek érzékeiket kiigazítják és eredményében megnövelik. Ha így van, úgy nincs okom a kételkedésre.

Ebben a hitemben azután nem szabad többé alkalmatlankodnom. Nem szabad folytonos akadémikusodással zavarnom őket. Tudnom kell, mikor lehet előhozakodnom valamivel és mikor kell félreállanom. Sza-

bályoznom kell tehát hitemet és egészséges kételkedésemet.

*

Az emberiség és a tudomány sokszor kudarcot vallott egyoldalú tagadásával. Fölösleges az elmúlt évszázadok tekintélyeinek és lángelméinek hibájába esnünk, akik korunktól kinevették magukat. Miért mosolyogjanak rajtunk évtizedek múlva?

IA motorok fejlődéstörténete elég példával szolgál. Megelőzne ezt a vasút vesszőfutása.

Ismeretes, hogy a bajor királyi Közegészségi Tanács a múlt század harmincas éveiben azt bizonyította, hogy a vonatok gyors mozgása folytán úgy a bennülők, mint a szemlélők, a legrettenetesebb agyzavarokat fogják kapni. Ezért ennek elkerülése végett a sínek mentén átláthatatlan palánkokat kell építeni.

A fonográf is csúnyán megjárta a párisi akadémiával. A készülék bemutatóját közönséges hasbeszélőnek tartották. Galvanit kinevették, a nagy Davy pedig maga is lehetetlennek tartotta, hogy Londont egykor gáz világítsa. Franklin harsogó derűtséget keltett villámhárítójával és Semmelweis a gyermekágyi láz, Mayer Robert az energia megmaradásának felfedezője sem jártak különbül. Alaposan megtanítottak a vad szkeptikusok, hogy elvetnünk semmit sem szabad, mindent meg kell vizsgálnunk. A lemosolygások kora már elmúlt. Hangzatos nem; lehet, lehetetlen, képtelenség szólamokká! nem szabad megállítani a haladást, az emberiség felvilágosítását. Elborzadnánk, ha világosan előttünk tündökölné, hogy még napjainkban is milyen rövidlátók vagyunk. Legjobb példa erre Istenhez való viszonyunk, de a földi megismeréseket sem akarjuk befogadni. Hipnotizmius, magnetizmus, milyen vesszőfutásban volt részük. Emlékezzünk csak vissza Mesmer-re az egyéni magnetizmus eme titokzatos felfedezőjére, ill. felismerőjére, aki ezzel gyógyításokat és cso-

dálatos jelenségeket hozott létre. A párizsi Tudományos Akadémia Leroy, Bailly, Lavoisier beható vizsgálatai után egyszerűen fantasztának nyilvánította őt. Csalónak minősítették és meghalt anélkül, hogy tanai elismerését megérhette volna. Még utódjának James Bairü orvosnak, aki 1843-ban tehát az első vizsgálat után 59 évvel kezdett foglalkozni ezzel a tannal, sem sikerült kortársai elismerését megszereznie. Csak 1879-ben a hivatásos Hansen hipnotizőrnek sikerült a világ figyelmét e csodálatos jelenségekre felhívni. Wirchow pl. halála percéig tagadta ezen tanokat, mert nem illettek bele az uralkodó rendszerbe és talán azért is, mivel a képzelődők túlságosan merész következtetéseket vontak le belőlük. (Verőczy: A jövődölésekről.)

A túlzás természetesen szintén hiba. Kutassunk, de ne ábrándozzunk.

Galvani milyen szomorúan szólalt meg ismeretes felfedezése után. „Két egymással ellenkező oldalról láatok támadást ellenem irányulni, — a tudósok és tudatlanok részéről. Mind a két részen nevetnek rajtam és a békák táncmesterének neveznek. De én tudom, hogy a legnagyobb természeti erők egyikét fedeztem föl.”

Meddig folytathatnám a felsorolást? Akár ezer oldalakon keresztül, „mert az emberi korlátoltság végtelen”, — mondja egyik bölcselőnk. Végtelen, de egyszer már végesnek kell lennie. Ha az általunk faragott szobrok, amelyeket mi alkottunk, egyszer összedugnák fejüket, gúnyosan mosolyognának rajtunk és „letagadnának” bennünket, úgy talán hirtelen haragunkban agyoncsapnánk az „istentelenekeket”. Vigyázzunk ezért, mert a türelmes Mindenség ugyanezt fogja tenni velünk, és akkor lesz sírás és fogak vicsorgatása.

Ilyenkor amidőn ennyire előttem, áll a hitetlenség kártékony rombolása, elvesztem türelmemet és lándzsával támadok neki a hitetleneknek.

Hát azt gondoljátok, hogy az anyag, mely a fizikátok szerint telhetetlen, nem szereti a mozgást, és

mindig vágyik visszasülyedni a tehetetlenségbe,— képes megindítani egy világot, irányítani az életet? Az anyag, melyet még senki sem látott, — hiszen csak tárgyak, test&k vannak, — képes életet lehelni a mindenségbe? Nem akarjátok belátni, hogy az anyag, melyet hiába bontogatunk atomokra, elektronokra, subelektronokra, holt ésszerűtlen baromi tömeg, melynek időnként való imádása teljesen megalázza emberiségünket? Hát nem bírjátok ezeket egyszer már örökre megjegyezni? Mitől nem látjátok a lépcsőzetes irányt, — a léleknek, szellemnek bebizonyított uralmát?

Vad szenzációkra szomjas szemetek persze kitágul, ha megmondom nektek, hogy a Peyot-oldatnak, mely az amerikai Taxus-növény nedvéből készül, az a különös hatása van, hogy általa a fából készült házakon keresztül látunk. Mit szóltok ahhoz, hogy a lonquedoci skorpió állandó mozgása ellenére, képes kilenc hónapon keresztül minden táplálék nélkül meglenni? Micsoda mindennapos csoda történik, amidőn a Minotaurus nevű rovar tojásának térfogata megtízszereződik, anélkül, hogy valahonnét táplálékot nyerne?

Titeket ilyen anyagban történő érdekességekkel kell megfogni, hogy elkábulva kivágjuk belőletek a pusztító hitetlenség rákos daganatait.

Ilyen voltam én is. Megátalkodott a megátalkodottak között. Az ég igazolását szolgáló jelenségeket semmiképen nem fogadtam el.

Jól emlékszem, mennyire megkapott ebben az időben egy oroszországi történet. Valahol Szibériában történt, hogy egy hűtőkocsiban szundikáló vasutasra tévedésből rácsapták az ajtót és megindították a vonatot. A szerencsétlen nemsokkal később felébredt és mivel tudta, hogy a hűtőszerkezet a kerekek forgásával automatikusan megindul, nem volt előtte kétséges sorsa. Minden kiabálása hiábavalónak bizonyult a nagy zajban. Ekkor felébredt benne a tudományt szolgáló hős. Fogott egy krétát és a falra írta utolsó benyomásait. A

jeges dermedtség a csontjaimhoz ért stb. Amidőn a következő állomáson kinyitották a kocsit, holtan találták a vasutast, ami annál inkább érthetetlennek látszott, mert a hűtőszerkezet nem működött és 18 fok meleg volt a kocsiban.

Hozzátartozik még a történethez, hogy a vasutas nem szívszélhűdés miatt halt meg, hanem fagyástól. 18 fok melegben fagyási tüneteket állapítottak meg holttestén.

Nagyon megfogott ez a történet és nem elégített ki az autósuggesziós magyarázat. Bárminek nevezük az „erőt” íme az autósuggesziós-hit tud ölni.

Materiális végvonaglásaimon sok időt töltöttem orvosok között és történetesen (nem véletlenül) egyik sem mutatott nagy hajlandóságot a spiritualizmus iránt. Ez az „iskola” határozottan jótékony volt számomra. Megismertem legalább az ellentábor gyengéit (erősségei ugyanis nem voltak) és így könnyebben ment az ezekkel való leszámolás.

Ma már túl vagyok a salakos vitákon és bár minden jelenség nagyon érdekel, még sincsen ezekre szükségem. Négy fal között, minden külső erősítés nélkül nagyobb megbizonyosodások születnek meg bennem, mint az életben való adatok keresgélésénél.

Tárgyi bizonyítékokra különben is csak eleinte tartunk igényt, később már nem érdekelnek bennünket ilyenek.

Annyira másirányú, esoterikus lelki folyamatok mennek végbe bennünk, hogy ha az eddig tapasztaltak és álláspontunkat felépítő tények ellenkezőjét bizonyítanák, már ez sem bírna semmiféle jelentőséggel. Istent nem lehet semmiképen elvitatni az égről és a végső oikok következetes láncolatait nem lehet többé tévútra terelni.

Íme tehát anyagi szemszögből menthetetlenek vagyunk. Menthetetlenek valóban, de csak az anyag szá-

mára. Túlzások nélkül mindenben meglátjuk a lelkiséget, az életakaratot, hiszen egyedül csak ez teszi széppé a világot. Hiszünk és most talán megérti az olvasó, hogy ennek a szónak más az értelme, mint a hétköznapi hit fogalmának. Misztikusok lelkületéhez jutunk így közelebb és bár az anyagtól felménéhetetlen távolságba sodródunk, mégis benne maradunk az életben. *Benne maradunk* és nem veszítjük el érzésünket a mindennapos dolgokkal szemben. Különösen elmondhatom ezt én, aki még *túlságosan benne élek* az anyagban és körülményeim, napjaim programja, bizony nem nagyon különbözik egy modern ember időbeosztásától. Ezt a kapcsolatot nem is szeretném megszakítani, mert magamban vélem megtalálni a bizonyítékot, hogy teljesen hétköznapi körülmények között is foglalkozhatunk azokkal a kérdésekkel, amelyek egyedül méltók arra, hogy igazán törődjünk velük.

A földi apróságok bizonyos fokig engedélyezett szeretete nem jelenti azt, hogy ne szerethessünk minőségileg összehasonlíthatatlanul szebb és fenségesebb égi dolgokat. Az egyik nem zárja ki a másikat. A földieskedést végeredményben úgy is lenézzük és csak a másik oldalt becsüljük igazán. Időlegességekért érhetőleg oktalanság lenne elveszíténünk az örök értékeiket. Aprópénzért kár lenne lemondani hatalmas vagyonokról. Mi vagyunk tehát az egészséges realisták és az igazán józanul számító, így gyönyörűségünk van a földön, és mégis boldogan tekinthetünk felfelé.

Hiszünk. Hitünk pedig mindig fejlődik és folytonosan szebb és szebb birodalommal ismertet meg. Meglátjuk az eget, a célt, az eszközöket. Hosszú kerülőkkel így jutunk el azután a spirituális magaslatokig.

Midőn a lelkünk valamelyest megszabadul a földiségtől, mentesül a földi gondolatoktól, akkor feltárul előtte az Istenség világa, — mondja Dante. A nagy költőnek igaza van. Művészete, tudása elragad bennünket, — hiszünk neki. Később azután hiszünk a metafizikai

világban is és előlegezett bizalmunkat átélések jutalmazták.

A hit a legcsodálatosabb ajándék. A hit teremtő, élő valóság. Ezek nem egy vallástankönyv dültbetűs mondatai, hanem tudományos megállapítások. A hit alkot, teremt és boldogít. Ezt autósuggesztióra lekicsinyelni nem, tehet többé. A hit sokkal több ennél.

Olvasgassunk néha hitünkkel ellentétes, másirányú könyveket és hallgassuk meg az ellenvéleményen lévő tömeget. Vonatkozik ez a hívőkre, hitetlenekre egyaránt. Rendezzünk vitákat. Akkor könnyebben fog menni az egyetemes célba való bekapcsolódásunk és fogalmaink tisztulása. Vitáink lesznek, de csak önmagunkkal. Terhes lesz agyunk az új utak eddig fel nem fedezett bájától. Intuitív történések, embertársaink más szemszögéből való megfigyelése, a tudomány részünkre való átalakulása, közérzetünk javulása, — ez lesz az irány, ami minden meggyőző sornál és könyvhalmaznál jobban átalakít bennünket. Akkor hitünk teljessé lesz és válszaink megnyugtathatnak bennünket.

Érdekes különben és magamon tapasztaltam, hogy amidőn alig volt közöm, az anyaghoz, úgy megnyílt előttem minden rejtély és könnyen vetettem papírra gondolataimat, — míg a világgal való ölekezés közben mindez elszíntelenedett. Hiába kapkodtam akkor a szépséges igazságok után, nem láttam és nem találtam semmit. Ilyen anyagbamerülések után, dacára, hogy egyszer már belekóstoltam az igazságok gyönyörébe, mégis nagyon nehéz volt a visszajutás.

A legnehezebb volt természetesen először megközeleíteni ezt az állapotot.

Mint látjuk, a hit elérése nem; könnyű dolog, de minden fáradságot megér. A tudósnak mennyi szépséget tár fel szakmája, ami más előtt örökre rejtve marad, így van ez az Istenkeresés tudományával is. Az ebben való bűvárkodás sokkal nagyobb gyönyöröket ad, mint bármilyen tudomány és jutalma örökkévaló,

„A hit... a reménylett dolgoknak valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés”. (Zsid. XI:1.) mondja a Biblia. Ez a tiszta meghatározás azonban nem áll meg önmagában. Amidőn ugyanis már megszületett bennünk a bizonyosság, akkor tevékenykednünk kell. A hit cselekedetek nélkül mit sem ér. „Látjátok tehát, hogy cselekedetekből igazul meg az ember és nem csupán hitből”. (Jakab XI:24.)

Milyen nagy haladást jelentene az emberiség számára, ha mindenki hite, meggyőződése szerint élne. Elhatározásaink ugyanis egy gondolattal mindig jobbak, mint ténykedéseink.

Az önmagunkhoz való közeledés, a mindenség akaratának megérzése, ilyenirányú szenzibilitásunk fejlesztése megadná a tökéletesedés módjait és hozzásegítene a hithez.

A BŰN FILOZÓFIÁJA. KETTŐSSÉG.

Lelkünk nyög a kétségek útvesztőjében. Megzavarodunk a khaotikus nézetek tömegében és képtelenek vagyunk kiismerni magunkat. Sok látszólagos élehetlenségre nem: kapunk választ.

Kétségtelen, hogy egy örök tervnek kell lenni, aminek célszerű törvényei vannak. Ha azonban így van, miért az a sok meghasonlás, szenvedés, bánat? Miért kegyetlen a Mindenható és miért büntet ilyen erősen?

„Isten nem büntet, — a bűn bünteti önmagát.”
(Sadihu Sundar Sing.)

Gondolatok Iskariotesre, idézzétek fel magatokban a leikiismeretfurdalások gyötrelmeit. Logikusan kövessétek a bűn történetét és lefolyását. Boncolgassátok a kérdést. Írjátok meg a bűn filozófiáját.

Valóban, ez a kérdés is az előmenetelhez tartozik.

Fontos, mivel jutunk előre, de épp oly fontos, mi tart bennünket vissza.

Kutassuk a rossz indítóokait. Ha az orvostudomány bámulatos precizitással vizsgálja a kórokozó jelenséget, nézzük, miért oly ragadós a luciferi baj?

Mindenről olyan sokat olvasunk. A barlangi vak halak életét tanulmányozzuk, ismerjük a troposzféra és sztratoszféra törvényeit, a természetek életéről köteteket írunk, — csak a bűneinkkel törődnénk legkevesebbé?

A pszichológusok szerint az ember saját kötelezettségeiről sokkal hamarabb megfélekedzik, mint másokérol. Ez egy ős egoizmus, ami talán hasznos lehet a földön, bár ez is vitatható, azonban a spirituális életben a bűnökről való megfélekedzettség, a javulás kötelezett-

sége alól való kibújás, már nem egoizmus, hanem valóságos öngyilkosság. Könnyen észrevehetjük itt, mennyire más a testinek, a bűnös gyönyöröket hajszólo ének és a léleknek az álláspontja.

E küzdelmet Pál apostol így fejezi ki: „Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint: de látok az én tagjaimban más törvényt, mely az én elmémnek törvényével ellenkezik és engem rabul ad a bűn törvényének, mely az én tagjaimban van.”

A bennünk lévő kettősség kontúrjai erősen kiütözkönek. A legbensőbb én (Krisztus), amit nevezhetünk jónak, vagy egyetemes vezérlő igazságnak, állandóan küzd és belátásra készlet. Ádám óta nem volt ember, aki ennek létét ne ellenőrizhette volna. Nemzetközi fórumokon, divatos perekben nem szerepelnek olyan kitűnő prókátorok, akik olyan ravasz csselfogásokkal, meggyőző érvek halmazatával védenék álláspontjukat, ahogyan a mi materiális énünk ellenszegül a belső hangnak. Iszonyodva, gyűlölettel, brunóbaueri dühvel viaskodunk a szelid intéssel és annak nyugodt kedvessége, megdöntetetlen igazsága csak felbőszít. Egész lelkünket remegés rázza, hiszen megérettük az örök fuvallatot, az örök ellenséget, a Nagy Igazságot, amelyik megtámad bennünket bűneinkben, kényelmiünkben, ihányaveti kezlegyintéseinkben. Vitatkozunk és érezzük, hogy nemi lehet kompromisszumokat kötnünk. Bentről teljes odaadást és hódolatot követelnek. És magyaráznak. Ötletesen, újszerűen, soha nem tapasztalt végtelen szeretettel.

Ezzel egyidőben azonban lemondást is követelnek. Ne tedd ezt. Ne menj oda. Mondj le arról. Add át másnak. Csupa unalmas, kellemetlen megtagadása egy normális ének. Elvégre kultúreberek vagyunk és van művészet is a világon! Vannak kötelezettségeink!

Lehetnek ilyenek, — bólintanak vissza, — de azért nem; kell más húsába vágnunk. Miért legyünk azért inkorrektek, — miért legyünk bűnösök?

A bűn mindig büntet. Az éterhullámokkal ismerkedő homo sapiensnek ezt már el kell fogadnia egyszer. A bűn csapdába csábít. Soha bűn még nem eredményezett boldogságot. Aki csak egy kissé mélyére néz az életnek, belátja, hogy a bűnből még kielégülés sem származik. A bűn eredményei mindig kesernyés, fanyar gyümölcsök. Minden bűnöző elszámítja magát.

Vigyük át ezeket a megállapításokat a köztudatba.

Idegesség, lelkifurdalás, a bosszútól való esetleges félelem minden esetben elrabolja a keresett jóérzést. Az erőszakkal megszerzett boldogság látszólagos csupán és erősen keserű lesz a szájunk íze tőle.

A bűn filozófiája tehát oktat.

„Senki se mondja, mikor kísértetik: az Istentől kísértetem, mert az Isten gonoszsággal nem kísérthető, ő maga pedig senkit sem kísért. *Hanem mindenki kísértetik, amikor vonja és édesgeti tulajdon kívánsága.* Azután a kívánság megfogván, bünt szül, a bűn pedig teljességre jutván, halált nemz”. (Jakab 1:13—14.)

Csábító vágy, alkudozás a lelkiismerettel, gyors kielégülés és hosszú rosszérzet az egyik részen, — az ellenkező oldalon pedig, — rövid küzdelem és egy életre való jóérzés a jutalom. A filozófiát és logikát az emleberi agy termelte ki, nos tehát legyen konzekvens és alkalmazkodjék legalább hozzá.

MOZAIKDARABOK.

Hol folytassam a bűn filozófiájának és a kettősség meghatározásának leírását, magam: sem tudom? Visszaszaladjak az őskorba? Diluvium, Atlantisz, Lemuria.

Honnét ikezdjem magyarázni az emberi bűnök hiábavalóságát és a boldogság egyedüli lehetőségét, a jósgot és szeretetet?

Ha fellapozom a patinás évezredek, kutatok az öreg századokban, irtózatoss nyögés jön vissza a múltból és kiált bele a jövőbe.

Egyedül a hit emberei és a bölcselők közelítették meg az élet igazi értelmét. Nürnbergi öregek, komor velencei paloták lakói, elvonulva kerestek, kutattak és bizton állítom, imádkoztak is. Biblikusok, Krisztushívők, okkultisták, vagy a fekete mágiának követői már akkor különböző útjait egyengették a léleknek és a múlt és jelen ismerőjének nemi nagy probléma eldönteni, melyik mesgye volt a helyes.

*

Lelki problémáinkra, nagy kérdésekre gyakran nem kapunk választ. Ez vagy idegesít, vagy bánt bennünket. Lőhet, hogy örülünk is neki. Űgy véljük, így megszabadultunk tőlük. Gyerekség. Szembe kell nézni velük és el kell döntenünk az igazságot. Felülről és bensőnkől miindig útbaigazítanak, — nekünk csak követnünk kell a tanácsokat. A „másik hang” készségesen rendelkezésünkre áll, állandóan szól hozzánk, hiszen velünk és bei nünk él, csupán mi vagyunk süketek folyton.

Ezen kívül sokan vannak, akikre hallgathatunk. Ők élénk tárják évtizedeik gondolatmenetét, lelki

töprengéseik gyümölcsét. Nekünk rendszerint nincsen annyi időnk, hogy a nagy tételekkel alaposabban foglalkozzunk, fogadjuk el azért mások lelkének meggyőződéseit, feltéve, természetesen, ha ösztönünk és igazságérzetünk feléjük sodor.

Ó mai ember, milyen nehéz a helyzeted. Előítéletek és dogmák súlya alatt nyögsz. Ha néha egyedül vagy és felfelé tekintesz, vagy az elmúláson gondolkodói, miért nem maradsz több ideig ezeknél a gondolatoknál?

Félsz. Esetleg sok olyasmire jönnél rá, ami kényszerítene szembefordulni a világgal. Az pedig nagyon nehéz és merész vállalkozás. Paposkodás, vallási bigotizmus, naiv hit, ósdi felfogás, mind arra valók, hogy rádfogják ezeket.

Pedig nem lenne igazuk. Lehet valaki modern és lelki életet élő, sőt az élet zajló ritmusával az szakít, aki nem így cselekszik. Ezek elmaradnak a fejlődésben és huszadik századbeli külsejük dacára középkori mélységekben tévelyegnek. *A vizsgálódó, elmélyedt lelkek az igazán modernek.*

*

Ha elfogadjuk a jót, kétségbeesetten ne lázadjunk fel ellene. Ha követjük szívünk parancsát, nem¹ kell azért elhagynunk a világot. Nem kell lemondani minden örömről. Az indokolatlan félelem onnét van, mert nem vagyunk tisztában a fogalmakkal.

Coppée remegése mindnyájunkban benne van.

Nyugodtan megmaradhatunk a helyünkön, hiszen nagyobb teher az isteni örök elvek szerint a forгатagban élnünk, ellentállanunk az olcsó, de folytonos kísértésnek, mint félrevonulva meditálnunk. Feladat vár ránk és ezt a tömegkarmák küzdőterén kell teljesítenünk. Szébb és könnyebb lenne talán erdők mélyén, hegyeket szemlélve leélnünk a próbaidőt, de mi maradjunk itt és válasszuk a nehezebbet.

Gyakran viszont megijedünk a magánytól, pedig mennyi fenségeset tartogat számunkra. Sokszor idegenkedünk az újtól, mert még nem ismerjük előnyeit. Bűneink kelése is fáj, mégis húzódozunk a lelki orvosítól, pedig jól tudjuk, hogy megszabadítana nyavalyánktól. Félünk a jótól, mert nem, ismerjük a zamatát. Ragaszkodunk a bűneinkhez, mert azt hisszük, hogy irigyen, maradék örömeinktől akarnak megfosztani. Fel kellene egyszer fektetnünk egy statisztikát. Analizálnunk kellene a jóérzés legkönnyebb megszerzését. Kutatnunk kellene a tartós boldogság lehetőségeit. Könnyen és meggyőzően jönnénk rá, hogy nincsen abban öröm, melyet a lelkünk megterhelésével, bűnnel szereztünk meg. Nagyon rossz üzlet az és sokáig törlesztjük a kamatokat.

*

Az emberek nehezen hiszik el az igazságokat, de ha már kezdenek meggyőződni róla, akkor szeplőtelen hit-hirdetőket követelnek.

A bűnös emberre érthetően legjobban hat a példa. A példák térítenek, a példák megállítanak.

A bűnös „tekintélykérdéseken” lovagol és csak hosszas alkudozás után hajlandó valakit maga fölé emelni. Ezért kell a papoknak kiváló, hófehér egyéniségeknek lenniök.

Isten „szürke” harcosai, akik csendes íróasztaloknál és kicsiny társaságokban munkálkodnak, a tömegek szerint nem tekinthetők „kifogástalan” életűeknek. A felületes szemlélő mindenestre nem lát „különbséget”.

Meg kell védenem ezeket a „polgári” Istenhirdetőket. Ha bűnösök is, az sem baj. Istenről beszélni minden, kinek lehet, sőt kell. Sohasem szabad különben elefejtetnünk, hogy mindnyájan bűnösök vagyunk. Akár papi, akár világi köntösben járjunk, tele vagyunk úgy eredendő, mint szerzett bűnökkel. Hiszen azért vagyunk emberek, mert bűnösök vagyunk. Ha soha nem vájkáltunk volna a feketeségben, úgy most nem ismernénk

bolygónkat. A bűn tehát, bármennyire különösen hangzik, természetes ezen a földön. Bűnösen születünk, teleaggatva a gonosz, béklyóival, így nem: lehet csodálkozni, ha életünk a bukdácsolások sorozata. Ezekben a bukdácsolásokban azonban a jóra törekvők viselkedése csak a felületes szemlélők előtt „azonos”, — a gyakorlottak rögtön meglátják a más irányt.

Magam az „irigykedők” között élek és vágyó pillanással nézem azokat, akik mir a megvalósulás stádiumában vannak. Ismerem őket és tudom, hogy minden bűnösségük dacára mennyivel különbek nálunk, akik semmiképen nem akarjuk őket „elismerni”. Látom rajtuk a kettőséniség legjobb példáját. Észreveszem rajtuk a benső én diadalát. Csodálom őket a csendes küzdelmekért, dicsekvésmientes eredményekért. Az ő életüknek én vagyok a legjobb bírálója. Látom a test fölött való teljes uralmat, anélkül, hogy túlzó aszketizmust tapasztalnék. Nézem azokat az okos koponyákat, amikben nemcsak ész, hanem szellem is van, és még hozzá milyen szellemi. Apró inkorrektégeken csúszkálva, úgy tekintek fel rájuk, mint elérhetetlenekre. Erőtlen kapaszkodásaim után kishitű leszek az ő magasságaik miatt. Ezekre a fehér-bűnösökre mondjuk mi, — mennyivel különbek ezek nálunk? Nem. látjuk meg azt, aminek észrevételéhez már magában véve is tisztult lélek az előfeltétel. Bosszant bennünket az a szelíd szeretet, ami a legsúlyosabb csapást méri .gonosz szeretetlenségünkre. Kérdezősködünk felőlük, ízetlenül tréfálkozunk velük és kuncogunk állati nihilizmusunkban.

Milyen szánandóan szerencsétlenek vagyunk. Átkos hitetlenségünkben marjuk a jobbakat és büngögünk boldogtalanságba taszít.

Az őszinte kíváncsiság képviselői, a jóakarató kritika tudósai egészen más csoporthoz tartoznak. Ők a monizmus berkeiben különböző tanításokban részesültek és a más hang és más lehetőségek érdeklődést keltenek bennük. Ezeknek az „ellenfeleknek” hálásak a

haladottak. Mindenképen értéket jelentenek. Vítáik mindkét félnek előnyöket nyújtanak és akár megmaradnak hitetleneknek, akár hívókké lesznek, a haladás kétségtelen.

Érdekes megfigyelni, az emberek milyen idegesen vetik fel a fejüket, ha „más” hangokat hallanak. Az első meglepetések után sóvárogva jönnek, bár meglehetősen vigyázva, hogy meg ne lássák őket. Ezek már jó utón vannak. Nyilvánosan még tagadó Péterek, de már nem sokáig. Olyan furcsán csillog a szemük és ez a csillogás ezután már örökké megmarad. Nagy átalakulás megy végbe bennük és olyan magasztosán szép ez a felemelkedés.

Ilyenkor talán behozhatják az elmulasztottakat és utolérhetik azokat, akik elhagyták őket.

Lelki téren nincsen „rangsor”, nincsenek despotikus kényurak és kínlódó rabszolgák. Csupán fejlettségi fokok vannak és a legmagasabbban lévőket úgy ismerhetjük meg, hogy ők a legalázatosabbak és mindenki érdekében tevékenykedők.

A fejlődés és egymás megbecsülése terén szükséges, hogy magunkat időnként kellő mértékben megalázzuk. Ha mindig magunkban, keressük a hibát, úgy feltétlenül megtaláljuk azt és rájövünk, hogy helytelenül viselkedtünk Istenünkkel vagy másokkal szemben. Ez a „megalázás” azonban sohasem csökkenti nagyratartott „tekintélyünket” és csak előnyünkre szolgál.

A „keleti áramlatok” engem is megfogtak. A múltban én is a Kelet-rajongók közé tartoztam és talán ezért vagyok alkalmas bírálókat mondani róluk.

Az egyetemes isteni igazságok szent könyvének kívül több helyen találunk mennyei ékköveket és ezek között vetitek most elénk. Az egyik könyv, a másik ember. Nagy könyv és nagy ember.

ehhez képest a mindenség. A világ fényezeréveivel, milliárdjaival micsoda atomnyi apróság az Ő személyéhez képest. Ezeknek belátásával legyek én gögös? — kérdezte magától.

De szelíden válaszolt nekik.

Amidőn Jézus bevonult Jeruzsálembe és ünnepeltek, gályákat és virágokat szórván elébe, micsoda korlát (toltság lett volna a számártól, aki hordozta Őt, ha azt gondolja, — minden bizonnal engem ünnepelnek. Én, aki hirdetem Őt . . .

De nem, ezt nem szabad megmagyarázni és sa-
dhuktól nem szabad ilyeneket kérdezni többé.

ISTENÜNK

Őt még nem látta senki, Róla tehát nagyon keveset tudunk.

Be kell vallanunk, hogy mi, akik annyit foglalkozunk az Istenség problémájával, nem vagyunk képesek teljesen tiszta képet adni személyéről.

Őt meghatározni nagyon nehéz. Könnyebb megmondani azt, hogy mi nem Isten. Csak negative tudjuk megközelíteni a fogalmát és földi szavakkal, elképzelésekkel kell segíteni magunkon.

Most nem soroljuk fel a meghatározások tömegét, inkább egy mesével próbálkozunk.

Milyen megilletődés fog el bennünket, szeretett testvéreim, ha egy uralkodó előtt állunk. Alkotmányos személyisége megtestesíti magában az egész államot és úgy érezzük, hogy egy nagy emberközösséggel állunk szemben. Zavartak a mozdulataink, hebegő a beszédünk és életünk végéig emlegetjük a „nagy pillanatot”.

Képzeld el ezek után, milyen előkelő társaság lehet az, ahol a föld összes uralkodóit, államfőit és nagy szellemeit gyűjtenék össze. Milyen hangulat lenne ott. Csupa királyok, Goethék, walesi hercegek tolonganak mellettünk. A legnagyobb alázattal mozognánk közöttük és keresnénk a módokat, hogy tiszteletünknek méltóképpen tudjunk kifejezést adni.

Történne pedig, hogy a mesék pajkos dsinjei felkapnák egyszer ezt a társaságot és elvinnék a Juppierre, ahol az egész bolygóvilág tartja üléseit. Eljönnének a Hold, a Mars és a többi égenbolygók lakói és mindenünnét a legkiválóbbak. Azok, akikhez otthonukban csak hetekig tartó bejelentés után lehet bejutni, azok,

akik körükben urai életnek, halálnak, — most mind együtt lennének. A Népszövetség hozzájuk képest kis részvénytársasági ülés lenne csupán. És mégis, ezek a nagy hatalmasok, minden koncentrált erejük dacára milyen szánalmasan kicsinyek és gyengék lennének a többi bolygóvilághoz hasonlítva. Az ismert, vagy ismeretlen csillagvilágok valószínűleg végtelenszer annyi éld lényt, emberfajta lelket hordoznak magukon, mint a mi naprendszerünk. Ebben a magaslatban és viszonylagos mélységben a paloták lakói előszobázó kis mellőzöttekké lesznek és gőgös büszkeségük megtörik a távlatokon. Mit ér ott már a Föld összes hadserege, a Mars fejlett elektromos világa? A Saturnuslakók Földhöz viszonyított százszoros kultúrájukkal tehetetlen gyermekek lennének csupán. A világ többi része, a kozmosz megfoghatatlan végtelensége pedig porszemmé alázná ezt a mesebeli együttest.

Ezek az elképzelések csupán a világ részeivel számoltak és milyen aprósággá törpülnek. Hol van ettől még Isten? Milyen világrendszer milliárdoknak kellene összejönni, hogy valamelyest megközelíthessék Őt. Lehet, hogy az egész materiális massa sűrített ereje nem lenne elegendő arra sem, hogy megláthassuk a küszöbét. Anyagiságunk végtelensége tartalmatlan buborék. Hozzá képest.

Íme egyik oldalon ilyen reménytelennek találjuk a dolgokat. Hiába minden nagyság, hiába minden hatalom, ott ez mit sem használ és semmiféle jelentőséggel nem bír. A mindenség anyagi királya örökké várhatna bebocsátásra, mégsem jutna színe elé.

Míg *hatalmi* kérdéseket boncolgatva ennyire reménytelen a sorsunk, más irányban annál csodálatosabb lehetőségeink vannak. A legrongyosabb koldusnak „külön” fogadtatás jár, ha alázatosan, a tiszta fényesség után vágyakozva megy Feléje és lebomlásában összekulcsolja kezét. Abban a pillanatban nagyobb az ő súlya minden hatalmi összejövetelnél, és odaengedik az

ÚR asztalához. Itt nem ismernek sem protekciót, sem rokonai ajánlásokat. Itten csak egy ajánlat van, — ez pedig a magunk lelkülete. Ha ezzel rendben vagyunk és fekete koloncok nem húznak a föld felé, akkor világtájon átrepülve, bármikor kihallgatásra jelentkezhetünk a legnagyobb uralkodónál és Ő azonnal fogad bennünket. Akkor nem állítanak meg folyton, nem kérdezik a nevünket, jövetelünk célját, hiszen itt mindenki ismer és látja lelkünket. Itt nincsen divatos ruha, jólszabott öltöny, itt csak „mi magunk” vagyunk.

Isten egyik részről végtelenül hatalmas és elérhetetlenül fölöttünk áll, másrészről azonban kegyes Atyánk és szeretetteli segítőnk.

Meg kell szoknunk, hogy az anyag síkját elhagyva, megszűnik a hatalmi szó és elenyészik a rang. Ezen a tájon az elsőből lesznek az utolsók és megfordítva. Az isteni fizika csak szellemi erőket ismer és errefelé a nagyságot, — a tisztaság és Istenfelé törekvés intenzitása jelenti.

Tévedtünk akkor, amidőn „harcos” Krisztust várunk és tévedünk most, midőn hamisan képzeljük el Istenünket.

Az ősi hit, a valakit, vagy valamittisztelés atavisztikus vágya mindig megvolt az emberiségben, de még ma sem tisztult meg annyira, hogy kristályosan elfogadja az egész kultúr emberközösség az Egy-Isten létét és valóságát. Olyan szájalmasan komikusak a Róla szóló vitatkozások. Van, vagy nincsen, gyakran még ez is kérdés. Pedig az egyetemi katedrákról állandóan Őt tanítják. Az orvostudomány tanai és „csodálatos” felfedezései, a fizika, matematika, asztronómia, geológia stb. mind Róla szól. Lehetetlen fel nem ismerünk az érthetetlen esetekben, a bámulatos törvényszerűségeken, a messzi távlatokban és mélységekben. Érzékeink korlátolt mivolta szerénnyé kell, hogy kényszerítsen bennünket.

A vonzás, a mágneses erő, az igen magas gyorsaságú (frekvenciájú) elektromos hullámok, a Hertz-féle sugarak, a vörösen inneni és az ibolyántúli színek, a rádium sugarai és a 40.000 rezgésen túleső hanghullámok már kívülesnek érzékszerveink felfogó képességein. (Ch. Richet.) Nem halljuk mindazt, ami körülöttünk zsong. Nem látjuk az összes fényeket, nem érezzük az érzelmeknek bámulatos konglomerátumát. Rabok vagyunk és börtöneinken kívüli dolgokról nagyképűsködünk. Az Ő megsejtése azonban több megsejtésnél, a jó elfogadása világprogram.

Istenünkről való fogalomalkotás hozzátartozik életünkhöz.

Bizonyos fokig helytelen, ha ebben a fogalomalkotásban túlságosan segítségére vagyunk valakinek. „Elmagyarázni” Istent legfőljebb csak gyermekeknek lehet, a felnőttekkel csupán beszélhetünk Róla. Talán elmondhatjuk, hogy mi hogyan gondolkodunk személyét illetőleg, de Istenfogalmat nehéz *adni* másnak.

Ezen a helyen nem is terjeszkedünk ki erre a kérdésre, hiszen egész könyvünk erről szól. Szükségesnek tartjuk azonban megállapítani, hogy semmiféle kísérlet nem tudja megvalósítani az emberiség atheizmushoz való visszatáncolását. Istenünkkel foglalkoznunk kell, akár akarjuk, akár nem. Mindenképen választanunk kell az irányok között. Vele, vagy Ellene. Ha tagadjuk őt, akkor pozitíve kell tagadnunk. Tevékenyen kell hitetlenkednünk, mert énünk *megköveteli* a fogalomalkotást. A hitetlenség fogalomalkotása pedig nem nyugodt és állandóan újfajta teóriákra sarkal. Legalább addig kell jutnunk, hogy elismerjük Őt és ebben a pusztá elismerésben iparkodjunk meglenni nélküle.

Moszkvai utam alatt figyelemmel kísértem a tömegek lelki élejét és megállapítottam, hogy nem vallástalanabbak, mint bárhol a világon. Sőt. A hivatalos vallásellenesség most már mindjobban enyhülő hangulata újfajta kezdődő vallásosságot teremtett. A papnevelés

teljes szünetelése, a templomok, a kolostorok nagyrésznél múzeumokká, vagy iskolákká való átalakítása, egyáltalában nem befolyásolja a tömeges istentiszteleteket. Sehol nem láttam az áhítatnak és hitnek -olyan megkapó megnyilvánulását, mint a mai Moszkvában. Az ifjúság semmit sem hall Istenről, a Vallásellenes Múzeum nyitva áll mindenki előtt és mégis, vagy talán éppen ezért, lélekben nyugodt egyedüliségükben sokat fordulnak az ég felé. Nem tudnak meglenni a nagy magányosságban.

Amint a Szovjet ezen a téren revideálni fogja álláspontját, amire minden valószínűség megvan, úgy Oroszország lesz a vallásos állam mintaképe.

Az ikonégetések dacára még nagyon sok szentkép van az orosz lakásokban és ha eddig ott miaradtak, a jövő már nem fogja azokat eltávolítani. „Erőtlen és gyarló elemekhez” nem térhet többé vissza az emberiség.

A moszkvai „hatalmas próbálkozás” nem hozta meg a várt eredményeket. Isten elleni harcunkban úgy látszik mindig elszámítjuk magunkat.

„Ámde akkor, mikor még nemi ismertétek az Istent, azoknak szolgáltatok, amik természet szerint nem istenek. Most azonban, hogy megismertétek az Istent, sőt, hogy megismert titeket az Isten, miként tértek vissza ismét az erőtlen és gyarló elemekhez, amelyeknek megint újból szolgálni akartok.” (Galátziabeliekhez írt levél IV. 8, 9.)

JÉZUS KRISZTUS

Annyit halottunk már Róla és nem ismerjük Őt. A legfontosabb személy a világtörténelem alakjai között és mégsem törődünk Vele. Anélkül, hogy utánanéznénk a hiteles leírásoknak, szégyenteljesen hiányos fogalmakat halmozunk fel személye körül és valahányszor szóba kerül, szajkó módjára mondjuk el naiv képzeleteinket.

Nem tudok ezen csodálkozni. Magam is hasonlóképen cselekedtem. Hosszú út, sok kétség és még több megbizonyosodás kellett, hogy foglalkozzam Vele.

Amikor még nem ismertem, — a legrosszabbakat gondoltam Róla. Amidőn kibontakozott előttem nemes alakja, — gúnyos kérdéseket intéztem Hozzá és mindig felnevettem, ha valami jó ötletem támadt, amivel halódó kételyeimbe életet lehelhettem.

A földi Jézus mint corpus és. az örök Krisztus, mint animus éveken át foglalkoztatott és jó ideig nem értettem meg az emberiséget.

A hívőket mindenekfelett lenéztem, — egyáltalában nem tartottam őket észlényeknek, — a hitetlenekre pedig haragudtam.

Miért tűrik, — kérdeztem folytonosan, hogy mítoszokkal, mondákkal, tömegbutításokkal, kitalált személyekkel, önmagának ellentmondó mesékkel és még meséknek is fantasztikus hihetetlen (históriákkal tömjék tele a jóhiszemű emberek fejét? Milyen lelkiismeretlen nemtörődömség, hogy a felvilágosultak szenvedni hagyják ezeket a hívő szerencsétleneket és nem segítik ki őket a szenteskedés hínárjaiból?

Nagyon sok idő múlt el, míg rájöttem, hogy a tu-

domámnyal vértezett hitetlenek maguk sem annyira erősek, hogy támadni merjenek. Utálatos aknamunkával, demoralizációval, nemtelen cselvetésekkel harcolnak, ha ugyan harcnak lehet nevezni azt a süket fölényeskedést, amivel vitáznak.

Azután kényelmesebb is a negatív álláspont. A hitelenség olyan, mint a lusta emberek mozdulatlansága. A test sem hinni, sem fáradni nem akar. Minden akció feltételezi az elhatározást, a tevékenységet. Keresni és kutatni már bizonyos fokig munkát jelent. A munkálkodásból pedig elég annyi, amennyire az élet kényszerít. Utána már hamar kimondjuk a nemet, különösen akkor, ha ez a „társadalmibb” felfogás és a modern elegánsok ehhez csatlakoznak. A részegeskedő öklendezők is lenézik a „józan szamarat” és a bűn virágaiban is csodálatos gög születik meg a becsületes polgárokkal szemben.

Ugyanígy voltam magam a jézusi nézetekkel. Megrészezgültem hitetlen tudatlanságomtól.

Értelmem megvillanásakor közelebb találtam a hitetlenséget, mint a hitet és közelebb volt a föld, mint az ég. Mindenütt megtaláljuk ezt az életkettősséget és úgy látszik, mintha mindenütt a Föld dominálna. Színház, mozi, irodalom, művészet, különféle szórakozások mind a tagadásra csábítanak és így egyáltalában nem csodálatos, ha az emberek túlnyomó többsége képtelen az önálló szembehelyezkedésre és a fáradságot vevő fogalomalkotásokra.

Nekem háromévi, bátran állíthatom, nehéz munkába került, míg az eredetileg tervezett ellenakció helyett sikerült megadnom magamat.

Amidőn nem értettem egyet a tömegekkel, amidőn megszületett bennem a nemtörődömség feletti felháborodás, azt mondtam, ha más nem, úgy legalább én dülőre viszem ezt a kérdést. Beleordítom kételyeimet a világba.

Ki volt ez az annyit emlegetett Jézus Krisztus? Miért élt, miért beszélnek és írnak róla? Miért nagy az Ő jelentősége és hogyan volt képes százmilliók lelkébe beférkőzni?

Ha monda és csak a tömegek kedvéért készült színes képzelet, akkor kezeljük mondaként és kergessünk le az oltárokról, — ha pedig valóban Istennel kapcsolatos a személyisége, akkor minden materiális röhögés és gúnyos összebújások ellenére hitet kell tennem mellette. Úgy éreztem, hogy ez tulajdonképpen minden embernek kötelessége és nem tűrhető tovább ez a lelki kétkulacsosság.

Tovább haladtam az életben és elhatározásomhoz híven megkíséreltem eldönteni a kérdést. Sokan nem tudták, milyen „örültségekkel” foglalkozom és társaságuk biztosította számomra a hitetlenekkel való kontaktust. Közöttük maradtam, közöttük éltem és közöttük maradok ezentúl. Hitem csak így fejlődhetett ki igazán és így erősödhet meg továbbra is. Ha papnak mentem volna és egy kolostorudvarról szemlélném: a világot, nem tartanám magamat irányadónak, mert az egyoldalúság bizonytalanná tenné hitemet. Így azonban az élet egész területe nyitva állt számomra és ezt a nagy kísérletet mindenki között és mindenki előtt folytathattam.

Figyeltem és olvastam. Végére akartam járni a dolgoknak.

Megtanultam, helyesen olvasni, helyesen látni és helyesen mérlegelni. Beláttam az egyéni ítélőképesség hiányait és a részrehajlás akadályait. Megijedtem, amidőn először jutottam arra a megállapításra, — ime Jézus csakugyan élt és kétségtelenül szépeket mondott. Hátha van valami abban az Istenfiúságban? — Hónapokig gyötrődtem ezeken a problémákon és darabokra szedtem a Biblia minden mondatát, csak hogy visszatérhessek „nyugodalmas” hitetlenségemhez. Mennél jobban előre haladtam azonban, annál inkább láttam, hogy nincs megállás. Mennem kellett.

Jézus élt, mert erre elegendő a bizonyítékunk. Azokat tanította, amik az Evangéliumokban vannak, — ez sem volt előttem sokáig kétséges.

Itt azonban megfeneklettem. A csodák, születésének és halálának körülményei, úgyszintén az a tény, hogy Isten fiának állította Magát bevehetetlen vár volt számomra, megemészthetetlen rejtély volt logikai lényemnek.

Tanulmányaim azonban szerencsére nem akadtak el, a Bibliát is minden nap megforgattam és az életben is alaposan körülnéztem. Utaztam északnak, délnek, megismerkedtem a társadalmak minden osztályával. így ezután ebben a nagy emberismeretben olyan szabályokat véltem megtalálni, — a filozófia és a tudományos könyvek olyan megállapításokat közöltek velem, melyek együttesen és kristályosan egyedül csak a Bibliában voltak felfedezhetők.

Ismét és ismét, folytonosan olyan terrénumok jelentek meg, melyekkel alaposan meg kellett ismerkednem, mert éreztem, hogy képtelen vagyok azok nélkül továbbhaladni. Minden élet, és emberismeretem dacára, elemi tudatlanságban imbolyogtam a nagy kérdések között és a megismerés gyönyörűségének köszönhettem, hogy türelmem és kitartásom velem maradt. Elsősorban a Bibliáról sikerült valódi képet kapnom és amidőn ennek egyetemes igazságára rájöttem, amidőn az összes jogtalan és oktalan kritikákat megcáfoltam, akkor jutottam el oda, hogy elhigyjem a Jézus személyére vonatkozó állításokat. Természetesen ez nem ment könnyen és számtalan élmény, tapasztalás és kísérlet volt szükséges minden apróbb előrehaladáshoz. „Tökéletes” emberismeretem: alaposan megszegyenült, amidőn fokozatosan jöttem rá, hogy csak most kezdem megismerni az embereket. Az Istenség fogalomalkotásai után azonban immár valóban keresztülláttam földi társaimon és minden feketeségük dacára jobban tudtam szeretni őket. Ekkor már Krisztus, akiről addig csak humorizálni vol-

tam képes, szeretettel integetett felém és bátorítóan mosolygott minden próbálkozásomon.

Isten fia lenne, — kérdeztem magamtól, — hogyan lehet ez? — Hittem, de még nem értettem.

Isten fiaai vagyunk mindannyian!

Ő nem volt *jobban* gyermeke az Alkotónak, mint mi, csupán *jobb* gyermeke volt nálunk. A jó gyermek, a tiszta gyermek elment a földre, vállalt egy szenvedés-íjeljes életet, hogy a többi embereknek, *a többi Isten gyermekeknek* elmeséljen olyanokat, amiket ők nem tudtak. Elment és „emberileg” könnyebbé akarta tenni a haladást. Elment, illetőleg eljött és soha nem szólt hozzánk gögösen, soha nem érezte, hogy nem vagyunk egyenrangúak.

Rövidesen magam is kénytelen voltam legtisztább embernek, Istenhez méltónak elismerni, mert a Biblián keresztül felémragyogott a lelke. Mindnyájan egyformáin gyermekeik vagyunk, de ő annyira felettünk áll, hogy *egyedül Ő volt méltó* gyermeke Istennek. Isten fia volt, akiben az Atyának kedve telt. Mi, (remélem, elismerjük) olyanok vagyunk, akik senkinek sem szerzünk örömet, még egymásnak sem, pedig *mi* bűnösök vagyunk, — hát akkor hogyan gyönyörködhet bennünk a Legfőbb Jó és a Legszebb Tökéletesség?

De képtelen vagyok tovább magyarázni. Olyan az érzésem, mintha egy bábuhoz beszélnék. Kilehelem a lelkemet és homályt látok fényesség helyett. Képességeim gyengék, megbizonyosodásom! úgy látszik, csak magamnak elég, mást csupán kérnem lehet a jóindulatra, az Istennel és önmagával való foglalkozásra.

Annyira vigyázok minden soromra, hogy el ne veszítsem azt a kis hitet, amit eddig talán sikerült megkapnom. Bibliai idézettel akartam kezdeni ezt a fejezet^t. Nem tettem; Nem mertem: megtenni. Előbb még beszélnem kellett. Beszélnem, magamról és beszélnem róla. Most azonban már mehetünk tovább.

„Mert nem azért küldte az Isten az ő Fiát a világra,

hogy kárhoztassa a világot, hanem, hogy megtartassék a világ általa. Aki hiszen Ő benne, el nem kárhozik, aki pedig nem hisz, immár elkárhozott, mivelhogy nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében. Ez pedig a kárhoztatás, hogy a világosság e világra jött és az emberek inkább szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert az Ő cselekedeteik gonoszak valának. Mert minden, aki hamisan cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy az ő cselekedetei fel ne fedessenek. Aki pedig az igazságot cselekszi, az a világosságra megy, hogy az ő cselekedetei nyilvánvalókká legyenek, hogy Isten szerint való cselekedetek.” (János, III. 17—21.)

„Az én tudományom nem az enyém, hanem azé, aki küldött engem . . . Aki magától szól, a maga dicsőségét keresi; aki pedig annak dicsőségét keresi, aki küldte őt, igaz az és nincsen abban hamisság”. (János VII. 16, 18.)

Renan tanulmányai még a hitetlenek előli is hihetővé teszik, hogy Jézus élt. Vegyük elő a nagy tagadó hatalmas köteteit. Ne csak az elsőt, a közismertet az Ő életéről szólót, hanem a többit is, — az apostolokról, az evangéliumokról írt munkákat. Renant a legalaposabb tagadót, különben is szívesen látjuk íróasztalunkon, Ő nem volt „elkápráztatott”, ennél fogva bizalommal lőhetünk iránta. Nem fog bennünket téves tömegfantáziákkal ámítani és megmondja az igazságot.

„A galileai Nazarethből való volt. Elbájolóan tanított és oly aforismákat hagyott tanítványai emlékeztében, melyek mélyen beléjük vésődtek. Két főtanítványa Cephas volt és János, Zebedeus fia. Az orthodox zsidóikban gyűlöletet keltett, akik azután elérték, hogy Pontius Pilátus, Júdea akkori procurátora halálra ítélte. Keresztre feszítették, kívül a város kapuján. Kevéssel utóbb azt hitték, hogy feltámadt. Íme ez az, amit még ha az Evangéliumok nem is volnának, vagy hazugok volnának, biztonsággal tudnánk olyan szövegekből,

melyeknek kétségbevonhatatlan a hitelességük és az időpontjuk, már mint Szent Pál *nyilvánvalóan hiteles leveleiből*, a zsidókhoz írt levélből az Apokalypsisből és más mindenektől *elismert szövegekből*”.

Ez tehát az istentagadó „igazsága”.

Napoleon nehezen vette kezébe a Bibliát, amidőn azonban olvasgatta, csodálatos könyvnek jellemezte. Negatív Renan munkája is ilyen. Először megkap bennünket, bántó kitételei csak növelik bizalmunkat és kritikái elragadnak. Nem sokkal az elragadtatás után azonban lehull szemünkről a hályog.

A technikai vívmányok embere méltán elcsodálkozhatik a Jézus élete c. könyv olvasása közben. Mennyivel több kételkedés élt bennem, — kiált fel. Mindez igaz lenne, amit Renan a hitetlen állít?

Kezdeti bölintő helyeslésem a könyv végezetével szájalommá alakult át. Ez a nagy tudós, ez a fáradhatatlan kutató nem látta be azt, amit munkája lelkebben meggyújtott. Meg kell védenem Renant. Szolgált a nagy ügyet. Ellene írt és mellette érvelt.

A sok ismert idézet ne zavarjon most bennünket. Nézzük azt a jelenetet, amidőn könyvében Jézus kinszenvedésének órája közeledik. Az író kezében remeg a toll és áhítat ömlik el az oldalakon. A lelke megtréfálta a tudóst. A szelleme kifogott az agyemberen.

Engem ez a kicsiny rész hódított meg és tett hívővé. Hálas vagyok neki ezért.

Jézus tehát élt és úgy élt, ahogyan le van írva a szent könyvekben. A bizonyíték után kapkodókat kielégítheti a bőséges adat. A bithyniai proconsul, Tacitus, Svetonius mind megemlíti Őt és követőit. Ha teljesen mellőzzük a legilletékesebb iratot a Bibliát, úgy Jézus életéről a római közigazgatás, az irodalom és a zsidó iratok fognak meggyőzni. Az idézetek hangja és szövege nyilvánvalóvá teszi, hogy „akkortájt Jézus közismert személyiség volt”. Senki sem kételkedett valóságában.

De talán idézzük az apostolok egy kortársát.

A zsidó származású Josephus Flavius író „Zsidó Régiségek” című munkájában a következőket írja Krisztusról: „Élt egy Jesus nevű bölcs ember, *amennyiben embernek nevezhető, miután csodákat művelt* és az emberiség tanítója volt, sok zsidót és pogányt vonzott tanaival magához. Ő Krisztus volt. Mikor a népünk vezetőinek vádja alapján Pilátus kérészire feszítette, csak azok nem hagyták el őt, kik szerették. *Ő meg is jelent nekik három nap múlva élve*, miután a prófétaék ezt és sok más csodatálatost róla megjósoltak.”

Ezekután nem kell komolyan vennünk az e téren hitetlenkedőket, legfeljebb alaposabb munkálkodásra és pár könyvcímre figyelmeztetjük őket.

Egy mítoszi alak, egy legendahős nem lett volna képes lényével átítatni az egész életet.

Ha a pepecselő tudósok, vagy az élettelen tudomány csarnokai, fekete tábláikon nem ismernék el Őt, — ha semmi „konkrét” adat nem bizonyítaná földi életét, akkor is igaz a története.

Ha, tegyük fel, nem jött volna le közénk (legyen egy pillanatnyi öröme Charles Dupoisnak), akkor is volt és örökké lesz. Templomok százereiben, lakások millióiban, szívek milliárdjaiban benne él Ő és ha elégetnék a Róla szóló összes könyveket, lerombolnák hajjéikait, eltítkolnák a kisdedek elől, kiradíroznák a történelemből, csodával határos módon elfelejtetnék az emberekkel, — akkor megérnénk a másik még nagyobb csodát, a következő másodpercben ismét bennünk lenne, magunk körül éreznénk és a Mindenség újra Róla regélne.

Mindenütt ott van. Mindenki találkozik Vele, csak nem ismeri fel, vagy nem akarja meglátni. Kis szárnalmas bukdácsolók, modern-ravaszok, Mamimon inasok, mennyiszere elgondolkoztok Rajta, szinte magatoknak sem merítek bevallani. Hivatalosan (mert bensőtökben is nagyképűsködtök) más „állásponton” vagy-

tok, így nem törődtök sem Vele, sem az Atyával, mert a világ, szerintetek, nélkülük él és közreműködésük nélkül született. Egyszóval ti a modern tudomány alapján állók tagadtok, bár néha mégis megakadtok valamin, vagy talákoztatok valamivel, ami megfog benneteket. Történesek, sejtelmek, elgondolások, fennhéjázást leintő megdobbanások, mind, mind félelemszerű megérzésekkel töltenek el benneteket. Kerületek az egyedüllétet, ideghajszát csináltok a szórakozásokból és kéjkutatással töltitek el szabad időtöket. Bűnöket bűnökre hajszoltok és elviselhetetlen pokollá varázsoljátok a földet.

Jézus akkor született meg, amidőn hasonló felfogású, vériben tobzódó emberek éltek. Ma a *végveszélyes napokban* jobban, mint valaha, megszületik bennünk Krisztus. Akkor testben is megjelent a kor modernjeinek, farizeusainak és jámbor, Öt áhítózó híveiknek.

Octavianus és Heródes, Nyugat és Kelet hatalmasainak neve elegendő, hogy mindent tudjunk arról a korról. Talán még rosszabb volt minit a mai, bár ez már a képzelőtehetség határán felül áll.

Octavianus apró, csenevész kis Antikrisztus. Még annak sem originális, csupán egocentrikus lélekfertőző. Öletni és kitombolni a kegyetlenség szájthabzó, pathológikus gyönyörét. Beszélgetni a halálraítéltekkel. Szemükbernondani a rájukváró keselyűtetetés undokságát. A legocsmányabb módon pénzt szerezni. Ezt jól tudta Octavianus. Fantáziája csak az erkölcstelenségben volt.

Testvére lehetne ennek a förtelmes alaknak Heródes, a pogány arab, a mézesbeszédű felfeléhajló, a tömeggyilkos szörny. Családját kiirtotta, alantasait kínoztatta és féktelen, perverz örömeiben tobzódott. Élete folyamán előkészítette halálát. Elevenen rothadt el és húsát férgek pusztították. Az utolsó pillanatig méltó volt önmagához. Kínlódó üvöltésében is halált kiáltott, öletett, öletett, míg csak a férgek meg nem ették.

Ezek voltak Jézus kortársai. Pedig ők ketten csak vezetők és kirívó példák. Hányan voltak elbújt kény-

urak, akik méltóknak bizonyultak hozzájuk és kéjtermekben a rabszolgák nyögése pótolta a nemlévő szimfóniákat.

Ilyen fantasztikus bűnök között jelent meg közöttünk a Nagy Tisztaság, a bűntelen ártatlanság. Megszületett egy istállóban és herodesi mészárlások jeleztek jöttét. A bűn miazmái elpusztítani igyekeztek, de mindhiába. Megszületett és nem tudjuk eléggé hangsúlyozni, hogy világrajövele istállóban történt. Nem díszes „kiállítási” istállóban, hanem az állatok egyszerű lakóházában. Innét indult el és ettől kezdve többet tett az emberiségért, mint bárki más. Mindig csak minket szolgált, értünk szenvedett és bennünket akart az élet súlyosabb terhétől megváltani.

Ha az Evangéliumok hamisítások lennének, az Újszövetség valami apokriph kitalálás lenne, akkor is a legtokéletesebb munka, amit a földön írtak. Soha nem találjuk nyomát, hogy Jézus valamit saját érdekében tett és nincs az írásokban egy egoista szó, vagy díszszonans mozdulat. Önmegtagadásra hívta fel környezetét és még ellenségei sem állítják, hogy nem élt példaadóan.

Nézzünk azonban végig a történelmi Jézus földi életében, miben nyilvánul az Ő nagy küldetése és áldásos hivatása.

A herodesi példákból láttuk, hogy kétezer év előtti társaink a bűnök és szörnyűségek elkövetésében, teljességgel hasonlatosak voltak hozzánk. Ma éppen olyan időket élünk, csak finomabban vétkezünk és kendőzzük kiütéseinket. Gonoszsága ellenére, sőt talán éppen emiatt, akkor is, ma is, vágyik az emberiség a jóra és igazságosságra.

Buddha és Wisnu, akik egyszer „vissza fognak jönni”, hogy a jókat megjutalmazzák és a gonoszakat megbüntessék, annakidején nagy visszhangra talált a szívekben, ők azonban nem tudtak egy originális, az élet minden oldalára kiterjedő, összes korokra alkal-

mazható tanítást adni és főleg nem tudták megnyugtanni a lelkeket.

Jézus megjelenése azért korszakalkotó, mert *mindenkinek érdekében jött* és szelíden mutatott rá, hogy egy Atya áll felettünk.

Tanított és példát adott. A példaadásban is mindenkit érint. Látjuk tanításaiból, miit kell tennie szegénynek, gazdagnak, bűnösnek és vezeklőnek. Tökéletes logikus-morál igazságokat mondott és minden szavát hosszas elmélyedések után kellene beolvasztani lelkünkbe.

Az Evangéliumi jeleneteit nem egyszében, hanem felaprózva kell bemutatnunk az emberiségnek, hogy így az eldugott részek jelentőségét is növeljük.

Ha belemélyedünk a Szentírások lényegébe, értelmünket megnyugtatta, lelkünket felemeli. Jézus anyagiatlansága, szavainak harmóniája boldog ajándék, érdemtelen kincs. E sorok fenségéhez semmi nem hasonlítható és bölcsességéhez képest Kant filozófiája silány iskolai dolgozat.

Az *Evangélium* görögül jó hír. A legjobb hír. A legcsodálatosabb hír.

Sajnos, a görög és aramai nyelven, írt szent iratoknak ismertetésére most nincs helyünk. Pedig mennyi szépség és mennyi tanulság tárul elénk minden oldalon. Az ember fiának és fiainak élete, költészete egy pompázatos csokorba kötve.

Sokan vannak azonban, akik nem szeretik a virágot. Nem, látnak benne semmi realitást és hiába virul, színesen, illatosán, nem törődnek vele.

Ezeknek nemi szabadna sem enniök, sem aludniok. Irreális ugyanis táplálni és pihentetni egy eleve rothadásra ítélt fizikumot. A virágnak, az isteni virágcsokornak meg kell érteni a „lelkét” és akkor gyönyörködni tudunk benne.

Nehéz írni erről az örök, természetes témáról, az isteni megnyilatkozásról, a Bibliáról.

Miért oly terhes az előrehaladás?

Az örök tagadó sorainkban sétál.

Miért halad oily lassan a meggyőzés munkája?

A bizonyítás nagyon- nehéz, ugyanis *a dolog plauzibilitása* nehézségeket támaszt.

Az Úr maga is ír. Bölcssek, próféták életében, ihletett tudások magyarázataiban megcsillogtatja előttünk a követendő igazságot, a természet szabályain keresztül tanít, — de mi nem olvasunk.

Pedig olvasnunk kell. „Vagy ez, vagy az. Vagy a világ nem lehet az, ami, vagy ennek a könyvnek el kell tűnnie a világról” — mondja a Leonardo da Vinci szerzője.

Aforizmaként kezeljük a Biblia „jó” mondásait és nem foglalkozunk vele igazán. Szánjunk rá valami kis időt. Egyszer úgyis számot kell vetnünk magunkkal. Vagy ide, vagy oda. Élvezethabzsolások, szórakozások zshivaja, sorstól kipréselt örömök, — vagy pedig nyugodt mérséklet, tiszta körültekintés és örök boldogság. El sem hisszük, hogy a jó mennyivel többel jutalmaz. Az emberek minden vágyadagjukat böszülten védelmezik és nem veszik észre a hiábavaló kapkodást. A Biblia azonban nyugodt. Mély lemondásfilozófia ez, telve a nemes kielégülés gyönyörével. Mennél jobban elmerülünk benne, annál több szépséggel jutalmaz.

Internacionális. Minden nemzet fiához egyaránt szól.

Individualista. Minden egohoz külön beszél és mégis „egyformán” megtalálhatjuk benne lelki szükségleteinket.

Választ nyerünk általa mindenre és variáljuk, vagy permutáljuk a szituációikat, mégis mindegyik benne foglaltatik.

Boldogító szép könyv. A cél elérésére a legpraktikusabb metódus. Lehet nélküle is eredményhez jutni,

de nehezen. Értünk írták, ne vessük el ezt a mankót, ne taszítsuk él a felénk nyújtott kezét. Nélküle az örök törvényeket magunknak kellene megkeresnünk, az igazságokat magunknak kellene megalkotnunk, megrágnunk és a megbizonyosodásokat kiböjtölnünk. Oktalanság kutatnunk olyant, amit már felfedeztek előttünk. Botor-ság vadon őserdőben haladnunk, ha már építettek könnyenjárható utat.

Megírták úgy, ahogyan ezt jobban és szebben senki meg nem; írhatja. Összeállították olyan isteni bölcsességgel, hogy abból semmi nem hiányzik.

Nagy könyv. Az egyedüli könyv, aminek alkotásánál Ő is közreműködött. Bár semmi nemi lehet Nélküle, — ezt mégis közvetlenebbül alkotta, mint a többi.

Rendszerint fekete a fedek. Fekete könyv. Fekete, mint az életünk színe. Lapjai fehérek, mint a tartalma.

Sorai sötétek, mint a lelkünk és betűi számtalanok, mint a bűneink.

*

Mit tett Jézus értünk, mivel váltott meg bennünket? — kérdezik sokan.

Azt jól tudjuk, hogy bármelyik pillanatban megszabadulhatott volna.

Akkor élete csupán egyéni tragédia és az emberiséghez semmi köze, — csapnak le ránk.

Feltéve, hogy semmiféle erkölcsstanítást nem adott volna és kinszenvedéseinek céltalansága nyilvánvaló lenne, akkor is leborulnánk előtte, mert örök hálára kötelezett. Folytonosan Istenről beszélt. Figyelmeztetett, hogy van felettünk valaki és így nem, állunk egyedül a világmindenségben. Istenről beszélt, aki egy és mindent magában foglal.

Az isteni hármasság csupán az erők megnyilvánulásának különbözősége.

Brahma személyisége, Visnu életigenlése és Sziva pusztulása mind Ő.

Az Atya minden. Benne felolvad a véges és terjeszkedik a végtelen.

Atya, Fiú és Szentlélek, — mondotta Jézus és ma még csak sejtjük, mit jelent ez a csodálatos hármasegység. Mérhetetlen korlátoltságunk sajnós még nem képes felfogni a végtelen Istenségnek alapfogalmait.

Korunk vad, hajszás napjaiban azonban mindig emelkedik a kétezeréves tanításnak aktualitása. Ragyog, sugárzik minden betűje és elénk áll a legforgalmasabb utcasarkon is, hogy túlvilágítsa színes transzparensünket.

Annyira pokollá tettük életünket, hogy nemsokára eljutunk a mélypontra. Onnét ismét felfelé vezet az út és tébolyító őrzöngésünk dacára kénytelenek leszünk megalázkodni. Feléje fogunk tartani, akit megtagadtunk, szégyelltünk és akinek „földre alapozott” gögünkkel hátrat fordítottunk.

Jézus soha nem tett rosszat és még ellenségeire sem gondolt haraggal. Önkénytelen adódik ennek megállapításánál a fügefafa megátkozása és a korbáccsal való kikergetés. Nem akarunk új színeket keverni a Bibliamagyarázatokba, de nézzük jobban ezt a két jelenetet.

A fügefafa nem adott gyümölcsöt, hiába állt az útszélen, nem termett, nem dolgozott. Ellentétet támasztott a munkálkodó harmonikus természetben, tehát mennie kellett. Íme rögtön élet vesztí az érthetetlen ítélethozatal. Példa ez és ne feledjük, hogy egész élete az volt.

Azután a korbácsolás. János megemlíti, hogy midőn Jézus húsvét táján bement a jeruzsálemi templomba, ott találá az ökrök, juhok, galambok árusait és a pénzváltókat, amint ülnek vala. Méltán emészthette „félő szeretet” és fájó felháborodás ezen látvány miatt. Erre kötélből ostort csinálván, kiüzé mindnyájukat a templomból, az ökröket is, a juhokat is és a pénzváltók pénzét kitölté, az asztalokat pedig feldönté.

Első eset, hogy nemes haragjában ismerjük meg Jézust, és ha elgondolkozunk, megértjük Őt. Ne tegyék az én Atyám házát kalmárság házává, — tette hozzá cselekedetéhez. Feldöntötte a pénzváltók asztalait, de nem korbácsolta meg őket. Hagyta, hogy felszedjék a szerteguruló aranyakat és bántatlanul szaladjanak.

Ha valamikor gyengéket oltalmazunk, vagy a sár-batiport igazságot védelmezzük, úgy nem kell bánkód-nunk esetleges méltó haragunkért. *Ha soha, de ez eset-ben engedélyezve van.*

Gyönyörűen beszélt és mindent türelemmel meg-magyarázott. Használta a példabeszédet és bár elmúlt korok rendszerint egyszerű emberéhez szólott, monda-tai még ma sem vesztek fényükből. Az Ő szavai rozsd-amentesek. Az egész világ elmúlhat, de beszédei örökre benne maradnak a világűrben.

Renan szerint bájos volt. Szerintünk is, bár mi nem a tiszteletlenség báját értjük ezalatt, — nekünk túl emberi ez a fogalom, hanem a gyengéd, isteni ked-vességét.

Minden ténykedésével közelebb hozta hozzánk a megfejthetetlen magasságokat és biztosított, hogy nem kell félnünk. Nem haragosan és könyörtelenül tekinten-ek le ránk, hanem elnézéssel és mindig megbocsáj-tással.

Jézus nem saját magában volt nagy, nem maga által vezetett bennünket, hanem az őt küldő Isten által. A királyságok és köztársaságok követői sem magukat képviselik.

Eljött és úgy élt közöttünk, ahogyan eddigi elkép-zeléseink szerint *élni nem lehetett*. Olyan erkölcsöt adott nekünk, *amilyen még nem volt a világ*on.

Ezen a helyen érthetően nem érdekelnek engem a Lukácsnak felrótt esetleges tévedések, sem az a felfo-gás, hogy a Szentírást a kritika rendes szabályai sze-rint kell kezelni. A Biblia teljes megismeréséhez sok-kal több szükséges, mint az oknyomozó történelem is-

merete vagy a héber és szanszkrit nyelv tudása úgyszintén vallási kérdésekben való jártasság. Krisztust nem ésszel, oknyomozásokkal lehet megérteni és megismerni, hanem lélekkel felfogni és intuícióval átérezni. Ízetlen a racionalista kritikája, amidőn az arabokat hozza fel például a Bibliahívőkkel szemben, akik im-e a Hadith és Korán tekintetében meggyőzhetőek. A hinduisták ugyanígy vannak a védákkal és buddhista könyvekkel. A hinduisták sem veszik tévedhetetlen életrajznak Buddha legendás (történetét, a Lalitavistara-t.

Ó, ezek az összehasonlítások. Lalitavistara és az Evangélium. Polybius, Tacitus, vagy János és Lukács. Újra összekeverik az össze nem illő dolgokat. Leszállanak a mélységekbe és nem; iparkodnak fel a magaslatokba.

Mi ezekután megértjük Markion szándékait, bár az eszközeit nem szentesítjük. Ő ugyanis a 11-ik század gnosztikusaival meglátván a tanításokban az isteni princípiumot, ki akarta küszöbölni az esetleges zavaró és anyagiásnak feltűnhető részeket. Erre ugyan nem volt szükség, de ők már akkor megértették az írás szellemét, ami pedig legfontosabb az Evangéliumoknál. Félték, hogy a felületes, külsőséges vizsgálat tévedésbe ejti az embereket. Minden iparkodásukkal a lényegre akarták felhívni a figyelmet.

Sokan minden fenséges tartalom dacára anekdotikus könnyűséggel kezelték a különböző fejezeteket és ha el is fogadtak egy geográfiai figurát, az minden bizonnyal nem az igazi Jézusé volt. Különbőféleképen jellemezték Őt és megegyeztek, hogy az írások és szívek szerinti Krisztust a „tisztá” történelem nem ismerheti el. Markion aggodalma úgylátszik alapos volt.

De hagyjuk magukra ezeket a tévelygőiket. Ki akartuk őket kerülni, de mindig ott lábatlankodnak, megmérgezik sofista okfejtésükkel a gyengéket és olya-

nok, mint a hínár. Körülölelnek bennünket és magukkal akarnak rántani a mélybe.

Menjünk erőteljesen tovább. A kényszerű pihenők vagy a közben való harcok csak növelik hitünket és <meggyőződésünket.

Azok, akiknek Ő volt, van és lesz, megértik az élet tervszerű harmóniáját. Másoknak csupán azt mondhatom, — ismerem a kételkedés összes érveit, a gúnyos megjegyzéseket, a megvető és szánakozó kifejezéseket. Én is átmentem az alsóbb iskolákon és nehezebben lehetett meggyőzni, mint bárki mást. Magam is, mint a többiek, hallatlanul tűzbe jöttem tarthatatlan állásponthoz megvédelmezése közben. Kapkodtam Straussért, Renanért és Bruno Baueren keresztül egészen Drews tanárig mindenkit segítségül hívtam, de mindhiába. Éreztem, hogy a végén mindig egyedül maradok. Ma együtt mondom Markionnal. „őh, csoda! Csodák csodája, véghetetlen ámulat! Az emberek semmit nem mondhatnak, semmit nem gondolhatnak, ami felülmúlná az Evangéliumot. Nincs a világon semmi, amivel ezt össze lehetne hasonlítani.”

Valóban felértékelhetetlen munka. Az egész világ-irodalom nem ér annyit, mint a Bibliában egy vessző.

Nem tudom megállani, hogy a jelenetek jelenetéből ne vetítsek párat magunk elé.

Péter a világtörténelem legborzalmasabb éjszakáján háromszor tagadta meg az Urat. Amennyire fájó a tette, annyira érthető. Mi, emberek törjünk felette pálcát?

Zavaros volt Péternek az a rettenetes éjjel. Jézus elvitte őket a Getsemáné kertbe s magukra hagyta őket.

Félrevonult és imádkozott. A hűvös este tanuja volt a legnagyobb csodának. Ők ketten beszélgettek egymással.

Nehéz lehetett az ima, hiszen a közeljövő előrevetette árnyékát.

Itt az egész anyagelvű világ meg kell, hogy hajoljon előtte. A legnagyobb kételkedők is el kell, hogy ismerjék, — bármikor megszabadulhatott volna kín-szenvedései elől. Ha enged Pilátus mentési kísérleteinek, ha nem makacsodik annyit, bizonyára megmenekül. Egy szavába kerül és bármikor szabad. Egy bocsánatkérő mindentvisszavonás és elengedik. Nem tette. Törhetetlen volt, hite volt, Isten fia volt.

Milyen csodálatos színjáték, ami az Evangéliumban végigvonul. Igazi Divina Commedia. Voltaire, Shakespeare, Goethe, Madách, hol vagytok ti ezektől a soroktól? Kínos tehetségtelenség minden munkátok, üres fecsegés a sok büszke dialógus.

Hol vagyunk mi ezektől a jelenetektől és hol voltunk mi akkor?

Jézus előrement a többiekkel, Pétert, Jakabot és Jánost vivén csak magával. Magában akarván imádkozni, később őket is elhagyta.

Milyen lehetett akkor a világ? Ugyanolyan, mint most? Nem érezték a kövek, hegyek és tengerek, hogy Ő közöttük van. Testben jár felettük és szavait továbbítja a levegő. Hangjának vájjon ugyanolyan volt a terjedési sebessége, mint a mienké? Talán meszezebbre ment a szokásosnál és a fény sebességét meghazudtolva, a fényéveket megelőzve, betöltötte az egész világot?

Teste szenved, lelke gyötrődik és mégis megnyugszik. Fiat voluntas Tua. így senki nem tud közülnk imádkozni. Mi lázadozunk és ajkunkon üres buborék a szó.

Míg Jézus imádkozott, a tanítványok elszenderegtek. Fáradtak voltak, természetesnek tűnik, hogy elnyúltak a gyepen. Pedig tudniok kellett, hogy mi fog történni ezen az éjjelen.

Egy óráig sem bírtatok velem vigyázni? — kérde tőlük Jézus, amidőn először tér vissza hozzájuk. A vacsorán kívül nem említette nekik keresztyét, minek ter-

helte volna őket. Amidőn azonban harmadszor jött vissza és Péterek ismét aludtak, gyengéden felkeltette őket. Milyen szomorú minden szava.

— Keljetek fel, menjünk. Íme elközelgett, aki engem elárul.

Elárulták, elfogták és elhurcolták. A tanítványai pedig, akik ismerték Öt, akik nem egyszer vetélykedteik szeretetéért, akik tudták, kit vesztenek el Benne, elfutának. Ha egy kicsit ismerjük az emberi gyarlóságot, nincs okunk feltételezni, hogy meg akarták volna védelmezni. Péter ugyan heveskedett, de helytelenül és eredménytelenül.

Elhagyták és megszaladtak.

Péter messziről követte őket, de bár ne tette volna. Az írásnak azonban teljesedni kellett. Ment a tömeg után óvatosan és félelme elmúltával a részvét hatalmasodott el rajta. A Mestert viszik, üt az örök jót, a szelídet, a havas tisztaságot.

Vitték. Fáklyák között, tömegtől kísérve.

Tisztán látom azokat az „ismerős” arcokat, kaján mosolygással, vértkívánó kárörömmel. Közöttük pedig, a fenevadak gyűrűjében, a hajsza áldozatát, a védtelen nyulacskát. És Ő ment szelíden, erőszakosság nélkül. Már akkor is benne volt a fohász. Uram, bocsásd meg véteiket, mert nem tudják, mit cselekszenek.

Kajafásnál azon éjjelen összegyűltek a főpapok. Nagy szenzációnak ígérkezett Jézus elfogatása, örök csemege a jó lábbaltiprása a szadista gonoszoknak.

Elhozták őt és tanácskoznak.

Közben az udvaron tüzet gyújtottak a katonák és melegedének. Vaskos kiszólások röpködtek a levegőben és a földi életnek ez a „való” szellője megfogta Pétert is, aki közéjük somfordált. A tűz ropogott, pirosoztak az arcok és mindezt látta az apostol. A krisztusi tanok hirtelen olyan messzeségben tűnhettek fel neki. Most itt volt és érzékeinek világa elfeledtette vele az érzékfölöttit. Jézust azonban szánta és nála felej-

tette gondolatait. Ekkor érte az első kérdés, mint egy viperacsípés.

— Te is a galileabeli Jézussal valál? Felhorkant ekkor a teste. Hátha őt is elfoghatják?

Hátha bajba kerülhet?

— Nem tudom, mit beszélsz — kiáltott fel.

Amint ezt kimondta, azonnal ráeszmélt aljasságára, de mit sem tehetett. El volt keseredve és vigasztalja magát. Képtelen lenne ismételtlen ilyet tenni.

Amidőn azonban újból felismerték, kijött a sodrából és esküvék.

— Nem is ismerem azt az embert. Borzalmas színjáték.

Harmadszor pedig már átkozódott esküvései mellett. „És a kakas azonnal megszólala.”

Péter csak háromszor, de mi naponta harmincszor tagadjuk meg Alkotónkat, szeretett Teremtőnket, Atyánkat, egyetlen igaz Istenünket. A nap minden szakában megtagadjuk Öt.

Zavaros nekünk az egész élet. Kaotikus bizonytalanságban botorkálunk és Lucifer készséggel vezet a labirintusban. Nem, értjük az isteni elvonultságot és a legfontosabb pillanatokban képesek vagyunk elszendergni, engedünk testünk vágyainak. Júdások járnak közöttünk és álszenteskedve, hamis tanokat hirdetve megtévesztenek bennünket. A szemünk láttára elfogják Öt és ütlegelve viszik tovább. Tudjuk és érezzük a méltánytalanságot, még sem szólalunk fel érdekében. Előttünk figurázzák ki, mosolyogják le és feszítik keresztre. Ocsmány (kezekkel lelkünkbe nyúlnak és ott mocskolják be a szenvedő arcot.

Elszaladunk, miként az apostolok telitek. Szégyeljük szavunkat felemelni, hiszen szégyenteljes egy ilyen „költött alakot” védelmezni. Felvilágosult lény nem vallhat középkori elveket!

Belül nagyon fáj ez a megtagadás, de ideges mosolyunkkal eltakarjuk küzdelmeinket.

Elviszik Őt és mi utánasomfordálunk. Talán helyre lehetne még hozni a gyáva megfutamodást? — kérdezzük magunktól. Nem mersz szót emelni az érdekemben? — halljuk folytonosan a szelíd hangot.

„Valaki azért vallást tesz én rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyáim előtt. Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt az én mennyei Atyám előtt.”

Hirtelen eszünkbe ötlik az isteni szózat. Szeretnénk eldugni emlékezetünk fodrai között, de folytonosáéi jelentkezik és mindig előttünk áll. Elhessegetjük és inkább odamegyünk melegedni a matéria görög-tüzes kohójához. Lucifer és emberei állják körül a tüzet. Ők adják a pénz, hírnév, siker és gyönyörök melegét. Közöttük ólalkodunk és amidőn gyanakodva ránk mutatnak, felháborodottan tiltakozunk.

Tekintsünk csak magunkba és feltámad a személyi illő példa.

Szerencsére azonban még nincs vége a tragédiának. Pirandellós eshetőségek reinhardti rendezésben kétféle utat mutatnak. Péterét és Iskariotes Judását. Feleszmélhetünk lelkiismeretünk kakasszavára, felbukkan még előttünk a fény és melegség, választhatjuk a jót és szépet, vagy pedig mehetünk íóvább a judási úton.

Hányszor élém jön az örök tétel. Nem Isten büntet bennünket, hanem a bűn bünteti önmagát. Harmincszoros ámulásunkkal kihívjuk magunk ellen a törvényt, az örök rendet és a karina elvégzi a többit. Az ítéletet végrehajtják rajtunk. Terheljük magunkat, súlyosbítjuk bilincseinket, vagy legjobb esetben stagnálunk. Pedig sietnünk kellene. Nem érünk rá semmire, az órák ketyegései folytonosan köteleznek bennünket. Ne legyünk Péterek a tűz mellett, hiszen a hitnek nagyon hosszú az útja és legalább kezdjük azzal, hogy ne tagadjuk meg Őt többé, utálatos konoksággal, benső meggyőződésünk ellenére.

Jordán, Jeruzsálem, Názáret, Olajfák hegye, Getsemáné kert. Milyen különös vidék. Ma is élnek erre felé emberek és rádiót hallgatnak a házakban. Földi rádiót. A templomokban összegyűlnek a különböző vallásúak és imádkoznak. Legtöbbször nem is gondolnak rá és lábanyomát taposva földi dolgokon elmélkednek. Nem kapnak hleteti látomást és nem tudják visszaforgatni az évszázadokat.

A legszebb színjáték, a mindenség egyik oktató jelenete tűnik most élém.

Reggel van. Az Olajfák hegyét bearanyozza a forró keleti napsugár. Jézus már a templomban van és a nép odaözönlik. Hozzátérnek és Ő leülván tanítja őket.

Történik pedig ekkor, hogy az írástudók és farizeusok egy asszonyt vivének hozzá, akit házasságtörésen kaptak vala és a középre állítván, azt mondák neki: Mester, ez az asszony tetten kapott, mint házasságtörő. A törvényben pedig megparancsolta nekünk Mózes, hogy az ilyenek köveztessenek meg. Te azért mit mondasz? — Ezt a kérdést pedig azért tették fel, hogy megkísértsék Őt és legyen mivel vádolniuk. Jézus ekkor lehajolván, az ujjával ír vala a földre.*

Nagy csönd lehetett a teremben. Az asszony ott állott szégyenével, de ekkor senki nem figyelt rá. Mit ír Jézus, ez érdekelt mindenkit. Ezen türelmetlenkedtek a beugratok, ezen töprengtek a hívők. Végül is szorgalmazták Őt és megkérdezték a válaszát. A Mester nyugodtan felemelkedett és csodálatos tekintetét alátámasztotta szavaival. Aki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ, — szólott és lehajolván újra ír vala a földre.

Milyen nagy lehetett a megrökönyödés és a lelki-furdalásos szégyenkezés. Szemüket lesütve, egyenként

*) Ez az egyedüli eset, hogy Jézus betűket vet. Soha, sehol nem találjuk nyomát, hogy irt volna.

somfordáltak ki a templomból és amidőn Jézus ismét felegyenesedett, senkit nem látta az asszonyon kívül. Ekkor hihetőleg még Ő is, a Szent, enyhén elmosolyodhatott. Ismerte embereit és tudta bűneiket, sebezhető oldalait.

Egyedülmaradván, megkérdezte ezért a bűnöstől:

— Asszony, hol vannak a te vádlóid, senki sem kárhoztatott téged?

Az pedig monda: Senki, Uram,

És Jézus felelé neki: Én sem kárhoztatlak, eredj el és többé ne vétkezzél.

Milyen atyai hang, mennyi elnézés botlásaink iránt. Egy fenséges jelenet, amely ma már nem történhetnék meg. A felhívásra, hogy a bűn nélkül valók kövezzék meg, valószínűleg mind együtt maradnánk. Nemcsak bűnösök vagyunk, hanem mesteri alakoskodók is. Ocsmány lelkünket sikerrel takargatjuk és arcunk rándulása nélkül kövezünk meg ártatlanokat.

Csodálatos mondatok tűnnek fel. „Merít ha megbocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, megbocsát néktek a ti mennyei Atyátok, ha pedig meg nem bocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, a ti mennyei Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket.”

Ha harminc és harminchárom közötti évekéi ír-nánk és onnét tekintenénk előre a jelen századunkba, akkor felfoghatatlan lenne számunkra, hogy aki ilyeneket mondott, abban valaki kételkedhessek. Hiszen ezek a szavak semmi vonatkozásban nincsenek Vele, kizárólag rólunk és nekünk szólnak. Mi érdeke lehetett Neki, hogy mi egymásnak megbocsássunk, miért volt öröme, ha ezért mennyei Atyánk nekünk is megbocsát? Vájjon van ilyen szeretet a világon? Létezik ennél nagyobb öröm, hogy kiérezzük e szavakból az Alkotó velünk törődését? Eljön egy ember, aki nem foglalozik magával, hátat fordít a földnek és tekintete állandóan,

aggodalmasan, gyengéden rajtunk nyugszik. Elképzelhető ezek után, hogy lesznek olyanok, akik azt fogják mondani, „ha az én koromat megéri, a legérdekesebb dekadens lett volna a nagynak, betegnek és gyermeki-nek meghatóan bájos keverékében”.

Néni, erre nem, gondolhattunk.

De figyeljük csak tovább minden mozdulatán. Milyen szeretettel biztat bennünket.

„KérjeteK és adatik néktek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyittatik nektek.”

Mindezek mellett előrelátta az üreslelkű imamor-molgotókat. Láttá a rádiókornak hamis farizeusait.

„Nem minden, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, megyén be a mennyeknek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát.”

Gonosz kijátszásokat! lehetetlenné tett, de mindenkin segített, ha látta a megtérő szándékot.

Gyógyított, ahogyan ma is meggyógyulhatnánk, ha hinnénk. A százados hite ma is segítene, csak lenne olyan intenzitású a bizodalunk. Gyengék vagyunk és gyengék voltunk. Inkarnált lényünk, amelyik egyformán tekint az akkori múltba és a mai jelenbe, mindenütt bűnös és tagadó. Ha pedig nem tagadunk, akkor hitünk erőtlen. Nem merjük állítani személyének feltétlen nyilvánvalóságát, és ím megfigyelnénk, elcsodálkoz-nánk, hogy a „véletlen” hányszor tagadtatja meg ve-lünk az Urat. Történetesen állandóan olyan körülmé-nyeket halmoz fel, hogy számtalanszor kellene hitet ten-nünk mellette. Ilyenkor mindig tagadónak bizonyultunk.

„Valaki azért vallást tesz én rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt. Aki pedig megtagad engem az emberek előtt én is megtagadom azt az én mennyei Atyám előtt.”

Teljesen logikus szavak. Az emberi filozófiának fejet kell hajtania, mert az elgondolás valóságához, még kétség sem fér. Nem kívánnak ölnk egyebet, minthogy vigyük bele az életünkbe, minden cseleked-

tünkbe azt a bárki előtt hangoztatandó tényt, hogy ő van és mi hiszünk benne. Minden iparkodásunk mellett még ezt a csekélységet is nehezen sikerül megtennünk. Egy társasági siker, egy kívánczó „jó mondat”, vagy a megmosolygástól való félelem, feláldoztatja végünk a nehezen felépített konstrukciókat.

Pedig tévedünk.

„Mert az én igám gyönyörűsége és az én terhem könnyű.”

Hinnünk kellene. Nem fél hittel és nem szalmaszálakba kapaszkodó erőlködéssel. Magunktól kellene megkapnunk a megerősödést és nem lenne szabad törődnünk a világgal. Az igazi élet bennünk van, a többi korhadó, tisztavirágéletű díszlet csupán. Ha hitünk van, mindenünk van.

„És mit könyörgétekben kértek, mindazt meg is kapjátok, ha hiszitek.”

(A legnehezebben elérhető és megtartható dolog ez, de a létezése maga is fenséges. A hit jelene azonban nem elég. Hívónek kell maradnunk, meg kell tartanunk hitünket.

„De aki mindvégig állhatatos marad, az idvezül.”

Legyünk tehát kitartók és akkor elnyerjük a boldogságot. Átmenetnek korszaka a jelen és földi kitüntetések helyett inkább lelki signum laudisokat gyűjtünk magunknak.

Milyen kedvesen mondja Jézus: „Bizony, mondom nektek, amennyiben jót cselekedtetek eggyel az én legkisebb atyámfiaink közül, én velem cselekedtetek meg.”

Hinni és jó irányban tevékenykedni, ez legyen életünk célja. Értékek vagyunk, lelkek vagyunk és mint ilyeneknek kötelességeink is vannak. Tóth Tihamér egyik gondolatgyöngye szerint egy cigánypurdának a lelke többet ér az egész anyagi világnál. Így van. Az Ő lelke pedig többet ér a lelkek világnál.

Azonban vége felé közeledik földi küldetése,

„Atyám, eljött az óra, dicsőítsd a te Fiadat, hogy a te Fiad is dicsőítsen téged. Én dicsőítettelek téged e földön, elvégeztem a munkát, melyet rám bízta, hogy végezzem azt. És most te dicsőíts meg engem Atyám, tarts magadnál azzal a dicsőséggel, *amellyel bírtam tenálad a világ létele előtt*. Én a te igédet nekik adtam; és a világ gyűlölte őket, mivelhogy nem a világból valók, aminthogy én sem e világból való vagyok.”

Megajándékozott bennünket mindennel, értünk jött, értünk szenvedett és most értünk hal meg. A getsemánéi szomorú óráktól, melyet Péter kedvéért részletesen leirtunk, keskeny az ösvény a keresztfáig. Tudta Ő, hogy nemsokára az Atyánál lesz, de addig elszenvedni azt a sok szeretetlenséget, még Isten fiának is terhes. Nem félt Ő a korbácsütésektől, sem a töviskoronától. A rúgások és az ostorcsapások csak anyagot értek. Nem érintették ezek lelke egy darabját sem. Ami bántotta, az a szeretet hiánya volt. Az nagyon marcangolhatja lelkét. Körülnézett a vad őrjöngők között és pár kivételtől eltekintve, nem talált egy szerető tekintetet sem. Ma nem jön olyan magasból és nem ismeri a tervet, a jövőnket, úgy valóban azt gondolhatta volna, hogy kár volt szenvednie, az emberiséget nem lehet megváltani földiségéből, bűnben való tobzódásából. Azonban ismerte igéinek diadalát és szánakozott rajtunk a célig tartó hosszú, nagyon hosszú út miatt.

Eljön egykor az ország, de még nagyon messze van. Kivirul az egyetemes szeretet, de addig sok gyöt-rődés áll előttünk. Mi siettethetjük, vagy megállíthatjuk, sőt esetleg vissza is forgathatjuk az időt. Emelkedhetünk, vagy zuhanhatunk, mindiglevő tőlünk függ csupán.

(Máté V. 10. VIII. 7, 21. X. 32. 33. XI. 30 XVII. 1, 4, 5, 14. XXI. 22. XXIV. 13. XXV. 40.)

ANTIKRISZTUS

Ki az aki akadályoz, ki nehezíti meg a haladást, ki tart bennünket vissza? Kinek a jelenlétét (és uralmát) érezzük magunk körül folytonosan?

A káosz gyermeke ő, a mi kételyeink és bűneink fekete virága. „Des Khaos Wunderlicher Sohn”. Középkori babonák mélyéről átmentetite magát a modern időkbe és most szorgalmasan körülöttünk forgolódik. Törődik velünk, becéz bennünket és vágyaink fenevadját bőségesen eteti. Odaveti elénk a legjobb falatokat. Csak belenyúl a levegőbe és mindent elénk -.tehet. Szíves hozzánk és megértő. Kéjsóvárgásunkra elégedetten bólogat és előzékenyen tessékel be népes háremébe. Kerevettel kínál és pompás tálcákon gyöngyöző borokat, illatos gyümölcsöket hozat nekünk. Mosolyog és örül, hogy meglátogattuk. Szíves elnézésünket kéri, amiért étel, ital, kéj mind kisiklik kezünk közül, de ez csak addig tart, míg pár mozdulattal, vagy gondolat-
tal ki nem kacagtuk Őt, egy sárgörönggyel meg nem dobáltuk Szent Személyét. Akkor rendelkezésünkre áll és körülvezet a házában. Pazar pompa, csillogó vízmec-
dencék, művészi értékek halmaza. Olyan, mint egy pompeji ház, valahol a szerelem utcájában. Kábító a levegő és gyönyörre izgatja minden idegszálunkat. Diszkrétén félrenéz, ha egy forróvérű Vénusszal talál-
kozunk és előzékeny tessékeléssel mutatja meg raktá-
rát. Van benne arany garmadával. Egyik oldalon a test fiatalításának porát látjuk nagy zsákokba kötve, mellette pedig ellenségeinknek készült gyorsanölő édes mérgek örvendeztetnek meg. Mi kell még több? Arany, fiatalság, természetesen szépséggel együtt, — és hozzá

a könnyű varázsszerek, mindenkit félretenni az útból. Valóban örvendetes gyűjtemény. Most mindez a mieink. Markolhatunk bármennyit, bármikor, szabad a bejárás.

A kertekben lugasok vannak, ott pihenhetünk és friss gyönyörökre felkészülten, gazdagon megrakodva, búcsúzhatunk a viszontlátásig.

Távozásunk előtt, dohosszagú föliánsok mellett kis kötelezvény vár, amine majd rákanyarítjuk nevünket. Már hegyezik a pennát, mártogatják a fekete lébe és mi kényelmesen, nyújtózkodva, folytonosan az aranyra kacsintgatva, jóváhagyjuk a megállapodást. Szerintünk bizonytalan az üzlet, ezen csak a hajlongó, mindent ajándékozó veszíthet. A halál utáni feltételek ugyanis nem érdekelnek bennünket. Mi lesz akkor, mit bánjuk azt, — legyintünk könnyelműen. Addig miénk az egész világ.

Ki ez a bőkezű mecénás, ez a furcsa idegen, aki mégis olyan ismerős? Létezik ő, vagy csak hánykolódó álmaink ferde szörnyszülöttje?

Írtak és beszéltek róla. Feljegyezték cselekedeteit és sokan állítólag személyesen is találkoztak vele. Mindenütt ott van. A fény mellett, mint árnyék kísért és a sötétségben szétterjeszkedik. Ez az ő birodalma. A feketeség. Ilyenkor szőrös kezével körülfogja a földet és minden alkalomra figyel. Beles ablakokon, átnéz falakon, koponyákon és mesteri sofizmával beszél. Minden szava dallamos, és azt hinnéd, hogy halhatatlan költők verseit duruzsolja füledbe. Arcod piros lesz a hévtől és sietsz, szaladsz, amerre ujja mutatja az irányt. Ritkán mondasz neki nemet és ő örül ennek.

Gyakran örül.

Ki tehát ő, az örülve őrjögő? A Biblia többször beszél róla és ha csokorba kötjük a leírást, ezt kapjuk: „Mert sokan jönnek majd az én nevemben, akik ezt mondják: én vagyok a Krisztus, és sokakat elhítenek.” „És sok hamis próféta támad, akik sokakat elhítenek.”

„Mert hamis Krisztusok és hamis próféták támadnak és nagy jeleket és csodákat tesznek, aranyira, hogy elhithessék, ha lehet a választottakkal is.” (Máté XXIV. 5, 11, 24.)

János apostol több helyen részletesen ír róla és Pál is megemlíti a Thessalonikabeliekhez írott levél második bekezdésének pontjaiban. Megjövendölték tehát az Antikrisztust, a Sátánt, az Ördögöt, mert az Antikrisztus és az Ördög egy és ugyanaz. Velünk együtt járja be a földi élet iskoláját és sarkunkban van, akár engedünk neki, akár távolkergetjük magunktól. Mindig (kísért, amiképpen Jézust is megkísértette. Nem lehet tagadni létét és nem lehet beállítani a hús és vér romantikus poétájának. Komoly ellenség, amely méltó megtárgyalást kíván. Nem feltevés, nem elképzelés, sőt nem is tudományos okoskodás. Valóság. „Ördög nincs, mert nincsen abszolút rossz, csak a jónak viszonylagos hiánya van”, — mondják a filozófálok. Ötletes válasza erre Mereskovszkijnak „abszolút hideg nincs, csak a meleg viszonylagos hiánya van, — a megfagyó emberi test fölötti gúnyolódás”. Van jó, rosztól bekormozottan és van rossz, jótól kendőzötten. Van átmeneti állapot is, — nemcsak jegecesedett véglet. Mindnyájunkban jókora adag Antikrisztus van, de szerencsére megvan bennünk a magja magának Krisztusnak is. Álhumanizmus eltagadni a valót és felfelé fordulni az ágyban. Szélesebb látókörre törekedjünk, úgy feltétlenül megtaláljuk Mefisztó vigyorgó pofáját. Vizsgálódjunk és akkor ördögi múmiaarca azonnal elevenné torzul.

Van egy kozmoszi tagadás, van egy tevékeny ellenzék.

Szimbolikus agyrémeink ne vezessenek félre. Kezdetes szituációkban keressük őt, hanem a napfényes élet pillanataiban. Velünk van és bennünk gondolkodik. Anarchizmus, nihilizmus, káosz, ösztönök gyepőlételensége, skepticizmus, szadizmus, hamisság,

irigység, csalás, gőg, mindenütt egyformán meglapul ő. Politikai elvektől aprópénzérdekekig mindenben irányít. Élünk, — mondjuk Fausstal és Nietzschevel együtt és ebben az életvágunkban is benne rejtőzik. Szolgálja őt a „mit Kraf und Stott” bölcsesség, segít neki a rövidlátás, az Isten, a Biblia, és a vallások nem ismerése. Élünk, — süvít végig a földi vágy és mi nem válogatjuk eszközeinket. Milliárdok szívében dobban az elhátározás és ő ravasz mosollyal tévútra kalauzol. A szivek ritmikus vérzenekarának vezérdirigense a Sátán és mi pálcájának intésére engedelmesen járjuk a haláltáncot.

Gyakran metafizikai magaslatokba kergetjük csábító démonunkat és megtagadjuk hétköznapi, „házi ördögeinket”. „Velük sem találkoztunk még” és így bennük sem hiszünk. Pedig hányszor megmagyarázták már, hogy érzékeinken kívül sok minden van még, illetőleg érzékeinkkel csak a kisebbséget tudjuk érzékelni, — így oktalanság az aránytalan többséget tagadni. De mi tagadunk rendületlenül. Tagadunk a tagadásért, holott mindent feltételezhetnénk, aminek nem bizonyították be az ellenkezőjét. Együtt a megsejtett valószínűséget, a sajnálatos bizonyosságot sem kellene elvetnünk.

Dante, Aquinoi Tamás, Newton, Pascal mind hittek benne. Sajnos, nem áll módunkban kikérdezni őket, hogyan bizonyosodtak meg létezéséről, de a leírásokból érdekes felvilágosításokat nyerhetünk. Hittek benne, azaz bennük, mert többen voltak és vannak.

A fejet rázók mindig félték tőlük, és a tagadók óvatosak voltak. Kerülték a személyes találkozást és nem óhajtottak elcsevegni velük. Velük, akik többen vannak és mégis egyek. Egyek a rombolásban, lelkünk kifosztásában. A Biblia is többet említ és az Antikrisztusról szóló nézetek is megegyeznek ebben. Állítólag három Antikrisztust kel! elszenvednünk és kettő közülük már megjelent a földön. Olyanok voltak, akik életükkel és működésükkel sárbatiporták a szent ügyet. Ár-

tottak a célnak és századokkal visszavetették az embe-
riséget, nemi a civilizációban, hanem a lelki fejlődésben.

Ezekben a nagy kérdésekben senki nem lát tisztán, mi azonban azon a véleményen vagyunk, hogy mi-
képen az örök Krisztus, a világ pozitív jósága, állan-
dóan mintegy bennünk dolgozik, így cselekszi ezt az
Antikrisztus is. Nem elégedhet meg olyan szerény tény-
kedéssel, hogy háromszor öltön testet, ez túlságosan
szűk terület lenne számára. Talán soha sem volt fizikai
testben, hanem mint asztrális sugalmazó, tart velünk.

A világ jelenlegi irányítása kétségtelenül az ő ke-
zükben van. Ezt azonban nem úgy kell értenünk, hogy
ők uralkodnak, hiszen a hatalom csak egy helyen lelhet
és onnan szerencsére csak jó sugárzik le a földre. Az
irányítást mi adjuk kezükbe avval, hogy ellenállás nél-
kül engedelmeskedünk nekik és eltűrjük, hogy eszméik-
kel megfertőzzék kontinenseinket. Ők nem: örökkévalóak
és ezért ragaszkodnak oly féltőn hozzánk. Ha mi ki-
nyitjuk egyszer szemünket és alázatosan hazatérünk az
atyai (házba, akkor ők megsemmisülnek. Ha sikerülne
meggyógyítani (minden földi beteget, úgy ebbe a tömeg-
javulásba a baktériumok pusztulnának bele. Meg lehet
tehát dönteni uralmunkat, de nemi a jelenlegi eszközökkel.
Amíg az emberiség fegyverkezési versenyek gyűlölettel
őrületében görnyed, nem lehet szó javulásról.

Az államok közötti elzárkózások, a bizalmatlan-
ságnak poshadt légköre nem mutat jó példát sem a pol-
gároknak, sem a világ társadalmának. Lőszergyarak
manipulációi, földalatti ügynökaknamunka, Sir Bazil
Zaharoffok tündöklései, titkos katonai szerződések,
pótmegállapodások, mindmegannyi apró jelenetei az
ember tragédiájának. Ez azonban csupán a világpoli-
tika aljassága. Sokkal mérgezőbb ennél a kisebb közös-
ségeken belüli romlottság. Az álarc nélküli gonoszság
ugyanis erősen visszahat a nemzeti társadalmakra és
ott a családi és egyéni életben példátlan katasztrófával

fenyeget. Antikrisztusaink kacaghatnak. Soha ilyen befolyásuk nem volt a földön.

A múlt csak részlegesen mutatott erkölcsi hanyatlást, a föld egyes területei még mentesíthették magukat a fekélyes helyektől. Ma azonban a hírszolgálat gyorsasága elárasztja az egész földtekét a gyűlölet izzó mérgével.

A rádió és televízió *távol kergette* egymástól az embereket. A fajok egymás iránti gyűlöletre sajnálatosan kiéleződött és a vallástalanságot leplező lelkiismeretlen izgatás csak kimélyíti a szakadékokat.

Nehéz lenne ma az ördög szerepe Jézussal szemben. Hiába mennének fel bármilyen magas hegyre, honnal nemcsak a Jordán vize látszik a samáriai, galileai hegyekkel, az olajfák erdőivel szomszédos Jeruzsálemmel, Holt tengerrel, Sodomával, — hanem: menjenek fel bármilyen magas csúcsokra, lássák az egész világot, nagyon nehéz lenne ma a kísértés. Mindenütt kívül az emberek arcára a gonoszság és sehol nem látnának békés nyugalmat, szeretetteljes megértést.

Mivel lehetne ma Jézust) az anyagba lehúzni?

Semmivel. Akkor sem sikerült, sohasem sikerülhet, de minden korok között ma a legkevésbé. Amidőn annakidején fent álltak a hegyen, ők ketten, a Blanc et noir és az ördög vértizzadott tehetetlenségében (ilyen nehéz esete még nem volt) talán még akadtak helyek, ahol a paradicsomi boldogság külszíne megvolt. Felfedezetlen területek békéje, ösnyugalomban heverő égre-nézők, nimfák tánca, faunok pajzánsága derűt csalhatott a világtájak fölé. Ma azonban? Beletörik a toll, szétmállik az ecset a szörnyűségek leírásába és lefestésébe. Pessimisták leszünk és elgyengülünk a sátáni diadal láttára. Pedig ez már a feltarthatatlan romlás. Olyanok vagyunk, mint a vacogó, meglapult nyulacska, akit a kígyó bűvölő tekintete megdermesztett.

Borzalmas színjáték. Egykor Jézus testét feszítet-

tük meg, ma a bennünk élő Krisztust tagadjuk meg. Az élet mozzanataiban fel kel! ismernünk ezt a titáni, dionüzoszi elemet.

Bármennyire körül vesszük magunkat jóval és tisztatörekvésű emberekkel, nem tudjuk elkerülni a Sátánt. Amint kicsiny, isiimért küzdő közösségeinket elhagyjuk, azonnal megrohan az élet zaja és a villanyosok csengésében, az autók dudájában az ő hangját halljuk ismét.

Ocsmányi tréfákat űz velünk, amidőn bitünk teljességében vagyunk. Felvet bennünk olyan kérdéseket, amikkel már úgy hittük, véglegesen leszámoltunk. Hátha még sincsen isten, — kérdezzétek tőlünk. Mindaz, amin eddig keresztülmentetek, jóhiszemű álmodozás csupán, — kacag felénk. Hátha Jézus épp olyan vallásalapító, mint a többiek. Hátha belső megbizonyodások összessége, az a töménytelen sok könyv, amit mellette összeírtak, mind téves elképzelések szüleménye? Hátha, hátha...?

Kitartóan kérlek, hogy „értelmes” pillanatainkban vessük: el magunktól a fantáziák színes képzeleteit. Reális kézzelfoghatóságokra építsünk és ne legyünk álmodozó fellegekben járók. Hiszen szenteskedésünkkel nem fogunk palotákat szerezni és mindenütt csak mellőzésben lesz részünk. Áhítatos imáink eredményeképpen nem leszünk képesek egy gondolatnyi sikert sem elérni és folytonosan kopott szegénységben kóborolhatunk a földön.

Milyen rettenetes az elképzelés. Mi itt mindenről lemondunk, álmodozunk és egész hitvallásunk származás tévedés csupán. Életünk terjedelme kizárólag a tér, itt habzsolhatunk és utána jön a dermedés, a teljes megsemmisülés. Dőre ikonokságunkban mindent eltolunk magunktól, pedig ezek soha többé nem jönnek vissza.

Vajjon, nem látjuk elég szemléltetően az élet tendenciáját?

Nézzük a természetet, melynek mi is gyermekei vagyunk. Minden küzd, sűtkérezik a napon, örömeiket ta-

rol le és átadja helyét a következőknek. Nem megy tovább, hanem átadja helyét. Az ego nem folytatódik, mert ilyen nincsen. Agysejtjeink felbomlásával megszűnik az individuum, elporladunk és a föld, megforgatva bennünket, új lényeket teremt anyagrészeinkből. Trágyázzuk a földet és rothadó tetemeink mutatják jövődönk bizonyosságát!

Nyugodt múzeumok mélyén, modern laboratóriumok műhelyeiben eléggé gondoskodnak rólunk, minden, elénk tárnak és felkutatnak számunkra. Komoly tudósok, agyukban ezernyi könyvvel és tapasztalattal jobban ismerik a világ valóságait, mint mi tévelygők, akiket egy hamis könyv ilyen messzire tudott ragadni. Végre is nem azért születünk, hogy minden percünket ilyen hiábavalóságokkal töltsük el. Hiszen engedelmesen alkalmazkodunk az adottságokhoz és élünk a társadalmak szabályai szerint. Az evolúció alakította ki ezeket és a lassú csiszolás minden bizonnyal megközelítette a tökéletességeit. Nem haladunk kellőképpen, ha a mai gazdasági válságos időkben ódon klastromok szellemét akarjuk vallani. Tökéletesen megállapítható, hogy ha tegyük fel, van Isten, — úgy magunkra hagyott. Nem törődik velünk és nem teremt rendet ezen a kis bolygón. Kizárólag saját erőnkre vagyunk tehát utalva és ezt nem szabad álszentalizmusból csökkentenünk. Ha imáink perceit protekciók vagy mesteri tranzakciók keresésével, illetőleg megvalósításával helyettesítenénk, úgy minden bizonnyal több eredményt érünk el. Társadalomban elfoglalt helyünket a pénz határozza meg, így nemcsak magunk miatt, hanem legfőképpen családunk érdekében eminens kötelességünk ezt hajszolni. Fikcióként nem tehetjük ki gyermekeinket anyagi romlásnak és legyünk inkább erőszakosak, de védelmezzük meg ártatlan csöppségeinket.

Sima beszéd. Tetsző beszéd. Aljas beszéd. Romba akarja dönteni az eddig felépítetteket és utána a megígértkeket sem adná meg. Ne vakuljunk meg teljesen és

ne engedjük, hogy hamis példák megmérgezzenek. Ismerjük ezeket az érveket, a beteges logika célját, a természetesnek tetsző beszéd zsákutcás eredményeit. Hitetlenségünk közelmúlt éveiben mennyi hasonló dikciót tartottunk önmagunknak. Mennyiszer bizonyítottuk, hogy az állítólagos isteni út örültség. Kizárólag a most hangoztatottak valóságok és a többiek nyúlós mesterkedések csupán.

Utólagos nagy örömünkre és az okfejtések ellenére utat változtattunk és csak most látjuk a különbségeket. A most leírt sátáni sofizma együgyű naivságával mulatságos és ma már mosolykeltő. Keressük meg az ellenkező tanítások lényegét és merüljünk eil bennük, akkor azonnal színtelenné válik az Ördög szava és nem tudjuk megérteni kételyeinket.

*

Nem a Nap kering a Föld körül, hanem megfordítva. Nem mi körülöttünk forog minden, nem mi vagyunk a központ. Mikrokozmosi lényünk a világhoz való hasonlósága dacára, még nem mindenség.

Nem a sátáni önzésé a cél, az csak lerontja a közösség érdekét, az önzetlenség pedig emeli azt. Mimikri a létfenntartás biztosítéka és nekünk alkalmazkodnunk kell. Alkalmazkodnunk, de nem a vágy, hanem az ég törvényeihez. Legyünk egyéniségek, másszunk fel a legmagasabb épülettoronyra onnan figyeljük a népgyűlést. Mosolyogjunk az alatt állók befolyásolhatóságán és próbáljuk őket szelíden meggyőzni, hogy a magasabb pontról más távlatokat láthatunk. Ott nem korlátoz az utca zaja, a vér rabszolgasága, a tömegszuggeszció kényszere. Ott átlátunk hegyeken, völgyeken és kis földi törvények helyett a mindenség igazságait szemléljük. Eszményi transzcendens vágyak hevítenek és a tisztultabb légkör megkönnyíti törekvéseinket.

Az egészséges relativitást tartjuk szemünk előtt és apró tételek meggyőző voltából összeállíthatjuk a sátánság ellenmérget. Olyan öröm a kiagyalt mefisztói

álláspontokat egymás után lebunkózni. Keresni az ördög érveit és mesteri okfejtéseit. Érezni egy pillanatra a megbillenés szédülését és utána a megőrzött biztonság meleg örömét.

Milyen nehéz azoknak, akik elemi kérdéseknél elbuknak és képtelenek tovább haladni. Vitatkoznak, ve-rejttékezik homlokuk és feldúlt idegekkel, a (legyőzött megalázottságával térnek haza. Ez az igazi szárnalmas helyzet.

Ha nincsen semmi a túlsó parton, ha a halál valóban teljes megsemmisülés, akkor is az a helyes életmód, amit; mi vallunk. Minden pillanat örömét csak úgy tudjuk biztosítani, ha távol tartjuk magunkat véges ellenünktől, az Antikrisztustól. A mindennek való örülni tudás, a szépségek igazi meglátása, a fájdalomiakba való beletörődés csak ideáljaink által lehetséges, a többi mind injekció csupán, melynek rettenetes a reakciója.

Figyeljük az élet különböző jeleneteit. Mily sajnálatosan megbűjlik mindenki-ben a jó, ha egy összességben beszélgetnek és kizárólag a véletlen irányítja a témát. Kalandokkal hangoskodók viszik a szót, mintha ez lenne a lét egyedüli értelme és más problémák nem követelnének megoldást. A cifra ruhába öltöztetett Sátán mindig megjelenik az összejöveteleken és ő kölcsönzi a játssi szellemességet. A hódítás, a tetszés, az imponálnivágyás háttérbe szorítja a wilde-i „min gondolkodói” pár fajsúllyal nemesebb kérdését. A dicsekvés áradata követelőén sarkal és csak néha eszmélünk fel, hogy tartalmasabban is eltölthettük volna időnket. Őseink hozzánk hasonlóan cselekedtek és rövidlátásuk folytán ezen a téren semmist nem fejlődött a világ. Technikailag el sem képzelt magaslatokra jutottunk, azonban Istenhitünk és moralitásunk folytonosan hanyatlott. Nevezzék bár az Antikrisztust Tezkailipokának, Démonnak, Manónak, Ahinak, Angro-Manyusznak, Arimánnak, Ördögnek vagy Mefisztónak, mind egy fogalmat képvisőt és

mindenféle alakban csak egy a célja. Eltéríteni bennünket Istentől, kompromittálni túlvilági törekvéseinket, hogy lehúzzanak maguk mellé, sőt még lejjebb taszítsanak. Ezerarcú nagy ellenség, aki mély hajlongással, csábos fegyverekkel dolgozik.

Nagyon veszedelmes.

*

A múlt egyik délutánján Karthago romjainál álltam és élveztem az istenáldotta csodálatos vidéket. Télidő dacára sima, zöldellő pázsiton pihenhetett meg lekin tetem és a távoli hegyek fantasztikus körvonalai bekere tetzték ezt a szépséges panorámát. A fáradt romok el hagyatottan, magányosan búslakodtak és a római fórum rajongók mozgékony csoportjai hiányoztak innét. A tenger felől enyhén sós párát hozott a szél és nem messze tőlem három néger gyerek Tunisz felé iparkodott, nyomorgatva egy szerencsétlen szamarat.

Más volt erre a levegő, más az egész környezet és ismeretlenül új a múltról regélő kőzetek halmaza.

Apró szikla rés ekén keresztül, szoborszerű kis gyökcska nézett velem farkasszemet és valamelyik csiszolt kő udvariasan helyet kínált.

Körülnéztem a kövek között. Sehol egy ember.

Ezen a különös helyen, ebben a csodálatos hangulatban találkoztam először az Antikrisztussal.

Megállapításom szerint meglehetősen fiatal fickó lehetett, feltűnően bizalomgerjesztő arccal. Kedvvel néztem fel rá és egyáltalában nem. „illetődtem meg” a találkozástól.

Jó darabig csupán egyszerű érdeklődéssel mustráltam, míg végül felébredt bennem a felfuvalkodott gőg, hitem biztonságérzetének elbizakodottsága.

Miért ilyen kölyköt küldenek a nyakamra? Én nem érdelek meg egy tapasztaltabb, minden hájjal megkent öreget? Nekem jó egy ilyen fiatal kis nyurga legény? Az én hitem olyan gyenge, hogy meggyőzésemhez nem kell mesteribb okoskodó?

Nagyon bántott ez a semmibevevő megalázás.

De alig hogy mellém lépett és még meg sem emelte kalapját, máris olyan ismerősnek, olyan mindennapinak találtam. A ruházata, a hangja olyan mint másoké. Senkinek nem tűnnék fel, mindenütt beleolvadna a környezetbe. Itt is, mintha a kövek színéhez hasonlítana különös köpenye.

Mélyen meghajol előttem és ez az udvarias finomkodás, mit tagadjam, jól esett. Helyet mutattam neki, nehogy azt gondolja félek és nem akarok vele elcsevegni.

Pár percig nézegettük egymást, azután ő kezdte el a beszélgetést.

Rögtön a tárgyra tért.

Szívesen állanék rendelkezésedre, mint idegenvezető, — tekintett rám, — de úgy hiszem, téged a romokon kívül más jobban érdekel. Nézz szét ezen a tájon, mennyi szenvedés, mennyi érzélem tobzódott! erre felé, — mondotta kissé hamis pátosszal. — Ezek mind nyomtalanul tűntek el. Emésztő szerelmek, gyötrő kínok nincsenek már meg, évszázadok borultak fölējük. Éljen ezek után valaki a holnapnak — mosolygott felém. — A ma gyümölcsei az egyedüli bizonyosságok!

Elnevettem magamat.

Ismerem ócska logikádat kedves barátom, — feleltem neki. — Te még túlságosan kezdő vagy és nem rendelkezel kellő emberismerettel. Éppen engem választottál ki? En genu, akinek hite sziklaszilárd és meggyőződésem megingathatatlan? Fialat tanonc vagy és most csúnyán félrefogtál. Hagyj magamra inkább, hogy tovább elmélkedjem, tovább nézzem az eget és tovább gyönyörködjem a jelen szépségeiben.

Fialat arcának öreges ráncai meg sem rezdültek gúnyos felhívásomra és állhatatosan tovább beszélt.

Tudom jól, — intett megadással, — te hívó vagy, és azok között is a legnagyobb. Nem akarlak én meggyőzni téged. Inkább engedd meg, bogy elmondjam kétségeimet, a Mindenség Nagy Kétségeit.

Neked segítened kell mindenkin. Most tehát légy szeretettel irántam és világosítsál fel esődleges tévedésemről.

Szemében őszinte vágy csillogott és kíváncsian intettem neki, — nem bánom, beszéljen.

Jó darabig gondolkodott, azután rákezdte.

A ti Jézusotok valóban mestere volt a szónak, tanításnak és a halálnak. Szépen beszélt és sok jót tett.

Elcsodálkoztam magamban, — hogyan, ez egy Antikrisztus beszédje, ez inkább egy csendes hívőé.

Ti Isten fiának tettétek meg üt, — folytatta — és ebben nincsen igazatok. Nézz csak végig a történelem homokbuckáin, hány ártatlan tiszta embert kivégeztek azért, mert hitt a Nagy Isten Országában. Mennyi kinit elszenvedtek az állítólagos jóért, igazért és őket mégsem imádjátok. Miért tűnt ki Jézus a többiek közül? Ezren voltak és vannak hasonlók, sőt sokkal különbek is. Jóhiszeműek vagytok, de tévedtek. Elfogott benneteket a rajongás láza és sohasem vettétek be a felvilágosultság kininjét. Nemcsak egy Messiás tanított és halt meg elveiért, nagyon sokan voltak ilyenek. Mind-egyik szépen beszélt és mindegyik tapogatózkodott az állszenteskedés igazságában. Ha keresnétek, ma is találjátok láz álomban szenvedőket, akik hajlandók lennének végigszenvedni a jézusi kínokat.

Azután kérdelem tőled, vajjon olyan nagyok voltak azok?

Tudományosságod folytán jól tudod, hogy a régiek tisztelték a zavarodottakat és bennük méltó személytláttak az istenséggel való kapcsolathoz. Világítástok meg a kérdést erről az oldalról és akkor Jézusotok egyénisége megfakul, egyedülisége megdől, vonásai eltorzulnak.

Mondd meg nekem, miképpen higgyek én, midőn jobb lámpával világítok bele a régmúltba, mint te, vagy bármelyik embertársad? Mi szükségesekek vagyunk nem

az egészséges tagadáshoz, hanem a gáncsnélküli igazságokhoz. Nélkülünk a világ őrjöngő fanatizmus lenne.

Különben nézd a jeruzsálemi történetet.

Miképen lehetséges, hogy Mária a feltámadás után nem ismeri meg az Urat?

Hogyan lehetséges, hogy Kleofás és társai, amint Emmausz felé tartanak és akik hasonlóképen találkoznak vele, mégis mindennek dacára, csak később, a kenyérszegésnél ismerik fel?

Az apostolok a megjelenés után sem hisznek, pedig mindent előre megjövendölt. Ennie kellett és bebeszélni azonosságát.

Kérdem tőled, nemi látsz itt valami zavart? Nem látod, mennyire felültettek ezekkel a mesékkel? Még mindig nem hiszel a józan okfejtőknek?

Minden tette és csodája a halászok együgyűségén múlt. Ma, a tisztultabb időkben, ezek mondákká törpültek.

Nézd meg azután szeretett Jézusod ténykedéseit. Mennyi felelőtlenség, mennyi munkakerülés. Mivé lenne a világ, ha mindenki járná az országutakat és prédikálna, imádkozna. Mondd, kinél lehetne szállást kérni és kinél aludhatnának az elszaporodott tanítványok? Kik dolgoznának, kik termelnének, ha mindenki szenteskednék?

Elkötik a szegénynek szamarát. Oh, mennyi csalás van ebben. Menetközben jól megnézték a helyet és most elküldötték az egyiket, hogy elhozza a bevonulás eszközt.

Nézzetek szét és lássatok. Felháborító butaság, hogy egy kétezzer év előtti, alig bizonyítható egyén csordában tere! benneteket.

De hagyjuk ezt a kérdést. Forduljunk inkább a magasságok felé.

Jól mondtad az előbb, én valóban csak kezdi kis Antikrisztus vagyok, így talán te meg tudod magyarázni, hogy ha mindennek van teremtője, akkor ki

alkotta Őt, a Nagy Hatalmasat? Szerintetek Ő végtelen, örök és egy. Hogyan, hát akkor mégis igaz a haeckeli ősnemződés? Heimholtz elodázza a kérdést; Pasteur a földi ősnemződést agyrémnek nevezi, tehát eltoljátok a megoldást messzebbre, míg csak el nem értek Istenhez. Jól van. De a végső kérdés csődjénél nem ismeritek el az anyag alkotását? Nem érzitek ezekben a magaslatokban saját istenségteknek öntudatra jutását? Mint teremtettek részei vagytok a mindenségnek és fölöttetek nem áll senki. Olimposz egyenrangú felei vagytok. A natural selection a ti istenetek és magatok vagytok a végrehajtó tagok. Köztársaság ez, még hozzá a legdemokratikusabb fajta. Szovjetrendszer a „híres” egyenlőséggel.

Ti küzdőtök és ez az egyedüli út, mely a boldoguláshoz vezet. Megölitek a zsarnokokat és igazatok van, elpusztítjátok a kellemetleneket és igazatok van. Mindenképen nektek van igazságtól, mert ti csináljátok a világot. Még a politheizmus sem valóság, hiszen több isten, nincsen. Milliárd Isten van. Ti vagytok ezek.

Látod, most nem kapok választ, pedig szavaim muta íjak a valóság útját.

Azután mondd meg nekem, ha van Isten, miért nézi a szenvedések skáláját és miért tűri, hogy ártatlanok, soha nem vétkezők vért izzadjanak? Miért kellett jézusnak és a többieknek ok nélkül elpusztulniuk? Éppen az Ő személyével tudom bebizonyítani, hogy nincs isten.

A Kant-Laplace elmélet a spektrálanalízis segítségével megadja a módot a teremtéstörténet megírásához. A világnaprendszerek további konklúzióját mi sem tudjuk adni, de ti meg tudjátok-e magyarázni az Istenen túli alkotást? A mi elméletünk a logikusabb és elfogadhatóbb. Tisztítsátok meg ezért évezredekken át megfertőzött „lelketeket” a vallás háncsaitól és lássatok tisztán.

Tudom, a lélek szón most elcsodálkoztál. Ez ösz-

tönszülte öntudat, melyet az anyagrészecskék alkotnak és mely az anyag halálával elpusztul. Íme, látod, nincs menekvésed. Pőrán állasz itt Isten, lélek, szellem nélkül.

Megrázlak most és újra beleordítom: füledbe, hogy becsaptak, galádul félrevezettek és ezért az évszázadok kesernyés szenteskedői felelősek, akik nyugodt életük kedvéért titeket nyúzó elméleteket állítottak fel. Úgy alakították az istenségeket, ahogy a kor megkívánta. Nem emlékezel a fétisférfiak társaságára? Ez egy kitűnő népbolondító egyesület volt. Aki ide be akart lépni, annak esküt kellett tennie a titoktartásra, hogy a végén meggyőződjenek, — a fétis tulajdonképpen semmi. Az újonckodók óriási tandíjat fizettek, hogy később a titkok kezelésével bőven kárpótolják magukat. Mindennek besöpörték a javat, megették a gyenge termést és ahogyan a viszonyok megkívánták, összeültek, hogy a „semmi állásponton” változásokat eszközöljenek.

Így fejlődött ki a vallás.

Az idők folyamán kitaláltak egy pár hangzatos ígét, mely lemondásra szólítja fel az embereket. Beteges kaszt ötletei ezek és csak erőszakkal sikerült rákényszeríteni az emberiségre. Most szerinte ugráltok és megtagadjátok ősi vágyaitokat, szentesített ösztöneiteket.

Van fogalmatok róla, hogy a megtartóztatás hamis elve mennyi kárt okozott az emberiségnek? Úgy gondoljátok, hogy amit a természeti belétek olt, az mindenképpen hibás? Azt hiszitek, hogy amit érzelmeitek diktálnak, azok bűnök? Milyen téboly szállta meg értelmieteket, hogy így vélekedtek? Hiszen akkor az állatvilágnak is bűnösnek kellene lennie, mert csak az ösztöneire hallgat és nem udvariaskodik álarcos szeretettel. Azok méltón teljesítik a világ programját. Küzdenek, Beleharapnak az ellenségbe, míg csak őbeléjük nem mélyednek a fogak. Ha kenetteljes békét hirdetnének, akkor idő előtt elpusztulnának.

Láttál-e már öngyilkos állatot, ugye nem? A skorpió öngyilkossága rege. Ez a betegség is csak azért pusztít közöttetek, mert hűtlenné váltatok az adottságokhoz. Szívetek minden dobbanása kíván valamit és egy hajporos etikett folytán mindent folytonosan megtagadtok magatoktól. Óh, ti örült „lelkek”, ti hívők, ti vallásosak. Most már érted, miért kételkedem: én, és többi testvéremmel együtt miért olyan a hírem, mintha megrontanánk benneteket?

Az evolúció visszavezet őseitekhez, az amőbákhoz. Ezen az úton kizárólag mi segítünk benneteket. Kérem, hol találjátok a lélek megnyilvánulását! az állatvilágban? Vagy hol találjátok meg a lelket az embe-reiknél ?

Furcsa kérdés. Fel akarsz hördülni erre a kételkedésre, de hirtelen nem is tudsz választ adni. Az, amit értelem szerint léleknek nevezhetnénk, az megzavarodások eredménye. Az öntudat, mely az anyag mesteralkótása, tökéletessége folytán bizonytalanná tesz benneteket. Olyan nagyfokú eredmény, mely modern újdonságával zavart kelt. Nem tudtok vele mit kezdeni. Pedig az anyag további ajándékokat tartogat számotokra.

Minden vívmány többé-kevésbé forradalommal járt. Így van nálatok is. A matéria örökkévaló és annak történetében csupán percek teltek el azóta, hogy ti ú. n. homo sapiensi aggyal rendelkeztek. Ha eljőnnél velem a Neandervölgybe és visszalendíthenénk az időt, úgy magad csodálkoznál legjobban a tökéletes átmenetemberen. Azért, mert csak pár koponyát sikerült felfedeznetek, ne Jegyetek hitetlenek és kutyák módjára ne marakodjatok csontokon. Vegyétek tudomásul a fejlődést és most tegyétek meg egyedüli kötelességeteket, — éljete. Nincsen bűn és nincsen tiltott dolog. Ha ez lenne, úgy már magad által sem hitt Istened bűnös és korlátozott lenne. Állításod szerint ő adta minden gondolatodat, így az esetleges hibákért is Ő lenne felelős. A gyilkos ellen védekezzél, öld meg. Ha elragad a hév,

te is gyilkolj, hiszen így hozza magával önérdeked, így szolgálod önön istenségedet, a természetet, az evolúciót. Ami benned van, nem lehet hamis és rossz. Nem Jöhetsz felelős fizikai felépítésedért, amit nem, te alkotál, hanem atavisztikus öröklésként hoztál magaddal. Balgák vagytok, hogy egymást gyötritek és nem tudtok mit csinálni vágyaitokkal.. Éljetek és gyönyörködjetek! Ha mindenképen imádkozni akartok, imádjátok önmagátokat és istenítsétek tetteiteket.

En így vélekedem ezekről a dolgokról és nekem van igazam.

Nekem van igazam, pedig még nagyon fiatal vagyok, — mondta Antikrisztusom félre nem érthető gúnnyal. — Öregebb, tapasztaltabb társaim: elevenen megfőznének saját hitedben és meg aszalnának, mint az almát. Baromi gögödöt mindenféle lelkiségről alaposan lehútenék és összelapítanának, mint a papírost. Megtanulnád, hogy kiket sértegezz és kiknek higgy.

Én csak kezdő vagyok, — ordította most, és a csendes, alázatos filozofalóból őrzöngő fenevad lett. — Én csak kezdő vagyok, — üvöltötte ismét — és így is kezemben tartalak, hívők legbüszkébbike.

Elém ugrott, rámvicsorította sárgás fogait, majd hirtelen óriásra növekedve, belémrugott és nagy hahotázással otthagytott.

Földrebuktam és csak nehezen tudtam magamlhoz térni borzalmas álmomból. Még mindig hallottam ördögi röhögését és úgy éreztem, hogy kifosztva, lelkileg meggyalázva, testileg verítékezve botorkálok a kövek között.

Eltűnt a vízió, megszűnt a hallucináció, üres volt a lelkem. Jéghideg volt¹ minden tagom: és az ég közben ellenségesen besötétedett. Későre járhatott már az idő.

Alaposan kifáradtam a Nagy Ellenféllel való viaskodásban.

Nyomorúságos volt ez a fekete erőtlenség.

Önkéntelenül is az ördöggel való régebbi álmaim

jutottak eszembe. Görnyedt aljasságával hányszor guggolt előttem. Ocsmány pofájából hányszor áramlott felém a borzalom, Hányszor kaptam utána, hogy megfogjam, de mindannyiszor eltűnt előlem. Ráugrottam, de elenyészett. Torkához kaptam, de kezem üres levegőt markolt.

Rémesekek voltak ezek az álmok, de még rettenetesebbek az éber valóságok, amidőn -megéreztem Öt, a feketeség királyát. Amidőn közvetlen közelébe kerültem, amidőn érintett szörnyű lihegésének fuvallata és tisztán hallottam förtelmes hangját.

Mentem, mentem: erről a helyről és ebben az aljasul szerencsétlen állapotban újabb, de másfajta élmények ragadtak meg.

Valóság volt, vagy fantázia, — még ma sem tudom i. Mindenesetre válasz volt az előbbi szörnyűségekre, gyógyír volt beteg lelkemnek.

Tisztán emlékszem, hogy az első érzésem a könnyűség voltí. Szárnyas sarukat öltöttem és jól tudtam, hogy az egész mindenség előttem áll. Tér és idő nem volt számomra. Nézhettem és érzékelhettem: bármit, kedvem szerint használhattam) fel a rendkívüli pillanatok. Mehettem oda és akkor, ahová csak tetszett. Élhettem mindenütt és átérezhettem mindent. Belenyúlhattam felfoghatatlan távolságokba, visszahúzhattam az elfelejtett időket és választ kaptam minden kérdésemre.

Megmutatták a testiség elátkozottságát, vigasztaltak a lélek mindenhatóságával. Kétségbeestem a jó és gonosz harcán. Lelkesültem! a világosság, örökkévalóságán. Néztam a lelkeket, akik a sátáni felhőktől nem láították jól az eget, figyeltem a hamis filozófiát, mely penészesen ott terjengett a mélyben.

Milyen messze repültem ekkor Antikrisztusom ocsmány rőfögésétől!

Nem sokkal később elhaladtam a karma hatalmas műhelye mellett, hol a sejtett titkokról nyertem megbizonyosodást, illetőleg magyarázatot. Ott szövögették a

mi életünk fonalát és ott rendezgették a földi véletleneket. Ott határozták meg az induló sorsok körülményeit és ott magyarázták el sok földi miértnek az okát. Megvillant előttem a tanácsok alaptétele. Mennél több jöttetei, korrektséggel béleljük ki életünk szekerét, annál kevesebb csapás ér. Mennél szívósabbak vagyunk hitünkben, annál jobban deferálnak a karmagárban. Mennél becsületesebben élünk, annál jobban tisztul felettünk a légkör. Elcsodálkoztam az ismerős sorsokon. Mennyi megmagyarázhatatlanság odalent, mennyi természetesség idefönt. Úgy látszik, meg kell találnunk a sorstörvény shiffre kulcsát, akkor minden érthetlenség világossá lágyul. Az esoterrkus shiffre könyvig azonban sok bevezető munkán kell átrágnunk magunkat.

Láttam azután naprendszerünket különös formában.

Kúpalakú, hatalmas, mindenségbevezető tribün keresztelte az eget, melynek csúcsa a Szentföldön volt. Óriási emelvények kápráztattak el álombeli méretekkel. Az volt a benyomásom, mintha az egész világegyetem hatalmas aréna lenne és benne mindenki a jeruzsálemi tragédiát nézné. Amidőn végre valahol nem messze a Saturnustól elfoglaltam; a helyemet, ismerős földi tájak Hintek elem. A szelíd Jordán folydogál előttem és láttam Jézust, ezt az egyetlen igaz, emberhez méltó embert. Hallottam tanítását és szavaiban felismertem Krisztust, a Fiút, az Istenharmadot. A Tejút csillagvilágában is megállt ekkor az élet és az egész kozmosz megilletődve figyelte a bethlehemi színjátékot. így figyelhetik a vitrin, nippjei gazdájukat, elhelyezőjüket, alkotójukat.

Meglepetten vettem ekkor észre Bauert, aki melletttem könyökölt és valamit eszelősen motyogott magában. Odébb Plinius könnyezett és visszaborzadt a korlátolt jelentésitől, amit Traján császárnak küldött, Claudius életrajzírója Flavius vállára tette kezét. Renan és Strauss csendben ültek, egymás mellett és szótlan-ságuk sok vitának a végét jelentette.

Ültek a szellemek szépen, sorjában és néhol a még élő álmodozóik lelkei csatlakoztak a végtelen tömeghez. Olyan volt ez az isteni színjáték, mintha az egész világ ünnepelt volna. Ruhát szaggató, fájdalmas, Istenszerető volt ez az ünnep. Egyesültünk a harmóniában és ez a mindenség-békesség végigcsókolta a lelünköt.

A földön közben tovább folyt a történet a Szeretet és a Vademberek között. Megremegtünk, valahányszor a bűn baromiséga megerősítette a Sátánt. Rémülettől düledt ki a szemünk, amidőn az emberiség ismételtén a Bal Oldal mellett tett hitet. Folytonosan küldtük érzéshullámainkat, de az emberek még nagyon messze voltak a lelki rádiótól.

Azután tovatermettem és néztem a történelmi korokat. Mennyi gaz és mennyi ferdeség. A mindenség kiegyenlítő törekvése nélkül hányszor felborult volna az emberi faj. Mennyi jóság kellett ennyi bűn elnézéséhez. Milyen erő kellett ennyi korlátoltság kiirtásához. A bűn és a butaság. Ez volt a történelem tanulsága és ez a mai helyzet tükörképe. Belebámulunk a foncsorozott üvegbe, mint Canibal és ha letöröljük ró-la alkoholos leheletünket, visszarettenünk a látványtól.

Ebben az isteni száguldó szabadságban mindent átéltem és minden igazságot magamba szívtam. Tapasztaltam mindazt, amit! a végtelenben való kóborlás csak nyújthat. Körülnéztem és errefelé kerestem hetyke Antikrisztusokat. Szerettem volna neki válaszolni az előbbiekre. Szerettem volna elmondani egy életre elegendő ellenvetéseimet. Szerettem volna beszélni hozzá, hogy ajándékozhasak élményeimből, — de amint jobban körülnéztem, a földön találtam magamat és pár fekete arc tekintett rám.

Látomásaimból felébredve, Tunisz elővárosában találtam magamat és jó időbe telt, míg valamelyest rendezni tudtam gondolataimat.

Még kora délután elutaztam Karthágóba és a kö-

vek között nagyot aludtam. Most pedig begyalogoltam Tuniszba és hosszú sétám közben lázas fantáziám gyönyörködtetett.

Körülnéztem.

Sejtelmes vidék. Neked köszönhetem érdekes lelki élményeimet. Itt láttam meg először szentől-szembe a fényt és a sötétséget. Arab sokkjaid más világot képviselnek, mint fényes boulevardjaid.

Két különböző véglet.

Benzinfüst gomolygása, pálmák enyhe hajladozása, American Bar zsvivaja, arab sütöde sistergése, színházak tapsorkánja, elefantiasissal kolduló emberoncok vacogása, rendszerezett technikai csodákkal büszkélkedő felfuvalkodott földi élet, — milyen ellentétes távlatokat! hordozol magadban?

Az örök játék színhelyén, trópusokon, messze északon és a kedves Magyarországon, milyen két haragos pólust próbálsz egyesíteni?

A pozitív és negatív, melyek mindig harcban állnak egymással, néha összecsapnak, néha taszítják egymást, de emberi időszámításon belül soha nem fognak megbékülni.

Ők a hatalmiak, mi vagyunk a közkatonák, az összetevők, az alanyok.

Kétféle irány, kétféle mód között választhatunk. Fehér vagy fekete, Krisztus vagy Antikrisztus. Fönt vagy lent. Rajtunk múlik, szabad a választás.

KARMA.

Kölcsönvesszük ezt a kifejezést a szanszkritból és az indiai vallási dogmát kissé kiforgatjuk eredeti értelméből.

A karman-cselekedet szó, melyből a teozófusok karmája született, közismertsége folytán alkalmas a használatra. Eredeti értelmében tulajdonképen azt jelenti, hogy előző életünk cselekedetei formálják és alakítják jövő életünket. Jelen könyvben, függetlenül az indusoktól és teozófusoktól, talán sorstörvénynek nevezhetném. Cselekedeteink következményének törvénye ez, amennyiben tetteink hatásokat váltanak ki, ha nem is egészen indiai értelemben.

Nemesis, sors és törvény. A Biblia az utóbbit használja. Törvény alatti van mindenki. Ennek súlyával születünk és tetteink döntenek el, fel tudunk-e szabadulni, alóla.

Ezt a kérdést talán úgy tudnám megvilágítani, hogy a bűnösök, akiket az igazságszolgáltatás elítél, minden egyes cselekedetük után érzik a törvény súlyát. (Mi már elítélve születünk.) Összeütköznek vele, tehát bűnhődjenek. Gyakran úgy tűnik, mintha szabadulnának, de ez nem igaz. Évtizedek múltán is kiderülnek a bűncselekmények és a látszólag büntetlenek rendszerint borzalmas lelki furdalásokat, vagy rettegetéseket szenvednek végig.

Nincs tehát senki, aki elkerülné a büntetést. Az isteni törvényekkel való összeütközéseknek éppen úgy megvan a büntetésük, mint a földi delictumoknak.

Ezernyi jel és benső érzésünk mutatja, hogy a nehezebben elérhető, de az egyedül boldogító Jó a min-

denség akarata. A törvénnyel való szakítás ránkzúdítja földiségünk minden nyomorúságát!

„A mi földi testünk a makrokozmoszból, azaz a látható és láthatatlan világegyetemből és ennek erőiből származik. Ha világrajövetelünk után nem él bennünk az örök Krisztus, az örök jó, vagyis cselekedeteink nem Isten teremtő akarásának folyamányai, úgy minden isteni jóval ellenkező gondolaturak, vágyunk, vagy cselekedetünk a makrokozmoszi harmóniában disharmóniát idéz elő, amelynek reakciójaként a makrokozmoszi egyensúly életünkben mint fájdalom, sors, csapás, karma mutatkozik.” (Péchy L.: Rejtett tanítások a Bibliában Krisztusról. Sajtó alatt.)

Ha ezeket teljes egészében átérezzük, akkor megértjük „a bosszúálló Jehova” fogalma ti A szemet szemért elv tulajdonképpen egy ős (karma).

A hatások és ellenhatások nemcsak fizikai síkon érvényesülnek. Minden cselekedetünkért teljes mértékben felelősek vagyunk és ha a rossz irányú tevékenységünket valamiképp ki nem egyenlítettük, úgy sorsunkban hasonló kellemetlenségeket idéz elő. Már Mózes is figyelmeztette erre híveit és ilyenkor azonnali ellentétes cselekedetet ajánlott.

Sajnos, a mai emberiség túlnyomó része törvény alatt nyög. Gyakorlatban ez annyit jelent, hogy magunk idézzük elő szenvedéseinket. Sorsunkat cselekedeteinkkel predestináljuk.

A törvényből kifolyólag az emberek legnagyobb részének korlátolt a szabad akarata. Van ugyan valamelyes választási szabadságunk, de ez *bűneink folytán mindig csekélyebb*. Ezek annyira ránk nehezülnek, annyira befolyásolnak bennünket, hogy „énünk cselekvő szabadsága rabságban van a törvény által”. A benső hang követése, a tevékeny jó felébresztése fokozatosan megszünteti a törvény súlyát és növeli ú. n. szabad-akaratumkat.

„Ha a lélektől vezéreltetek, nem vagytok törvény alatt.” (Gal. V. 18.)

V. P. Kepler: „A szenvedés és a halál a bűn következményei. Oly dolgok, melyeknek nem kellene lenniök. Nem Isten teremhette, hozta létre, a teremtés eredeti tervében nem találhatók. Gyökerük a teremtmények szabad akaratában van, A szabad akaratla váió visszajélés szülte e világra a bűnt és a bűn gyermekei: a szenvedés és a halál.”

Így kapcsolódik a törvény a ma okszerű logikájába. Nem érdemes az egyetemes igazságok és erők ellen tevékenykedni, csak magunknak és a köznek ártunk ezzel. Nem érdemes bűnözni és jellemtelenkedni, — egyszerűen „nem fizetődik ki”. A Biblia mindig mindenkinek helyeset tanácsol és földi, vagy túlvilági szempontból a legkitűnőbb megoldásokat nyújtja. Lásuk meg ezeket a tanácsokat *az üzletember szemével* és kövessük végre azokat. Az írás a racionális iöldiségnek is méltó kódexe lehetne, annyira bennünket szolgál és csak velünk törődik.

Távol áll tőlem *anyagelvű* propagandát folytatni a Biblia érdekében, de erősen meggondolandó, mennyire hasznos követése a matériában is.

A karma fel ismerésével azt mondhatnánk, hogy a nemlétező véletlenek által olyan körülményeket keresünk, amelyek megfelelnek érdem és helyzetadta kívánalmainknak. Az embersorok szövevényes szerkezetében olyan helyet foglalunk el, hol sülyvedve érdemeseknek adjuk át helyünket, vagy emelkedve érdemteleneket szorítunk ki.

Ez azonban csak a tiszta példa. A karmikus gó-cokban, a próbákadta bonyolult előnyökben nehéz magunkat kiismernünk. Elég azonban egyetlen szabály felismerése úgy következtethetünk a többire. Itt megtalálhatjuk a sikereknek és a „szerencsének” a magyarázatát. A törvény sóik mindenről lerántja a leplet és mi tisztultabban tekinthetünk szét.

Milyen csábító feladat lenne könyvet írni a karmáról, a „magyarázatokról” és az emberi elvakultságról. Milyen lehetőségeket tartogat számunkra az igazi felvilágosítás -tudománya. Elvinnénk az embereket saját sorskészítő műhelyeikbe, a lelkeségük és az elhatározásaik kamrájába. Elmagyaráznánk nekik a mágikus titkokat). Bemutatnánk a tömegeknek az igazságok feszítő türelmetlenségét Új világot alkotnánk és diktátorok lennénk a diktátorok fölött.

Hatalmas terv ez, embernek túlságosan, nagy feladat, de mégis „emberére” váró mű. Egy szent, aki majd eljön közénk, talán megvalósítja az isteni küldetést és megajándékoz bennünket önmagunkkal. Szemüveget tesz az orrunkra és szegre akasztja a korbácsol

Addig azonban nem lehet kényelmes, várakozó álláspontot (elfoglalnunk. A *tudomány* kapudöngetésében nem szabad bízunk. Az új „magunk” szentesítette elvek szerint kell fáradoznunk és termékenyen tevékenykednünk. Az élei mozgás, a halál mozdulatlan-ság. A látszólagos igazságtalanságok ne vegyék el a kedvünket. Nem tudjuk, miért van így, — és a sok kellemetlenség, ami annyira elkésérít bennünket, valószínűleg hasznunkra történik. Ne hozakodjunk elő folytonosan: íme ez, íme az, — miképen él. Ne nézzük őket mert nem tudjuk a helyzet indokait. A karma törvényeit személyre vonatkoztatva nem függesztik ki semmiféle nyilvános fórumon. Nem nézhetünk utána alfabetikus sorrendben, íme ennek az ocsmány gazdagnak ezért és ezért vannak véres milliói. Ennyire igazán nem szolgálhat ki a Teremtő. Megajándékozott körültekintéssel és soha nemi szűnő felfedezésekkel. Módot adott rá, hogy meggyőződjünk arról, íme a Jó a helyes és nem a Rossz. Észrevehetjük, hogy nem a lincselő tömegnek van igaza, hanem a tisztán mérlegelő igazságszolgáltatásnak. Látjuk, hogy a napfényben minden vi-rágzik és él, míg a dohos sötétségben az élő is megpe-

nészedik. Megismertük Krisztust és az Antikrisztust, a jótetteket és bűnöket. Megtalálunk a karma lámpáját, — nos tehát most már világítsunk is vele.

A világ javítását kezdjük magunkon és üzenjürtle hadat bűneinknek, lelki ferdeségeinknek. Mossuk ki bensőnkől a rosszindulatot, a gőgöt, kapzsiságot, irigységet és mindenféle árnyat. Vigyük át lelkünkbe a Nagy Tanító igazságait, akkor nem kell megismerkednünk a törvénnyel és mentesek leszünk sok karmisztikus nyomástól.

CSODÁK, JÖVENDŐLÉSEK.

A csodák ama jelenségek közé tartoznak, amiket kortársaink semmiképpen sem tudnak elfogadni. Ezen a téren sem változott a világ. Hitetlenek vagyunk és a krisztusi keresztnél felkiáltunk a szenvedőnek.

„Te, aki lerontod a templomot és harmadnapra felépíted, szabadítsd, meg magadat, — ha Isten fia vagy szállj le a keresztről.” (Máté XXVIL 40.)

Nem tudunk hinni és hitetlenségünkben eláruljuk nyilvánvaló tudatlanságunkat. Talán sehol nem lehet az emberiségre jobbam ráolvasni a jószándék hiányát, mint ezen a téren. Nézzünk azonban a dolgok mélyére.

Kétféle felfogást ismerünk a csodákról. Egyik azt vallja, hogy ezek a természetes erőkkel ellentétes, szabályokat legyőző, ezeket felborító tényezők és így mint teljes lehetetlenségek nincsenek, nem lehetnek. Csoda, ennél fogva sohasem történt és nem is fog történni.

A másik felfogás, amihez mi is csatlakozunk és amiben a teljes igazságot véljük megtalálni, azt állítja, hogy ezek nem ellentétes erők, hanem számunkra legfeljebb ismeretlen tünemények, kivételek, melyek egyáltalában nem zavarják meg a természet rendjét.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az egész világrendet „felborító csoda is történhetnék, ha az Alkotó akarná, mivel természetszerűleg minden az ő irányító hatalma alatt áll. Mi azt az esetet sem tartanánk „kivételeknek”, mert számunkra az is „magától értetődő” lenne.

Egyes csodák tagadása tehát lehetséges, de a „csoda” tagadása helytelen. Egy készülék szerkesztőjéről! bajos feltételezni, hogy amit alkotott, azt akár időlegesen, akár véglegesen meg nem változtathatja, vagy át nem alakíthatja, működését! fel nem függesztheti.

Csodálatosnak ilymódon nem tarthatunk semmit, legfőljebb jelenleg még érthetetlenek.

Csoda tehát az a tünemény, mely eddigi tapasztalatainkkal, ismereteinkkel nem egyezik és megtörténve, ámulatot kelt bennünk, mert általa önkénytelenül is megsejtjük, vagy felismerjük a felettünk uralkodó (hatalmas erőt. Csodák ennélfogva vannak, csak meg kell világítanunk azokat.

Tagadjunk talán előbb és tekintsünk be a hitetlenség fekete odúiba.

A csodák fogalmát gyakran összetévesztik Jézus személyével. Pedig ezt Ő nem tartotta fenn kizárólag magának. Számtalanszor említi, hogy ha hitünk van és méltók vagyunk rá, még különb dolgaikat is mívelhetünk. Íme tehát lehetnek csodák ma is, csak méltó emberek kellene hozzá.

Jézus csodáit, (dynameis—erők, terata=csodák, semeia=jelek) az atheisták és mithomániát bizonygatok azzal magyarázzák, hogy ez tömegelképzelés csupán. A képzelet szüleményétől függetlenül szükségesek is voltak, mert csak így teljesülhettek a Róla szóló prófécziák. Személyének messiási mivolta, illetőleg hitt mivolta elősegítette a képzeletet és megkívánta a csodát. Jézus meg lehetett győződve, hogy ő valóban Isten fia, mert személyében mindaz egyesült, amit a próféták a Messiásról megjövendöltek. így könnyen kifejlődött benne a tudati, — Ő semmiképen nem lehet közönséges ember. Úgy az íráskok, mint a tömeg megkövetelte a csodákat, tehát kényszerhelyzetében engednie kellett, pedig nem szívesen tette ezeket«. Ez a húzódódás érthető. Aki nem tud csodát tenni, az minden bizonnyal zavarban van, ha bizonyágtételre szólítják fel.

Mielőtt tovább mennénk, meg kell jegyeznünk, hogy az ellenvetések leggyöngébbike, — Jézus érthetetlen beleillése a megjövendölt alakjába. Az örök Krisztus megjelenése a földi Jézusban *meghatározott törvényszerűségek szerint jött létre* és ennek bekövetkeztét nem

szabad csodának elkönyvelni. Valóság ez és születése beletartozott a világ rendjébe. A magasabb szempontok ismeretlenségét jelenti, ha ezeken csodálkozunk. Ha már tagadunk, akkor tagadnunk kell a jövendöléseik komolyságát a prófétákkal egyetemiben, — mert az események felét elhinni következtetlenség.

Ami a tömeg követelte csodákat illeti, „követelésről” szó sem volt, mindig kérték Jézust, bajosan is tehettek volna másként.

Renan említi: „*Bizonyosra vették*, hogy a Messiás sok csodát fog művelni.”

Folytaivá Jézus Istenségének megdöntésére és csodáinak „köznap” voltára vonatkozó megállapításait felemlíti Simon „istenségét”.

„Jeruzsálemből pár mértföldnyire Samariában egy Simon nevű mágus varázslataival majdnem isteni rangban szerepeltette magát. Később, mikor meg akarták alapítani Tyanai Apollonius dicsőségét és be akarták bizonyítani, hogy élete egy isteninek volt a földi vándorlása, nem tudtak jobb módot a siker elérésére, minthogy nagyszámú csodatételt eszeltek ki róla.”

Az Írás: „Egy Simon nevű ember pedig már előbb gyakorolta magán abban a városban *az ördögi tudományt* és elámította Samaria népét, magát valami nagyinak állítván”. „Kire mindnyájani figyeltek, kicsinytől nagyig, mondván, — ez az Istennek *ama nagy ereje*.”

Ü!gy hiszem:, fölösleges hangsúlyoznunk, hogy a fentiekből Simon istensége nem világlik ki, csupán cselekedetének mágusi ereje. Ennek a nagy tudósnek, aki ennyire belemerült a tanításokba, határozott érzéketlenségére vall, hogy nem értette meg az írások „szellemét”. Az erőt és fekete mágiát illetőleg bővebb fogalmakkal kellett volna rendelkeznie.

IA simoni képességekkel ellentétes krisztusi cselekedetéről írván, megemlíti, hogy a régiek nem ismerték a tudományos orvostant.

„Az orvoslás az akkori időben az volt Júdeában,

aminek Keleten még ma is megmaradt, vagyis semmi-képen sem tudományos, hanem teljesen az egyéni ispi-rátiora hagyott tevékenység. A tudományos orvostan, melyet Görögország öt évszázadja alapított meg, Jé-zus korában jóformán ismeretlen volt a palesztinai zsi-dók körében. Ilyen körülmények között *egy magasabb-rendű ember megjelenése, aki szelíden bánik a beteg-gel és némely hatásos jellel bizalmat kelt benne felgyó-gyulása irányában, gyakran döntő orvosság. Ki merné mondani, hogy sok esetben és a merőben jellegzetes sérüléseket kivéve egy varázsos valakinek az érintése nem ér jel a gyógyszertár segédeszközeivel?* A gyönyör, amit látása nyújt, gyógyít. Azt adja, amit adhat, egy mosolyt!, reménységet és ez *nem üres adomány*”.

Renan ezen szavaival maga alatt vágja a fát. El-mondja helyettünk, hogy az erő talán autósuggeszció, de inkább a szelídségnek és szeretetnek gyógyító ereje. Jézus, akiben ezek a tulajdonságok *kristályosan meg-voltak, egyszerű érintésével is gyógyíthatott*. Renan sze-mére veti, hogy Ő nem ismert más szert, mint az imát és az emberek, „— a betegséget úgy tekintették, hogy az valamely vétek büntetése, vagy démonnak a műve, nem pedig fizikai okok következménye. A legjobb or-vos a szent ember volt, ki hatalommal bírt a természet-feletti dolgokban. A gyógyítást úgy tekintették, mint erkölcsi cselekvést, Jézus, ki érezte erkölcsi erejét, kü-lönösen képesnek hihette magát a gyógyításra, meg lé-vén győződve, hogy ruhájának érintése.....jót! tesz a betegnek.”

Milyen szépen meg tudja magyarázni a „veszedel-mes tagadó” a csodák természetes magyarázatát. Szinte Jrigylem meggyőző kifejezéseiert. Hittek és meggyó-gyultak. Jézus erkölcsi fenségének sugárzása oly erős volt, hogy körülötte a csodák szinte maguktól kínálkoz-tak és eredményei a betegek csekélyebb hite mellett is hatásosnak bizonyultak.

Nem tetszett neki az a tény, hogy Jézus tetteit néha

nem akarja közölni a nyilvánossággal és akiket meggyógyít, azokat figyelmezteti, hogy ne szóljanak róla. (Máté VII.4, IX.30—31, XII.16, Márk. 1.44, VII.24.) Hibás ebben a titkolódzást megsejteni és „ráerőszakoltnak” venni a különböző csodatetteket. Van más imagyarázat is, de ezt ő sohasem sejtette meg. A hivalkodás hiánya. Az ünnepeletetés elkerülése. A csodák legnagyobb részét részvételtjes szeretetből tette és *nem a meggyőzés kedvéért*. Sokszor említette, hogy ha valaki nem hisz, akkor a csodák sem fogják megteríteni. Ennélfogva ezek a tettek fontosaik és mégis lényegtelenek. Fontosak, mert biztos meggyőződést adnak Jézus embernél több mivoltáról és lényegtelenek, mert nem tartoznak a tárgyunkhoz. Isten van, mindent ő teremtett, így tehát mindent megtehet, vagy küldöttjével elvégeztethet.

„Egy egyszerű boszorkánymester nem idézett volna elő oly erkölcsi forradalmat, mint ahogy Jézus tette.”

Ismét egy elszólása a tagadónak. Valóban nem.

A „talán” szó mesteri fegyverforgatója nem tudott meggyőzően tagadni és a hívőket mosolyt keltve elszóraztatja. „Mondják” kedvenc szava neki és ilyenkor rejtély előttünk mit gondol a szóban lévő tárgyról. Elhiszi, — nem hiszi, örök titok.

Jézus csodáinak ellenőrzésére, egy tudományos bizottság „kiszállásának”, most már nincsen meg a lehetősége, de erre nincs is szükség. A vonatkozó iratok, és a belső lelki kutatásaink megadják erre a feleletet. Általában az ilyen renani területekre való kiruccanások egyáltalában nem szükségesek, feltéve természetesen, ha megértjük a lényegét és a Mindenség most hirdetett alaptörvényeit.

A jézusi cselekedetekkel ellentétben vannak *folytonos* isteni csodák.

A minduntalan jelentkező csodálatosságok talán azért nem ragadnak meg, mert „természetesnek” tart-

juk őket. Képtelenek vagyunk „olvasni életünkben”, képtelenek vagyunk meglátni a csodákat mindennapos apróságokban. Nagy dolgokra szomjazunk és vakságunk, ferdeségünk kétségbeejtő. Megvan rá a mód, hogy istenemberekké legyünk, de mi állatemberek akarunk maradni.

Bár a csoda és csodás között meglehetősen nagy különbség van, mi itt egy értelemben használjuk ezt.

Ilyen csodások a jövődölések is, melyek különösen izgatnak bennünket. A jövő mindig erős csábával bírt az emberek előtt és elsősorban önös érdekből gyakran feszegették a holnap titkai. Érdeklődünk a téma és a lehetőségek iránt, de nem hiszünk az eshetőségekben. Általában miben hiszünk? Semmiben. A tolvaj, koldus cigányasszonyoktól kezdve a tudós asztrológusokig mindenkit ismerünk, aki a jövőt kutatja, de szerintünk semmi eredménnyel. Kíváncsiszkodunk és ijedezünk. Még a grafológusok mókás ráncolvasásaitól is félünk, pedig ők rendszerint csak a jelenünkről csevegnek velünk.

Érzéseink, intuíciónk és esoterikus tanulmányaink transformálása közben folytonosan megragad a képzelődés és azt kívánjuk, bár csak egyszer kiteríthetnénk szívünket és lelkünket. Csak egyszer adatnia meg az a kegyelem, hogy átlátszóvá legyünk és elajándékozfhassuk lassan kövesült hitünket. Inkább lássák meg bűneinket is, csak használhassunk másoknak. Ilyenkor, midőn magyarázathoz fegyverkezünk, úgy véljük, hatalmas a mi hitünk. Önzetlen adnivágásunkban önhittek, gögösek leszünk. Pedig hol vagyunk az asszonytól, aki csak illette ruhája szegélyét és meggyógyult? Milyen lehetett annak a hite? Ezen összehasonlítások mellett Sundar Singh szavai is összetörik bennünk az elbizakodottságot. Szamarak vagyunk, a hús állatai, akik azért, mert hordozhatjuk Őt, valami közünk van Hozzá, gögösekké leszünk.

Hagyjuk azonban az önnevelést. Keressük fel in-

kább a delphii orákulumot, hátha megjósolja szerencsénket. Krózosok ugyan nem vagyunk, és ha nem is „hiszünk”, mégis érdekel a jövőndő.

A delphii, apollói, heliopolisi jóshely mind meggazdagodott, ami azt bizonyítja, hogy hittek bennük a régiék. Kétértelmű jóslatokon kívül minden bizonnal igazat is jövendöltek, amit a logikai előrelátottság és a számítás könnyen megmagyaráz. Kétségtelen azonban, hogy miként most történhetnek valóságos jövendöléseik, úgy már régebben is birtokában lelhetek ennék a csodás képességnek. Clairvoyant-ok, (tisztánlátók) szomnambulák (álomlátók) mindig éltek ezen a földön es nagyban hozzájárultak a tudományos kutatáshoz. A jövendölés lehetősége tehát tulajdonképpen fennáll, „hiszen mindennek megvan a lehetősége”, csak ezeket megtenni, elképzelni és megmagyarázni nemi tudjuk.

A jövendöléssel összefüggő első feltétel mindenekelőtt az, hogy van e jövő?

„A jövő a jelen kiszélesedése. A jelen pedig a múltnak kivirágzása. A jelen a múltban, a jövő pedig a jelenben pihen. Létezik-e tehát jövő? Világos, hogy létezik. Ha nem léteznék a jövő, nem léteznék a jelen sem és nem léteznék a múlt sem,. Jövő ennél fogva villán felül létezik.” (Triál.)

Jövő van, különösen a mii földi síkunkban van, ahol a tér és idő adja meg életünk keretét.

Ezek után hogyan határozhatjuk meg a jövendőntet?

A karmával kapcsolatos álláspontunk azt mondja, hogy a sorstörvény meghatározza a jövőt. Ennél fogva az igaz embernek egyenes a jövendője, semmi nem gátolhatja igaz törekvéseit. Természetesen mindez megváltozik, ha letér a helyes útiról, illetőleg a törvény alatt álló bűnös élete szintén módosul, ha az isteni igazságokat -magáévá teszi. Mindennek sarkpontja a bűnözés. Ez dönti el az irányt és határozza meg a jövendőt. Látjuk

tehát, hogy a bünt és a szabadakaratot kell viszonyba hozni a jövővel.

A deterministák vas szükségszerűségében bizonyos fokig van igazság.

„Akit a test vágyai, kényelme és a szenvedélyek kormányoznak, aki egyszóval az érzékiség papucskormányára alatt nyög, abban tényleg holt potencia a szabadakarat.” „Minden szabadságnak, így az akarat szabadságának is harc és küzdelem az ára. Az ész buta marad tanulás nélkül. Hasonlóan az akarat is satnya, nyomorék marad gyakorlat nélkül.”

Szabadakaratumk tehát akkor lesz valóban szabad akarat, ha bűneink, vágyaink nem erősebbek elhatárolásainknál. Ebben a szabadságunkban azután semmi nem fog” gátolni, hogy bekapcsolódjunk a kozmosz harmóniájába, ami egyedüli mód, hogy a karmikus csapásoktól szabaduljunk. A fátum, a karma rendszerint előreveti árnyékát, így tehát minden bűnösnek megmondhatjuk, illetőleg a képességekkel rendelkezők megmondhatják a holnapját. Erkölcsi emelkedettségünk, testtől való teljes szabadságunk esetén mindenki maga irányítja sorsát és mintegy közvetlen kapcsolatba lép a Mindenséggel. A jövőnket tehát módosíthatjuk, jó és rossz irányban befolyásolhatjuk. Az az egyén, aki a mai korszellem szerint él, sohasem lehet biztos abban, hogy egészségét, esetleges vagyonát, szeretettéit megtarthatja-e? A bűnök halmozásában nagyon könnyen el-tompul és nem látja meg feje felett Damokles kardját. Minden ocsmányságunkkal vékonyítjuk a kötelet és ha a nyakunkba zúdulnak a bajok, átkozódunk és csodálkozunk. Éppen bennünket sújt a sors, — káromkodunk, akik makulátlanok vagyunk és büntelenek?

Ez a rövidlátás rosszabb a vakságnál.

Mind a változatlan, mind a változásra kényszerített eseményeket a Mindenható minden bizonnal ismeri, tehát ő lát egyedül tisztán, mi csak ajándékozott érzés és tapasztalatmorzsákat kapunk.

Joggal kérdezheti ezután minden emberi elme, — ha Isten mindent tud és így az egész makrokozmos sorsát ismeri, miért engedi akkor leperegni a korszakokat, mint egy felhúzott gépezetet?

Erre is kaptunk választ, de ez többeknek nem lenne kielégítő. Így tehát inkább azt mondjuk, — nem tudjuk. Nem lehetünk mindentudóak. Túlságosan lent vagyunk, így nem láthatunk mindent a fentiekből.

Eddigi értesüléseink boldog bámulatot keltenek bennünk, így ne legyünk temetetlenül rakoncátlanok. Adjunk hálát a Teremtőnek, hogy vagyunk és annyi kapcsolat fűz össze bennünket. Nézzük a hatalmas égitesteket és gondoljunk arra, hogy a mi Atyánk alkatit a mindezeket. Nézzük a napokat és porszemeket, akkor e két véges csodában megtaláljuk őt, a Végtelet.

A jövendöléseik korok szerinti példasorozatát most elhagyjuk, de enélkül is kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy sokan jövendöltek és teljes sikerrel. Van tehát jövő, van jövendölés és vannak jövendőmondók. Fogadjuk el ezt ténynek és földi eredményeink hatalmas rakatárát ékesítsük a jövendölések gyöngyszemével.

Abban a baráti közösségben, ahol ezeket a kérdéseikéit megismertük és megvitattuk, sok könyv áll rendelkezésünkre. A világ zajában küzködő embernek kezébe adunk egyet ezek közül. Elolvastatunk vele pár sort. Okuljon belőle.

„Kriegs und Geistesperioden im Völkerleben und Verkündigung des nächsten Weltkrieges”. Von Rudolf Mewes.

Jól jegyezzük meg a kiadás idejét. Berlin 3. XII. 1896. Ekkor adták ki a könyvet először, ami kétségtelenné teszi, hogy e dátum előtt születtek meg a most idézett sorok.

”. . . der Zeit von 1904 bis 1932 einen Weltkrieg zu erwarten. Der Höhepunkt dieses Kampfes der Nationen Europas, in den auch die mongolische Rasse Asiens nach einer gewissen Periodizität eingreifen

dürfte fällt etwa in die Zeit) um 1910 bis 1920, so das berühmte Wort des General Feldmarschalls von Moltke, das wir 50 Jahre lang mit dem Schwerte in der Hand die errungenen Erfolge verteidigen müsten ...”,... im nächsten Weltkriege die Mongolen zurückgedrängt, aber *in* der zweiten Kriegerära des 20 Jahrhunderts, also um 1980 mit einer Gewalt gleich derjenigen Tamerlons oder Attilas auf die Völker Europas los stürmen werden”. Ezekhez a szavakhoz nagyon kevés a hozzátenni-valónk. Bárki meghozathatja a könyvet, vagy elutazhat helyszíni tapasztalatok végett ...

Foglalkoztunk a számunkra érthetetlen tüneményekkel. Megkíséreltük valószerűvé tenni a valósággal ellentétes cselekményeket.

Az élet maga is csoda és folyamata alatt el lehetünk készülve a legnagyobb meglepetésökre. Ismerjük a kivételeket és a változásokat, amelyek már természetesekek. Nos most módunkban áll, hogy a még ismeretlenek okait megkeressük. Szilárd meggyőződésünk, hogy az emberiség erkölcsi fejlődésével nincs messze az idő”, amidőn a ma még csodának tartott tünemények, állandóan előidézhető természetességekké válnak.

A csoda körül támadt kavarodás érthető. A nézetek hiányossága és viszonylagossága sok nehézséget okoz. Az emberiség nem egyformán civilizált és a látszólagosan egy színvonalon állók között is rendkívül nagy különbségek vannak.

Éghajlat, faj, a hagyományok és a szokások Oxfordnak a világ minden tájáról összegyűlt diákjait -különbözővé teszik. Hiába tanultak együtt, hiába fogadták el a közösen megismert igazságokat, az örmény, japán, maláj, orosz és magyar mindezt „átalakítja” magában. A választófal tehát megszületett.

A különbözőségünk adottsága mellett még ezen felül mindnyájan „egyedülálló egyéniségek” is vagyunk.

Íme, milyen nehéz lehet valamilyen kérdésben egy nevezőre jutni. Mennyi ellentétes vélemény ugyanarról a tárgyról.

Mennyivel boldogabb lenne az emberiség, ha a viták és nézeteltérések elintézésénél ezt a „relatív fogalmat” nem felejténé el.

Mindezek hangsúlyozásával (megjegyezzük, hogy spirituális téren, így a csodák megértésénél is, az elmélyedt emberiség a sok elválasztó tényező ellenére egy vágányon halad. A legfenségesebb bizonyíték ez az abszolút „relatívmentes” igazságra. Transzcendentális problémáknál, ha a megértés megszületett, leomlanak a válaszfalak és mi igaz testvérként ölelkezhetünk. Milyen tiszta rajongással értjük meg egymást, valahányszor mindkettőnkben megszületik a boldogító tétel, — egyformán Isten gyermekei vagyunk. Ez a tény ama csodák közé tartozik, amelyet az emberek nem vesznek észre. A csodát tagadók elsepernek minden érthetlenséget, eltüntetik a nyomait minden tanúbizonyásznak, ami Istenre és a csodatettekre emlékeztetné őket. Mi, velük ellentétben, nem elégszünk meg az eddig ismert csodatlatosságokkal, hanem az élet minden jelentéktelennek tűnő mozzanatában keressük a csodát, szeretjük Atyánk kézjegyeit. Ha kimegyünk az utcára, vagy sétálunk a természetben, folytonosan csodákat fedezünk fel és a csodás cselekményekkel vagy tárgyakkal való állandó kapcsolat, iránta való szeretetünk gyenge kábulatát idézi elő. A legnagyobb ajándék, mindenben meglátni és megérezni Öt.

Mennyire tudunk rajongani földi buborékokért, nevetséges semmiségekért, — Öt pedig elhanyagoljuk, sőt gyakran ellenségesen hátatfordítunk Neki.

Szeressük rajongva Teremtőnket, ez nemcsak szent kötelességünk, hanem a végtelen boldogságnak ismeretlen óceánja. Az egyedüli lehetőség mindenre ezen a világon. Egyedüli mód helyesen élni, örömmel szeretni és boldogan meghalni. Földi ténykedéseink eme három

legfontosabbikát kizárólag Átala tudjuk emberhez méltóan teljesíteni. Nélküle semmit, Vele mindent. Nélküle megtagadjuk a csodákat és a vitathatatlanok csak felbőszítenek, — Vele minden csodává emelkedik és a megértett, felfogott szépségek felemelik lelkünket.

A mai kor csodás *tüneményei* sok megtérést könyvelhetnek el, bár a fejlődésnek nem ez a rendes lítja. Jézus nem azért támasztott fel halottakat, hogy ezáltal híveket toborozzon.

Gyakran a legnagyobb atheisták összeroppannak intuitív élmények (csodák) súlya alatt és egy meggyőző tény átalakítja egész életüket. Sokkal könnyebb út is van és az nem jár ilyen megrázkódtatásokkal. A folyamatos elmélkedés feltétlenül elvezet a megbizonyosodó hit boldogságáig és a fekete könyv fehér lapjaival elvégzi a többit. Nem kellene akkor csodák, ilyen „mesterséges” segédeszközök.

Sokan az olvasók közül falán azt fogják mondani, hogy ezeken a lapokon irreális dolgokról van szó. Irreálisokról, amik az élet normáival ellenkeznek, szembefordulnak a józan ésszel és a komoly, mindenben felülálló tudománnyal. Úgy hiszem azonban, eddig sikerült egy kis ízelítőt adnom a reális dolgok kétséges értékéről, bár nem mintha azt állítanám, hogy minden reális tény értéktelen. Már eddig többször megjártuk a realizmussal és a logikus természetességek a szemünk előtt omlottak össze.

Ha megírnánk az emberi butaság történetét ez a könyv legalább is ezer oldalra terjedne. Annak megjegyzésével, hogy ez, az emberi butaság valóságos történetéhez képest, csak kis füzetecske lenne, megjegyezzük, hogy a benne szereplő személyek kivétel nélkül realisták lennének. Realisták a javából. Olyanok, akik nem engedték magukat behálózni új eszmék nyálas

idealizmusával, akik nem voltak hajlandók ködös képleteket elfogadni és a „nehéz elméleteket” már eleve elvetették. Megszokás ellen beszél? — tűzre vele. Gyomrunkat és az érzékeinket támadja? — pusztuljon. Könnyien máglyára vetettek embereket és gondolatokat egyaránt.

Ma úgy véljük, méltán elborzadhatunk az ilyen kulturálatlan viselkedéstől, amidőn nem tisztelték az ellenvéleményeket és amidőn az emberiség szellemi horizontja *sötét volt*. Ma nyugodtan belebújhatunk újságjainkba, hiszen az *igazságos* haladásról és az emberiség felvilágosításáról minden bizonnyal méltó személyek gondoskodnak.

Úgy hiszem túlságosan optimista ez a nézel Napjainkban az emberi butaság reneszánszát éli és mennél inkább gyarapodik a szellemi arisztokraták tudása, annál jobban megdöbönt bennünket az a mély szakadék, mely őket a tömegektől elválasztja. Közelebb kellene kerülni e két csoportnak. Meg kell szüntetni ezeket a végleteket. A kiválasztott magas társaság ne nézze tétlenül a világ ferde menetét. Szelíden, de erőteljesen meg kell értetni az emberekkel, hogy ma már nem lehet a korlátoltság védőbástyái mögül üres szólamokat dobálni a tényé lett elméletekre.

Tagadni, tagadni s mindennek hátatfordítani, igen szárnalmas struccpolitika. Földbedugott fejjel legfeljebb a giliszták életét tanulmányozhatjuk, de nem nézhetünk szét a szabad szteppéken. Ne küldjük el tehát kérdező és vitatkozásra ingerlő gondolatainkat, ne intézzünk el életbevágóan fontos kérdéseket, csodákat félrefordulásokkal. Menjünk néha a legbenső énünk után és akkor nem leszünk többé bántóan készületlenek.

Realisták leszünk, de nem a „dolgok” és „események” realistái, hanem a valóságoké.

FELFIGYELÉS.

A múlt század végén megalakult Londonban egy társaság. Society for Psychical Researche.

A közvélemény felfigyelt, hiszen nagyhírű tudósok koimoily kísérleteiről volt szó. Sidgewich, William Crookes, Sir Oliver Lodge, Charles Richet nem olcsó búvárkodók és nemi sarlatánok a tudomány berkeiben. A társaságnak figyelme kiterjedt a telepátia, hipnotizmus, szuggesztió, tudatalatti jelenségek, fantomok, stb. kérdésére.

Hosszú és alapos munkálkodásáról egy vaskos kötetben számol be és a kísérletezőik csodálatosképen szemibeszállnak az úgynevezett (hivatalos körök véleményével és azokat nem csekély elfogultsággal vádolják *meg*.

Túl vagyunk már az alanti fények csodálatosságán, de feljegyzem, hogy tudományos alapossággal, megingathatatlan meggyőződéssel mit állapítottak meg.

I. Bebizonyított tény, ihqgy az érzékeinken kívül más eszközök is állanak rendel kezesünkre.

II. Megállapították, hogy az emberen kívül egyéb intelligenciák is vannak, melyek halottaknak állítják magukat.

Száraz megállapítása ez a tényeknek és forradalomra ingerlő merész újszerűségük.

Eddig még nem értesültem, hogy a tételeket állító vagy azokat jelfogadó tudósokat csalóknak bélyegezték volna. Nem kiáltották oda, — hogy ön, Sir Oliver Lodge, becsapja a közvéleményt, meghamisítja az igazságot, és tévútra vezet az emberiséget. Nem; ez nem történt meg és ezután még kevésbbé fog megtörténni.

De miért nem írnak erről az újságok és miért nem állanak meg a villanyosok, hogy az emberek megkérdezzék egymástól az utcákon, — miképen élünk, gondolkodjunk ezután, ha mindez igaz?

OKKULTIZMUS, SPIRITIZMUS.

Jól tudom, hogy ennek a könyvnek ez a legkényesebb fejezete. Tudom, hogy itt mutatkozik a kételkedés legpregnansabbán és sokan úgy hiszik, ennél a pontnál kell „színt vallaniok”. Mindig azt várjuk, milyen véleményt kapunk ezekről a sarkpontokról és aszerint ítéljük meg az embereket. Pár mondat utam rendszerint felületesen ítélkezünk és röviden kimondjuk bírálatunkat. Ez az ember okkultista, vagy spiritiszta, — teozófus, vagy antropozófus.

Gyakran volt alkalmam értekezni olyan egyénekekkel, akik valamilyen nézet mellett igen erőteljesen foglaltak állást és még sem vallották magukat, tegyük fel, atheistának. Az emberek nélkülözhetetlen életfelfogásuk dacára, nem szeretnek mindig „csoportokhoz” csatlakozni. Húzódoznak a színvallástól, sőt még a kutatástól is elzárkóznak.

Magam örömmel vizsgáltam meg minden szellemi áramlatot, mert ebből másokkal ellentétben arra következtettem, hogy az emberiség már unni kezdi anyagias mivoltát és lázasan keresi szellemi létének megbizonyosodását, Ez az örömteli következtetés jóindulatomat biztosította még azok számára is, akik nyilvánvalóan hibás utakon jártak. Megállapításom szerint ugyanis jobb elindulni valamilyen irányban, még akkor is, ha téves, mint egy helyben időzni és kétségbeesítően tétlenkedni. A rossz irányban törekvő hamarabb jut vissza a helyes vágányra, mint az, aki még messze van a megmozdulástól. Tevékenység a hitben, a hitért, ez az én ideálom. Haladni, fejlődni, feljebb kerülni.

Minden út Rómába vezet. Ne féltsük tehát azokat, akik nagy kerülőket tesznek, egyszer ők is visszatérnek

az igaz ösvényre. A monizmus, panttheizmus nem nyújt megnyugtatót. Az antropozófusok és a materialisták nem juthatnak végső eredményekhez. Felénk hajtja őket az igazság szomjazásának türelmetlen vágya. A megrogzított tévelygőktől eltekintve tehát nem kell féltünk a szétzúllott nyáját.

Új idők elé nézünk. A levegőben vihar feszültségén kívül a megtisztulás eljövetele érződik. A tömegek látszólagos gépi tevékenysége mögött nagy lelki áralakulások folynak. Az Antikrisztusok uralmát komoly veszély fenyegeti. Érzik ezt ők és most tájékozva tombolnak, adná Isten, hogy utoljára.

Ilyen körülmények között nehéz jó lélekkel és nyugodt társadalmaskodások között tovább folytatni életünket.

A jövőért pihegő, bűnben tobzódó tömegben új idők hajnalát jelzi minden szellemi megmozdulás, amely a jobbat, szellemileg nívósabbat, nemesebbet keresi. Térbolyító, örült szektáktól eltekintve szerencsére kevés a tagozódás és ezek helyzete sem reménytelen. Az okkult tanok mohó kutatásában is kedvező előjelet látok. Ez a mohóság a haladnivágyás és javulás bizonyítéka.

Napjainkban sajnos erősen eltérők a nézetek az okkultizmus és spiritizmus meghatározását illetően. Magam tudományt nézek bennük és nem új vallást, vagy álvallást. A tények, úgyszintén e két tudomány intern szabályainak ismeretlensége szüli a tévedéseket, amelyek pedig könnyen eloszlathatók.

Sem az okkultizmus, sem a spiritizmus nem akar vallást pótolni, aminthogy egyik sem az. Mindkettő hívei előtt csupán az a cél lebeg, hogy az Egyetlen Igazságot, a mindenség rejtett jelenségeinek okát megismerjék. Ezért dolgoznak teljes önzetlenséggel és a közérdek, az emberiség boldogulása lebeg szemük előtt.

Ez a tudomány nem ellentétes sem a Bibliával, sem pedig a vallásokkal. A legnagyobb tévedések egyike, ha a kutatókat a Biblia nélkül képzelik el. Egyik sem nélkü-

lözheti ezt az isteni munkát, hiszen ennék esoterikus okkult vonatkozásait keresik, illetőleg ennek részei szerint munkálkodnak. Nekem az a tapasztalatom, hogy *a tudományos okkultizmus megerősít vallásunkban, vagy ha eltértünk tőle, visszavezet ahhoz.* Ennélfogva semmiképen nem látok ellentétet a Biblia, — vagy más különböző vallások és az okkultizmus között.

Evvel, úgyszintén a többi témával kapcsolatos kérdések fontosak, bár nem annyira, mint egyesek gondolják. Az okkultizmus tudományában való munkálkodás és az e téren való állásfoglalás *nem feltétlen kelléke a haladásnak.* Sokan vannak, akik ;nem tudnak nélküle előbbrejutni, másoknak viszont semmiféle érzékük nincs a rejtett tanokkal szemben. Mindkét csoportot egyformán meg lehet érteni, Mindenki a maga módja szerint keresi a boldogulás lehetőségét, csupán arra kell vigyázni, hogy ez ne történjék törvénytelenül. Óvatosan járjunk el tehát, ha úgy véljük, nekünk is meg kell ismerkednünk az okkult tanokkal. Könnyen ingoványos talajra léphetünk és akkor előnyök helyett csak kára: láthatjuk szükségtelen kíváncsiságunknak. Inkább engedjük át a kutatást a kiválasztottaknak és fogadjuk el az általuk elért eredményeket. Hívei vagyunk ennélfogva a római katolikus egyház állásfoglalásának, amely *általánosságban* eltiltja híveit a spiritizmustól. Bántóan bosszantó ugyanis, amidőn műveletlen, vagy ami még rosszabb, félművelt egyének kontár módon kacérkodnak ezekkel a problémáikkal. Nem értenek a tudományos spiritizmusához, gyakran félrevezetések, csalások áldozatai lesznek és ezek szülik azután a „<nagy leleplezéseket”. Így valóban felmerülhet azon érzésünk, hogy az ilyen és ehhez hasonló szeánszokon a „Démon” működik, mert nem látjuk megindokolhatónak az értelmes intelligenciák hiábavaló ténykedéseit. Viszont ezzel ellentétben a tanult kutatók és e jelenségekkel minden érdek nélkül foglalkozók feltétlen megbízhatósága kezeskedik a komoly eredményekről.

Előbbi feltevésünket igazolni látszik Szt. Ágoston véleménye, aki a szellemiekkel kapcsolatban megjegyzi, hogy sokszor gonosz angyalok jelennek meg a megholtak helyett és ezért megfontolásra int.

A most megvilágított, mindenképen nehéz talaj kétszeresen kötelez, hogy vigyázzak minden szóra és kifejezésre, amit leíróik és csak annyiban tárgyaljam: meg az okkultizmus és a spiritizmust, amennyiben ezek az Istent kereső embert érdekelhetik. *Valónak elfogadott állításaim ma már megdönthetetlen bizonyosságok* és az elvek, úgyszintén a tagadott és állított tények zavaros bizonytalanságában ezzel a kis összefoglalással, úgy vélem mindenkinek szolgálatára lehetek. Populárisain nyúlok a súlyos tényekhez és végső következtetéseket keresek.

A mai tudomány és az okkultizmus- között mélységes szakadék tátong. A metafizika az a híd, mely ezt az űrt áthidalja. Erre a hídra kellett lépnünk, hogy mindent alaposan megszemlélhessünk és észlelhessünk.

Vizsgáljuk elsősorban mi tulajdonképpen az okkultizmus.

A jelenlegi, rendszereinkbe nem, illeszthető, csodás tünetekkel foglalkozó tudományt nevezhetjük okkultizmusnak. Okkult valami, ha eddigi megállapításainkkal ellenkezik. Okkult valami, ha rejtett, és normálfizikánkkal, pszichológiánkkal nem tudjuk megmagyarázni.

A csak sejtett, vagy már észlelt tüneteink csoportját lényegük szerint elkülönítjük metafizikára és metapszichológiára.

Az általánosan és nem részszerűen gondolkodó ember ebben nem lát semmiféle különöset, semmi okkultat, csupán megállapítja, hogy kutatásaink körét bővítenünk kell és szakítani kényszerülünk „dogmatikus” fizikánkkal. Végre is haladunk és a dolgok változásán botorság lenne túlságosan elcsodálkoznunk.

Az okultizmus különben sem, új tudomány. Évezredek teremtették és az újkeletű tudományos kutatások csupán megtisztítják hamis patinájától. Ma már osztályozzuk és rendszerbe foglaljuk a jelenségeket, melyek ennél fogva a kísérletekkel és észrevételekkel együtt a nyilvánosság előtt folynak le.

Régebben az okkultizmus és általában a benső spiritualizmus nem volt egykönnyen hozzáférhető, mert a könyvek és tudományos csoportok csekély száma ezt nem tette lehetővé. Partikulárisán, elvonult elmélekedések közben, sokan ugyan felismerték a rejtett törvényeket és alkalmazták is azokat, de a mai értelemben vett tudományos megállapításokról nem lehetett szó. Az okkultizmus nem vált egyetemessé és nem szolgálta az egész emberiséget. Ma abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a komoly kutatónak tág tere nyílik a bűvárkodásra és a múlthoz viszonyítva rövid idő alatt kétségtelen eredményeket érhet el. Ebből merítem azt a következtetést, hogy a hitetlenség utolsó erőfeszítései után most már el Kell következnie a napos korszaknak, amidőn az érzékeivel szomjas kételkedő meg fogja találni a megbizonyosodást Isten létéről, a túlvilágról, stb. Az okkultizmus tudományának irodalma olyan elvitathatatlan képességekkel rendelkezik, mely mindenkinek egyaránt lehetővé teszi a kutatást és azoknak a magasabb mezőknek az elérését, melyről közönséges emberi szóval mesélni oly nehéz. Ma csak idő, kitartás és fáradtság kell e tudomány megismeréséhez, — régebben azonban mindezek nem voltak elegendők. Akkor még csodálatos mesterek, előnyös körülmények nélkül lehetetlen volt az előrehaladás. Napjainkban már teletölthetjük zsebeinkéit a materializmus kavicsával és ellentétes állásfoglalásunk teljes vértetztségében ülhetünk neki a könyveknek és mégis remélhetjük a vigaszt. Természetesen az utóbbi esetben hosszabb lesz a megérkezés időtartama, illetőleg tovább fog tartani, míg

anyagi gőgösségünktől megszabadulunk. Ez azonban csupán időhátrány és nem helyzeti hátrány.

A konkrétumokat szerencsére nem lehet letagadni és a belátásunk sem késhet soká.

Tele vagyunk sejtelemmel és ezek megfejtésre várnak. Lassanként azonban nyitogatjuk a titkok szelencéjét és a napfényre került kincsek méltán ejtenek ámulatba. A fakulatlan gyémántok egymás után csapják a gyom eddigi kételyeinket és nem remélt fényességben ragyogtatják az ósdiinak tartott tételeket. Krisztus tanításának minden egyes részlete „tudományosan” nyer igazolást és mi megdönhetetlenek leszünk hitünkben.

Ennek a vállvonogatással kezelt tudománynak fő-tárgyai Isten és a makrokozmosz. A lelkek világa alkotójukkal és naprendszerünk világa a mindenséggel együtt. Mint látjuk, olyan tudomány, melyhez nincsen hasonló. A többi a végtelennek csak alkatrészeit vizsgálja, ez magát a világegyetemet. Azok egy irányban, egy körben dolgoznak, itt összefoglalják az eredményeket és leszűrik a tapasztalatokat. Az okkultizmus ma még „okkult” mert mein egészen világosak a tünetek, melyekkel foglalkozik. Nemsokára azonban éppen Olyan „természetes” lesz, mint tanulmányaink bármelyike.

A „legfontosabb tények boncolgatásának tudományát” Charles Riebet már sokatígérő szavakkal magasztalta az 1926-ban tartott parapszichológiai kongresszuson. Véleményünk megegyezik az övével. Szerintünk is ez a jövő „legtöbboldalú”, mondhatnánk mindent felölelő tudománya. Ez a „felfedezett” terület valóban igazolja isteni származásunkat, mert általa bejárhatjuk a mindenséget és tisztultabban tekinthetünk szét, úgy az égen mint a földön.

Ma még nem fejeztük be a kutatásokat, de már közel járunk a szentesített, végső eredményekhez. Csodálatos világ tárul szemünk elé. Ebben a lelket éltető gyönyörűségben nem győzzük elég gyorsan likvidálni ér-

zéki életünket, hogy ezután már csak ezzel foglalkozunk és általa csak Őt keressük, egyetlen Istenünket szeressük.

De emeljük fel a titkos katlan fedelét és pillantsunk be a különös világba. Hogyan jutunk be ebbe a fantasztikus birodalomba?

Nem, fizikai kutatóeszközökkel, — bonckés, lakmuszpapír, spektrálanalízis segítségével, hanem rendszerint médiumok, szomnambulák, szenzitívek által.

Kik ezek a médiumok?

Hozzánk teljesen hasomló emberek, akik azonban szenzibilisebbek nálunk és különös képességeik vannak.

Az átlagállapotot a médiumitásig hosszú skála tartja és talán leghelyesebb, ha azt mondjuk, hogy többé-kevésbé minden ember médium. Sokszor találkozunk lelki életünkben öt érzékünkkel meg nem magyarázható jelenségekkel és lehetséges, hogy ezeket kezdetleges médiumitásunknak köszönhetjük. Fizikai képességeink is észrevehetően különböznek, így teljességgél érthető, hogy lelki hatékonyságunk is más és más.

A szenzitívek között is vannak fokozatok. A médiumok között a legnagyobb ritkaság, ha egy személyben lélektani, élettani és fizikai jelenségeket tudnak produkálni. A lélektaniak az általánosabbak. Ezeket beszélő, író (és rajzoló) médiumok hozzák létre. A második és harmadik csoporthoz tartozókat viszont egyszerűen fizikai (materializációs, apport tüneményeket előidéző) médiumoknak nevezhetjük.

A szenzitívek működési terét, illetőleg módját sokan kifogásolják. Nem tudják megérteni, miért szükségesek bizonyos tárgyi követelmények. A kételkedők azonban elfelejtik, hogy minden kísértetnek feltételei vannak. A fotografálás sem történhetik sötét burok, fényérzékeny lemez nélkül. Az előhívásnál hasonlóképpen nem dolgozhatunk napfénynél. A fényképezés feltételei tehát szigorúan adottak. Így van ez az okkult médiumok kísérleteinél is.

Érthetőleg jó ideig mindez csak növelte az irántuk megnyilvánuló idegenkedést, de ma, amidőn tudományos intézetekben folynak a kutatások, mindez jelentőségét veszti. A szeánszokat megelőző vizsgálatok, úgyszintén az ülések közbenső megszakításai kizárnak minden megtevését. Ettől függetlenül mindjobban elérjük azt az állapotot, amidőn teljes napfényben boncolgathatjuk a tüneményeket. Azt a jelenséget, hogy az idegenek (vendégek) a médiumokat zavarják, ami a kételkedés legerősebb érve volt, könnyen megmagyarázhatja magának bárki, aki ismeri az együttérés segítő erejét és az ellen-szenv zavaró diszharmonikus mivoltát.

A kételkedés gyerekes, de természetesnek vehető okfejtései megolvadnak a napfényen.

Ideje azonban, hogy az okkult tények kutatóinak egyik csoportjával, a spiritisztákkal is megismerkedjünk.

Ok kísérleteik eredményeképpen megállapították, hogy a médiumokon keresztül meghalt embertársaink szellemei jelennek meg, akik teljességgel megtartják egyéniségüket és földi életük (jó-rossz) mivolta szerint helyezkednek el a túlvilágon.

A tények eddig mindenben megerősítik ezt az állítást.

„Van tehát elég okunk arra, hogy a szellemek létezésében higyjünk és higgyen bárki, ha még oly előítélettel van is megterhelve”. (Triál J. Az okkultizmus bölcséleti szempontból.)

A kutatások eme birodalmában, mint kivételt említhetem meg, hogy a spiritiszták reinkarnációs hite nem általános és meglehetősen ellenzéke van. Ebben a tudományos társaságban talán egyedül ezen a ponton vannak nézeteltérések.

A spiritisztákról a legvadabb téveszmék vannak forgalomban, így kénytelenek vagyunk őket személyesen is bemutatni. Félreismert kutatók, tisztaéletű, fenkölt tudósok ők, akiknek rendkívül sokat árt (ezt nem anyagilag értjük) a pénzéhes csalók hada. Szerencsére azon-

ban már elmúltak a hiszékeny idők és így tisztultabb véleményre van kilátás. Nem szabad újsághírekből megismerkednünk velük és mozifilmek borzalmaiból képet alkotnunk róluk. Vad téveszmék hatásos feltalálása lassanként nem! talál közönségeit és habár nehezen, de mégis a valóságnak megfelelően kezdik tájékoztatni a közönséget. Bármelyik spiritiszta mélyen elcsodálkozna, ha a tömeghit szerinti szellemidézések felől kérdezősködnék nála. Soha nem „idéznek” ők szellemeket, legfeljebb meghallgatják a jelentkezőket. Kísérleteznek és keresik az érzékeiken felüli dolgokat. *Valahányszor* felkeresem őket, a tudomány csarnokainak áhítatos hangulata lesz úrrá rajtam. Nem „misztikus” emberek és a pénz szemükben csak arra való, hogy adjanak, *de sohasem fogadjanak el*. Nem igaz, hogy vallástalanok és kevés oly buzgó hívő imádkozik a templomokban, mint ők. Bármilyen más természettudóshoz hasonlóan megállapítják a jelenségek szabályait és törvényszerűségeit. Ezért tenait hálásaknak kell lennünk *a tudós spiritisztákkal szemben*, mert könnyen lehetséges, hogy most készítik elő szebb jövőnket és boldogabbá, felvilágosultabbá tesznek bennünket.

Istenkeresők és feltétlenül jó emberek. Akiről nem mondhatjuk el ezeket, *azok nem spiritiszták*, legfeljebb osak annak állítják magukat, ez pedig igen nagy különbség. Disztingválunk kell tehát a kontárok és hozzáértők, akarnokok és tudósok között.

Aki magnetizmussal vagy okkultizmussal foglalkozik, azt ne kárhoztassuk, hiszen nem fekete mágia ez. Solha nem szabad a túlzók, a becsmérők után menni, ők csak azért vannak, hogy az utat feltúrják és a haladást megnehezítsék. Mennyi ferde tévhit választja el a tömegeket ezektől a tisztaszívű kutatóktól? Ha valaki kezébe venne egy okkultizmust tárgyaló komoly munkát, elcsodálkoznék a szépséges igazságokon, a hívő Istenkeresésen. Hol van ebben az okkultizmus, — kér-

dezné naivan, mert bizonyos valami borzalmas leírást képzelt el.

Helyesen megvilágított tények és élethehek szükségese mindannyiunknak és akkor nem lennének közöttünk „nézeteltérések” és nem gyártanánk gőzerővel a hadigázokat.

Összegezve, — a spiritiszták az okkultizmus területén belül saját felfogásuk szerint tevékenykednek és összejöveteleiken telki életük elmélyítését segítik elő.

Nézzük, mit szól a „tudományos” világ az okkultizniús állításaihoz.

Most csak azoknak véleményét említem, akik behatóan foglalkoztak e tudománnyal és munkáikban igen alaposan kifejtették véleményüket.

Tudósaink ebben a kérdésben kétfelé tagozódnak. Az egyik csoport a legkülönbözőbb elméleteket kapkodja össze, hogy materiálisán tudja megmagyarázni a tünetenyeket, míg a másik csoport teljesen a spiritisztá álláspontot teszi magáévá. Az előbbieket képviseli Rieh et, Oesterreich és Dessoir. Mint látjuk ellenzékként olyanok szerepelnek, akiket a közvélemény fenntartás nélküli spiritisztáknak tart.

Flammarion, Schrenck-Notzing és Conan Doylenak van a legnagyobb szerepe e tanok népszerűsítésében. Ők a szellem birodalmának modern honfoglalói. Szívvel lélekkel spiritiszták Sir Oliver Lodge, Crookes, Crawford, Wallace s bizonyos fokig H. Driesoh.

Richet (*Traité de metapsychique, Notre sixième sens*) es Lodge (*The survival of man*) munkái érzékelteik az ellentéteket.

Richet ideálja leihat a mai kételkedő kutatóknak, illetőleg az okkultizmust nem ismerőknek. Komoly, hatalmas tapasztalati tudással rendelkező tudós, aki mindenképen azon iparkodik, hogy minden jelenséget a hatodik érzékkel (*sixiem sens*) magyarázzon meg. Állandóan a szellemvilág határán jár, sőt nem egyszer „velük együtt” kalandozik el messze távlatokra, de azért

„megpróbál a földön maradni”. Sokan polemizálnak vele és kéri tegye meg a végső lépést, haladjon egy fokkal tovább, munkálkodásának végére üsse rá a bélyeget, fogjon kezét a szellemiekkel. Ettől azonban húzódozik, közben pedig nem veszi észre, hogy közöttük él, mellettük bizonyít. Szerintünk Charles Richet egyik legerősebb támasza a szellemhitnek.

Ezek után nem is olyan csodálatos, hogy akik Richet munkáival megismerkednek, legtöbbször meggyőződéses spiritiszták lesznek. Hasonló ez a példa Renan hatásához.

Hazánkban többek között Wolkenberg A. dr. írt a spiritizmusról egy hatalmas munkát, amelyben meglehetősen megtépázza azt. Minden ellenérv dacára a laikus olvasó méltán így kiálthat fel, — nem is hittem hogy ennyi kétségtelenül igaz lenne.

Vele ellentétben a lényeg, a bensőség keresésének tüneményes apostola Trikál József dr. „A lélek rejtett élete” és „Az okkultizmus bölcséleti szempontból” című két munkájában bámulatos tudással, csodálatosan szép nyelvezettel szól ezekről a kérdésekről. Kevés eltéréstől eltekintve véleményünk teljesen megegyezik az övével. Munkáit senki nem; nélkülözheti, aki vallásos alapon akar ezekkel a problémákkal foglalkozni.

„Megismerhetjük-e tehát a szellemeket?” — kérdezi Trikál. „A legnagyobb lelkiismeretességgel vallom, hogy igen. Mert nemcsak gondolkodásunk, hanem a tények is arra kényszerítenek”.

Ha tudatában vagyunk a nihil obstat és imprimatur kifejezések értelmének, (a Római Katolikus egyház szentesítése, hogy könyvei nem tartalmazzak az egyház felfogásával ellentétes állításokat) úgy kellő módon tudjuk értékelni ezt a vallomást.

Sorainak a hatása különben kettős, Vigasztal és felelemel. Megállapítja, hogy ezer „csodás” között egy ellenőrzött igazság miatt szembe kell fordulnunk az általános véleménnyel. Bár az alsóbb régiók lehetetlennek

tartják a felsőbbek életét, mindezek ellenére mégis „tény a szellemeknek ezen a világban való szerepe és működése”.

Szent Ágoston és az okkultizmus című fejezete külön élmény.

Mínél inkább befelé élünk, annál jobban megismerjük a jelenségek mögötti törvények, erők és eszmék világát. „Aki behunyja szemét nem lát. Aki Istentől elfordul, szintén nem lát. A fényt keresni és akarni kell, akkor látunk testi és lelki szemeinkkel egyaránt” (Szt. Ágoston).

Ezen a helyen, úgy hiszem a szent szótól való kezdeti berzenkedésünk mindinkább megszűnik, és belátjuk, hogy ez nem jelent egy folyton égretekintő, félrebillent fejű, kereszteteket vető bigott embert, hanem egy olyan páratlan emberpéldányt, amilyen Ágoston volt. Ő sokkal jobban „ember volt” semmint gondolnánk. Ő a nagy mianicheus, a nyers kételkedő, — pogány Istennel ölelkezett és ennek méltó fogalmát sokáig nem ismerte. Később lett bölcselővé, kereszténnyé és több okkult jelenséget is átélt. Szerinte testünk a lélek materializációja. Meg van a mód, hogy a halottak megjelenhessenek és beszélhessenek velünk.

A világ tudományos köreiben mindjobban tért; hódít az a vélemény, hogy a spiritualizmus „divatba jön”. Divatba ugyan nem jöhet, mert a divat mulandó, de mindenesetre örvendetes, hogy Isten és a lélekhit ennyire terjed.

Tragikus, hogy a pornográf irodalom bőséges hajtásai mellett aránylag milyen kevés könyv jelenik meg okkult kérdésekről, bár az írások gyakran nagy sikert és még nagyobb felzúdulást érnek meg. Tudósaink komoly törekvése, vallásaink hatékonyabb térítő munkája meg fogja adni az emberiségnek a „Diadalmas világnézetet”. Addig azonban ne veszítsük el hitünket sem Istenben, sem egymásban. Bontsuk le a megnem értés

kínai falát és akkor a szeretet segítségével könnyebb lesz az előrehaladás.

Plató, Cicero, Augustinus, Kant és Schopenhauer sohasem tagadták a fenomének képességeit, — ma pedig gyakran ott tartunk, hogy a hivatalosan elismert tényeket sem lehet mosoly nélkül hangoztatni.

Teljes joggal vádoljuk ezen a téren a bölcseletet és az orvostudományt. Erőteljes kutatóintézetek keressék ezután a metapszihika és metafizika igazságait és a megállapított valóságokat terjesszék a nagyközönség elé. Legyenek ezekből köznapigazságok és ne csak kiválasztott kasztok élvezzék a tudás ajándékait. Miért adjon a kiváltságos «tudás egyéni lelki előnyöket, hiszen az általános vallásosság és a morál megjavulása közszükség. Úgyszintén miért kell a beavatottaknak olyan herosi küzdelmet folytatni az egyszerű elhíttetésért?

Természetesen ezekben a kérdésekben mindnyájan hibásak vagyunk. A helyes elvek felé való törekvésben hiába magyaráznak papjaink, nem hallgatunk rájuk, — másféle bizonyítékokat keresünk. Valóban keresünk és kezdetben a templomon kívül, később pedig fejlettebben a templomon belül is megtaláljuk a „másféle bizonyítékokat”.

A lélek jelentkező valóságát és tényét nem szabad elzárni az emberek elől. Ne tartsák babonásnak azt, aki új dolgokkal, illetőleg keveset hallott igazságokkal lép elő. Inkubusokban, lidércekben vagy boszorkányokban mi sem hiszünk, de az igaz tényeket bűn és korlátoltság lenne tagadni.

*

A tények parancsolnak és köteleznek bennünket.

A kritika nélküli hívők nézeteit mellőzve a következőket fogadhatjuk el igaznak.

Gondolataink és érzéseink kétségtelenül maradó hatást eredményeznek és bizonyos körülmények között mások, tegyenek bármilyen messze (távolság ilyen téren nincs), ezeket felfogni és reprodukálni

képesek. A szenzitívek történéseket is élénk tudnak hozni, sőt egyes tárgyakkal kapcsolatban tulajdonosaikról, — legyenek azok élők vagy halottak,—képesek pontosan beszámolni. Elhunytaktól olyan értesüléseket kaphatunk, amelyek a jelentkező szellem állításait kétségtelenül igazolják.

Különböző szeánszokon megbizonyosodtak arról, hogy a médiumok el révült (trance) állapotban, melyet vagy maguk, vagy pedig más hoz létre, szellemileg kívülhelyezkedhetnek saját testükön és úgy tetszik, mintha tér és idő megszűnnék szármákra. Olyan jelenségeket hoznak létre, akár negatíve, akár pozitíve, melyek megdöntik eddigi fizikánkat. Hatalmas távolságokból hoznak hírt, elhunytakkal értekeznek, megfejthetetlen, sőt nem ritkán ókori dolgokat könnyen megoldanak, ólomlapon is átlátnak, 87 nyelven beszélnek, visszahozzák a múltat, merítenek a jövőből. Valóságos Istenkísértésnek tűnik, amidőn a teremtés méltatlan koronájának a kezében ilyen hatalmas képességeket látunk, — de mégis meg kell hajolnunk a tények előtt.

Meg kell hajolnunk és ha már eddig jutottunk, a tünemények ne barbár mágiákra ösztönözzenek, a csodálatosságok ne bálványimádásra késztesseken, hanem emeljék fel lelkünket transcendentális magaslatokba. Amidőn végigverekedtük magunkat a hitetlenség ólom-bányáin és eljutottunk a tiszta hitlhez, amidon az okkultizmus világosságtanná változóit, — akkor a végpont előtt ne essünk tévedésbe. Pszihikai erőnk mázsákat emelő potenciája ne hitesse el velünk, hogy ez a cél. Nem a jelenségekre vagyunk kíváncsiak, nemi „játszani” akarunk az okkultizmussal, hanem eszköznek akarjuk megszerezni az emelkedéshez. Osovietzki mérnök, Pipern, Carlos Mirabelli ne keltsenek „egyéni” csodálatot, hanem fejlődésünk kétségtelen bizonyítékául szolgáljanak. A keresztlevelezések és hasonló felifoghatatlanságok ne önmagukért ragadjanak meg, hanem a sokkal magasabb erők kisugárzásai miatt. A materiali-

zációs, apport tüneményekkel tarkított fizikai ülések ne a „tünemények” miatt hozzanak extázisba. Lássuk meg a lényegét, a fenségeset, a formanélkülit.

Ismét figyelmeztetek ezúttal mindenkit, ha nem hajtja lelki kényszer az okkultizmus felé, maradjon meg semlegességében, mert ennek beható ismerete nem, feltétlenül „szükséges”. Bűn lenne üldözni a kísérletezőket, eltiltani a tudós hívőket, — de viszont nem szükséges híveket „toborozni”.

Istent keressük nemcsak ebben a könyvben, hanem az egész világon. Az Ő feltalálása eminens szükséglet, életfeltétel, nélkülözhetetlen a boldogsághoz. Az ókor okkultistái, szentek, Zanonik, — az emberiélet bölcsőjénél mindazt tudták, amit a mai tudományos okkultisták ismernek. Egész életük ünnepi istentisztelet volt és így közelebb jutottak az Alkotóhoz. Ma is fel kell használnunk mindazt, ami felemel, de óvatosan kell elbánnunk a félelmetes orvosságokkal, mert a helytelen adagolás mérgezést okozhat és a mennyország helyett a Sátán ölébe kerget.

Vigyáznunk kell.

Istenünket legkönnyebben a Biblián keresztül ismerhetjük meg és ebben az okkult írásban tárul fel előttünk legbiztosabban a cél és az eszköz.

Sokkal okkultabb a Biblia mint gondolnánk. Minél többet olvassuk, annál többel ajándékoz meg. A felületes szemlélő előtt rejtve marad a legtöbb rész. Megismertet szépséges rejtélyekkel és felfedi előttünk lelkünk titkait. Bemutat önmagunknak és megtisztítja a horizontot. Megmutatja azt, amit nélküle nem vennénk észre. Meggyőz arról, amit kemény koponyánk nem venne be.

Az okkultizmus a kiválasztottaké és az egyszerű hívőké. Amelyik hitetlen megismerkedhet vele és általa lesz hívővé, az kiválasztott, kegyelemtől megajándékozott. Azonban az egyszerű hívő, a tudományos megalapozottság nélkül leboruló, műveletlensége mellett

is többet tudhat, illetve érezhet az okkult tanokból, mint a legkiválóbb tudós.

Boldogok a lelki szegények. Boldogok, akik hisznek, mert övék a mennyéknak országa. Okkultnak tetsző világos szavak, mély értelmű igazságok.

Igazak tehát a különböző értekezésekben megtárgyalt okkultista tünemények. Hibásak a tudatlanságuk miatt mosolygóik és vészesen vitatkozők. Bűnösök, akik ferde ítéletükkel zavart keltenek e kérdésben és csak növelik az értelmetlenség ködét. Nemeslelkű nagyságok azok, akik félretéve minden anyagi szempontot, tisztán az emberiség üdvét tartva szemük előtt, néha egész életüket, minden gúnyolódás és gáncsokodás ellenére a kutatásnak szentelik, ők a legnagyobb tudomány harcosai, ők a mindenség matematikusai és megfejtői. Ők a makrokozmosz „pszichoanalitikusai”. Ők a legigazibb tudósok.

Mi a tudatlanságunkban vitatkozők soha ne felejtsük el, hogy ők a mi érdekünkben dolgoznak, kutatnak és küzdenek. Értünk, — akik megkövezzük őket.

Ragadjunk meg mindent, ami Istenhez vezet, — de vessük el magunktól mindazt, ami eltávolít tőle.

ÉLET.

Ezeket a szavakat nem mondanám el nektek, ha társaságban vagytok. Akkor figyelnek benneteket és így nem lehettek „megértőek”. Egyedülállatokban karolok belétek, amidőn kettesben cseveghetünk és nem zavar egyikünket sem az alakoskodás kényszere.

Tekintsünk kissé szét az ember életében. Keresünk értelmet benne. Premierek ünnepi zszibongásától, estélyek pezsgőmámoros hangulatáig figyeljünk meg mindent és nézzük ennek az életnek tartalmát. Összefoglaló mozaikként csavarogjunk el mindenfelé.

Kasztok nemcsak Indiában, hanem Európában is vannak. Ez utóbbiak jobban elkülönítenek bennünket egymástól, mintsem gondolnánk. Születés, rang, pénz mindmegannyi választófal. A természetes különbségek nem tudják sok eredménnyel megváltoztatni az állapotokat, miért a magas polcok gyermekei *nem lehetnek* tehetségtelenek. Az alulról felfelé kopogót addig utasítják el, amíg teljesen megtörik és elfásul. Akkor azután már nyakára lehet ültetni valami „családi zsenit” és időnkinti morgásokkal hajlandó húzni az igát. A természet kasztjait ennél fogva nem fogadhatjuk el. Ha elfogadnánk, akkor társadalmunk nem venné természetesnek, hogy vagyonos öreg nyomorékoknak fiatal lányokat áldozunk. Olyanok vagyunk, mint az ammoniták. Mikom az istenünk, az ökörfejű, embertestű monstrum és gyermekieket áldozunk, hogy megnyerjük kegyeit. Áldozás közben pedig nem vesszük észre, hogy áthasonulunk és megdöbbenésünkre ökör fejünk, agyunk

és gondolataink vannak, annak egyedüli jótulajdonsága, a következetesség nélkül. Kasztjaink tehát véresek és gondoljunk csak vissza, mennyi áldozatnál segédkezünk eddig, minden lelkiismeretfurdalás nélkül. Az eredendő ösbűn vadságát megszelidítik bennünk, de sokkal rosszabb rendszerezett társadalmi szadizmust nevelnek belénk. Ne keressünk világtájakat kivételek végett, a szokások és különbségek csak arra valók, hogy megtévesszenek bennünket. Amerika látszólagos demokratizmusa talán rosszabb, mint a brahmanizmus tagoltsága. Ne feledjük a viszonylagosságot és akkor rájövünk, hogy az édeskés romanticizmus, a könnyes sajnálkozás, a happy end hazája néha durvábban kegyetlen, mint a vad Kelet. Kelet azonban valóiban vad, bármennyire is divatos lett az utóbbi időben. Az elmélyedt nagyok nem tudják jóvátenni a korlátoltság megnyilatkozásának általánosságát, Az állatisteneket sohasem fogja megemészteni Európa. Utóbbinak azonban az előbbiekhöz viszonyítva legsúlyosabb a bűne. Civilizált, anélkül, hogy kultúrált lenne. Sehol oly vadul nem tombolnak a testvérietlenség átkai, mint ezen a földrészén.

Ilyen körülmények között nehéz jó lélekkel és nyugodt társadalmaskodások között tovább folytatni eleünk.

Weis István társadalomrajza szerint „a (mai) magyar társadalom alapja a kölcsönös lenézés és így van ez kevés kivétellel az egész világon is”. Az általános helyzettel azonban egyáltalában nem törődünk, csak egy rövidlátó egoizmus irányít és ennek kihatásai, ennek földfertőzése kellemetlenül visszahat ránk. Amit mások jogainak csorbítására indítottunk el, az visszatér mnnt egy bumeráng és bennünket kólint fejbe.

Csodálkozunk a világgazdasági helyzeten és nem tudjuk megérteni, hogy miért vág minden ténykedésünk visszafelé? Nem megfelelők a szabályok, nemi működik a gépezet. Egymás iránti érzéketlenségünk, elzárkózottságunk világprogrammá bővült és most kétség-

beesve tördeljük kezünket. Nem tudunk mit kezdeni magunkkal. Munkátlanok vagyunk, hatalmas igényekkel, holott az élet csak avas morzsákat tartogat számunkra. Érzékenyek vagyunk, hisztériás kesergésekkel, bár mindig tetre készen, hogy egy „kedvek” embertársunkba tört merítsünk, vagy kampós nyilakkal keresztűszúrjuk szívét. Kínai udvariaskodások mellett a borigiák mérgét rejtegetjük gyűrűinkben. Mosolyogva szélle meskedünk és gyilkos terveket takar sírna homlokunk. Kifogástalan úriemberek vagyunk tehát.

Modernek és civilizáltak. Soha nem szólnak meg akkor, ha nagyon ügyesek vagyunk ocsmányságaink elrejtésében, sőt még „szeretnek” is bennünket. Virágokat küldenek nevünk napjára és mi óvatosan keressük a csokorban a skorpiót. Ha nem találunk benne ilyesfélét, akkor módfelett csodálkozunk. Ilyenkor még képesek vagyunk elérzékenyedni. Hát mégis önzetlenül kedvelnének bennünket?

Estélyeket adunk és a bowle gőzében előkelőnek tartjuk a Freudról való csevegést. Megjegyzéseinknek mindenképen diadalt akarunk biztosítani és ezért gyakran nem válogatunk az eszközökben. Hat vaskos kötet megtelnék egy társadalmi összejövetel boncolgató leírásával és ezt olyan csemegeként olvasnánk, hogy az eredeti korholó célját észre sem vennénk.

Antikrisztusi mérgezetségünkben kezdjük elveszteni irányérzékünket.

Etikáról természetesen már szó sem eshet. A tolvajok védelmében kifigurázzuk erkölcstelenségünket és olyan anekdotákat mesélünk, melyeket egy finn, vagy svéd ember becsületes puritánságában meg sem értene.

Színházainkban a nézőtérén jobban alakoskodnak, mint a színpadon. Felveszünk valamilyen maszkot és amíg hasznosnak látjuk, azt hordozzuk. Mennyien járunk álarcban és mennyien nem. láttuk még saját arcvonásainkat! Férjek, agglegények, leányok, asszonyok mind maszkban szaladgálnak egymás előtt és az élet

„odahelyeztettségéhez” alkalmazkodnak. Típusélethez ragaszkodnak és ugyanúgy élnek, mint a többi hasonló.

A fiatalember kalandokat hajhász és minden vágya, hogy télen a Riviérán, nyárom az Alpeseekben üdjön. Fennhéjázásra és uralkodásra vágyik. A lányok vérmérsékletük szerint vagy asszonyok akarnak lenni, édes csöppségeket becézve, férjüket (kényeztetve, — vagy pedig „démoni” életre éreznek hivatást. Utóbbi esetben autók volánja mellett, bárók félhomályában, vágyak lihegésében, szeszélyesen berendezett kéjes boudoirok mélyén, az életnek minden célját megtalálni vélik.

A kereskedő, a hivatalnok, a gyáros, a „főnök” mind kaszt-életet él és azonos gondolkodásra tesz szert. Az üzlettulajdomos gyönyörködve nézi portékáját és hat után kirakatrendezéssel tölti az idejét. Legszívesebben éjszaka is árusítana és szereti árúit, mint valami fétiseket. Álmaiban alku nélküli vevők szerepelnek és a pénz besöprése legszebb pillanataihoz tartozik. A hivatalnok már természeténél fogva elégedetlen és lelke gyűlölettel van tele az elnyomó vezetőséggel szemben. Ezenfelül despotikus hajlamai vitathatatlanok. A gyáros, a munkás viszonyát az unalomig lefestették már és itt egyedüli megoldás az önuralom. Fent a kapzsiság mérséklésében, lent a bizó, ideiglenes megalkuvásban. Ugyanez áll a vezetők népes osztályára, akiknek soha nem lenne szabad nélkülözniök a krisztusi elveket.

Élünk egymás mellett, de nem együtt. Megtúrjuk a másikat, de nem segítjük. Ha a törvények nem fékeznének, mindnyájan tirannusok lennénk, szomjazva a kegyetlenség gyönyörét. Ez lehetetlen életmód és csödbekergető program. Be kell látnunk, hogy életünk ilyen módon értelmetlen. Cselekedeteink alantas indítóokai, napjaink sekélyes tartalma, átlaglányunk kívánalmi nem lehetnek egyedüli céljaink. Testből és lélekből állunk. Ne csak földi alattvalók legyünk, ne csak a fizikum; embertelen embere uralkodjék bennünk, hanem fizessünk adót az égieknek is. Ott megőrzik filléreinket

és földi bankjaink nem ismernek olyan előnyös kamatszámítási táblázatot, ahogyan odafönt szaporítják „követel” oldalainkat. Oly keveset kell csupán adnunk és oly sokat adnak vissza.

Ha már a földre születtünk követhetjük ugyan az anyag parancsát is, de nem kizárólag. Az egyoldalú ember csak futószalag mellett boldogul. Az élet pedig nem ismeri a gyári racionalizmust. Ne váljunk típusokká, ne legyünk csak húsok, lajstromozott személytelen személyeik. Legyünk kereskedők, munkások, hivatalnokok, gyárosok, — de hivatásunk közben és mellett *legyünk mindennekfelett emberek*. Pár százalékkal talán csökken a nyereség, de ez a veszteség felér a másfajta haszonnal. Ne csak üzletünket nézzük és ne csak kizárólag vásárlóinkat szolgáljuk ki. A legtöbb helyiségből látni egy tenyérszerű kék eget. Keressük meg azt tekintetünkkel és akkor minden biztonnal újult erővel folytathatjuk munkánkat.

Asszonyok és férfiak revidéálják álláspontjukat és akkor kevesebb tragédia lesz a földön, üljenek le és számítsák ki reálisan a jövőt. A ma csábos jelene múlttá lesz és az emlékezés-mit sem segít. A múlt gazdagsága nem számít, legfeljebb csökkenti rugékonyságunkat. Nézzenek előre, ismerjék meg testük fiziológiáját, lelkük mibenlétét és így határozzanak. Általában nézzünk mindnyájan dőre és lehetőleg olyan messze, ahol mi már nem leszünk a földön. Ez a tény talán mérsékli káros életiramunkat és képesek leszünk józanul körülnézni az adott milióban. Mossuk le magunkról a kasztok szürkeségét, a ráncszáradt sarat és éljünk üdében ezután.

Élünk, gyakran jól élünk, gondtalanul és könnyedén. Pedig próbák ezek és nem ajándékok. A vagyon, a biztonság tudatában kergetjük a napokat és nem, rémülünk el az idő haladásától.

A szegény nincstelent nem, fenyegeti a mulandóság. Őt nem kísérti sem a ma, sem a holnap. Nyugodtan

morzsolgatja életét és elégedetlen vágyai nem kergetik friss bűnökre, nem szaporítja lelkének terhét. Hasonlíthatatlanul nagy előnye van a gazdag fölött.

Banális és vezeklő intervallum ez a föld. Mennél jobban érezzük magunkat rajta, mennél jobban elszóraztat a matéria, annál jobban kell aggódnunk a jövő miatt. Csak a lelkünk nyugalma legyen az itteni ajándék, csak a lemondás és jótett tegyen boldoggá, akkor helyesen éltünk. Jézus csodálatos szavaiban célzott a pénz hátráltató mivoltára, de ezt nagyon kevesen hitték el neki, pedig tanításai közül ez egyike a legegyszerűbb igazságoknak. Sajnálunk kell a javakban dúskálkodót, mert nagy kísértéseknek van kitéve és nehezen állja meg a helyét. A vagyon biztonságot ad neki és érzéketlen magaslatokból nézi embertársai küzdelmét. Nem tud lelkében megszületni a részvét, ami pedig jótékonyan könnyítene rajta és megindítaná a javulás folyamatát. Adni a legnagyobb gyönyörűség és erről meg kell győződnünk egyszer, mert ezt magyarázni nagyon nehéz, elhinni pedig még nehezebb. Az adás, az önkény telén adás megoldaná a szociális problémákat.

Blavatsky asszony, midőn megkérdezték erről a véleményét, úgy nyilatkozott, — híve vagyok a szocializmusnak, amelyik ad, de nem annak, amelyik vesz. Valóban itt van a kérdés sarkpontja. Adni és magunktól enyhíteni a nyomoron. Jézust kikiáltották kommunistának, pedig nem volt igazuk. Az eszmék, amelyeket hirdetett, valóban hasonlók, de a kivitel módja távol állott tőle. Tanításaival engedelmességre szólított fel bennünket és sohasem lázadásra. Nehéz összeegyeztetni a krisztusi szellemiméi, hogy az éhezőket türelemmel vigasztaljuk egy darab kenyér helyett, de ha átérezzük tanait, feltétlenül belátjuk a szavak helyességét.

Minden hatalom. Istentől való. Bármilyen módon szerezték tehát, azt Isten tudomásul *vélte*, hiszen nélküle semmi sem történhetik. A nyilvánvaló gálád háta-

lomszerzést is elnézi. A karma segíti ezt elő és nem a látszólagos protektorok tömege.

Fenn ül Caesar a magas polcom és uralkodik. Halad és a legmagasabb helyre kerül. Vér és kín tapad mindem léptélhez, de úr a legnagyobbak felett. A hatalmat Istentől kapta és neki -számol el vele. A legsúlyosabb próbák közé tartozik ez. Könnyen megcsúsztatják és a külön mellé beosztott Antikrisztusokkal nehezen bírkózik meg. Ezek túlkapásokra, rövid örömmel kecsegtető kegyetlenségekre csábítják. Hatalmat tart a kezében és ha rosszul használja fel, nem a közjóért dolgozik, rettenetes lesz a büntetése. A földi felelősség semmi ahhoz képest, amivel a fentieknek tartozik. Figyelik minden lépését és szomorúan látják bukását. Mamimon és az uralkodás, e kettő nehéz kereszt, mindig is az volt, összerogyunk alatta és belefulladás a sárba. Ne irigyeljük ezért a hatalmasokat. Soha nem tudhatjuk milyen nagy ajándék szegény névtelenségünk.

A rossz uralkodás ellen nem szabad véres forradalmiakat vezetnünk. Felszólalhatunk, kérhetünk, követelhetünk, de sohasem erőszakoskodhatunk. Gandhi, az indiai szabadságmozgalom csodálatos vezére, irtózik minden nyílt lázadástól és egész életében a passzivitás csendes harcát hirdette. Jézus mindig elítélte az anyagi erőszakosságot, még akkor is, amidőn Péter őt akarta megvédeni. Málkus fülét meggyógyította, de sok megcsontottnon nem tudott segíteni. Ki fegyvert fog, fegyverrel vész el, — ezt jobban megjegyezhetnék volna az emberek. Robespierre, Danton, Marat és ti többiek, akik vérrel véltétek szolgálni az ügyet, magatok is áldozatul estetek az erőszakosságnak.

A feltétlen béke szózatai nehéz tételeknek és érthetetlen igazságoknak tűnnek. Az a benyomásunk, mintha állandósítani akarnák a földi poklot. Úgy látszik, mintha minden evolúciónak leghathatósabb eszközét, az ököljogot örökre számúznék. Valóban így is van és ez a helyes. Kötik a és ellenzékieskedés helyénvaló, de a

fegyver csak bennünket pusztíthat el. Erőszak erőszakot szül. Ez ismét egy platina mérföldkő az igazság országútján.

Küzdeni és imádkozni. Dolgozni és alkalmazkodni. Ezek a helyes életelvek, melyek meghozzák a kívánt gyümölcsöt. Ha wem ezen a világon, úgy *legfeljebb* a másik hosszabb, tartalmasabb életiben. *Mi ráérünk.* Türelmetlenkedni nem kell, hiszen hatvan, hetven év oly hamar elmúlik és akkor eljön a mi hajnalunk, a mi országunk. Ez azonban csak a súlyosabb esetekben van így. Rendszerint már itt mutatkoznak az előnyök és legtöbbszörre az anyagi síkban is elnyerhetjük részleges jutalmunkat.

Nehéz ezeket nyomorgó testvéreinkkel elhitetni és megértetni, de bármely filozófia szavai érthetetlenek azok elüti¹, akik keserűségükben az alkohol kódébe menekülnek. A szerencsétleneknek talán hathatós vigasz löhet, hogy mélyponton vannak és csak jobb és szebb világ jöhet számukra. Ha átérzik ezt és megnyugszanak, akkor egy eldobott szivarvég, egy ingyenebéd csillapítani tudja a test terhét és felemelheti a lelket. A királyi lakomák és a maradék tálak nyújtotta örömek között különben is alig van különbség. A paloták lakói rendszerint blazírtak, mint egy angol dogg és hisztérikusak, mint egy nélkülözhetetlennek vélt primadonna. Nehéz az állandóan feltálat örömek között válogatni, de mily boldogság egy nem, várt ajándék édes kábulata. A vágy és kielégülés filozófiája aláhúzza a Biblia minden szelíd intését.

Türtöztessük magunkat, úgy gazdagságunkban, mint elesettségünkben. Nagy a nyomorúság a földön, talán sohasem volt olyan, mint napjainkban. Fifikus aprópénzbőlélések, az ingyenhelyek kiismerése, fantasztikus spórolások sajnos nem lehetnek oly sikeresek, hogy legyőzzék a szegénységet. Azelőtt a szegénység egyenlő volt az elesettséggel, vagy a könnyelmű múlttal. Rendszerint a betegséget, vagy a tékozló fiú történetét

találhattuk meg a háttérben .magyarázatul. Ma a munkanélküliség a fő ok és elmérgesítő tényező. A milliárdok hazája éppen úgy nyög e modern átok alatt, mint Európa. Agytrösztök és értekezések ezrei keresik a megoldásokat, vakságukban azonban nem látják a kibontakozás lehetőségeit. Határozottan állítjuk, hogy a föld minden időiben, tehát a jelenben is megadja az egészséges boldogulásra a lehetőséget. Malthus tanai már régen nevetséges rémképeknek bizonyultak és ebben az irányban mincs mitől félnünk. Minden korban kizárólag az emberekben volt a hiba és az önző, átkos rövidlátásban. Az elmúlt idők szervezetlensége és folytonos vérontásai nem engedték megvalósítani a paradicsomot, bár jobb állapotok voltak, mint napjainkban. Most azonban a szörnyű nyomorúság világjelenség és az éhség, ápolatlanság, állandóan szedi áldozatait. Az úgynevezett kultúrállamokban minden nagyobb városban megtaláljuk a pizsokba épült szegénynegyedet és tőlük pár kilométernyire a fényes palotákat, ahol az illetékesek igen lanyhán törik a fejüket, hogyan lehetne megoldani a segítség problémáját.

Az egész emberiség tulajdonképpen két részre oszlik. A gazdag lakmározókra és a szerencsétlen Lázárookra. Jaj azoknak a földön, akik a Lázárok oldalán vannak. Elpusztulnak a hiábavaló sóvárgásban és .kutyák mellett melegszenek a hűvös éjszakákon. Asztalunkon mennyi a fölösleges étel, érintetlen tálak szomorodnak rajta, de inkább romoljanak el, de nem enyhítjük vele a szenvedést.

Lázár-kortársunk csak gögöt és lenézést tapasztal. Miért, — nem tudja. Születhetett volna ő gazdagnak és mi koldusnak. A „születhetett volna” megkapó igazsága végre is tegyen gondolkodóvá bennünket. Ugyanis miért fordítjuk el fejünket a másiktól? Miért nem, akarjuk észrevenni az alantasabbat? Miért születik meg bennünk a folytonosan mérlegelő gög, — vájjon ki a különben? Miért tanakodunk magunkban, ki köszönjön előre

és ki alázkodjék meg jobban? Miért kell valakinek meg-alázkodnia? Miért kell különbségeket kreálni? Miért vagyunk büszkébbek, ha csodálnak bennünket, miért ha autóban ülünk, miért ha több a pénzünk és jobb a ruhánk? Miért akarjuk porrá zúzni az alacsonyabbat és miért vesszük természetesnek, hogy ha van pénzünk és nincsenek gondjaink? Miért nem tartjuk úriembernek azt, aki verejtékezik és nem látható a davis cup-ököm? Miért rúgunk bele a sorstól üldözöttbe és miért hajlongunk a hatalom képviselői előtt? Miért vagyunk ilyen, ocsmányok és ha már ilyenek vagyunk, miért nem látjuk be legalább piszkos förtelmességünket?

Ó mily közönséges a gőgös lélek, milyen butaság a lenézés. A hiúság az anyag legnagyobb blöff je és a részvégtlenség a legmaróbb mérgek egyike. Az élet kétségtelenül küzdelem, de miért ilyen sekélyes küzdelem? Mindenütt el akarjuk nyomni egymást, mindenütt mást akarunk Lázárrá kényszeríteni.

Kenyér, tekintély és szerelmi harcaink olyan állatiasak, olyan középkorban durvák. Napjainkban nincsen egy pillanat, amidőn biztonságban érezhetnénk magunkat. Folytonosan fenyeget a leigázás rémié és ha egy társasági vacsorán akarjuk kipihenni fáradalmainkat, úgy alaposan tévedünk. Néha frakkban vívjuk meg legnagyobb csatáinkat és mosolyok közben adjuk és kapjuk a legmérgeesebb törszúrásokat. Mindezt magunknak köszönhetjük. Mi fertőzzük meg a levegőt és mi tesszük boldogtalanná óráinkat. Athene szavait, mely szerint a legédesebb nevetés nevetni ellenségeinken, alaptörvényünké tettük és az ártatlannak tetsző, de annál fájóbb, mérgezett tekintetnyilainkat szorgalmasan [küldözgetjük.

Szépen szól a tekintetnyilakról Bodnár László. „A közönséges durva támadást kivédeni elég könnyű. De . . .ha nem nyers roham tor ránk, hanem „finoman” szúrnak felénk. A hosszú vékony tűt rajtunk kívül senki sem veszi észre, de nekünk a szívünkön hatol át. Megremegünk a fájdalomtól, mégsem szólhatunk, mert a le-

leményességgel végrehajtott támadást kevesen érthetik. — Az egész szellemet megrázó kis seb nyomán, mihelyt megvonaglik keblünk, nyomban gondoljunk arra, hogy nem érdemes semmilyen elsőbbségért, sem másokat megsebezni, vagy kisebbiteni. Mélyen érezzük át, 'hogy a végtelen fejlődés folyamatában jelen valónk eltűnik, elmosódik'. Olyanok vagyunk, mint a vadállatok. Egy-mást akarjuk felfalni és a vér, a leigázás gőze ringat benínükhöz egyedül mámorba. Xenophon Sokratese mondja Charekratesnek, — „szerintem a legdicsőbb férfiú az, aki megelőzi ellenségeit a bántalmazásban és barátait a szolgálatkészségben”. Mi állandóan támadásokat agyalunk ki, anélkül, hogy szolgálatkészek lennénk. A régi helytelen elvekhez is méltatlanok vagyunk, — amidon a jeruzsálemi szózat még ismeretlen volt, — milyen messzeségben Lelhetünk így az isteni igazságoktól? Ezekután természetes, hogy az elvadult szemét-szemért álláspontunk folytán mindig megsebezve térünk haza. Miért vagyunk ilyenek? Százszor is meg szeretnénk ezt kérdezni mindenkitől és meg akarjuk magyarázni az eddigi út, az eddigi mód esztelenségét.

Gazdagságra vágyunk és előttünk a hatalom és boldogság szimbólumaira a pénz. Ha pénzünk van, akkor fényben élhetünk, gyönyörökben gázolhatunk és másokon taposhatunk. Vannak, akiket az utóbbi csábít legjobban. Megbosszulni a sok mellőztetést, megmutatni a világnak „kik vagyunk mi” és visszaadni a kegyetlenségeket, iha lehet százszorosan. Mily gyönyörtelennek tűnik fel a bosszú, másoknak szenvedést szerezni és fájdalmainkat így próbálni kiegyenlíteni. Azután pénzzel magunk alá kényszeríthetjük az egész világot. Utazhatunk és mindenütt megnyílik előttünk az ajtó. Ha akarjuk, felrúghatjuk a morált, vérben gázolhatunk, mind ezt elnézik nekünk. Tapsolnak és dicsérik szellemtelen ötleteinket. Mondhatunk büzlő semmiségeket, írhatunk kezdetleges dolgozatokat, — zseninek fognak kikiáltani bennünket. Zászlókat hajtanak meg előttünk

és konzíliumokon töprengenek nyavalyáink fölött. Mindent megtesznek, mindent megkaphatunk, de CSAK a földön. Itt urak vagyunk és parancsolhatunk. Nektárt ihatunk, mulathatunk, de CSAK egy ideig. A végszóra kiesik kezünkől a pohár és akkor azt látjuk, hogy bár sokat szereztünk, mégis mindent elvesztettünk. „Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri. Egyszerre nem szolgálhatunk Istennek és Mammonnak. Másokat Lázárokká tettünk, most rajtunk a sor.

„Adjátok el, amikkel birtok és adjak alamizsnát, — készítetek magatoknak erszényeket, melyek meg nem avulnak, — elfogyhatatlan kincset a mennyekben, hová a tolvaj nem közelít és amit a moly meg nem ronthat. Mert ahol a kincsetek vagyon, ott leszen szívetek is . . . mert nagyobb boldogság van az adásban, mint az elfogadásban”. Sokszor hallottuk ezeket a szavakat, de mem hederítettünk rájuk. Félretoltuk a tökéletes mondatokat és elsiettünk Isten háza előtt. Lázás sietséggel, a ma filozófiáját bemagolva éltünk, hiszen életnek csak a könnyű, pénzes, senkire nem tekintő életet tartottuk. Nem búvárkodtunk a szívben, nemi néztük egymás érzelmeit és nem ismertük a tapintatlanság visszaiható törvényeit. Fanatikusok voltunk élethevületünkben és a rúgás gyönyöre nélkülözhetetlenné vált számunkra. Elfelejtettük, hogy fordul egykor a sors.

„Aki első akar lenni, mindenkinek a szolgálja legyen. Aki magát megalázza, felmagasztaltatik”.

Az élet annyira aláhúzza ezeket a tanácsokat. Mennyire tudunk szeretni egy szerény embert, aki nem ismeri a hivalkodást. Ha különben is nagy ember, úgy megduplázzuk tiszte lettünket, ha pedig hozzánk hasonló, úgy önkénytelenül is magunk fölé emeljük. Mennyire megszelídülünk, ha igazságtalan támadásunk esetén békétűrően tekint ránk és nem, veszi fel az eldobott keztyűit. Milyen hálásak vagyunk neki józanságáért és magunkban csodálkozunk a nagyságán. Nem érezzük vájjon, hogy ez a földi boldogság elérésének egyedüli

módja és az örökké tartó tisztelet megszerzésének kizárólagos lehetősége? Gógös odavágással, korbácsos fenytéssel soha nem érünk célt, legfeljebb ellenségeink számát szaporítjuk. Ellenségeink pedig vannak szép számmal. Még az igazakat is gyűlölik, ator mennyivel inkább bennünket, akik sértünk, kíméletlenül verekszünk és tele vagyunk bűnnel.

O tempora, o mores. Soha aktuálisabb mondas. Új irányokra van szükség a morálban és ez csak a régi eddig még ki nem próbált, lenézett, megmosolygott evangéliumi morál lehet. Csodálatos tanítások. Testet, lelket derítő szépségek. A támadások: csak fényesebbre csiszolták minden részét és minden kétely dacára a legnagyobb, legigazibb bölcsességek összessége. Isteni sugalmazású iratok, mert ilyen nem teremhet emberi agyban. Az egyetemes jót szolgáló szabálygyűjtemény nem a törvények szigorával, hanem a simogatások szelídységével.

Ismét ide jutottunk tehát és úgy látszik minden körutunknak ez a vége. Materiális kapkodásunkból mindig ide térünk vissza. Felüdülünk az örök forrásnál és reménykedve vakargatjuk le magunkról a temérdek piszkot.

Úgy látszik mindnyájunknak többször keresztül kell mennünk a chestertoni belátáson, amidőn csodálkozva felfedezzük a számunkra por lepert igazságokat és hittérítői, vagy modern vallásalapítói energiával fordulunk a világ felé. Nagy azután a csodálkozásunk, amidőn minden hittankönyvben megtaláljuk „világmegváltó tételeinket”. Ősi pogányságunk, mely ilyenkor lépi át a megtérés küszöbét, lázba jön, mint az oxigénbe tett kismadár. Boldog feldúltságunk új életszempontokkal ismertet meg és csak az szomorít meg bennünket, hogy nem újdonságokról van szó. Nem tudunk lemondani egocentrikusságunkról és azt várjuk, hogy mi alkossunk, mi fedezzünk fel, mi adjunk mindent. Megismételjük a valószínű eredendő főbűnt, — a saját isten-

ségünkben való hitet. Pedig kozmikus szemecskék vagyunk és semmiségünket csak gőgünk növeli nagyra. Kétségtelenül részei vagyunk a mindenségnek és ez a tény az egyedüli, ami meleg boldogsággal tölthet el bennünket. Mint, ahogy ha kimegyünk az utcára, körülhatárolt tárgyak, önnálló lények vagyunk, akiket észre kell venni és akiket ki kell kerülni, — épp úgy feltehetjük, sőt biztosak vagyunk benne, hogy az Alkotó is tud rólunk, külön egeikről és észrevesz bennünket, figyelemmel kísér. A legboldogítóbb kapcsolat tehát az alkotásnál kezdődik. Ilyenkor, ha szerte-tekintünk a világűrben, megérezzük, hogy műszereink világa nem, a mi világunk, mivel tisztában vagyunk többrehatósságunkkal. Bent vagyunk egy házban, nem juthatunk ki egyelőre, de a többi ház is a mienk, sőt az azon felül lévő dolgok is. XI. Kelemen szépséges fejthajtó imájával hálaüljük meg a tulajdonnak ezt a rejtélyes misztériumát és buzgó kereséssel kutassuk szívünkben az örök célt. A nagy anyaghalmaz ne szédítsen meg bennünket. Ez még nem istenség, ez egészen alacsonyrendű megjelenési forma csupán.

Boldog kapcsolatunk tudatában növeljük hitünket és akaratomkat, hiszen ez egy a vágyainkról való lemondással. Mennél biztosabban tekintünk felfelé, annál kevésbé zavarnak a földi dolgok. Utóbbiak homályos üvegek, amiken keresztül nagynehezen sikerül észrevennünk az örök szépségeket. A homály nagy, de mindjobban oszladozik. Az *élet* talány, mely azonban lassanként kezdi elveszíteni titokzatosságát.

Születésünk után jó ideig tapogatózunk és megállapítjuk a törvényszerűségeket. A matéria szabályainak megismerésével kontempláció útján eljutunk egy csodálatos magaslatra, ahonnan mindent más megvilágításban és más színben látunk. Ez az igazi tudás és ebiben az állapotban vagyunk hivatottak ítéletet mondani földi börtönünkről. Ekkor látjuk be igazán, mi az élet, mi a célja és mik a helyes eszközei. El-

vonultságunk végső konklúzióit azután átvisszük köznapjainkba és mindenütt örömmel látjuk, hogy számításaink helyesek voltak, az isteni matematika valóban csalhatatlan.

Éljünk, emberi módon éljünk és próbáljunk meg méltók lenni a legnagyobb ajándékra, — a szeretetre.

SZERETET

A SZERETET MEGSZÜLETÉSE.

A Nagy Hatalmasságot, akit egész könyvem folyamán keresünk, akkor találhatjuk meg legjobban, ha szeretet lakozik bennünk. Minden jótettnél jelen van Ő és minden gyűlölködés megszűnténél közöttünk jár. Ez az Istenikeresés legjobb módja és leghatásosabb eszköze. Szeretni és jót tenni. Szébb ez minden csokor virágnál és eredményesebb minden pénznél, (hatalomnál). Ez lesz az új idők divatja és a szeretet fogja megreformálni az életet. Az etika újjászületése irányt szab majd és az emberiség által annyira óhajtott „más” lesz a jövőendő életprogramunk.

Lapozgatva a történelem lapjait, ásitó unalom vesz rajtunk erőt.

Mennyi egyformaság, és mennyi sorsismétlődés. Semmi új, semmi változatosság. Vadság, kéjkergetés, harcoik. Mindig ugyanaz volt a hajtóerő, mindig ugyanezért veszekedtek, csupán a díszletek változtak időnként. Hatalom, erotika, mámor és csak nagysokára jött a Szabály, amit a tömegek kedvéért, de nem őérettük hoztak. Ezek uralkodtak mindig és ezek »hajtanak bennünket ma is. Egyformaság a haladás legkisebb reménye nélkül. Pedig jól tudjuk, hogy a stagnálás halál, az élet viszont fejlődés és mozgás. Nem lehet tehát közömbös számunkra, hogy embergépek, vágyazonosságok vagyunk-e, vagy pedig übermenschek, ahogyan ezt a szó legnemesebb értelmében használjuk. Egy oroszlánról vagy egy főkáról mindig tudjuk, kivel állunk szemben és ez helyes is, hogy így van, de egy embernek mindig individuumnak kellene lennie. Egy oroszlán szereti a szabadságot, rajong a friss húsért és megvadul a

vér gőzétől. A főka úgy nyeli a halakat, mint a levegőt és gyakran pajzán kedvből versenyt úszik vetélytársai-val. Az ember simultmodorú, a civilizáció mázával borított állat, aki nem ismeri a humanizmus fogalmát és római patríciuséltre vágyik.

Az állatfajok leírásában Az Ember című fejezetbe valószínűleg ezt találnánk. Mind egyformák és nem jellemezhetők másképpen. Egy séma, egy tulajdonság. Aki más, az kivétel, ahogyan az áldatok is megbetegedhetnek néha. Mennyivel vagyunk tehát különbek az állatoknál, akik típuséletet élnek és mennyivel vagyunk értékesebbek a kristályoknál, amiknek életmenete olyan kevés önállóságot mutat?

Legyünk különfélék a morál megkeresésében. A történelmi ember unott, szürke ruháját vessük le és teremtünk új korszakot. Ugorjunk ki a meghatározások karmája alól és csupán a szeretetben legyünk egyformák, így sohasem, lehetünk tömegek, értelmetlen húsok és anyagok. A szeretetben, az Isten képviselte „más” irányban olyan vértet kapunk, mely bár egy irányt és tevékenységet mutat, mégis meghagyja az egyéniség színezetét. Mennyi variáció, mennyi lehetőség. Az Istenáldotta művészek érezhetik át igazán ennek jelentőségét és szépségét. A szeretet világának elképzelése maga lehet a legkábítóbb álom, a hótiszta mámor. Fenséges utak kínálóznak itt. Bejáratlanok még és szépséges részecskéikkel ránk várnak. Tündérkeznek felvirágozzák az ösvényeket és szomorkodnak a hiábavaló munkán. Ember nem igen jár ezen a vidéken, testünk Cerberusa nagyon megnehezíti a belépést. A virágok elhervadnak, újra nyílnak és mi még mindig háttáfordítunk ezeknek a csodaligeteknek.

Várnak ránk és mi folyton késlekedünk.

Élünk, mert az Alkotó idehelyezett a földre és élünk, hogy szeressünk. Ez a legmagasabb földi hivatásunk és az távozik innen méltón teljesítve kötelességét,

aki megtanult szeretni és mindenkit szeretett. Ha valaki megállítana és általánosan megkérdezné tőlem, — mondd, mit tegyek, azt válaszolnám neki, próbálj szeretni. Ebben minden benne van. Ez életprogramunk a jelenben és fokozottan a jövőben. Szeressünk. Búvárkodjunk ebben a szóban, nézzük különböző oldalakról, világítsuk meg. Keressük értelmét, mind az írásban, mind az életben. Tanuljuk meg. Ismerkedjünk meg a tartalmával és csodálkozzunk el nagyszerű fenségén. Gyakorlása sokat ígér, eredményei -kecsgetőek.

A szeretet magasra emel, a szeretet hatalom. Mindkettő földi vágyunk, mindkettő sóvárgott ambíciónk. Nem olyan értelemben emel magasra, ahogyan mi gondoljuk és nem úgy ad hatalmat, ahogyan elképzeljük. A többiek között élve, teljes szeretetünkkel, szelíd elnézésünkkel talán elérjük, hogy kiemelnek bennünket a tömegből, de nem azért, hogy kényurak legyünk, hanem, hogy lelkiekben kapjuk meg jutalmunkat. Ha a szeretet és egyedüli csak a szeretet lesz úrrá bennünk, ez hatalmat jelent. Nemcsak vadállatokat szelidíthetünk meg vele, hanem esetleg embereket is. Színesebb lesz az ékítünk, megtaláljuk mindennek az értelmét és a türelmetlen elkeseredés, vagy lelketölő unalom elkerül bennünket ezután. Léggört változtatunk magunk körül, új emberekké varázsoljuk a mellettünk levőket és kicsiny apróságunkkal kezdjük megváltoztatni a világot.

A szeretetnek ereje van. Ezer és ezer Antikrisztus porba hullik egy szeretetteljes cselekedet, vagy tekintet súlya alatt. A gonosztevők százai nem ártnak annyit a világnak, mint amennyit használ egy igaz ember. A TOSSZ befelé rombol nagyobb intenzitással, bár a külvilágra való káros hatása elvitathatatlan, — a jó, elvégezve a belső tisztítást, kifelé sugárzik és egy belső tükör fokozva a szeretet hatását kibocsátja a mindenségbe. Ilyenkor kontaktust nyerünk a végtelennel és olyan érzésünk van, mintha hosszú keresgélés után megtaláltuk volna a helyes kapcsolatot. Lelkünk, mint

egy felvevő és leadó rádiókészülék, sokáig próbálgatja a megfelelő, keresett hangokat, de csak töredékeket hall az isteni muzsikáiból. Mindig más állomások szólnak közbe és Mefisztóék hatalmas leadóállomása folytonosan propagandabeszédekkel zavar. Amidőn azonban eltaláljuk a helyes hullámhosszot, és lelkünk megtelik gyönyörűséggel, akkor mindenképen arra törekszünk, hogy más is hallhassa ezt a csodálatos zenét. Megtörténik még ezután is, hogy zavarok folytán egyszer gyengébben, máskor erősebben hallunk, de ez már nem a leadó hibája, az ok kizárólag bennünk van. Ha megjavítjuk, tökéletessé tesszük lelki felvevőnket, akkor sohasem lelhet «többé zavar és készülékünk örökké selektív marad. Nagy lesz akkor az örömünk és zavartalan a békénk.

A szeretet megismerése boldoggá lesz és ezt a boldogságot másnak is meg akarjuk szerezni.

Ennek elérésére mindenekelőtt tisztáznunk kell a fogalmakat.

Mi a szeretet?

A szeretet tulajdonképpen kapocs. Olyan kapocs és olyan *érzelem*, melyet rendszerint rosszul értelmezünk. Szeretjük kedvenc tárgyainkat, szeretjük azokat, akik szeretnek bennünket. Ez nem; az, amit mi keresünk. Isteni értelemben kellene szeretnünk és szükséges ehhez, hogy megismerkedjünk a szeretetfajokkal. Tegyük ezeket lombikba és vizsgáljuk meg, mennyi szeretet lakozik különböző érzelmeinkben.

Az emberben kétféle princípium van. Az ösbűnöző ádámi és a tisztult isteni rész. Az előbbi anyaghoz köt, az utóbbi függetlenít tőle.

Az ádámi, az ú. n. ó-ember szeretete tele van támadható felületekkel, ez válogató, anyagi burokból lévő, — míg az isteni szeretet személytelen és tiszta.

Mi emeli ki az embert ősi vadságából?

Hogyan jutottunk el az isteni szeretetig?

Milyen szeretetfajtákat ismerünk?

Az őskor hús-vér korszakában nem ismerték a szeretetet. Vágytak és folytonosan kívántak, de önzetlenül sohasem szerettek igazán. A természetvallások idején leborultak az imádandó tárgyak előtt, de akár a napimádás, akár a fetisizmus fokán voltak, mindég „félve” imádkoztak. Egymás iránti szeretetről szó sem esik és nincsen nyoma az istenséggel kapcsolatos szeretetnek sem. A szeretet nemesebb értelmezését nem igen ismerték és bár még ma is távol állunk ennek igazi átérzésétől, akkor valóban barbár állapotok voltak. Az emberáldozatok, a tabu fogalma mind azt mutatja, hogy kegyetlen Istent képzeltek el és nehogy csapásokkal sújtsa őket, inkább gyermekeket öltek, vagy önmegtartóztató fogadalmakat tettek. Nemi ismerték tehát a az isteni, és fel sem tételezték az emberi szeretetet.

Hosszú évezredeknek kellett tovatűnniök, míg megszületett a szeretet méltó és igazi fogalma.

ANYAI SZERETET.

A ködös őskorban, vagy a fejlettebb, de morállal még nem dicsekedhető történelmi időben, az ösbűnözők lemondást, áldozatokat láttak a szülő részéről, tonon alapuló érzelmek mutatták az emberiségnek a szeretetet. A vér parancsa, a közösség érzete olyan cselekményeket sugallt, amelyen a régi korok embere méltán elcsodálkozhatott. Az anya és gyermek közötti kapcsolat mindenesetre feltűnést keltett. Amidőn az ős-

és a szeretetnek „megható” megnyilvánulásait tapasztalták, valószínűleg rájöhettek, hogy nem minden földi kapcsolatot jellemez az erőszak, az étel, ital megszerzésének legbiztosabb módja. Az emberiség legnagyobb áldása, az anyai szeretet minden vadállatnak ködös emlékében megtalálható és ez kétségtelenül magja lehetett a későbbi, általánosabb szeretet fejlődésnek. Az Alkotó a természetben keresztül, az ösztön által szeretetet parancsolt, mert különben reménytelennek látszott az élet fennmaradása a földön. Ebből a tényből következik, hogy az általunk legjobban megbecsült és anynyira jóleső anyai szeretet minden fensége mellett is ösztönös érzelem. A primitív embert kiemeli az anyagyszerűségből és mintegy rákényszeríti, hogy szeressen.

A legmagasabbrendű érzelmek kiindulópontja ennélfogva az anyai szeretet.

Nem akarom profanizálni az anyák érzelmeit, hiszen azok mindnyájunk előtt szentek, de indítóokainak mélyén kétségtelenül megtalálható az ösztönösség. A fiatal anyának éjszakai felriadásai, önmagával nem törődő áldozatkészsége onnan van, mert az ártatlan kis

csöppség bája, a saját tulajdon, a saját vér varázsa oda-fűzi hozzá és azt mondhatnánk, hogy *jólesik neki* mindazt elszenvedni, amivel a gyermeknevelés jár. A lemondás egy szerető anyának nem lemondás többé, hiszen ez neki gyönyörűséget szerez és aggodalmait, fáradóságait kellemesek. Minden anyának öröm a szenvedés, ha szeretett gyermekéért történik és amilyen arányban csökken a vonzalma, úgy szűnik meg áldozatkészsége is. Pontos grafikonokat készíthetnénk erről és tökéletesen szemléltethetővé tehetnénk ezt a különös igazságot.

Az anya és gyermek között vérbeli egység van. A gyermek láthatatlan, de valóságos kapcsolatban áll az anyával. Ez a fluidáris (raport) kötelék egyik előidézője a szeretetnek.

A természetes, vérségi kapcsolatnak ennél fogva kétségtelenül másodrendű az érdemi jelentősége. Értékét ez nem rontja, hiszen az arany mindig arany marad, de a platina ritkább és becsesebb. A szeretet sohasem lehet lenézett vagy lebecsült, csupán a könnyebb és magától adódó hajtóerőt kell be, illetőleg leszámítanunk. Ugyanis az egész mindenség arra tanít, hogy értékesebb az, amiért küzdünk, fáradunk és önmegtágadás útján jutunk el, mint az, amit könnyűszerrel, ösztöneinkkel párhuzamban szerzünk meg. Kérdem ugyanis, kit nehezebb szeretni, — egy anyát, aki mindig jó volt hozzánk, akinek simogatása folyton az arcunkat éri, vagy egy ellenséget, aki rántör, fenyeget és sötét tekintetével álmatlan éjszakákon gyötör?

Sokan kedvenc állataikért a legnagyobb veszedelmekbe rohantak. Ennek az a magyarázata, hogy szeretetük olyan erős volt, mely szerint megérte a nagy kockázatot, örömmel, szívesen, jólesően tették meg hősi-nek látszó cselekedetüket.

Aki nagyon szeret, annak nagyon jól esik ez a szeretet.

Anélkül, hogy tudnánk, egészen bódultak vagyunk a szeretetvágytól és sok olyan ténykedésünkben kizárólag ezt keressük, ahol egészen más indító okokra gondolunk.

SZERELEM.

A szerelmesek is szeretnek. Szerelmük szeretet nélkül durva vágy lenne csupán, de érzelmeik feltűnően hasonlítanak a cserekereskedelemhez. Adnak és kapnak egyaránt. Minden tekintetük egy ígéret és minden kézfogásuk egy szerződés. Rómeó és Julia tragikuma abban rejlik, hogy nem tudtak egymás nélkül élni. Egyik sem tudott lemondani azokról az elmaradt gyönyörökről, amelyet egymásnak nyújtottak és az élet maradék reményei nem látszottak kárpótolni az elveszett kedvest. Schopenhauer „A szerelem metafizikája” című munkájában megbolygatja a vonzalmak szokásos magyarázatát és legtöbb helyen teljesen eltalálja az igazságot. Merész hangon ecseteli cselekedeteink okait és néha döbrent csodálkozással vesszük tudomásul, milyen csaisfa játékot űzött velünk az ösztön.

Földi sorsunkat legnagyobbbrészt szerelmi életünk kihatásai irányítják és ezeknek jelentősége elvitathatatlan. A következmények törvénye itt is működésbe lép és összehoz, vagy elválaszt bennünket egymástól. A nemlétező véletlen egymás mellé állít és lehet, hogy szívdobbanásunk nekünk rendelt (duál) párunkat mutatja be.

A szerelem ígéret és lelkületünk minősége szerint vagy boldogság iránti vágyunk teljeseedik, vagy pedig rettenetes keresztet veszünk magunkra.

Szerelmi extázisunkban mámorosak vagyunk és nem látunk tisztán, így tehát választásunk sem lehet helyes. Egymásba tekintésünk legyen nyugodt és engedjük néha lelkünket is összebarátkozni. Sokkal fontos-

sabb ezeknek kapcsolata, mint a fizikai alkalmatosság. Mi azonban nem törődünk a lélekkel, csak mohón egymást nézzük és keressük, mit kaphatunk. Csörgetjük értékeinket és minden jótulajdonságunk előtérbe helyezésével hódítunk és elkápráztatjuk a másik felet, ő szintén csábos varázssal törekszik felénk és nem veszi észre, hogy mindketten túllicitáltuk egymást. Többet ígértünk, mint amennyit adhatunk. Vérünk természetesen hamarosan a markába nevet és a kielégültség szomorú öntudatraébredése néha egész életünket megkeseríti. A szerelem tehát szeretet nélkül mit sem ér. A kettő együtt kap jelentőséget. A szerelem szeretet nélkül tartalmatlan érzelem.

Korunk minden korrall egyetértve állandóan előtérben tartja a szerelem kérdését és az írásoknak több mint fele ezzel foglalkozik. Minden lehetséges mozzanatát megírták már a szerelemnek és mégsem merítették ki teljesen. Az emberiség érdeklődése kifogyhatatlan. Ez egy olyan téma mely életünk végéig elkísér. Közöttünk marad, ameddig élünk és akkor fog megszűnni, ha földünk kihalt, magányos bolygó lesz, megrengve álmodozván az embermilliórdokról. Ténykedéseinket ennél fogva átszövi a szerelmi vágy és nagyon keveset törődünk vele, hogy elég szeretet van e benne. Bocacciótól adonisi filmszínészeinkig istenítjük a szépséget, mint a szerelmi ígéretnek mintapéldányait, pedig nincsen igazunk. Ők, sem lelkiekben, sem, a fizikai síkon nem állják meg a helyüket. Legyen azonban bármiről szó, tárgyaljuk a szerelem bármelyik oldalát egy kétségtelen, túlsókat beszélünk róla és foglalkozunk vele. Elementáris erővel tör ki Manzoni szavaiból a tiltakozás, midőn a szerelem ellen beszél.

„A szerelem: szükséges a világon, de van s lesz is belőle mindig elég. Valósággal nem használunk vele, ha művelésében fáradozunk, mert ezzel a műveléssel nem érünk el egyebet, mint, hogy felélesztjük és lánggra lobbantjuk ott is, ahol arra nincs szükség. Vannak még más

ézelmek, melyekre az erkölcsiségnek szüksége van és melyekre ugyancsak jó volna, ha az írók ráhangolhatnák a lelkeket, — ilyen a könyörület, a bocsánatadás, a gyöngédség, a felebaráti szeretet, az önfeláldozás, a küzdés bátorság. Ez ézelmekből soha sincs elég és dicsőség az íróknak, kik az emberiséget ezekben valamire segítik. De abból, amit szerelemnek nevezünk, szerény számítással legalább is ezerszerre több van, mint amennyire szüksége volna tiszteletreméltó fajunknak az önfenntartására. Azt vélem tehát, hogy oktalan munka ezt az ézelmet irodalmi művekkel folyton éleszteti..”

Íme Manzoni hadat üzen a szerelem propagálásának, mert megérzi, hogy sokkal nagyobb és szebb ézelmek is vannak és azokat mindnyájan sajnálatosan elhanyagoljuk. Felebaráti szeretetről beszél és önfeláldozást emleget. Megközelíti az utat az igazi szeretet felé.

A szerelem, amit gyakran olyan hamis pátosszal aposztrofálunk, nagyrészen érdekzelem és ösztönös vágy. Saját érzéseink fenségének a megsértése ne készteszen ezen a téren hiú ellentmondásokra, mert ezeket az indítóokokat kétségtelenül felfedezhetjük és ha nem tudunk róluk, az csak azt jelenti, hogy nem, boncolgattuk őket eléggé. Közbevetőleg ismételten meg kell jegyezmem, hogy amiképen az anyai szeretetet sem akartam értékében csökkenteni, úgy a szerelemmel sem teszem ezt, csupán rámutatok arra, hogy nem ezek a legkristályosabb szeretet ézelmek.

SZERETET-FEJLŐDÉS.

A heroikus hősök, a nagy barátok szeretete sem az igazi.

Bármennyire jó baráti körben elbeszélgetnünk és oázist találunk a rideg valóságok ellen, éppen az, hogy találunk valamit, megfizet szeretetünkért.

Mennyi öröm vár ránk, ha együtt vagyunk. Felolvaszthatjuk lelkünk kérgét, megközelíthetjük az őszinteséget és végre letehetjük fegyvereinket. Gyakran csacska dolgokról csevegünk, mégis olyan kedvesek együttléteink, mert kaphatunk és adhatunk szeretetet. Tudásunk nem gyarapodik, üzleteinket ernyőnkkel együtt felakasztottuk a fogásra és mégis jól érezzük magunkat. Együtt vagyunk, egymásra mosolygunk és ez kielégít bennünket.

Szeretetvagy hozza össze a bohém; kompániákat, a csoportban sétálókat, a kettesben vitatkozókat. Ez rendezi meg a társas összejöveteleket, ennek köszönhető a társadalmi élet, ez tesz el nézővé egymás iránt, emiatt türtőztetjük magunkat. Ez tanít meg adakozásra, ez csepegteti belénk az emberiességet, emiatt adunk ajándékot és emiatt nem teljesen pokol a föld.

Ajándékozunk, bár a viszonzás vélt reménye mindig bennünk settenkedik. Kedveskedünk, mert szíves mosolyunkkal másokat akarunk megnyerni magunknak. Barátkozunk, hogy támaszt kapjunk, szerelmesek vagyunk, mert nem tudunk érzelmek nélkül élni.

Ezek a szeretet mozaikok elvezetnek azután a belátáshoz.

Hatalmas fejlődés már, amidőn eljutunk az Analógiához, az összehasonlításokhoz. Ugyanis az eddig tárgyalt szeretetfajok mindegyike jól esett nekünk és legtöbb esetben bizton számíthattunk az ellenértékekre. Viszont a részvét, mások sorsának saját fájdalommainkon keresztül való megismerése, lassankint tisztulttá teszi a szeretet horizontját, — ama szeretetét, ahol mindjobban elmaradoznak az ösztönszerűségek.

A család, a hitves, a barát, a rokoni szeretet fogalmi után megszületik a hazaszeretet, növekedik a nagyobb közösségekkel való együttérzés. Tágul a szeretet köre és feldereng a lelki szeretet hajnala.

Ezen felosztásnál úgy hiszem belátjuk, hogy a most említett csoportok és kapcsolatok nem jelentik a szeretet egész birodalmát és ezeken felül még kiaknázatlan kincsek vannak.

Az eddigiek naturális, mondhatnánk hétköznapi szeretetek voltak, amelyek adottsága félreismerhetetlen. A világmorál fejlődésével azonban megismerkedhetünk a „mindenki” szeretetével, a méltó Isten szeretettel.

Addig azonban hosszú az út.

Az ókor egy névtelen bölcse közben jogosan kiállhatott fel. Kitaláltam a szeretet és béke porát. Mit érek velek? Tengerbe kell szórnom. Ha az emberek megtudják, mit fedeztem fel, mielőtt beadhatnám nekik, megölnének. Rettenetes halállal büntetnének, hiszen a gondolat is felbőszíti okét, hogy soha többet nem harcolhatnának, nem téphetnének ki mozgó szíveket és nem taposhatnának gőzölgő beleken.

A” vadállatok között bizony nagyon nehéz lehetett az úttörő dolga, bár a haladás öröme jutalmazta. Őserdőben nyesegetni a gályákat, elpusztítani a kígyókat, védekezni a mérges csipések ellen fáradtságos lehet, de éppen ez édesíti meg az eredményeket. Megszelídíteni a vad ágakat, kiölni a kígyóból a kígyót, eltüntetni a tuskéket, — ez az igazi boldogság. Haladni és haladtatni. Menni előre és vinni magunkkal másokat is,

Ma nem tudjuk megérteni ezeket az igazságokat. Pedig a szeretet boldogsággal kecsegtet és ha széppé akarjuk tenni életünket, soha nem nélkülözhetjük ezt. Minden olyan fagyos, tartalom nélküli, ha nélküli a szeretetet. Hivatásunk robottá válik, munkatársaink tűrhetetlen intrikusok lesznek, családtagjainkat, barátainkat eltávolítjuk magunktól enélkül.

Szeretet. A felsőbb tízezrek hipermodern szalonjaiban olyan furcsán cseng ez a szó. Ott inkább a raffinált érzelmeknek és vágyaknak van divatja, — a szeretet túlságosan póriasán hangzik. A szeretetnek Bibliája van és a jótettek „unalmasságát” juttatja eszükbe. A szeretet nem jár izgalommal, nem feszíti meg az idegszálakat és nem ígér kéjes kielégülést. Az erotika világa lenézi a szeretettel kacérkodókat, miként sokan vannak, akik nem értik meg, hogyan lehet orfeumok helyett tudományos előadásokat látogatni. A szeretetben úgyvélük, nincsen földi zamat és ha maguk találkoznak vele érzélgősségnek tartják. Ezekkel a természet furcsa játékot űz. Becsmérlik és mégis feléje vonzódnak. Leszólják, miközben valójában áhítozzak.

Jézus születése előtt megindult szeretet-fejlődés jelenleg mintha megakadt volna. Eddig nem szerettek, mert nem ismerték a szeretetet. Most nem mernek szeretni, mert ismerik a szeretetet.

600 évvel Jézus előtt már hangsúlyozta Buddha, „A gyűlölet sohasem szűnik meg gyűlölet által, a gyűlölet csak szeretet által szűnik meg”.

Forradalmi volt ez a bejelentés és előkészíteni volt hivatva a leghatalmasabb tanító szeretetről szóló ígét. Me-ti kínai bölcselő csodálatosan szól a szeretetről.” A bölcs, aki meg akarja javítani a világot, csak akkor tudja megjavítani, ha csalhatatlanul ismeri a rendbontások forrását. Ha nem, ismeri, nem javíthatja meg a világot. Miért támadnak rendbontások? Azért támadnak,

mert az emberek nem szeretik egymást. Az alkalmazot-
tak és fiúk nem viseltetnek fiúi tisztelettel főnökeik és
szüleik iránt, — a fiúk önmagukat szeretik, de nem sze-
retik szüleiket és önérdékből megbántják szüleiket. Az
ifjabb testvérek önmagukat szeretik... az alattvalók
önmagukat szeretik... Az atya nem; gyakorol elnézést
fiával, a bátya az öccsével, a fejedelem az alattvalóivá;
A tolvajok szeretik a maguk testét és nem szeretik az
embereket. Ha a tolvajok olybá vennék más embernek a
testét, mint a maguk testét, ki lopna? — a tolvajok ki-
pusztulnának. Ha az emberek felemelkednének az egye-
temes kölcsönös szeretetig, akkor az államok nem kap-
nának hajba, a családok békéje nem lenne megboly-
gatva, a tolvajok kipusztulnának, a fejedelmek, az alatt-
valóik, a szülők és fiak tiszteletteljeseik és elnézők lenné-
nek és a világ megjavulna.”

Érdekes, ma is aktuális kijelentések ezek. Me-ti né-
zeteit bátran közölhetjük a világ nyilvánosságával.

Kon-fu-ce és Zarathustra hasonlóképpen megtalál-
ták a szeretet ihe-lyes értelmezését és ugyanabból a for-
rásból merítettek. Az örök Krisztus, akit most, nevez-
zünk az egyszerűség kedvéért magának Istennek, min-
dég egyformán sugallta a szeretet-tanításokat, amint-
hogyzt nem is lehet kétféleképpen értelmezni.

A kaotikus élettanácsokat érthetően nehéz lehe-
tett évezredekkel ezelőtt megszerkeszteni, azonban bár-
mikor volt szó szeretetről és bárhol olvasunk róla min-
denütt csodálatosak a szavak. A szeretet mindig azo-
nos marad, a fogalom sohasem változhatik. Változtak
a korok és nézetek, de az érzelmek legnemesebbike, —
kapcsolatban állván magával Istennel, nincsen alávette
a mulandóságnak.

Pál apostol a korinthusbeliekhez írott első levelé-
ben a következőket írja a szeretetről:

„Ha embereknek, vagy angyaloknak nyelvén szó-
lok is, szeretet pedig nincsen én bennem, olyanná let-
tem, mint a zengő érc, vagy pengő-cimbalom. És ha jö-

vendőt tudok is mondani és minden titkot és minden tudományt ismerek is és ha egész hitem van is, ugyany nyira, hogy hegyeket mozdíthatok ki helyökről, szeretet pedig nincsen én bennem, semmi vagyok. És ha vagyonomat mind felételem is és ha testemet tűzre adom is, szeretet pedig nincsen én bennem, semmi hasznom! abból. A szeretet hosszútűrő, kegyes, a szeretet nemi irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rój a fel a gonoszt. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. Mindent elfedez, mindent hiszen, mán dent remél, mindent eltűr. A szeretet soha el nem fogy ...”

Pál szavaitól eltekintve az isteni parancsok, ha nem is közvetve, de *mindig a szeretetről szólnak*. Enélkül egyetlen isteni tanácsot sem tudunk követni és nélküle nem tudunk megszabadulni a bűntől.

A szeretet nem keresi a maga hasznát, — mondja az apostol. Azonban, miként: az erkölcs tanítások mindegyike, úgy ez is csak nekünk használ. A szeretni és adnivágyó altruista, végeredményben önmagát emeli úgy testi, mint lelki értelemben egyaránt. Fizikumának csupa nyugodt pillanatot szerez, nem gereblyézi fel haraggal idegzetét és elkerüli az ütések. Lelke olyan, mint egy tükörsima tó, minden gondolata harmatosán üde és minél bőségesebben osztogatja érzéseit, neki annál több marad. Olyan ez, mint a tudás, ha másnak nyújtjuk, magunknak gyarapodik.

Magasabb grádus igazságai ezek és ki vannak véve a földi logika általános szabályai alól. Mintha ezzel is tudunkra adnák, hogy nem mindennapi, fizikai síkon történő tüneményekkel állunk szemben.

Ha a szeretet, ilyen finom, magasabb világ teremtménye, úgy nem szerezhethjük meg bűnös módon. Becsületes eszközökkel keressük és ne nézzük hamis szemszögből.

Az élet mámoros szeretetkeresése megnyilatkozik küzdelmeinkben, szerelmeinkben és barátkozásainkban. Még az önző hatalom és pénzkergetésben is nagy adag szeretetvágy van. Tudjuk, hogy Mammon kegyeiben sűtkérezve, akár kényszerből, akár szívből, többen állanak mellettünk és megvehetjük a szeretet illúzióját. Félünk az elhagyatottságtól és jól tudjuk, hogy földi értékek nélkül mindenki belénk törli sáros bocsorai Félünk a nyomor rúgásaitól és a szeretetlen kirekesztettségétől. Nem vagyunk filozófusok és nem vizsgáljuk a nyomorultak mélyebb és igazibb szeretetét.

Nem látjuk, hogy a kunyhókban sokkal több a szeretet és az összetartás, mint a fényes palotákban? Kevesebb könyökléssel is szerethetnek bennünket, és hatalom nélkül is lehetnek, sőt talán csak így lehetnek igaz barátaink. Nérók elérzékenyedtek, amidőn kivételesen őszinte szeretetben volt részük és pár igaz boldog percüket ennek a megcsillant érzelemnek köszönhatték.

Az életiram durva kinövéseit minden bizonynal mérsékelnénk, ha tisztában lennénk a szeretet elérésének legpraktikusabb eszközeivel.

Állandóan keressük a szeretetet, de nélkülözzük a helyes elveket ebben a kutatásban.

„Az a szeretet, ami vagyonihoz vonz, megtévesztő és ingadozó, Krisztus szeretete azonban hű és örök. Az isteni szeretet valami nagy és fenséges. Minden nehezét megkönnyít és minden kellemetlenséget közömbösen visel d. Az, isteni szeretet gyors, tiszta, kedves és víg. Erős és kitartó, hű és okos. Hosszantűrő, állhatatos, sohanem önző, mert abban a mértékben ahogyan; magát szereti, veszíti el az isteni szeretetet.” (Kempen.)

Itt ismételten értékes adalékokat kaptunk a szeretet filozófiájának megtárgyalásához. Az anyagi szeretet, mint látjuk, sohasem vezet célhoz, (hiszen ez tulajdonképpen nem is szeretet, hanem vágy. Az igazi érzés isteni és fenséges. Nektár íze van és könnyűek leszünk

általa. Erős és kitartó. Nem hagyja magát elriasztani és türelemmel, folytonos szeretet-sugárzásokkal feltétlenül eljut az eredményekhez. Alázatos, tehát nem ismeri a haragot. A „piros” érzelmek távol vannak tőle és nem csökkentik az erejét. Hű. Azért, hogy másokat is részesítsen kegyelmében, sohasem hanyagolja el az előbbieket, nem ismer részrehajlást és nem válogat a személyekben. Okos, tehát kiparírozza az emberi korlátoltság akadályait. A szeretet nem a balgák és együgyűek mosolygása, igazán szeretni csak tiszta öntudattal lehet. Minél nagyobb a szellemi képesség, vagy a lelki tisztaság, annál értékeesebb a szeretet.

Méltatlan ajándéka ez az emberiségnek és mi valóban érdemtelenek vagyunk ezekre a mennyei kincsekre.

Sokszor összekeverjük a szeretetet a szerelemmel. Egy szóba foglaljuk anyáink iránti könnyes tiszteletünket, barátaink kedvtelésével, — szerelmesünk iránti rajongást, apáink bámulatával. A szeretet sok érzelmnek összefoglaló konglomerátuma és ezért mindig szét kell választanunk a fogalmakat, el kell apróznunk az árnyalatokat, hogy valódi képet kapjunk róla.

ELLENSÉGEINK SZERETETE.

Jézus hívői, Buddha fiai, Jehova gyermekei, Allah tisztelői, ti sok mások, ne feledjétek, hogy mindnyájatok Istene egy és ugyanazon Isten. A feketében éppen úgy érző szív dobog, mint a fehérben, vagy a rézbőrűben. A francia éppen úgy tud szenvedni, mint a német, a cseh, vagy a magyar. Soha ne feledjétek el ezeket az „égbekiáltó” plauzibilitásokat.

Ti gögös lények, ti hasonlóak között élők, nem veszítetek észre, hogy minden mozdulat hat valakire és örömeitek másoknak esetleg könnyeket szerez? Legyetek egyszer már felnőttek és ne ösbünöző gyermekek többé. Ti lelki analfabéták, ti kezdők módjára bukducsolók, ti tudatlan tudósok, ti helytelenül élők, jöjjetek kézenfogva és tanuljatok. Vegyétek elő az elhanyagolt igazságokat, tegyétek azokat, ha kell újszerűvé és tanuljatok meg gondolkodni az egyedüli helyes mód, az örök rendszer szerint. Ha kell, csináljatok „erkölcstudományt”, csak csináljatok legalább valami maradandót és kísérletezzetek az eredménnyel. Írjátok meg a tapasztaltakat és hirdessétek katedrákról a szószékekkel azonos megállapításokat. Legyetek begombolkozottak, de egyszer azért vessétek le a kabátot. A hatások — ellenhatások — jó és rossz karmikus egyenlege, a szépséges, mély derűfilozófia, megnyugtat majd benneteket és akkor a szeretet melege kiöli belőletek a bizalmatlankodás bigottságát.

Jézus egész tanításának értelme, célja a szeretet volt. Többször mondotta tanítványainak, amidőn tekintetével végigsimogatta őket, — szeressetek.

„Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást sze-

ressétek; amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást.” (János XIII. 34.)

A halász, a vámszedő és a többi egyszerűek, milyen csodálkozással nézhetnek egymásra. Azt természetesnek tartották volna, ha az Úr azt mondja, — gyermekeim szeressetek engem, de, hogy egymást szeressék? Tanítványok voltak és még nem apostolok. Hallgatták az igét, de még nem lett élő igazsággá lelkükben. Jézusért mindenkit elhagytak már, de önmaguktól, embertestüktől még nem akartak megválni. Gyermeki irigykedésük, szeretet-vetélykedésük mennyiszor megcsillan az Evangéliumokban. Amidőn a rangsort kérdik, vagy midőn Hozzá közelítenek. Mellette akarnak ülni, kiválni a többiek közül, mások akarnak lenni. Mások. Ez mérgezi meg a mi életünket is. Másokká akarunk lenni és még egyformák sem tudunk lenni. Gőgös elkülönülésünkben liftbe szállunk és az kérlelhetetlenül lefelé szállít bennünket.

Évezredeknek kellett elmúlni, míg megszülehetett Jézus ajkán a szó, — szeressétek ellenségeiteket. Évezredek tűntek tova, míg igazán megértjük ezt a kifejezést, bár talán sohasem lesz általánossá ez a kristályos szeretet.

Szeressétek ellenségeiteket.

A legnagyobb bölcsesség, minden harcnak megszüntetője, az örök békének megteremtője ez a mondas. A béke felszabadít aranymilliárdokat, a szeretet megszünteti a nyomort és fájdalmat, — a továbbiakban pedig magától kialakul a paradicsom. Ilyen apró banánhéjakon csúszik el az emberiség. Szeressetek, — mondja az isteni szózat és mi ezzel ellentétben kérlelhetetlenül gyűlölködünk.

Hallottátok, hogy mondatott: szeressed felebarátodat és gyűlöljed ellenségedet. Én pedig mondom nektek, — szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik átkoznak benneteket, jót tegyetek azokkal, akik

titeket gyűlölnék és imádkozzatok üldözőitekért, bántalmazóitokért és rágalmazóitokért, hogy fiait legyetek Atyátoknak, ki mennyekben vagyon, ki az ő napját fel virrasztja a jókra és gonoszokra és esőt ad az igazaknak és hamisaknak. Mert, ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, minő jutalmatok léssen? nem azt cselekszik-e a vámosok is? És ha csak atyátok fiait köszöntitek, mivel cselekesztek többet, nem azt mivelik-e a pogányok is? Legyetek tehát ti tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” (Máté V. 43—48.)

Pár sor az egész és nem lóhet ember a földön, akit meg ne fognának e szavak. Legyenek átkozódó Jézusgyűlölők, de itt megtorpannak, mint az ördög a fészület előtt. Szép, nagyon szép szavak ezek. Kimossák lelkületünk minden szennyét és ha csak egy töredékét fogadjuk el kötelezőleg, sokat nyerhetünk vele és megindulhatunk a gyarapodás felé. Lelki krózosok lelhetünk, csak át kell gondolnunk és el kell fogadnunk az igéket.

Nehéz szeretni, mert a szeretet kifejlesztése egyenlő az önmagunkkal való megküzdéssel. Mormoljuk az igazságot, de nem cselekedjük azt. Másoknak parancsolunk, „adjuk” a határozott jellemet, de magunkkal szemben gyöngék vagyunk. Kíméletlenül követelődünk, de mi alig teszünk valamit. Lelkünk az elhatározások kies temetője. Holnap, mondjuk mesteri önáltatással és a holnaptól holnapután lesz. A másodnap is tovatűnik és érthetetlen gyorsasággal itt az utolsó perc. Elmúlik életünk és nem szerettünk, nem valósítottuk meg földi célunkat.

Pedig felsőbbrendűségünk egyedüli bizonyítéka, elkülönülésünk kizárólagos módja a mindenki iránt való szeretet, az ellenségeink iránti elnézés, az ellenünk elkövetett bűnök bocsánata. Szeretetünk megbántottságunkban, szeretetünk megalázottságunkban.

Szeressük ellenségeinket, — ez már emberi feladat és homo sapienshez méltó. De vájjon, miért sze-

ressük őket, — kérdezzük naivan, ők követ dobnak felénk és mi kenyeret vetünk rájuk, ők megátkoznak bennünket és mi áldjuk őket. Vájjon, nem örülség ez? Nem álszentes gyávaság és a védekezés ihiánya mindez? Nem. A legészszerűbb irracioniális logika ugyanezt mondja, hiszen szeretettel ellenségeinkből is barátokat formálhatunk, miig gyűlölettel még barátainkat is eltávolítjuk magunktól. Szeretettel minden sikerül,—nélküle semmi

Egy állat, egy barom sohasem lehet megbocsátásra képes és ősi vadsága elsodor minden fejlődési lehetőséget. Eleinte nekünk is kidagadnak homlokunkon az erek, de később belülről más irányt szabnak és így a test mit sem tehet. Fogcsikorgatva engedelmesszünk az isteni szeretetszózatnak és ez egyike a megváltás gyönyörű pillanatainak. Vadállatokból emberek leszünk, megváltanak a vér nyűgétől és kiűtjük a Sátán kezéből a leghatalmasabb fegyvert. Szeretet nélkül rendezetlen tömegek, míg szeretettel legyőzhetetlenek vagyunk. Mindnyájunk érdekében harcolunk ekkor és vértzetünk mindig jobban megvastagodik. Minél jobban megszeretjük ellenségeinket, annál inkább erősödünk és izmos karjainkkal félretoljuk a zavaró momentumokat.

Próbálkozzunk, kísérletezzünk az ellenségeink iránti szeretettel és ha egyszer-kétszer sikerül, sohasem érezhetünk haragot többé, lelkünk szélcsendes szeretetligit lesz azután.

Olyan nehéz a küzdelem, de olyan édes a siker. Ellenfelünk gyanúsán vizsgál bennünket, — valami ravaszságot sejt abban, hogy támadásainkat beszüntettük. Teljes felkészültséggel várja a legközelebbi találkozást és amidőn törzsúrás helyett ölelő szeretetet tapasztal, összeomlik benne minden feketeség és a nemrég még gyűlölt ellenségből igaz barát lesz. Kihívó magatartás, sértő támadások ne érintsék nyugalmlunkat és eminens kötelességünk ilyenkor még fokozottabb szeretettéi kezeim látszólagos ellenfelünket. Azért „lát-

szólagosak” ellenfeleink, mert számtalanszor nekik köszönhetjük, hogy megismertettek bennünket hibáinkkal és módot adnak az annyira vágyott haladásra. Az ellenünk megnyilvánuló érzelmek mindég meditációra készítetnek és ezek a tisztító elgondolások csak hasznosak lehetnek. Már csak eme szempont miatt sem szabad haragudnunk. A megbocsátás különben is természetes és (kötelességszerű. Hiszen a sokratesi „mindenki jóra törekszik” álláspont azt mondja, hogy a gonoszok azért ilyenek, mert tudatlanok. Ha mindent tudnának nem lennének bűnösök. (A következmények ismerete valóban visszariasztana.)

Ellenségeinknek és haragosainknak hálások lehetünk. Szüleink kényeztető szeretete csak vakká tesz hibáinkkal szemben. Alantasaink hízelkedése, barátaink elnézése sohasem figyelmeztet. Ismerőseink pedig közönbösek velünk szemben. Miért szóljak neki, — mondogatják a hátunk mögött és nem vállalják a figyelmeztető rendszerint hálátlan szerepét.

Olyan kevesen beszélnek hozzánk őszintén. Az álszeretet minden kellemetlenségtől megóvni törekszik, a hízelkedők pedig tévútra vezetnek. *Hová jutnánk, ha nem lennének ellenségeink? Milyen kellemetlen puhanok lennének nélkülkük?*

Ellenségeink, hibáinkat gorombán a szemünkbe vágják és esztelen gyűlöletük folytán *kizárólag* nekünk használnak. Használnak pedig azzal, hogy rámutatnak fogyatékoságainkra sokszor ugyan túlozva — és a nekünk szerzett fájdalommal tisztítanak bennünket. Gonoszkodásaik tehát eredménytelenek, illetőleg ellenkező hatást eredményeznek. Szeretett Terem tönk jót tesz akkor is, amidőn ellenségekkel „ver” minket. Minél többet kérünk tehát: az „igazmondókból”, minél erőteljesebb vágásokat várunk, mert mi gyorsan akarunk haladni és nem nélkülözhetjük az ellenfeleket.

Fordítottság nagy Szabályrendszere, — úgy látszik, egész életen át kísértesz. Nem tudunk téged meg-

érteni, nem bírjuk megemészteni kezdeti újszerűséget és nem méltatunk kellően. Pedig össze kell töretnünk, össze kell morzsolatniunk a haladásért és ebbert mindég ellenségeink viszik a főszerepet.

Szeressük ellenségeinket, — íme milyen logikus, foglalkozzunk velük, — íme mennyire okos tanács.

Foglalkozzunk gyakrabban ellenségeinkkel.

Van ebben a felfogásban sok különösség. Hanyagoljuk el talán szerető barátainkat, mellőzzük a hozzánk ragaszkodókat? Valóban méltánytalanok lennénk, ha ezt tennék. Össze kell egyeztetnünk kétféle kötelességünket. Szükséges ugyanis foglalkoznunk mindenkivel, aki szeretetet ad, de azzal is, aki enélküi sínylődik. A gyűlölködők, tehát így a bennünket gyűlölközők is, nem ismerik a szeretet törvényeit és nekünk kötelességünk megtanítani erre őket. Szóval, szenteskedő prédikációval nehéz eredményeket elérni, inkább tetteinkkel kell megmutatnunk a módot és formát.

Menjünk eléjük, nyújtsuk a kezünket, köszönjük előre, mosolyogjunk mindég, legyünk állandóan kezdeményezők. Őket a harag megmerevíti, megbénítja, — mi ellenben szabadok vagyunk. Durva visszautasítások ne tartsanak vissza, ne riasszanak el. Harc ez az élet egyedüli értelméért és közben bizony gyakran kaphatunk sebeket. A küzdelem egyenlőtlennek látszik, pedig nem az. Ők gyilokkal támadnak ránk, míg mi fegyvertelenek vagyunk. Nincsen kezünkben öldöklő szerszám, mégis van mindennél hatalmasabb fegyverünk, — a soha nem neheztelés, az örökké megbocsátás, a kitartó szeretet. Ez lehenget minden nehézséget, ez mindenkit legyőz. A legmodernebb tankok széthullanak előttünk és a legkörülmönfontabb cselvetések semmivé válnak. Isteni hatalom birtokosai leszünk és ez tevékenységre kötelez.

SZENVEDÉS.

Földi életünkben és szeretetünkben, sok megpróbáltatás ér. Gyakran nem tudjuk miért. Ilyenkor különösen vigyáznunk kell lelkünk harmóniájára, mert sokszor gyűlölködés születhet meg bennünk, úgy Isten, mint ember ellen, ami pedig szeretettörekvéseinkre mélységesen nagy csapás.

Szent Péter figyelmeztet: „Szerelmeseim, ne ütköztek meg az égető szorongatáson, mely a ti próbálatokra vagyon, mintha valami új dolog történnék rajtatok.”

Valóban különösek vagyunk. Tetet akarunk hideg nélkül, nyarat akarunk meleg nélkül, — életet akarunk szenvedés nélkül?

Nem, kell stoikusoknak lennünk és mégis meglepetés nélkül fogadhatjuk a szenvedéseket.

Shakespeare szerint, ha ez kopogtat ajtónkon, mondjuk nyugodtan: „ó, hozzám jössz újra? Várlak, régen ismerjük egymást.” Régi ismerősök vagyunk, hiszen születésünk óta együtt haladunk és halálunkig nem is távozik el mellőlünk. Ha nem térhetünk ki előle, viseljük el legalább okosan terhét.

Egyik püspökünk így szól erről: „A szenvedés mindent és mindenkit egyenlővé tesz, de mindjárt két osztályba különíti az emberéket, a jó szenvedők és a rossz szenvedők osztályába. Vannak, akik úgy tűrnek, hogy a szenvedés célja bennük megvalósul és vannak olyanok, kik a célt meghíúsítják.”

Nem lehet elég korán fegyverkeznünk ellene, vagy ha másképen fogjuk fel a kérdést, úgy általa. Gyermkeinket ismertessük meg vele, bár módszere kemény és

kissé durva, az eredményei azonban meglepőek. Sokan mindent neki köszönhetnek, mert ez vezette őket a helyes útra és nélküle még mindig mélyen a sötétben börtörkálnának.

Az ókor és a mai idők fájdalom-elkerülési filozófiája nem vált be. Az élvezet hajszolása (hedonizmus) nem szerzett boldogságot Gyönyörrel és mámorral sohasem sikerült kibújni a szenvedések alól. Szent Ágoston szerint „mily nagy büntetés a büntetés hiánya. Ha gonosz az életed s Isten nagyon kímél, — nagy neheztelés jelének vedd.”

Esetleg a karma megfelelkezik rólunk. Ez annál rosszabb, mivel mindig kipótolja az elmulasztottakat. Ha időnként belénk szúr, akkor olyanok vagyunk, mint az a márvány, melyből a Parthenon egyik szobrát faragták. Zúgolódunk, hogy kegyetlen vésőkkel esnek nekünk, pedig minket akarnak széppé tenni; bennünket akarnak művészi formába kényszeríteni,

Nietzsche csak megerősít ebben a felfogásban. „Körülbelül oly magasan áll az ember a méltóságban, mint amily mélyre kerül a szenvedésben.”

Schopenhauer hasonlóképpen kiált fel: „Szenvedés nélkül senki sem nemesbedett.”

Goethe szerint „Grosse seelen dulden still.”

Sokrates, Platon és Aristoteles már régen hirdették ezeket az igazságokat és mi nem reagáltunk rájuk. Ki kell ürítenünk a szenvedés poharát az utolsó csöppig, mert így szerzünk magunknak könnyebbséget és így hozzuk rendbe kuszált számadásainkat.

„Bizony mondóim néked, ki nem jössz onnét, míg nem megfizetsz az utolsó fillérig.” (Máté V. 26.)

Sohasem tudhatjuk különben, miért kapjuk az ütések. Minden bizonnyal szükségünk van rájuk és nélkülük nem alakulna úgy életünk, ahogyan érdekeink a legjobban megkívánák.

Ebben a türelmes megadásban azonban nem vesztjük el akaratunkat (ahogyan ezt sokan állítják) —

az a szenvedés tevékeny, öntudatos akarása a következő megkönnyebbülésnek, a vágyva várt boldogságnak.

Szeretetünk nem lenne teljes, ha a szenvedésben nem gyakorolnánk magunkat kellőképpen. Ez a lélek igazi szépitőszere és ebben a tekintetben kellene túlzottan hiúnak lennünk. Sokszor vadul és átkozódva fogadjuk a csapásokat, pedig ha értelmesen szenvedtük azokat végig, észrevehetjük az előnyös változásokat, melyeket a nehéz órák, mint kegyes örökséget hagytak ránk. Kórházi álmatlan éjszakáinkon mennyi „új-donság” fordul meg lelkünkben, amikkel szemben „egészségesen” teljesen vakok voltunk. Más oldalról, más szemszögből nézzük ezután a világot és sajnáljuk, hogy a tisztánlátás égi adományától megfosztott eddig a „szenvedésmentes” élet.

Aki nem képezi magát, örökre tudatlan marad, — aki nem fárad, soha nem ér célt, — aki nem szenved, nem is tökéletesedhetik.

Ne féljünk tehát a szenvedésektől. Nem olyan kibíratatlanok azok. Minden fájdalom megkövesül egyszer, a legnagyobb sebek is behegednek. Az emberi szervezet képtelen csak szenvedni, mintahogy képtelen csak gyönyörködni. Örömeinknek ne jöjjön el gyakrabban az órája, mint a hétköznapok között az ünnepeknek. Ne koptassuk el az élvezeteket, mert azok utálatos csömört tartogatnak számunkra. Soha ne vétsük el a mérsékletet.

Boldogságunk különben is teljességgel *relatív*. A legszerencsétlenebb ember örömét kevés választja el a legszerencsésebbétől. Kultúra, tudás, vagyon nem bír megóvni az *élet kellemetlen óráitól* és kevesen merik azt állítani, hogy boldogok. A spiritualista, aki emelkedett lélekkel a magasságokban kutat és megtisztultan, hatalmas igazságokat ismer meg, — mindennek ellenére sem mondhatja magát teljesen boldognak. A boldogságot csak előlegezi magának, — odaát esetleg az lesznek.

Itt sohasem lelhetünk igazán vidámak, gondtalanok és megleégedettek. Megközelíthetjük a vágyva várt állapotot, de sohasem érhetjük el. Alantas világunk felépítése kizárja a tökéletességet, még pedig felhőtlen boldogságot csak egy tökéletes lény érezhet.

Ha kellő mértékben elvlasztjuk a gyönyört a boldogságtól, akkor belátjuk, hogy a szenvedésen kívül! ideiglenes boldogságunk is tisztító hatással van a lelkünkre. Ha szeretettel vagyunk mindenki iránt, úgy semmi rosszat nem tudnánk elkövetni. — A fejlődő lelkek gyakran megállapíthatják ennek a szeplőtelen boldogságnak szaporodó látogatásait és fejlesztő mivoltát. A félreértések elkerülése végett (ismételten) megjegyezzük, hogy nem boldogság a kielégülés, — akár káröröm* szerzés, vagy bosszú alakjában történik. Akiknek ez öröm, azok még nem ismerik az igazi örömet. A boldogság állapotát csak tiszta lélekkel érezhetjük és olyankor, amidőn örömünkkel másnak sem fájdalmat, sem kárt nem okoztunk. Ha visszanezünk napjainkra és megkülönböztetjük az eddig zavaros fogalmakat, lehetetlen, hogy ne találánánk meg a most leírt igaz érzést és kétségtelen bizonyossággal ne állapítanánk meg annak kivételességét. Semmi nem hasonlítható hozzá, minden más módon, fondorlatosan szerzett öröm keserűs ízt rejt magában.

A tiszta öröm és a fájdalom hatása így találkozik. A végtelen hideg és végtelen meleg hatásai majdnem egyformák.

Azonban nemcsak a sors bánt bennünket és nemcsak Fortuna mellöz állandóan, hanem legszűkebb környezetünk tagjai, családunk vagy barátaink részéről is ugyancsak gyakran ér sérelem. „Mert, ha ellenségem átkozott volna engem, eltúrtem volna, de te, velem egyalkarátú ember és ismerősöm?” — panaszkodik a zsoltáros. (54. zs. 13.) Ezek a sebek nagyon fájóak, de úgylátszik, meg kell lenniök. Sok tűszúrást tartogat számunkra az élet, sok fullánkot eresztenek még belénk

és akik kiszemeltettek erre a szerepre, azokkal szemben iparkodjunk minél nagyobb szeretettel lenni. Bennünket akarnak sújtani és magukat büntetik.

Elnézem a magam körében ezeket az embereket. Mindmegannyi szánandó teremtés, akik csak hírből ismerik a lelki harmóniát és az igazi boldogságot. Rászorultak tehát szeretetünkre és úgy kell velük bánnunk, mint a beteg gyermekekkel. Vigyázzunk, hogy ne harapjanak meg, de mégis adjuk be nekik az orvosságot. Kiskorúak még ők, gondozásra és elnézésre szorulnak.

Az okosan való szenvedés és elszenvetés ennél fogva művészet, mérséklet, bölcsesség. Mindez azonban csak szeretettel valósítható meg. Enélkül okszerűtlen bárgyúságnak tűnik. Azonkívül megtörténhet, hogy hirtelen haragunkban öklünkkel a másik arcába vágunk, vagy ami a legrosszabb, káromoljuk az Istent. A szeretet ereje megvált bennünket és megtanít a szenvedés művészetére. Vértanúk mosolyával arcunkon érzéketlenek leszünk és a fájdalom lassanként elveszti fölöttünk hatalmát. Csupán tőlünk függ, hogy a szenvedések után jobbak vagy rosszabbak, boldogabbak, vagy boldogtalanabbak leszünk. Ha már elkerülünk úgy sem lehet, legalább okosan szenvedjünk és nyugodjunk meg a Mindenható akaratában. A makrokozmosz legkisebb lényével is törődik Ő és bűnös mivoltunk dacára figyelemmel kísér. Csodálatos érthetetlenig mindez, de mégis így van.

„Nemde, két verebecskét meg lehet venni egy kis fillérért? És egy sem esik azok közül a földre a ti Atyátok akarata nélkül. Néktek pedig még a fejetek hajszálai is mind számon vannak. Ne féljete azért, ti sok verebecskénél drágábbak vagytok.” (Máté X. 29, 30, 31.)

GYŰLŐLET.

Mi van legtávolabb a szeretettől?

A gyűlölet.

A gyűlölet állandóan körülöttünk ólálkodik és mindég készségesen felkínálja magát. Olyan ez, mint Lucifer. Előzékenyen szerződésekkel ostromol és a bemártott pennát mindég mögöttünk hordozza.

Gyűlölet. Nincs ember, aki szorgalmasan ne gyakorolná és sajnálatos, hogy nem vagyunk vele tisztában, mennyire káros ez, elsősorban magunk, másodszorban az általános szeretet szempontjából.

Gyűlölünk a gyűlöletért, gyűlölünk egoizmusunk és irigységünk miatt. Nem bírjuk elviselni, hogy valaki ne boruljon le előttünk és másnak különb legyen a sorsa. A kutya csontirigysége ez, vagy legjobb esetben a gyermek játék miatti veszekedése.

A gyűlölet, mint a legalantasabb érzelem, állati ösztetevőkből alakul. A természetesnek tartott túlzott önszeretet és megengedettnek vett irigység a legsúlyosabb hibák közé tartozik, mert gyűlöletet szülhet. Kedvenc vágya ennek az érzelemnek a kegyetlenkedés, a gyűlölt személynek való fájdalomszerzés, sőt nemritkán annak elpusztítása. Szadisztikus remegéssel figyeljük vadságunk eredményét és talán nem is sejtjük, hogy magunknak sokkal nagyobb kegyetlenkedéseket készítünk elő. Jön a karmikus sors, belénk néz és már is felemeli a rettentés korbácsot. Gyúr egy kicsit a jövőnkön és nem sokkal később elkeseredve tapasztaljuk, hogy a csapások tömegével rohannak meg. Érthetetlenül állunk a sorozatos „véletlenek” előtt és ahelyett, hogy észhezkapnánk, tovább gyűlölünk, sőt gyakran még engesztelhetetlen

nebbül. Miért lehet más boldog, ha mi boldogtalanok vagyunk, — viczorogjuk. Tajtékos türelmetlenségünkben anarchisták leszünk és gyűlöletünket szerteszét szórjuk a világban. A sors felkoncol érte, de ezt sohasem akarjuk tudomásul venni. A példák nem hatnak ránk, mert azok „másokkal” történtek meg. „Mi”, — az egy egészen más kérdés. Velünk nem történhet hasonló, hiszen mi „én”-ek vagyunk, félistenek, szabály alól kivételek. Nekünk nem eshet fejünkre téglá, bennünket nem érhet el a végzet, nem sújthat betegség. A mi reményeink valóra válnak, terveink, számításaink csálhatatlanok. — Mindez pedig csak azért van így, mert rólunk van szó. Mi mindig és minden körülmények között mások vagyunk. Így vagyunk a gyűlölettel is. Mint teljesen jogos, megengedett kezeljük, hiszen mi megtámadott, háttérbeszorított ártatlanok vagyunk és csak védjük magunkat. Jogos felháborodásunk eredménye ez, hiszen velünk megmagyarázhatatlanul mindég kegyetlenül bánnak. Gondolatainkat könyvben kiadva „En és a gonosz világ” címmel illetnék. Mi vagyunk az ártatlan meggyalázottak és a föld az ellenséges fenevadak kies barlangja.

Képtelenek vagyunk helyesen meglátni az igazságokat, mert énségünk befolyásol és már eleve hamis szemszögből nézünk mindent. Ez az áthidalhatatlan űr szüli a piros érzelmeket (gyűlölet, harag, gőg, irigység) és teszi tönkre földi boldogságunkat. Még nyilvánvaló rosszindulat tapasztalása esetén sem szabad gyűlölködnünk és mindég keresnünk kell a másik fél viselkedésének okát. Legtöbb esetben elvakult gyűlölködésünk szájalommá alakulna, ha meglátnánk az „ellenség” benső világát. Aki valóban igazságtalanul bánik velünk, azt már eleve sajnálnunk kell, mert sokkal jobb a háttérbeszorítottaknak, mint az előtérben kevélykedőknek, akik azt mások rovására cselekszik. Azonfelül, aki önhibánkon kívül gyűlöl bennünket, különösen számot tarthat szánalmunkra, mert milyen lelhet annak a lelkülete, aki-ben minden időben gyűlölködés tombol. Gyakran élné-

zem a félelmetes sugárt a szemekben és könnyűszerrel sikerül megállapítanom, hogy minden gyűlölködő szerencsétlen. Gyűlöletünk, mely egyenlő a néma átkokkal rendszerint magunkra hozza a «másnak kívánt rosszat.

Átkozódunk, különben még ellenünk elkövetett súlyos bűn esetén sem szabad. Mindég megbocsátok legyünk és némán fogadjuk a csapásokat.

*

Átok. Mennyiszer ömlik ki az emberek száján, mennyiszer súlyosbítják ezzel a más és a magunk helyzetét.

Eredményesen átkozódni lehet, de jogosan sohasem.

Ha vétkeztek ellenünk, siessünk megbocsájtani. Nekünk úgyszemint használ az átkozódás, legfeljebb egy jótékony alkalmat mulasztunk el lelkünk szebbé tételére a bűnbocsánat által.

A megátkozott, aki valóban galádul bánt el velünk, — úgyis megbűnhődik. Megbűnhődik, mert a karma nem feledkezik meg róla. De kétszeresen megbűnhődik, mert átkunk „fejére hozza” a büntetést. A mi rossz szándékaink folytonosan hatnak rá és lelkiismeretét nyugtalanítják. Gonosz indulataink (melyek azután reánk is visszahatnak) körülveszik őt és megfizettetik az adósságot.

Akit megátkoztak, annak félelme, remegése magához vonzza a súlyos büntetést. Az átkozódó viszont isteni parancs ellen vét és a teljesülés vad gyönyöre elnehezíti tagjait. Helytelenül cselekedett, mert csak növelte a diszharmoniót. Különösen rosszul cselekedett, ha indokolatlanul átkozódott, mert így büntetést követelt el és a bűn megtorlást eredményez. A megtorlás pedig rendszerint a másnak kívánt rosszat küldi nyakunkra.

Bizonyos fokig analóg megtárgyalást kíván a *bona* is.

Ha rossz jeleket látunk, úgy elképzelésünk, (mely ez esetben autoszuggesztív jelenség) egyrészt minden

rosszat ennek tulajdonít, másrészt kedvetlenségünk, sőt félelmünk folytán „előidézük” a kellemetlen eseményeket. Babonás ember felfogásában saját hite a kétségtelen alap és érthető indok. Ettől teljes felvilágosultságig nem is szabadulhat.

Töröljük el tehát végérvényesen a gyűlölködést, az átkozódást és a babonát.

Térjünk vissza a szeretethez. Onnét indultunk el és ahhoz lettünk egykoron hűtelenek.

*

A szeretet és gyűlölet között középúton a *harag áll*. A harag filozófiája egyenlő az érthetlenség filozófiájával. Míg a gyűlölet rendszerint csak személlyel szemben szokott megnyilvánulni, addig haragunk tárgya lehet személy és anyag egyaránt. Egyik sem logikus érzelem, de a harag mindkettő között a legkevésbé. Semmi értelme sincsen és legjobban, legkönnyebben ennél bizonyítható be a visszahatás. Haraggal csak eltávolítjuk magunktól az embereket, még az olyanokat is, akik szeretettel voltak irányunkban. Azonkívül nem érünk el eredményeket, mert tovább rontjuk azokat a körülményeket, amelyek haragra lobbantottak. Gyakran elnézem, az élet apró kellemetlenségeit. A filozófus nyugalomával kellene mindenben mosolyognunk, de ehelyett vak logikával haragszunk. Egy elkésett vonat, egy eltört tárgy, egy udvariatlan ember, höl van az örökkévalóság távlataitól? Rossz üzleti eredmények, közbejött akadályok milyen nevetséges apróságok az életünk egészében?

Gyermekkorunk tragikumait niai szemünkkel megmosolyogjuk és nem tudjuk megérteni akkori elkeseredésünket. Egykor, amidőn majd életünk oldalain lapozgatunk, csodálkozni fogunk, mennyire tudtunk bosszankodni lényegtelen semmiségek miatt. Abban a hatalmas könyvben minden szürkén jelentéktelen lesz, csupán jöttemek tűnnek fel vastag, dölt betűkkel. Amilyen sok

lesz a színtelenné vált bűnök, gyűlöletek, haragok tömege, olyan száználmasan csekély a maradandó értékek száma.

Haragunk komikus és múlandó. Haragunk veszedelmes és ártalmas.

Naponta gyakorolván magunkat a haragban módunkban áll együttal leszoknunk róla. Nem elég annak a megállapítása, hogy ha tanulmányozni kezdjük, úgy nem, is haragszunk többé. Odáig kell fejlőd-nünk, hogy ne legyen mit tanulmányoznunk. Ne akkor kezdjük boncolgatni a problémát, amidőn már töbtoé-kevésbé felhevültek vagyunk, hanem nyugodt pil-lanatainkban gúnyoljuk ki magunkat. Figyeljünk má-sokat, amidőn haragszanak és ha szépérzékünk még nem halt ki belőlünk teljesen, úgy már hiúságból is le fogunk mondani erről. A gyűlölködés és harag arcot-romboló hatását semmiféle szépítőszerral nem lehet helyrehozni és a természet vállát vonogatja, ha ar-cunkra kiülnek lelkünk fekélyei. Nincsen egy rés az egész világmorálban, ahol a rossz, akár testi, akár lelki értelemben „jó üzletnek” számítana. Hamis az immo-ralisták tözsdéje és túlértékelt árfolyamokkal megté-veszti őket.

Bosszú. Mondjuk el magunkban párszor ezt a szót. Bízunk fejlődő kritikai érzékünkre ennek helyes, vagy helytelen mivoltát. Magyarázkodjunk és csevegjünk egy kissé önmagunkkal. Kezdjük el az önálló, belső, intu-ítív életet. Induljunk el és kísérletezzünk egyedül, csend-ben, elvonultan.

Térjünk ki egy kissé a *szépség* mellékvágányára.

A szépség amennyire „szép”, annyira veszedelmes. Olyan, mint a gazdagság. Eltérít az útról és önmagá-ban véli megtalálni a boldogságot. Korunk nem az

egyedüli, amelyik hajszolta ezt. A görög kultusz előtt is értékelték és kiváltságokban részesítették.

A szépség földi értelemben valóságos hatalom, amely azonban ritkán teremt maradandó lelki eredményeket.

A sors, amint megalkotja az embert, termetévei és külsejével predesztinálja egy irányéletre. A szép teremtményeit elbizakodottá és gögőssé teszi. Ezek uralkodni és kegyetlenkedni akarnak. A satnya, csúnya teremtésnek mellőzött életet nyújt, annak minden szenvedésével, és megalázottságával. Egy sangvinikus embert martalékul dob a szenvedélyednek, egy nyugodt vér-mérsékletűt jobban megóv a csábításoktól. A szép cigánylánynak más sorsot szán, mint a bájos királykisasszonynak. (Ez az állítás még nem rontja le „egyformaságunk” tételét.) Egészen másként alakul a jövőnk, lia szépek, vagy csúnyák vagyunk. Külsőnk kijelöli az utat. Vérünk mutatja az irányt.

Mindezen sokféleségünk, régebbi adottságaink -eredménye. Lehetetlen ugyanis a testi különbözőséget szeszélylyel magyaráznunk. A Teremtő nemi szeszélyes, hanem mindenekfölött következetes, jó és igazságos.

Megteremtének tehát bennünket (bizonyos fokig megteremtjük magunkat) és fizikai összeállítottságunk elindít egy olyan irányba, melynek bejárása az ösztönök szerint logikus. Ez lenne talán az az élet, mely szabad akarat nélkül pereg le. Amint azonban kibújunk a megszokott vonalból, amint a benső hang szerint tevékenykedünk, akkor megnyerjük, illetőleg visszanyerjük szabad akaratunkat. Ezen „adottságunk” alapján való kritikát *normal emberismeretnek* szoktuk nevezni, külsőről megállapítható jellemnek. Ebben az esetben a faj, a környezet, az egyéni viszonyok különbözősége pontosan meghatározza az irányt. Mi csak megszületünk, szokásosan elindulunk és bejárjuk az utat. Végered-

ményben tehát előre döntenek (döntünk) sorsunk felett, ha ragaszkodunk testünkhöz, és annak parancsaihoz.

Itt ismételten (közbevetőleg) érinthetjük a jövődöléseket.

Nézem ugyanis a magam előtt álló személyt. Szeméből kicsillan, szavaiban megnyilatkozik, hogy karmikus sors alatt nyögő emberrel, — vagy szabad egyéniséggel állok szemben. Ha a testi beállítottság érvényesül nála, tehát *irányba-szabott* anyagéletről van szó, úgy a logika mutatja meg a jövőt, — legfeljebb csupán kisebb eltolódások történhetnek az időben. Ha ellenben, értelmes, felszabadult lelki egyéniséget látok, akkor jósolni igen nehéz. Utóbbi esetben azt mondhatnánk, hogy az illető saját maga irányítja a sorsát, illetőleg jelenével törölheti a múltját, — a karma előrevetett kegyetlen árnyékát.

(Szent Ágoston, Clemens Alexandrius, Luther, Hume és Kant szabadakaratról szóló nézetei túlságosan tágkörűek. Ily részletesein most nem foglalkozhatunk ezzel. Bergson és Schopenhauer könyvet szentelnek a szabadakaratnak és a kérdés valóban meg is érdemli ezt.)

Következtetésként megállapíthatjuk, hogy ha testi felépítésünk ellen, milliókkal dacolva valósítjuk meg lelki programunkat, úgy érdemes volt megszületnünk, mert legyőztük az adottságokat, és nem azok érvényesültek, hanem mi, mint egyének, mint egók, mint lelkék. Tehát, ha a hús és vér törvényei alól mentesítjük magunkat, úgy mi irányítjuk jövőnket és szerető Atyánkmindenben segít ezen az úton. Ellenkező esetben, emberi okfejtéssel is elképzelhető évtizedeket futunk be. Ennek semmiféle értelme nincsen és amit százmilliók csinálnak, az nem részesülhet kivételes megbecsülésben.

Egyszer már észre kell vennünk ezeket a szabályokat és akkor egy tudományos elmélet irányít majd az

életben. Akkor, örülhetünk a tudományosságnak és a modernségnek. Akkor hinni fogunk, és divatból még képesek leszünk jót tenni, adakozni és lemondani.

Külön senkihez sem hasonló egyéniségek vagyunk és az egyedüli egyformaság csupán abban rejlik, hogy mindnyájan egyaránt gyermekei vagyunk a Teremtőnek. Egyforma morál szerint, de külön pályákat kell járnunk.

*

Így kerülünk vissza a szépséghez, ami szintén irányít és rendszerint mindég ellenszegülésre vagyunk (illetőleg lennénk) kényszerítve az általa teremtett szituációk között. Don Juanra éppen úgy kötelező lett volna az erkölcs, mint egy égettarcú szerencsétlenre. Hogy az egyiknek nagyon nehéz volt a megtartóztatás, míg a másiktól szinte menekült mindenki, annak magyarázatát az előzetes okokban kereshetjük. Ha Don Juan szépségével egy szerzetes magasztos életét követi, úgy sokkal több lelki életet szerezhetett volna, mint az esetleg ugyanúgy élő égettarcú. A csúnya teremtményeknek könnyebb erényességükkel dicsekedni, mint a szép kívánatosoknak. Értsük meg végre, csak az számít előnyünkre, amiről le kell mondanunk, azért kapunk jutalmakat, amiért áldozatokat hoztunk. A szépség kísértésbe hoz, tehát akadályoz a haladásban, míg közepes mivoltunkat talán annak köszönhetjük, hogy nem becsültek annyira erősnek és segíteni akartak rajtunk.

Furcsa felfordult világ, ellentétes okozatok, fejtejtőre állított következtetések.

A szépség milyensége is szerepet játszik életünkben. Egy tisztalelkű lányka megöregedve bájos kis öregasszony lesz, míg az erkölcstelenség boszorkánnyá varázsol. Az egyformán szépek is különbözők lehetnek. A kicsapongás bizonyos határig megadja azt a vonalaf az arcnak, ami a másik nemet könnyebben csábítja el. Az ú. n. tisztességes szépségek nem tüzelik fel

annyira az indulatokat, mint a könnyebb fajsúlyúak, viszont mélyebb érzelmeket kapnak.

Itt azonban már meg kell állnunk, mert a földieskedések régióiba érkeztünk és nemi érezzük magunkat hivatottnak értekezést írni a sex appel-ról.

Az élet ködös bizonytalanságában botorkálók sokszor mindenképen *meg akarnak változni*. Nincsenek megelégedve külsejükkel és váltig hangoztatják, ha szép lennék, akkor egészen más lenne minden. Ezeket megnyugtathatjuk, hogy a föld legszebb teremtményei a leginkább elégedetlenek, mert amint egy még szebbet találnak, dül bennük az irigy gyűlölködés és egész életüket tükör előtt töltik, olyannak szépítésére pazarolván minden idejüket, ami úgylis a férgeké lesz.

Az elégedetlenség földi pokol, tehát hiú, hiábavaló sóvárgásainkkal csak növeljük boldogtalanságunkat.

Olyan lelketüdítő egy szép kis arcocskát látni és egyúttal olyan aggodalmat keltő. Vájjon, meg fogja állani a helyét a végcélhoz vezető úton és nem kell majd folytonosan ismételnie? Helyes a sport, helyes a testünkre való óvatos vigyázás, még a szépségversenyeket is meg lehet érteni, de csak akkor, ha mindnyájan tisztában vagyunk azzal, hogy mindez keret csupán és semmi köze a lényegihez. A fokozott kísértésektől eltekintve természetesen könnyebb egy egészséges testben emelkedni az Atyához, mint egy nyűgös beteg fizikummal. Egészséges mivoltunkban nem, érezzük annyira testiségünket, míg ha betegek vagyunk, szerveink mindég zavarnak és eltérítik figyelmünket.

*

Miért ennyi gyűlölködés, miért ennyi ferde hajlam, miért ennyi eltérítő hamis út?

Könnyű erre a válasz.

Emberek vagyunk, elesett, bűnös, gyenge emberek. Az ördög folytonosan körünkben sétál és sima modora, mézes beszéde transcendentális magaslatokba

kergeti a szeretet ígét és a *látszólagosság törvénye* valóban csak látszattá zsugorodik. A bűn pillanatnyi fekélyes mámore folytonosan megbillent és sóhajtozva látjuk, mennyire és mennyiszor eltávolodtunk isteni ajándékunktól — a szeretettől.

*

Amidőn a széplelkű hittérítők elindulnak fárasztó útjaikra, gyakran elgondolkozom. A hivatásuk nemes, céljuk dicsérendő, de miért kell elutazniuk? Maradjanak idehaza, beszéljenek hozzánk és szoktassanak le a gyűlöletről, haragról, ellenségeskedésről. Ismertesse nek meg bennünket az elemi dolgokkal. Mélyre süllyedtünk ugyanis, hiába múltak el korok, mi a kezdetek kezdetén vagyunk. Beszéljenek tehát hozzánk, mint a vadakhoz. Magyarázzák el az Istenfogalmat, hiszen mi nemi ismerjük azt. Tanítsanak meg írni, olvasni a szeretet nyelvén, hiszen olyan sötétagyú analfabéták vagyunk. Szoktassanak le az emberevésről és bálványimádásról. Készüljenek fel a legnagyobb küzdelemre, mert vérszomjasak és kegyetlenek vagyunk. Egyedül ne sétáljanak közöttünk, mert nem garantáljuk biztonságukat.

Miért utaznak el messze Keletre? Nekünk sokkal égetőbb szükségünk van rájuk!

Lassacskán elérjük ugyanis, hogy Kelet küld hozzánk hittérítőket.

Sadhu Sundar Singh ámulatba ejtett bennünket és őszintén megmondotta véleményét. Kelet vad hajtásai között gyémántok is vannak és azok néha különbek az európai ékköveknél. Ha ilyen veszedelmes tempóban vadulunk tovább, úgy mind gyakrabban megjelennek majd nálunk a keleti tanok hirdetői. Eleinte emberbaráti célokból iskolákat és kórházakat emelnek, de később velük jönnek kereskedők is, hogy kikötőinkben keleti koncessziós negyedeket hasítsanak ki, dumpingjeik hatékonyabb lebonyolítására.

Visszaadják még a kölcsönt. Mi „boxerlázadásokkal” felelünk, hogy később hadihajóikkal leveretve las-

san, fájdalommal, megaláztatások között ismerjük meg a könyvtáraink mélyén heverő isteni tanokat.

Gyűlölködésünkkel, a háborúkkal és faji harcokkal mindig egymást tanítjuk. Küzdelmeink és a csapások az igazi hittérítőink. Vernek, sújtanak bennünket és magunkra vethetünk ha hiába. Billen a mérleg, nyakunkra ültetnek barbárokat és sem az elnyomók, sem az elnyomottak nem tanulnak. Hiába a sors térítő akarata, mi a „véletlenek” sorozatából nem akarjuk észrevenni az egyedüli világorvosságot, a szeretetet. A föld karmája nem ismeri a tréfát, üt és kegyetlenül korbácsol. Odavág legjobban, ahol felszakadt a bőrünk, vértől borult a testünk. Nincs benne kegyelem, mert az emberi kegyetlenség logikájával ver és pálca-dresszírozás a módszere. Paríroznunk kell, mert belepusztulunk. A sors ráér, neki nem sürgős.

Később azután az idők folyamán, jönnek mások, talán ismételten mi magunk botlunk el ugyanabban a kőben és folytatjuk a hiabavalóságok sorozatát.

Milyen más a felettünk lévő kegyes Istenünk.

Megnevelve a karmától, leszokván rossz tulajdonságainkról, ilyenkor láthatjuk, kitől fordultunk el. Megtört görnyedtségünkben alig tudunk felfelé nézni, de mégis boldogok vagyunk. Ekkor végre elérkeztünk a belátáshoz, a megismeréshez, a szeretethez. Olyan szívesen kalauzólnánk másokat is, de keresztülnéznek rajtunk, összemosolyognak a hátunk mögött és tovább rohannak „fontos” ügyeik után. Mit tehetünk? Jóindulattal lenézünk a „verekedő gyermekekre” és próbálunk igazságot tenni közöttük. Sajnos, csak időlegesen sikerül, mert amint elfordulunk, újból hajbakapnak az „édes apróságok”.

Afrikai kóborlásom közben Sidi-Bou-Said, ez az édes álomfalu, megmutatta nekem a gyermeki kezek apróságában is megnyilvánuló kegyetlenséget.

A falu ősi arab házait Kelet pompájára emlékezz

tető kapuk és csipkés erkélyrácsok díszítik. Templo-main számtalan felirat figyelmeztet a belépés tilosságára és sikátorai közben, dízlethatást keltő kicsiny terrek tagadják meg a valóság érzését. Úgy vélem, hogy minden sarkon egy-egy arab mese színes álomképe kápráztat el és egyszer majd kábultan ébrednek a valóságra.

A körülvevő tenger színe percenként változik, mintha egy szeszélyes piktör elégedetlenül kevergetné festékeit. Mögöttem a falu aranyosan csillogó ablakrostélyaival, gyöngyszemekkel díszített játékdoboz benyomását kelti. Fénylő gyermekképzelet, mámorító bübájosság az egész.

Zsongó csendesség van a levegőben.

A horizonton hajó. Kis, messzi, füstös pont. Lejebb a parton pedig kecskéket legeltet egy toprongyos arab...

A napsütés és pár játszadozó gyermek kacagása bearanyozta ezt a képet. Nagyon szép ez a hely és a békés hangulat csodálatosan körülölelte a lelkemet. Soha nem érzett nyugalom vett rajtam erőt és úgy gondoltam, hogy kóstolót kaptam a túlsó oldal nirvanisztikus megelégedettségéből.

Afrika a nagy gyarmatkontinens megadta a béke szimbólumát és úgy hittem, megtaláltam a paradicsom egy csücskét. Távol volt innét minden zaj, keserűség és bánat. Boldog hely, — boldog emberekkel.

Elnéztem közben a játékos, barna csöppségeket. Nagy meglepetésemre feltűnt közöttük egy kis fehér gyerek, aki méltatlankodó szipogással, sóskönnyes franciásan állt elém és panaszkodott, hogy a többiek nem akarnak vele játszani.,

Minden mosolyom mellett is megrendített ez a gyermeksírás. Sokáig nem tudtam mit válaszoljak ennek az európai emberkének. Kezdem magyarázni a fajok egymás iránti idegenkedését, lélektani momentumokat boncolgassak? Ehelyett inkább vigasztalón kézenfogtam és felnött lényem pártoló tekintélye ideiglenesen visszaadta neki a többivel való játszás jogát.

Ezután háttérbevonulva, néztem őket és bántott a béke nagy harmóniájának megzavarása.

Ők nem törődtek többé velem. Játsoztak fontoskodva, gyermekkomolysággal, odaadón. Minden figyelmüket lekötötte a homok, kavics, fűgolyóbis, vagy valami hasonlóan „fontos” holmi. Ha pedig közben véletlenül feltekintettek és látták maguk között az idegen kis fehér arcot, elcsodálkozva egymásra néztek, ismét eltolták maguktól és nem játszottak vele tovább.

Oh, milyen szomorú volt nekem ez a látvány. Milyen korán kezdtek ezek a kitaszítás jogosnak tartott kegyetlenségét. Ott barnák voltak többen, így a fehéret tolták félre. Amerikában fordítva van.

Miért akarunk kizárni másokat a nagy társasjátékból, — az életből? Miért kezelünk mindenkit szín, faj és nemzetiség szerint? Hol marad a testvériség, szabadság, a sokat emlegetett egyenlőség? Miért járunk büszkén felvetett fejjel, ha a legelemibb emberi jogokat nem adjuk meg egymásnak. Miért vagyunk szeretetlenek és veszekedők?

Mennyi miéltre nem kapunk választ és mennyi fájó igazságtalanság marad változtatás nélkül.

*

Sok szeretetkutatónak támadt az a furcsa gondolata, hogy nem elég ha másokat szeretnek, hanem magukat egyenesen meg kell gyűlölniök.

Csupán az önmagunk iránti gyűlölet eredményes, — olvassuk egy helyen és ennek különös hangsúlyozásán elcsodálkozunk.

Gyűlölni senkit nem szabad, ennél fogva magunkat sem. Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. A „buzgók” erre megajándékoznak ugyan másokat meleg érzelmekkel, de magukat gyűlölik. Aszkétikus túlzásokra ragadtatják magukat, fakírszerűen elhanyagolják testüket és „szent emberré” akarnak válni. Jézus világosan megmondotta nekünk, adjuk meg a császárnak, ami a

császáré, a testnek, ami a testé. Sohasem mutatta, hogy a teljes lemondás és a mindentől való rideg elválás a helyes mód Isten országának elérésére. Szeretnünk és segítenünk kell a rászorulókon. Azonban mi is emberek vagyunk. Fizikai lények, olajozásra váró gépezetek. Jézus sem éhezette tanítványait, nem szomjaztatta őket, amiképen pár kivételtől eltekintve maga sem tette ezt. A megkísértetés negyven napja, a pusztai extázis alatt böjtölt, sőt még azután is éhezett, de ezt lelki vívódásaival könnyen megmagyarázhatjuk. Mi testemberek sem tudunk táplálkozni, ha valami miatt feldúltan kapkodunk. Idegeink ilyenkor fokozottan igénybe vannak véve, gyakran megfeszített izommunkát végzünk, mégsem vagyunk éhesek. A lélek mindenütt dominál, így lelki depressziók esetén is parancsol,

Térjünk azonban vissza az aszketikus túlzásokra és az öngyűlöletre.

Egyiket sem helyes megtennünk. Nem szabad szeretetvágyunkat éppen magunk által annyira büntetnünk, hogy elforduljunk saját énünkől. Ezért az egoért különösen felelősséggel tartozunk és érdekeit figyelemmel kísérve, szeretnünk és óvnunk kell minden bajtól. Ez nem egoizmus, hanem köteles önszeretet. Ellenkező esetben gyűlöletünk esetleg öngyilkosságba kergetne, önutálatunk talán fegyvert nyomna kezünkbe. Az öngyilkosság pedig a legnagyobb bűn és vita tárgyát képezi, vajjon nem súlyosabb-e még más meggyilkolásánál is.

Az isteni tervszerűség megajándékozott egy csodálatosan felépített organizmussal, amit vezetnünk és irányítanunk kell. Sajnos anyagszerűsége állandóan követelésekkel lép fel velünk szemben, amit azonban egészségesen tagadjunk meg tőle. Csak ilyen viszonyban tökéletes a lélek és test harmóniája.

Uralkodjunk a testünk felett és kezeljük elnéző jóindulattal haragosan toporzékoló akarásait. Gyakran engedhetünk egy kicsit a gyeplőn, de soha-

sem annyira, hogy elragadhasson bennünket. Szigorúak, de igazságosak legyünk vele szemben. A Nagy Mester elment menyegzőre, mi is elmehe-tünk néha. A lakodalmak ártatlan örömeit nem szabad megtagadnunk senkitől, így magunktól sem. Vigadni és jobb vacsora után egy pár pohár bor mellett elbeszélgetni, nem volt helytelen még az ő szemében sem. Ott ült a legszegényebbek között és az esküvői multsághoz maga is hozzájárult pár bortömlővel. Mindennek megvan a maga helye és ideje, — ez volt tanításainak az értelme és sohasem vettük észre, hogy indus fakírként növelte volna akarátának és képességének erejét.

A szeretettel nem fér össze a kegyetlenség, így testünkről is gondoskodnunk kell. Tisztaságáért, egészségéért, közepes jólétéért mindent meg kell tennünk, a többi már nem a mi gondunk.

Meggémberedett yogik, Himalayakolostorok vad fanatikusai intuitív gyönyörökért, átélésekért szenvednek és erősen kétséges, helyesen teszik-e. A vágyott és hajszolt képességeket gyakran olyanok is magukénak mondhatták, akik ú. n. földi, normálmódon éltek. Mindenekfelett ő legyen a mintaképünk és akkor sohasem tévedhetünk el a testi zűrzavarokban, különböző elvekben.

Aki kegyetlen és érzéketlen önmagával szemben, az néha másokat iem tud megérteni és így már eleve hibát követ el. Nem tudja teljes meggyőződéssel megbocsájtani a mások vétkeit és „erényességének” a megkülönböztetés jutalmát követeli, így lesz a fanatizmusból bűn és így válhat gögössé a bigott ember.

Óvakodjunk a túlhajtottságoktól, ami azonban nem jelenti a szürke hétköznapiságban való elmerülést. Aurea mediocritas mindenben, — még a szeretetben is. Túlzott áradozó szeretetünkben ugyanis könnyen megbillenhetünk és gyűlölködővé válhatunk.

HÁBORÚ, NACIONALIZMUS

Az antik világot ma már lenézzük, mert abban az időben fátyol takarta a mindenség tisztán látható érdekességeit. A centaurok és szirének korszaka komolytalan volt szemünkben és hunyorítva összenézünk az elporladt emberiség fölött. A fejlődés technikai vonala kétségtelenül mindig emelkedett, de a morális evolúció hullámvonalat mutat.

A vad hús és gyönyör állatiasság után a történelmi hajnal nem ad világos útmutatást.

Fejlődtünk, erkölcsünk és bűneink kifinomultak. Simább modorban gyilkolunk, mint évezredekkel ezelőtt és bőrkeztyűben lopjuk el a másét. Krisztus előtt nem ismerték a szeretet igazi értelmét, de azóta sem erőltettük meg magunkat az e téren való kutatásban. Haladtunk és keresztléztünk az üvegszerű lelkiségen. Nem tulajdonítottunk neki különösebb fontosságot és nem akartuk elhinni, hogy ha összetörjük, úgy csúnyán összevérezhetjük magunkat vele. Az ó- és középkornak meg lehetett a mentsége, hiszen ők nem tudták mit cselekszenek, de ma, amidőn megbizonyosodtunk a lélekről és pontos metafizikai ismereteink vannak, kétszeresen felelősek és hibásak vagyunk.

Soha ezen a földön nem tombolt annyira a gyűlölet és meg nem értés, mint napjainkban. Soha nem szerettek olyan vérszegényen, mint mostanában. Soha nem tartották annyira mellékesnek az Istenkeresést, mint ma.

Úzött vadak vagyunk, akik sohasem, találunk nyugodalmat. Ádámok és Évák, akik elvesztették a paradicsomot és képtelenek vagyunk újra megtalálni azt. Fegyvereinkre elköltjük a boldogság megvalósításához

szükséges összegeket, harcokban elpusztítjuk egymást és gondoskodunk róla, hogy árvák és özvegyek mindig legyenek ezen a világon. A nyugalom periódusai után újult erővel rontunk egymásnak és kipótoljuk az elmulasztottakat.

Máskor háború után béke szokott következni. A mai emberiség, sajnos, nincs birtokában ennek. Olyan gyilkolás még nem volt a földön, mint az elmúlt világháború alatt és most még sincsen nyugalom. Az ultimátumok folytonos izgalmaiban élünk és felkészülve figyeljük, melyikünk nem bírja tovább. Tárgyalgatunk és még sem orvosoljuk a sérelmeket. Olyan rosszindulatúak vagyunk, hogy az már valósággal művészet. Üldözzük egymást és a nemzetközi politika keselyűszokásokat vesz fel. Pedig boldogok lehetnénk és idealizált rózsakertté varázsolhatnánk a földet.

Ha már mindenképen tengerbe dobjuk a milliárdokat, legalább a szeretet paradicsomi lehetőségét ne vetnénk el magunktól. Álszocializmusból a fegyvergyáraknak adunk munkát, ahelyett, hogy ekét gyártanánk és bölcsőket faragnánk. Ezeken azonban már nem lőhet siránkozni. La sûreté szent jelszava alatt, úgylátszik növelnünk kell egymás bizonytalanságát. Pedig ha már minden elveszett, legalább az utolsó lehetőséget ragadjuk meg. Szeressük egymást és ezzel jóvátehetjük összes hibánkat. A szeretet megadná a legnagyobb biztonságot és a leszerelési konferenciák eredménnyel dolgozhatnak, — emberemlékezet óta először.

Emelkedjünk egyszer hivatásunk magaslatára. Ne bújjuk folytonosan a földi tantárgyakat, nézzük inkább az égi szeretet alaptörvényeit. Utóbbi sokkal magasabb nívón áll minden emberi agyafúrtságnál.

Mérnökök, kémikusok, orvosok, tudósok, — ti mindannyian, lehettek zsenik elhatárolt körötökben, lehettek kedves, becsületes emberek, — de úgylátszik sohasem leszték felsőbbrendű emberek. Nagyvonalúak.

Nagyvonalúak a cél meglátásában és nagyvonalúak az eszközök megteremtésében.

Alkossatok valóban maradandót. Ti mindenhatónak képzelt politikusok, ti megfellebbezhetetlen nagyságok, rakjátok le egy új világ teremtésének alapköveit. Avassatok fel új korszakot és ne csak múltó, — a mindenségihez képest Nevetséges évtizedecskékre szabályozzatok országotok és hatalmi csoportjaitok boldogulását, hanem biztosítatok a békét és jólétet örökre. Egyszer feltétlenül meg kell születni bennetek ezeknek az igazságoknak. Egyszer meg kell látni a nép kínszenvedését, az anyák könnyeit és a félelmetesen szaporodó tragédiákat.

Elsősorban a lelkiismeret tárgyalóasztalához kell leülni. Azután hívjátok megbeszélésre a moralistákat, pszichológusokat és statisztikusokat.

Vessétek fel a kérdést. Miért szabályozzák az államok viszonyait kizárólag hatalmi kérdések? Miért csak kül- és belpolitikával foglalkoznak a politi/kuisok? Miért nem ülnek le közösen megvitatni az emberiség haladásának, vagy dekadens visszafejlődésének okait? Miért vonja be az ókonzervativizmus mohája a történelmet? Miért hályogosak a szemek, kábultak a fejek és korlátoltak az idő szolgái? Miért és ezerszer miért ez a sok régi stílusú visszarnaradottság, ez a középkori stagnálás?

A jövő háborúja a gyűlölet orgiája lesz. A világháború előtt ki hitte volna, hogy lesznek tengeralattjáró támadások, légi ütközetek, lángszórók és gázharok? Egyezményeinkkel együtt felrúgtuk maradék humanizmusunkat és egymásnak rontottunk.

A jövő háborúja épp ilyen meglepetésekkel fog szolgálni. Ma beszélünk tankokról, bombavető óriási-repülőgépekről, baktérium- és gáztámadásokról. Rettenetesnek képzeljük el a jövőt, de ennél sokkal borzalmasabb lesz.

„Hallanotok kell majd háborúkról és háborúk híreiről, meglássátok, hogy meg ne rémüljetez, mert mindezeknek meg kell lenniök. De ez itt még tiem a vég. Mert nemzet támad nemzet ellen, és ország ország ellen, és lesznek éhségek és dögghalálók és földindulások mindenfelé. Mind ez pedig a sok nyomorúságnak a kezdete.” (Máté XXIV. 6—8.)

Nemrég állapítottuk meg, hogy a háború tönkretesz győzöt, legyőzöttet egyaránt. Az isteni szózat már kétezer éve megmondotta ugyanezt.

„A ház tetején lévő ne szálljon alá, hogy házából valamit kivigyen. És a mezőn lévő ne térjen vissza, hogy az ő ruháját elvigye. Jaj pedig a terhes és szoptató asszonyoknak azokon a napokon. Imádkozzatok pedig, hogy a ti futástok ne télen legyen, se szombatnapon. Mert akkor nagy nyomorúság lesz, amilyen nem volt a világ kezdete óta mind ez ideig és nem is lesz soha. És ha azok a napok meg nem rövidítették, egyetlen ember sem menekülhetne meg, de a választottakért megrövidítették majd azok a napok.” (Máté XXIV. 17—22.)

Legyilkoljuk majd egymást, de hírvivők még megmaradnak.

Mi minden bizonnal nem leszünk a választottak között. Kár a hiú altatásért.

Az idő kereke azután tovább fordul és a késői utódok már nem is fogják elhinni, hogy valaha éltünk. Atlantiszokkal együtt a feledés homálya fog beburkolni mindnyájunkat.

Ma még nem hiszünk ezeknek a szavaknak, de eljön az idő, amikor mindezek valóra válnak.

Forgatva a nemzetközi katonai közlönyöket, könnyen elképzelhetjük a jövő háborúját. A gyorsaságra és nemvárt támadásokra alapítják a szakírók a sikert és a terveket is így készítik el.

A világháború kezdetén tévesen, de jóhiszeműen hangoztattuk: mire a falevelek lehullanak, otthon le-

szünk. Most sokkal bizonyosabbnak látszik a rövid, de annál borzalmasabb háború lehetősége.

A vezérkarok dossziéjában ott lapulnak a tervek, melyek nem az ellenfél katonasága ellen irányulnak, hanem a lakosságot hivatottak kiirtani.

Az új harcieszköz, melyet a múltban még nem sikerült teljesen kipróbálni, kétségtelenül a repülőgép lesz. Ennek jelentőségét mutatja azon százalékarány, amit a hadügyi költségvetések erre a célra előirányoztak. Van állam, ahol a büdsé 50%-át fordítják a hadseregére. A népszövetségi katonai adatok, bár nem mutatják a teljes igazságot és nem tüntetik fel a rejtett tételeket, megállásra készítetnek bennünket. Hiába hallunk állandó fegyverkezési versenyekről, japán torpedómotorcsónakokról, nem hittük volna, hogy Európában 177.000 golyószóró, illetve géppuska, 20.795 közép-, 6.374 nagyágyú, 7.800 tank és 21.622 repülőgép van, azaz, hogy volt. Ezek a számok már csak a közelmúlt adatait tükrözik és így „elavultak”. Nemsokára a meglévőnek csak egy kis hányadát fogják kiadni.

Ezek a véres milliárdok semmire sem jók. A biztonságot nem adják meg és csak jobban megmérgezik a levegőt. A tankokba és gázkísérletekbe ölt pénzek kamatért kiáltanak és nyugtalanítják a világközvéleményt.

Egybefoglalva ezt a szörnyű statisztikát, hajlandók vagyunk azt gondolni, hogy ezek a számok csak a dicsékvés és ijesztés szülöttjei. Pedig hol van ettől a valóság. Hol vannak a most készülõ emberirtó szerek, mit kotyvasztanak vájjon a titkos- és kémvédett laboratóriumokban?

Giulio Douhet olasz tábornok pár évvel ezelõtt írt „La guerre del 19...” címû munkájában, mely a „Rivista Aeronautica”-ban jelent meg, már komoly megfontolások alapján tárgyalja a légi háborút. Betetõzte ezt az 1932-ben Berlinben nyomtatott „Az 1936. évi

légi háború, Paris szétrombolása” című munka, melyet Helders őrnagy álnév alatt adtak ki. Azóta több nyelvre lefordították, de sajnálatosan csak a hivatásos repülők és katonák körében vált ismertté ez a regényes ma. A legképzettebb katonai elme szakértelmével boncolgatja a lehetőségeket és eseményeken, főszereplőkön keresztül mutatja be a légiháború jövőjét. Érdekes munka és sok része csodálkozásra készítetné a „polgári” olvasót. Nem hinné ugyanis, hogy ilyeneket meg lehet írni és ezeket a tényeket bele lehet dobni a közvéleménybe. Pánik, pusztulás, gáz, tűzvészek, forradalmi megmozdulások; éhínség, — egyaránt szerepeinek e sorokban. Mintha a Biblia jóslásait olvasgatnánk.

A legutolsó világhadgyakorlatok is sejtetik és érékeltetik a jövőt, bár ez még nagyon messze áll a valóságtól. Pontos kiszámítottságokra rácáfol majd a gyakorlat és menekülésre sem lesz időnk, házainkban, szeretettel berendezett otthonainkban ér a halál. Akár maró, mérgező, fojtó, vagy hólyaghúzó harcgázok látogatnak meg, kicsi a valószínűség a menekülésre. Ezeknek hatását pedig tanulmányozni nem célszerű, mert csak felbőszítenek „felfedező” embertársaink ellen.

A jelen kilátásokhoz hozzájárulnak még a jövő nagyszámú meglepetései, amikkel szemben védekezni sem tudunk. Az ellenfél minden eszközt meg fog ragadni, hogy a győzelmet kicsikarja, legyen az bár pyrrhusi győzelem. Nemzetközi szerződések ilyenkor miit sem érnek, azok csak arra valók, hogy ne tartsuk meg öker. Papiros előtt még sohasem hátrált meg hadsereg és általa nem lehetett államokat jobb belátásra bírni. Az lesz fölényben, aki a jogszerűséget felrúgva gyorsabban támad és könyörtelenül kegyetlen lesz.

Ne feledjük el, most a földön vagyunk és itt nagyon sokszor, időlegesen az erőszak érvényesül. Ha nem térünk észre, meglesznek ezek a rettenetességek és a karma korbácsa csattogni fog a hátunkon.

Lehet, hogy a most leírt jövő a többségnek va-

lóban olyan világvége-szerű befejezés lesz, mert a sors már nem tűri a bűnnel való további kacérkodást. Hagytak szerepelni a történelem porondján, de most már elég. Mindennek van határa és mi már kimerítettük a türelmet. A folytonos elnézések elbizakodottá tettek és hányaveti fitymálásunk fejünkre hozza a végzetet.

V. Paul Keppler dr. rottenburgi püspök írja a háborúról: „Nem riadunk vissza attól, hogy a háborút Isten büntető ítéletének tartsuk, melyet a nemzetek fölött tart olykor, midőn bűnösségük betelik és megfelelő bűnhődést és engesztelést követel, mikor már olyan beteg az emberiség, hogy szelid eszközökkel nem gyógyítható, mikor oly körülmények közé jutunk, melyek romlásba vinnének, melytől csak vasmarkú rándítással vagyunk visszatarthatók. A háború nemzetek gyógyítása szenvedés által.”

Megpróbáltatunk és gyengéknek fogunk találni. Talán az a kisebbség, amely életben marad, új, boldogabb világot építhet fel a romokon, de mi akkor már messze leszünk.

Ma még nevetünk a hipotéziseken és nem hiszünk a „pesszimistáknak”. A rémképek persze még messze vannak és koleráról, pestisről olyan régen nem hallottunk már, mitől ijedezzünk tehát? Gyáva, aki folytonosan aggodalmaskodik, — mondogatjuk, — hiszen a Népszövetség úgysis beleszólna az elmérgesedő vitákba és az orvostudomány fejlettsége kizárja, hogy mégegyszer ázsiai vad bajok tizedeljék az emberiséget. A szörnyű baktériumok virulenciája már úgysis a múlté.

Pedig ha sejtenénk, mennyire körülöttünk ólálkodik a veszedelem, bizonyosan rémüldöznénk. Úgy tesszünk, mintha nem tudnánk, hogy a földön állandóan vannak kolera- és pestisjárványok, lepratelepek és gyilkolások. Viszonylagos nyugalomban nem érezzük a nyomorúságot és nem halljuk a soha nem szűnő halálhörgéseket. Tamások vagyunk,

amiképen az emberek mindig azok voltak. Ki hitte volna Karthágóban, az Akropolison és a Fórumon, hogy ezek a hatalmas világhelyek porladó romok lesznek valaha? Nem temette el őket láva, mint a bájos Pompejít, mégis ásni kellett, hogy megtaláljuk múltról regélő büszke köveiket. Kultúránk birtokában acélozott önérzettel hiszünk a földi örökkévalóságban és nem gondoljuk meg, hogy Rómában éppen így hittek.

„Bizony mondom néktek, hogy el nem múlik ez a nemzetség, amíg meg nem lesznek mindezek.” (Márk XII. 30.)

Ne kételkedjünk tehát és ne áltassuk magunkat. Hiszen az lenne az égbekiáltó igazságtalanság, ha a jelenlegi förtelmek tovább tartanának. Az ég nem nézheti, hogy vérszomjas kegyetlenséggel szeretetlenségben örjögjünk és széttépjük a szent könyveket.

Mindent megvizsgáltunk, csak a fő értelmet rúgjuk félre. Mindent istenítünk, mindent megcsodálunk, csupán Istenünket gúnyoljuk ki. Részeses, ocsmány röfögésünkkel bepiszkoljuk a csillagokat. Ópiumos öntudatlanságban nem eszmélünk fel a múltó időre és úgy tekintjük a földet, mint örök lakhelyünket.

Szeressünk, mert nemi tudjuk meddig szerethetünk. Jön az óra és hiába harapjuk át mások torkát, hiába védekezünk, bennünket is leterítenek egyszer. Akkor üszkös omladékokból állanak majd a gögös városok és ez lesz az Antikrisztus igazi aratása. Örületes tombolásában nem lesz többé simamodorú, frakkos gentleman, nem lesz többé mézesbeszédű, finom hajlongó. Akkor kimutatja majd foga fehérét és igazi arca maga lesz a halálos borzalom, Örjögő ámokfutó módjára mint tébolyult titán milliókat fog pusztítani, hogy a végén habzó szájjal, vérhányva, görcsös vonaglással maga is megsemmisüljön. Az elmúlt háborúban csak étvágyat kapott és most csendes örületében készíti elő a kegyetlen véget.

Minderről a világ nem akar tudomást venni.

Az óceánokon füstölögnek a hajók, a szárazföld különböző messzi tájain zakatolnak a vasutak, túlkölnnek az autók és az élet megy tovább anélkül, hogy előre vagy felfelé néznénk. A határokon feltartóztatják a vonatokat, vizsgálják, kémlelik az utasokat és a szent paragrafusra való hivatkozással tönkre tesznek embereket. A másik részen viszont kijátszák a szabályokat, lelkiismeretlenül megkárosítják a közösséget. Agyonnyomjuk a kicsinyeket és fejet hajtunk a gazemberek bak-sisa eiótt. Zajlik a közlekedés, operálnak a műtökben, felvételeket készítenek a filmstúdiókban. A szedőgépek kiordítják az uccára az aktuális híreket, a gyárak levegőjében százezrek sorsa penészedik meg, kórházakban nyögve merevednek meg az elszendergők és a munka-közvetítők előtt fásultan állanak a tömegek. Miniszter-tanácsot tartanak, gyűlés van az egyesületekben, megbeszélés az egyetemeken, előadás az iskolákban. Sűrű sorokban hömpölyögnek az uccákon, kacagnak a színházakban, zongoráznak a bordélyházakban és megszeppenve imádkoznak a templomokban.

Milyen vásári zsibvásár az egész. Cirkuszi bohóchoz illő napjaink története és tragikomikus a közös sors-tragédiánk.

Szemünk előtt van a milliányi mozdulat, a pénz fogdosása, ütés a gyengébbekre, lopás a figyelmetlentől, végig a kegyetlen végtelenig. Szemünk előtt van milliárdnyi gondolat, a bűn bőséges variációi, a gyűlölet kitervezése és Mefisztó dicsőítése. Mindez azt bizonyítja, hogy belenyugszunk a jelenbe és elfogadjuk a rosszat.

A bűn élösdiei rágcsálnak bennünket és mi nem törödünk velük.

Évtizedekig elmélkedhetnénk a nagy Hiábavalóságon, de még percekig sem tesszük meg. Nem vibrál idegeinkben a veszedelmes jövő, nem engedjük magunkhoz közel Istenről szóló sejtelveinket. Inkább rohanunk a patikába, ha az anyag akadémikus-

kodni kezd és kotyvalékot használunk partikuláris gyógyszerül, ahelyett, hogy az igazi Auront Potabilet, a valóságos életelixírt, a szeretetet használnánk testünk és lelkünk betegségei ellen, örök gyógyszer ez és a bölcsek bölcsességét birtokoljuk”, ha élünk vele és általa.

A végcélig azonban igazság-kompromisszumokat kell kötnünk és lépcsőzetessé kell tennünk a haladást. Amidőn meg-megcsillog előttünk a paradicsomi jövő, még nem szabad elkábulnunk és elveszíténünk az egészséges ítélőképességet.

A harc és háború ellen való kifakadásunk szeretetünk és moralitásunk eredménye. Az észszerűtlen fegyverkezést épp oly károsnak tartjuk, mint az okatlan lefegyverzést. Meg kell érlelnünk magunkat az átmenetig és minden erőnkkel azon legyünk, hogy addig is elkerüljük a véres összecsapásokat.

A világ társadalmának és a jelenlegi kultúrának teljes megsemmisülését jelentené, ha azonnal a legmagasabbrendű szeretet-törvényt akarnánk megvalósítani. Durva túlzásokkal és erőszakosságokkal csak ellenkező hatást érnenk el. Eleinte meg kell elégednünk az apró eredményekkel.

Elsősorban bensőnkben, kisebb környezetünkben szülessenek meg a szeretet elképzeléseink és csak azután adjuk át a tömegeknek.

A teljes átalakulásig erős vértetéssel vegyünk részt az élet harcaiban.

A legkényesebb pont a mérlegelés lesz. Meg kell éreznünk, hogy hol szabad esetleg erőszakot használnunk.

Itt ismételten meg kell jegyezni az erőszak teljeséggel kárhozatos mivoltát, azonban ne feledjük, hogy a morfinistát sem lehet egyszerre leszoktatni szenvedélyéről. Az embereket sem lehet azonnal szentekké varázsolni. Haladásunk minden fá-

zisát örömmel fogadhatjuk. Ha lassanként elvetjük magunktól az igazságosnak vélt támadást és csak a valóban igazságos önvédelmet tartjuk meg, úgy kétségtelenül fejlődünk.

Az önvédelem azonban néha támadni kényszerül.

A nacionalizmusukban forrongó országokat esetleges durvaságuk miatt elítéljük, de meg tudjuk érteni őket. „Egészséges” pogányságukban fejlődésük óriási. Erőteljes szeretetükben még nagyobbak lehetnének, de ezt jelenleg még nem látják be.

Az élet sugarait semmi, tehát szeretetünk sem tudja nélkülözni. Az egészséges fejlődés mindenhez szükséges, tehát szeretetünk sem lehet meg enélkül. A mi szeretetünk az élet mozgékonyágát és technikai vívmányokkal való megkönnyítését célozza. A mi szeretetünk eleven, friss és nem marad el a bűnösök látzólagosan gyorsabb életmenetétől.

Mi megértjük a versengést és így a nemzetek egymással való vetélykedését is természetesnek tartjuk. A jelenlegi (teljesen alacsony) sárban kavargó morált ismerve még bólítani vagyunk kénytelenek, ha egy náció görcsösen kapaszkodik a fegyverébe és érthetőleg nem akar eltűnni a történelem színpadáról. Ma még mindent meg tudunk érteni, mert bűnösök vagyunk.

Ma még helyeseljük, ha minden nemzet büszke katonaságára, a képzett és daliás férfiak ezen elit tömegére. Ma még demoralizációnak tartjuk ennek ellenkezőjét prédikálni és megfosztani magunkat a jogos, sőt köteles védekezéstől. A katonaság, mint fegyelmező, népnevelő tényező különben is mindig nélkülözhetetlen lesz, A katonaság nélküli nemzet csontváz nélküli puhány, aminek előbb vagy utóbb megmutatkoznak (káros hatásai).

Ezen sorok között túhegyeken és borotvaéleken járunk. Azonban szeretett olvasóink meg kell, hogy értsék, milyen lényegét kutatjuk a szeretetnek és mennyire mindig egyedül a fejlődésre alkalmas közéletet keres-

sük. A végletek rendszerint csak rombolnak, vagy legalább is eleinte rombolnak és így áldozatokkal érik el a célt.

Mi bennünk köteles önszeretet él és mindenkinek az egyformán szeretése. A krisztusi szeretet magaslatairól mélyen leszállunk a völgybe, sőt be kell mennünk a sötét barlangokba is, hogy szelíden, szeretettel előbbre és mindig csak előbbre vezessük az emberiséget. Szent Ferencek, Ágostonok, elmélyedt szeretet-apostolok talán nem ajánlanák a kompromisszumokat és nekünk sem esik jól ennek a lehetőségét elfogadni, de ezt követeli jelen helyzetünk, bűnösségünk fokozata. Az isteni igazságok gyönyörűségei még nem ingatják meg ítélőképességünket. Modernségünk ilyenkor mutatkozik meg igazán. Látva a szépségeket, azért még túlságosan benne élünk bűneinkben és ehhez alkalmazkodunk. Utolsók vagyunk az utolsók között, de ennek belátása még nem jelenti azt, hogy fejünkre hívjuk a végzetet. Mi élni akarunk, — egyenlőre ahogyan csak lehetséges, később azonban mindenesetre szebben, jobban és boldogabban. Mi fejlődni akarunk, de önös sietségünkben senkit sem taszíthatunk nyomorúságba. Szeretetünk folytán nem lehetünk ellenségei családunknak, nemzetünknek, fajunknak. Szeretetünkben sohasem lehetünk rövidlátóak és kegyetlenek. Szeretetünk folytán sohasem áldozhatunk fel senkit, még akkor sem, ha ezzel egy látszólagos nagyobb eredményt érhetnénk el. Jelen állapotunkban az erőtlenség és a kiszolgáltatottság esetleg éppen olyan nagy bűn, mint a kegyetlen nekitámadás.

De nem akarjuk tovább tüzelni az emberiséget, mert még eredendő vérszomjasságában nyerne igazolást.

A háborút érintve meg kell emlékeznünk a nacionalizmusról, mint a szeretet egyik ellenségéről.

Korunk kelevénye ez, bár talán nem is benne vart a hiba, hanem inkább abban, ahogyan értelmezik. He-

lyes, ha szeretjük nemzetünket, *de ez még nem jelenti azt, hogy gyűlöljük másokat.*

Amit eddig az egyedekre mondtunk, vonatkozható a közösségekre is. Szeretettel legyünk más nemzetekkel szemben, hiszen, ellenkezőleg aláássuk közös sorsunkat. Meghonosítjuk az ellenségeskedést és az ifjúság azt fogja hinni, hogy a hazaszeretet csak a magunk szeretetére kötelez. Pedig miként általánosan, úgy itt is a fordított szabályok érvényesek.

Mennél jobban elzárkózunk és fegyverkezünk, mennél jobban leigázunk és gyötrünk másokat, — annál inkább gyöngítjük magunkat. Az erőszakolt hatalmiak *mindig összeomlottak*, a nemzeti egoista öncélúság mindig megbosszulta magát.

Az az igazi nacionalista, aki olaj ággal a kezében elmegy az ellenséghez és szelíden megbékíti azt. Megmagyarázza neki, hogy ellenségeskedésük mit sem ér s csak a közös jóindulat teremthet békét, jólétet és« boldogságot.

Mindkét oldalon le kell mondani. El fog jönni az idő, amidőn nem lesznek nemzetiségi problémák és mégis lesznek nemzetek.

A nemzeti öntudat természetes és ha a szeretet uralma fog boldogítani bennünket, akkor is lesz és kell is hogy legyen. Szeretnünk kell hazánkat, azt az édes helyet, amit a földből „mi” foglalunk el. Azt a kedves tájat, ahol születünk, a nyelvet, melyen beszélni tanultunk és a szokásokat, melyek között felnőttünk. Istápolat bennünket ez a közösség és megvédett minden baj és veszély ellen. Legszebb érzelmeink egyike a hazaszeretet és botorság lenne lemondani róla. A családdal, a nemzettel, a világgal való kapcsolataink mind olyanok, melyek tartalmasabbá teszik életünket. Fokozatosan ragaszkodunk egymáshoz, ami nem zárja ki azt, hogy mindenkit egyformán ne szerethessünk. Ha családom szá mára biztosítom munkálkodásom eredményét, azért még nem vagyok szeretetlen másokkal és ha mindenek-

előtt nemzetem érdekeit szolgálom, azért még nem kell ellenségemnek tartanom a többi népeket.

Mi is nacionalisták vagyunk, de ennek nem a prepotens, bántóan gögös agresszív formáját valljuk, hanem a megbecsülő, saját és más értékeit meglátó változatát. Szeretettel legyünk nacionalisták és ne gyűlölettel. Többet használunk így nemzetünknek minden vad ordítózásnál.

A nacionalizmus kinövéseiről mondtak legkevésbé vonatkoznak hazánkra.

Magyarország igazán nemi túlzóan nacionalista. Sőt. Nálunk sajnálatos hiányok mutatkoznak ezen a téren, anélkül, hogy máshol előnyök születnének meg helyette.

VALLÁSAINK.

Modern elveket hirdetünk és Istent megtalálva a vallásos élet reneszánszát kívánjuk. Mindenkit visszavezetünk hitéhez, aki pedig soha nem rendelkezett ilyesmivel, szerény képességeinkhez mértén világnézetet ajándékozunk neki.

Szeretettel írt soraink azonban nem pótolhatják a vallásokat, csak elveket adnak és visszavezetnek a szülői házhoz.

Legyünk vallásosak, mert akkor nem lehetünk szeretetlenek.

Tiszteljük mások hitét, mert így saját vallásunknak is megbecsülést biztosítunk.

Aminthogy egészségesen nacionalisták vagyunk, épp így szeretjük vallásunkat, és megértjük, ha mások is ragaszkodnak nemzetükhöz, fajukhoz, ősi hitükhöz.

A nacionalizmus vadsága hasonlít a vallási türelmetlenséghez. Gondoljuk csak el, mit tennénk, ha bennünket támadnának meg magyarságunkban és vallásunkban?

A szeretet türelmességre tanít, amiképen a szeretet minden rosszat kizár. Egyaránt szeressük tehát a négereket, latinokat, germánokat és szlávokat, miként szeressük a mormonokat, nazarénusokat és buddhistákat. Mi Krisztushívők a nagy, hatalmas erkölcsi igazságok ismeretében százszorosan megértőleg viselkedünk másvallásúakkal szemben, ahol nem találjuk meg annyira kidomborítottan a szeretetet és ahol nincsen olyan fenséges mintakép, mint szeretett Jézusunk.

Vallásunk híd, mely a Mindenhatóhoz vezet és ezért érthetően, önérzetesen védjük minden támadás ellen.

Ha az idők folyamán sokan, esetleg meggyőződnek arról, hogy más vallás közelebb áll a lelkükhöz, akkor, de csak akkor hagyják el hitüket. Ha atavisztikus ösztönök hajtanak más vallás felé és úgy véljük lelkünk nyugalalmát csak ott találhatjuk meg, úgy áttérhetünk.

Meggyőződésünk és az oldalunkon érzett igazság azonban semmiféle erőszakos (térítő) csekkedéire nem adhat felhatalmazást, csupán növeli kötelezettségeinket és példaadási kényszerünket. Így győzzünk meg másokat és tetteinkkel mutassuk meg vallásosságunkat.

Ne emeljenek közöttünk választófalat a vallások, amelyek éppen azt a célt szolgálják, hogy megbékítsek bennünket. Megtanítanak az Istentiszteletre, megtanítanak a követendő erkölcsökre és megtanítanak a szeretetre. Kövessük tehát a parancsokat és az utópisztikus jövőt tegyük jelenné. Vallásos érzéseink megerősödésével, erőteljes akciókkal segítsük az emberiséget, amíg nem késő. Torzsalkodásokkal és szeretetlenséggel nem szabad gyengítenünk egymást és Isten jelszavával lehetetlen egymásra támadnunk.

Reformátusok, katolikusok és minden más vallásúak, — szeressétek tehát egymást. Erősödjete meg egyházatok tiszteletében, gyakoroljátok magatokat parancsaiban és akkor lehetetlen, hogy továbbra is elforduljatok egymástól.

Ebben a törekvésben és ebben a véleményben szerkesztett egyszer Annie Besant egy könyvecskét. Általános vallástanítást adott és ezzel a „mindent együttárgyalással” akarta kiküszöbölni az ellentéteket. Célja nemes és elismerést érdemlő, de világhatása nagyon csekély volt. Indiában sok helyen használták és számtalan iskolában elfogadták tanításra. Ázsia határain kívül azonban nem valósították meg a tervet.

A lényegét és értelmet kereső teozófiai apostol ha-

marosan meglátta a széthúzás természetellenességét és az összetartás morális erejét. Nem rajta múltott, hogy elgondolása nem valósulhatott meg.

A vallás szeretetét nemi értjük, mert nem akarjuk megérteni. Félünk, hogy kötelez bennünket és a lemondás mindennél nehezebbnek tűnik.

Hasonlítunk a quelimani négerhez, aki ismerte már Jézust, azonban nem mert áttérni ősi pogányságából, pedig hitt az igaz ügyben. Egyszer megkérdezték a feketétől, — mond miért nem keresztelkedel meg? Ha ezt tenném, — felelt négerünk, úgy többé nem ihatnám le magamat.

Ilyenek vagyunk mi is. Vallásaink paragrafusaiban előnytelen üzletet látunk, amely csak bennünket kötelez, de nekünk nem nyújt semmit. Meg kell éreznünk a belőlük kiáramló szeretetet és ha megismertük a fordítottág nagy szabályrendszerét, vallásaink tanácsai az ésszerűségek pompázatos gyűjteményének tűnnek majd fel. Akadhat sok olyan, amit nem tartunk helyénvalónak, de a lényeg és tartalom mindenütt szép és igaz.

Ami a Bibliát illeti, néha azt tudjuk talán legkevésbé megérteni. Messze vannak tőlünk ezek a szavak és olyan az érzésünk, mintha általunk ismeretlen nyelven írták volna. Valóban, az Evangéliumokat le kellene fordítani magyarról magyarra. El kellene magyarázni az olvasónak, anélkül, hogy befolyásolnánk az eredetiek megismerésében. Mindenképpen szükséges ugyanis, hogy megértse az írások mondanivalóját. Ne csak Jézus életét lássa benne, hanem a saját életét is. Ne messzi történetnek legendás moháját kapargassa, ha nagyritkán a kezébe veszi, hanem olvassa úgy, mintha ma írták és nyomtatták volna. Forduljon a vallás felé szeretettel, ahogyan az is szeretettel kezelte mindig. Építsen ki kettőjük között egy bizalmas kontaktust. Ha klubját megtudja szeretni, ahol vacsora után feketézni szokott, mennyivel inkább kell, hogy szeresse vallását,

mely nemcsak évtizedek estéire ad otthont, hanem az egész örökkévalóságra.

A vallásokról szóló munkákat, Jézust tárgyaló könyveket, a Koránt és a Talmudot, sajnos nem olvassuk el, mert velük szemben nagyfokú bizalmatlansággal viseltetünk. A chestertoni elmefuttatás simasága jobban megragad, mint a legtisztább morálesszencia. Csak felhívítva tudjuk megérteni az isteni szeretetet és elmagyarázva alkalmazkodunk vallásaink intéseire.

ALAMIZSNA.

„Vigyázzatok, hogy alamizsnátokat ne osztogassátok az emberek előtt, hogy lássanak titeket, mert különben nem lesz jutalmatok a ti mennyei Atyátoknál. Azért mikor alamizsnát osztogatsz, ne kürtöltess¹ magad előtt, ahogy a képmutatók tesznek a zsinagógákban és az utcákon, hogy az emberektől dicséretet nyerjenek. Bizony mondom, nektek, elnyerték jutalmukat. Te pedig, amikor alamizsnát osztogatsz, ne tudja a te balkezed, mit cselekszik a te jobb kezed. Hogy a te alamizsnád titkon legyen, és a te Atyád, ki titkon néz, megfizet néked nyilván.” (Máté VI. 1—4.)

A szeretet egyenes folyománya, hogy iparkodjunk jót tenni embertársainkkal. Különösen fontos ez ma, amidőn a nyomor soha nem képzelt méreteket öltött. Milliók állanak munka nélkül, — tehát mi nem haladhatunk el érzéketlenül az éhezők mellett. Az álkoldusokra való tekintettel azonban sokan nem adakoznak és úgy gondolják, hogy fölösleges az alkoholfogyasztást elősegíteniük. Mások nem jótékonykodnak ugyan, de néha önérdükük egyenes háttérbe szorításával munkát adnak.

Mi bajosan könnyíthetünk így lelkiismeretünkön. Nagyon kevesen vagyunk ugyanis olyanok, akik munkát adhatnak, a többség maga is munkálkodó és nem munkaadó. Ne legyenek tehát aggodalmaink, hogy kinek és mire adjunk. Folytonosan rongyokba csavart páriák jelennek meg előttünk és azt mondják éheznek. Fil-lérjeinkért ne akarjunk nagyképű moralisták, vagy röntgenszemű vizsgálóbírók lenni. A pár elítélendő kivétel miatt ne sújtsuk a nagy többséget. Adjunk és segítsünk. Gyakran látom az utca jólöltözött közömböseit,

amint undorral fordulnak el a nyomorultaktól, vagy legfeljebb egy „borzalmas szegénység” felkiáltással mennek tovább. Megértem azonban azokat, akiknek elveik vannak és inkább felkeresik a szegényeket, de nem adnak a kéregetőknek. Ez lenne tulajdonképpen a leghelyesebb, csupán valóban és rendszeresen kellene jótékonyságaikat gyakorolniuk. Én inkább az utóbbiakhoz csatlakozom, de jól ismerem az emberek (és különösen a magam) gyengeségét, tudom-e hogy ezen jótékonyság megmarad az elhatározásnál. Ez pedig majdnem bűn. Mindig és mindenkinek segíteni kell a rászorultakon. Még a legszegényebb sem kivétel. Az ő fillérje, jól tudjuk, többet ér a módosak busás ajándékainál, így tehát tulajdonképpen előnyben vannak a gazdag fölött. Segítsünk és forduljunk részvétellel az elesettekhez. Adjunk és könnyítsünk a jövőnkön. Soha ne várjunk ezért valami hasznot. Még az észrevevés hivalkodásáról isi mondjunk le, mert így lesz tiszta a mi szerény ajándékunk. Így lesz alamizsnánk megvetése a testi számításoknak és felrúgása a földi szerződéseknak.

Ne töprengjünk különböző erőszakolt segítségi módzatokon, hanem adjunk. A nyilvánvaló érdemtelen-ségtől eltekintve nyúljunk a zsebünkbe és részesítsük őket, nemcsak anyagi, hanem erkölcsi támogatásban. Gyakran egy mosoly, vagy egy részvételi tekintet többet és a dupla adománynál. A nyomorgónak is van szíve és a sok kegyetlen visszautasítás után milyen jól eshet neki egy megértő pillantás. Nem lehet kellemes egész nap az utca porában könyörögni és (kinyújtott kézzel segítségért kiáltani. A legzseniálisabb koldus-szimuláns sem tartja gyönyörűségnek a kéregetést és akár rászorul valaki, akár nem, mindenképpen nehéz kenyér ez. Mindenkinek adhatunk eszerint, csupán a gyerekektől tagadjuk meg az anyagi segítséget. Simogassuk meg őket, de pénzt soha ne adjunk kezükbe. Ezzel ugyanis demoralizáljuk a kicsinyeket, kiöljük belőlük az önér-

zetet, munkakerülőket nevelünk és módot adunk, hogy lelketlen kufárok kihasználják őket.

Ezen általános irányelvek tehát azt a szükség-szerűséget húzzák alá, hogy bár észszerűen, de adunk és segítenünk mindenképen kell.

„És aki téged egy mérföldútra kényszerít, menj el vele kettőre. Aki tőled kér, adj neki...” Milyen mes-teri felszabadítás a kényszer alól. Milyen egyenes pa-rancs az adakozásra.

A Bagavad Gita kopogtat még egy idézettel: „Azon alamizsnát, melyet annak adnak, ki nem viszo-nozhatja ... az alamizsnát tisztának nevezzük. A vi-szonzás reményében, vagy előnyök eléréséért, vagy kedveltlenül teljesített adakozás, a szenvedély adako-zása. A meg nem felelő helyen, meg nem felelő időben, nem méltó személynek, jóindulat nélkül, megvetéssel adott alamizsnát, — a sötétség alamizsnájának ne-vezzük.”

Csábít a feladat, hogy az alamizsnát spirituális szemszögből vizsgáljam, de sok témáról le kell monda-nom. Mindegyik egy-egy külön értekezést követelne, azonban ilyen monumentális anyag részletes megtár-gyalást, sajnos, nem tesz lehetővé. Az adományozás-szerelte gyönyörűség és ebben mint célban való elme-rülés (Kagawa: Verpflegung und Opfer) nagyszerű irodalmi terrénok.

Így tehát szomorúan, de mégis búcsúznom kellé azoktól a mezőktől, amelyek könyvem érintési vonalai mellett elmaradoznak. Talán soha nem térhetek már vissza, talán hamarább befejezem szerepemet, mint gondolnám. Annyit szeretnék és olyan kevésre van időm. Emberi végesség, — emberi sors.

HA SZERETET LAKOZNÉK BENNÜNK.

Vigyünk új irányt életünkbe a szeretet által. Változtassuk meg földi sáfárkodásunkat és teremtsünk új világot. Szédüljünk bele a lehetőségekbe és az igazi alkotás ambicionáljon bennünket. Varázsoljunk mosolyt mindenki arcára és változtassuk meg még az időjárást is. Adler „Jeder kann Alles”-« az összességben fokozottan kell, hogy érvényesüljön. Mámorosodjunk meg a jótól és szédüljünk meg az újfajta gyönyöröktől. Eddig elég pezsgőt ittunk már, most kóstoljuk meg a forrásvizet. Unalmas már az alkohol rabsága. Cseréljük fel másfajta nektárral. Keressünk olyant, ami elbódít és mégis felfelé visz, ami örömet ad és mégsem leszünk gyomorbetegek tőle. Az emberek nem halnak meg, hanem megölik magukat — mondotta De Maistre. A változatosság kedvéért csináljuk most már másképen. Farsangi kedvvel mutatkozunk másoknak és már a mulatság kezdeténél vessük le az álarcokat. Lelkileg legyünk sans gének és így próbálkozzunk a haladásban. Eleinte gyengén fogunk lépkedni, de később nagyszerűen beleéljük magunkat az új környezetbe. Valóban „beleéljük” magunkat, hiszen ez lesz az igazi életünk, az eddigi rossz álom, volt csupán.

Ha szeretet lakoznék bennünk, úgy fokozatosan fejlődhetnénk és belátásunk lassan tágulna.

A szeretet birodalmában nem lennének tudósok, akik csak az összehasonlító nyelvészettel foglalkoznának és úgy vélnék, hogy ezzel tökéletessé tették életüket. A művészek, ezek az irigyelt, isteni alkotás birtokában lévők, azt gondolják, hogy ha márványba lehelték képzeletüket, úgy megtették kötelességüket. A festőnek nem-

csak festenie, a szobrásznak nemcsak faragnia kell, hanem mindnyájuknak gyakorolniuk kell magukat a szeretetben. Művészetük és munkájuk a szeretettel legyen párhuzamos. A mellékes életervtől eltekintve, ez legyen a fő program, mert ezzel többet használnak úgy maguknak, mint másoknak, minden remekműnél és minden túl—produkciónál. Az írók ne csak történeteket meséljenek, hanem tanítást és szeretetet adjanak minden sorban. Legyen minden könyv felhívítása a Biblia bölcsességének és derűs szépségének. Akik azt gondolják, hogy így nem lehetne többé szerelemről írni, még mindig nem értenek meg bennünket. A szeretet és égi fény ragyogása nem jelentené azt, hogy az utcákon csupa megszagga-
tott ruhájú és fejére hamut hintő ember sétálna. A világ annyiban változna, hogy nem; lennének többé Twist Olivérek, de megmaradhatnának a Pickwick klubok. Bezárnák az örömtanyákat, de nyitvamaradnának a színházak és mozik. Eltűnnének a nyomornegyedek, de a paloták lakóit még sem kellene megzavarnunk. Eltűnnék a rossz és szaporodna a jó. Nem, az igényeket szállítanánk le, hanem a szélesebb rétegeket emelnénk. Nem szólnánk meg a gazdagot, hanem segítenénk a szegényt. Ez lenne az igazi szeretet és ilyenek lennének az eredményei. Nem hallanánk többé tragédiákról, gyilkosságokról, rablásokról. A szülőket nem szakítanánk el gyermekeiktől, az árvák nem éreznék az anya hiányát, az öregek nem lennének elhagyatottak. Tétlen munkáskezek nem szorulnának ökölbe és nem lenne többé eladatlan áru, fűtésre szánt gabona, tengerbe szórt kávé. Nem lenne a föld, föld (többé, hanem előcsarnoka a paradicsomnak.

Ha eltörölnénk a világ hadügyi büdséjét (a személyi járandóságok kivételével), úgy olyan összegek szabadulnának fel, amellyel a földön élő összes munkanélkülinek keresetet biztosíthatnánk. A szegény betegek újonnan épült modern szanatóriumok vehetnék ápolás alá és a cirkálókból és csatahajókból átalakí-

tott gőzösök turnusokban földköri utakra vihetnék minden nemzet ifjúságát. Megteremthetnénk egy megértő légkört, egy nemvárt csodálatos virágzást és valóban megközelíthetnénk a földi tökéletességet. Boldogulhatnánk és nem lenne (többé kín és hörgés a földön. De vannak „szelídebb” tervek is. A világjövedelem 2—3 százaléka elég lenne, hogy megszüntessük a nyomort. Megszabadíthatnánk a társadalmakat a terhes emberfölöslegetől és pirulás nélkül járhatnánk az utcákon.

A technokraták szeretet-elvei, a világgazdaság racionalizmusa mindenkit könnyű szerrel boldoggá tehetne. Tombolna a vállalkozási kedv, ragyogó paloták emelkednének és a huszadik század egyre késő szociális utópiái végre megvalósulnának. Amit a demagógok ígérgettek, amit a keményszívűektől kicsikarhattunk, — mindedig nem volt elég. Most akadály nélkül megtörténhetne a csodálatos átalakulás. Felszabadulnának a rejtett erők és a gyűlöletben szétforgácsolt összegek a teremtést és haladást szolgálnák. Nem lennének állás nélküli fiatalok, meddőségre kárhozott lányok és omladozó gyárok. Meggyógyíthatnánk az ifjúság penészedő lelkületét, megszüntethetnénk tespedt aléltságát.

Úgy szomjazza már a világ ezt a nagy változást, úgy eped valami új, magasztos szépség után. Vágyunk egy világdiktátorra, aki a szeretet programjával jönne, aki megtanítana a közeledésre és a fegyvergyárosok krokodilkönnyei nem zavarnák meg a világ megbékítésében. Leírná nekünk a föld szépségeit és népeit. Átisméltetné velünk a földrajzot és az etnográfát. Bemutatná pompás felvételekben Honolulu báját, Japán bábajos varázsát. Megtanítana a fajok és nemzetek sajátosságaira, miközben őszinte csodálkozással hallanánk, hogy minden földi lényben van valami jó tulajdonság, szörnyszülöttek csak a mesékben szerepelnek. Meggyőzne bennünket, hogy mindnyájunknak vannak előnyeink és hátrányaink. Bebizonyítaná, hogy önfejű gyű-

Kilétünkkel mi tesszük pokollá életünket és a szeretet mindent jóvátevő varázsszerét elvetjük magunktól.

Milyen csodálatos lenne az élet, ha mindezt megvalósítanánk. Gyermekeink ajkáról soha nem fogyna el a mosolygás és múltbakergetnénk az eredendő bűnököt. A verejtéket és kínlódást örökre száműznénk a földről. A természet erői, a vízturbinák áldásai, a tervszerű gazdálkodás bőséget eredményezne.

Ha és tenne. Két délibábos szó. Milyen szomorú, hogy a most hangoztatottak távoli víziók csupán és mi, akik ezeket elgondoljuk, gyógyíthatatlan idealisták vagyunk. Sokan talán joggal gondolhatják, hogy nem vagyunk tisztában az életkövetelte szabályokkal, mert elvonulva tervezgetünk és csak ritkán mozdulunk ki szobáinkból. Ha így lenne, a világ magáénak mondhatná az igazságot, de ez nem igaz. Nagyon is benne élünk a mindennapok forgatagában és éppen ennek ismerete késztet a változás előkészítésére. Nem mehet már soká így és jobb a rázkódás nélküli átmenet, mint az operáló kés szöveteket áthatító, lutrisikerű beavatkozása. Vágyunk a szépséges szeretetkorszak után és sürgetve kérjük ennek megvalósítását. Nagyon rossz előérzetek gyötörnek és úgy véljük, az utolsó órákat éljük szabad elhatározásainkban. Még jobbra kanyarodhatunk, még baráti jobbot nyújthatunk egymásnak. Még süt fölöttünk a nap, még melegít bennünket a »termetzet ősi szeretetével, de már nem sokáig. Javítsunk, ameddig javíthatunk.

Az utópisztikus szeretet-béke álmodat nehezen fogja az emberiség megvalósítani közös elhatározással. Az emberi természethez híven csak a kényszernek fog engedni. Amidőn egy hatalmas közösség követeli majd az ideális elvek megvalósítását, akkor meghódol. Kézenfekvő példa erre az energiák távolba koncentrálásának a lehetősége. Ha rájönnek, hogyan lehet; messzi vidéket tetszés szerint felgyújtani és rövidesen emam-

vasztani, úgy a feltaláló, illetve nemzete, ura lesz az egész földnek. Akkor elválnak, hogy ezt a hatalmait rombolásra, egy nép felemelésére, vagy pedig a közjóra fogják fordítani. Ez lesz majd azon eshetőség, amidőn a versenytempóban való haladásunk lehetetlenné teszi a további háborúk lehetőségét. Már ma is erősen megközelítettük ezt a korszakot. Ma ugyanis nem képzelhető el egy összecsapás csak az egyik fél bukásával. Mindketten sebet fognak kapni, így természetesen a győztes is. Lássuk be végre, hogy sohasem lehetünk „győztesek” és ez nemcsak nemzetekre, hanem egyedekre is vonatkozik. Tartósan győzni, eredményesen siker aratni, csak szeretettel, egymás iránti elnézéssel lehet.

Sétám közben mennyi eshetőség fog körül. Ha a budai vár, Hradsin, a Kalimegdan és a Calea Viktorie kooperálna egymással, milyen nagy jövő várna Közép-Európára, — de így?!

Mi történnék ezenfelül, iha a két nagy „rivális” békélne meg? Francia ifjak nyaralnának a Wannsee partján és német daltól lenne hangos a bájos Provence vidék. Milyen nagy ünnepe lenne a világnak, lia összeölelkeznek egymással a francia esprit a német Volkommenheit-tel. Milyen virágzó, teremtő munka indulhatna meg, ha férfiasan kezetszorítana egymással Európa két nemes gyermeke, a latin és a germán.

Kevesen tudták kellően értékelni és érzéklni azt a jelenetet, amidőn az öreg Briand ott állott Stresemann sírja mellett. Ma Briand is halott és a „békés ellenfelek” odaát vitatják meg a földi problémáikat.

Gondolkozzunk ezeken a lehetőségeken. Ha medítalunk, úgy már ezzel is közelébe jutottunk a megvalósulásoknak.

Mélyedjünk el a szeretetben, hiszen ez a jövő legjelentősebb alaptétele. Enélkül minden csődbe jut, vele

minden sikerül. Nélküle technikai csodáink mellett is elpusztulunk, általa még modern gépeink nélkül is boldogulunk. A szeretet lesz a jövő legnagyobb tétele. Ez lesz az örök tantárgy, melyet tanulnunk kell a bölcsőtől a koporsóig. Ez fog megbékíteni a földön és ez fog felvezetni az égbe.

IMÁDSÁG.

Firenze mellett, Fiesolében van egy San-Francesco kolostor. Patinás hely, körülvéve római emlékekkel.

Február van. Az olasz nap meleg iparkodással enyhíti az Etruszk Apenninek hűvös levegőjét. Egy ferencrendi kint ül a kapu előtt és kedvesen útbaigazít engem. A falak, a levegő, ősidőt lehelnek és a (történelmi szellő körülöleli lelkemet.

Ebben a nagy nyugalomban autóberregés zavar meg és nemsokkal később egy pompás amerikai rendszámú kocsí áll a kolostor előtt. Utasai jó ideig bámulják az öreg falakat és bennüket. Majd szeszélyes elhatározással meginvitálják a barátot. Megautóztatjuk a kis remetét — kacag arcukon a pajkos életöröm.

— Impossibile — válaszolja azonban a barát kedvesen. — Nem tudok elmenni önökkel, mert imádkoznom kell.

Furcsálló csend a különös kifogásra és hirtelenében én sem értem a barátot. Később azonban, amidőn elgondolkoztam; válaszán, rájöttem, igaza van. Lehet valami fontosabb az imánál, elcsábíthat ettől a föld legszebb autója, társasága, jutalma, minden kincse és gyönyöre?

Elérkeztünk végre a legmagasztosabb és legnagyobb szeretethez, az Istenszeretethez.

Nagy utat kellett bejárnunk, míg számtalan megállapítás, vitatkozás és harc után rájöttünk, hogy ő létezik.

Lassan megismerkedtünk az élet napos és árnyékos oldalaival, örömeivel és fájdalmaival egyaránt.

Megtárgyaltuk a megtárgyalandókat, rávilágítottunk a kételyeinkre, — megismerkedtünk az étellel és szere-
tettel. Boncolgattunk, vizsgálgattunk. Néha apróléko-
san kaparásztunk, néha nagyvonalúan itovábsíklot-
tunk, aszerint, ahogyan a ma modernjeit hathatósabban
véltük megismertetni ezekkel a sokat, de mégsem ele-
get hallott fontosságokkal. Búvárkodtunk a szeretet
szépségeiben és egy újfajta filozófiával iparkodtunk
rávilágítani ennek hasznos és kellemes oldalaira. így
jutottunk el az Alkotónk iránti szeretetig. Nem vitás
ugyanis, hogy nemcsak embertársainkat és magunkat
kell szeretnünk, hanem mindenekfelett és elsősorban
Teremtőnket.

A kőkorszak emberétől a mai napig folytonosan
tisztult az istenfogalom és bármilyen állapotban néz-
zük az embert, valamilyen formában valamit, vagy va-
lakit mindig imádott. A Megfejthetetlen Nagyság előtt
való lebomlás vágya mindig benne volt és ezt semmi-
féle vallásellenesség nem irhatta ki belőle.

Mi Isten- és lélekhívők úgy vélekedünk, hogy ma
már tökéletes formában tudjuk imádni Istenünket, de
biztosak vagyunk benne, hogy lesz korszak, amidőn a
jelenleginél is méltóbban szólhatunk Hozzá. Ezt ugyan
lényegileg nem tartjuk fontosnak, mert a Napimádók,
akik teljes hittel, tisztán élve végezték szertartásaikat,
éppoly kedves teremtményei voltak Néki, mint egy
tisztáéletű vallásbölcsele. A pszihé is alá van vetve ae
evolúció törvényeinek, így tehát ezen a megállapításon
nem csodálkozhatunk. Inkább különösnek tartjuk, hogy
az istenséget, melyet a tagadók erőcentrumnak, vagy va-
lami hasonlónak tekintenek, az idők folyamán nem ru-
házták fel az öntudatos személyiség fogalmával. Ter-
mészetszerűleg, minthogy ezt nem tették, nem is (törőd-
nek vele.

Most nem kezdhetjük a vitát előlről, hiszen, akik sze-
retetteljes magyarázatainkat lemosolyogták, ezután
már bajosan fognak meggyőzetni, de ezen érthe-

tetlenség fölött való csodálkozásunk időnként kitör belőlünk, isten, Jézus, a sokat emlegetett csodák és ehhez hasonló további „képtelenségek” úgy látszik alkalmatlanok arra, hogy a „felvilágosultakat” megfogják. Ha emberi méltóságukkal és a jelen kor tudományával nem tudják összeegyeztetni ezt a hitet, ám tegyék. Mi éveken át egyebet sem tettünk, mint az ellentétes álláspontokat lapozgattuk, úgy, hogy Strausz és Renan végül már jóbarátainkká lettek. Ezer és ezer oldalon keresztül elszórakoztunk egymással, de fejlődő hitünket egy gondolatnyival sem sikerült megváltoztatniuk. Minden téren figyeltük a legújabb megállapításokat és iparkodtunk jólétesültségünkben hipermoderneknek látszani. Folytonosan nagyhirú, komoly tudósokat látogattunk és sok kedves délután egyébről sem csevegtünk, mint ezekről az örök, szépséges problémákról. Kerestük az Antikrisztusok társaságát és őrajtuk múltot, hogy az utóbbi időben már nem voltak hajlandók jelentkezni. Dobálóztak ugyan messziről, mint ahogyan pajkos gyermekek szoktak, felkészülve a futásra, de nem mérészeltek közelíteni.

Mіндеzen (ténykedéseink között határozottan állíthatom, hogy számtalanszor meggyőződünk Isten személyiségéről és lelkünk örök mivoltáról. Ezek után természetesen képtelenek vagyunk megérteni az Istentagadókat és szerintünk a logika legegyszerűbb alapjaival nincsen tisztában, aki kételkedik az Alkotóban.

Ilyenkor bármennyire magyarázzák nekünk, hogy az ősi khaoszban benne foglaltattak már a törvényszerűségek és a világ kozmoszi kódállapotában megvolt az ibolya mikrokozmoszi elképzelése, mégsem tudjuk megállani, hogy meg ne kérdezzük, ki alkotta ezt az ősi gomolyagot? Miből, honnét lett ez, úgyszintén ki teremtette és szabályozta a benne lappangó törvényszerűséget? A véletlen és a többi hangzatos teória képtelenség és csak sajnálatos, ha a ferde nihilizmust fogadjuk el ténynek.

A legújabb elméletek azt tanítják, hogy a kozmosz gömbalakú. Sokan úgy vélik, hogy ezzel a világegyetem milyenségének fogas kérdését lezárták. (Ez a megállapítás felújítja egyúttal a haeckeli szellemeskedést. Isten számára lakásszükséglet áll be az asztrológia fejlődésével.) Nem számítanak arra, hogy akadnak kíváncsiak, akik lyukat fúrnak a gömbbe és kitekintenek rajta.

Mi van a világegyetemen kívül?

Tudománytalannak látszik ez a kérdés, pedig nem az. Mi végig szaladtunk a hatalmas tételek, még (hatalmasabb levezetésén és magunkban ismét előbukkant a kérdés: mi van ezen kívül? Mi következik a (mi?) világnak után? Vége nem lehet, hiszen ott ismét kezdődik egy „vég”. Semmi valószínűsége nincs annak, hogy mi középpontok lennénk. A végtelenben különben is mindenütt középpont van.

Vagyunk és a lét csodálatosságát aligha fogjuk fel emberi aggyal. Erősen valószínű, hogy a mindenség rétegekből áll, melyeknek alakja mellékes, annyival is inkább, mert alak, tér, idő stb. nincsenek. A rétegeket metafizikai értelemben kell vennünk.

A teóriákban való továbbhaladást azonban folytonosan megzavarja a végtelenség fogalma. Ha azt mondanám, hogy a porszem egy subelektronja úgy aránylik a világegyetemhez, mint a véges a végtelenhez, akkor durván rossz hasonlatot használnék. A végtelen előtt kénytelenek vagyunk tehát megtorpanni és nem; bírunk tovább haladni. Ez egy tilosat jelző tábla, mely mindmáig misztikus sötétségben van előttünk. A különböző akaratos, kissé erőszakolt elméletek, melyek a táblát ledönteni hivatottak, mit sem, érnek és csak gyengeségünket bizonyítják. Azonkívül meggyőződésem, hogy ha a mindenség csodálatosságát agyunk felfoghatná (még feltevésnek is abszurdum), úgy nem tudnók közölni senkivel. A szó ugyanis olyan alacsony síknak kifejezési eszköze

hogy képtelenek lennénk élményeinket és benyomásainkat elmesélni. Minden mondatszerkesztésünk és körülírásunk kudarcot vallana. Beethoven szinfóniáit nehéz lenne lejátszani néger tam-tam dobokon, mennyivel nehezebb akkor (illetve mennyire lehetetlen) az ég problémáit szóval kifejezni

Sokat vitatott és ma már kétségtelennek elismert hatodik érzékünk talán alkalmas lehet gyenge sugarak (kozmosz értelmek) felfogására, de ezzel még nem sajátíthatjuk el a mindenség titkait. A médiumitás fokozott vizsgálata valószínűleg rövidesen tisztázni fogja ezt a kérdést. Az okkult jelenségek és erők pontos osztályozása már most is konkrét választ ad, illetőleg válaszfalat emel a lehetőségek és lehetetlenségek terén, megkönnyítve ezzel a tudomány működését. Ezek a válaszfalak lehetővé teszik, hogy jobban kidolgozzuk az apróbb kérdéseket és útmutatást adhassunk a kutatóknak.

Ma irányított segítőkre van szükségünk és miért ne keressünk munkatársakat esetleg az ellentábor körében? Így megkönnyítjük munkánkat, és szaporítjuk a táborot. Utóbbi ugyan nem mennyiség, hanem minőség, de mégis örömmel fogadja az új és friss erőket.

Mindezek után borzalmas vakság, ha nem vagyunk hajlandók fejét hajtani Istenünk előtt.

Nekünk megdönthetetlen hitünk, hogy Ő van, örökké él és szeretettel tekint ránk. Ezen több mint intuitív bizonyosság és hit birtokában szeretjük Őt és horribile dictu még imádkozunk is hozzá. Egyeseknek borzasztó lehet elgondolni, hogy állítólagos észlények az elektromosság korszakában összeszik a kezüket és áhítatosan elrebegnek egy imáit, — de nekünk az a véleményünk, hogy az ima szükségességét éppen az elektromosság korszaka teszi múlhatatlanul szüksé-

gessé. A múlt század talán még nevezhetett az imádkozókon, de a mai, csak alátámasztani hivatott az ősi vágyat, a földi értelmet. A huszadik század mindjobban közelvezet Hozzá és a jelenlegi értesüléseinkben tapasztalható anarchia okozta, hogy eddig ezt nem ismerték el általánosan.

Végtelenül sajnálatos, hogy nincsen kodifikálva az egymással szembenálló két ismerettömeg. A pozitív és negatív. Az állítás és tagadás. A hit és kételkedés. Ez ismételten rámutat az emberiség felháborító közönyösségére, amelyik elragódik politikai szenzációkon, de életének legnagyobb kérdésével nem foglalkozik.

Világrészek, államok, népszövetségek, képzelt fontosságok, hol vagytok ti, a mi területeinktől? Az emberek úgy látszik képtelenek belátni, hogy ezek teljességgel jelentéktelen kis semmiségek Istenünk és lelkünk mellett.

Fordítsunk hátat a gyűlölködő emberiségnek. A tankok dühögését lassanként úgy sem fogja fel fülünk, amely egészen más beállítottságot kap. Mi továbbra is csak a szeretetünkkel „harcoljunk” és ha nem is mutatkoznak gyors eredmények, ne csüggedjünk el miatta. Dolgozzunk becsületesen, szeressünk erőteljesen és imádkozzunk teljes hittel.

Imádkozzunk. Ne csak szavakat mormoljunk, hanem *érzéseket küldjünk az ég felé*. A kínai imagépekkel mit sem érünk, hiszen lélektelenül nem lehet imádkozni. Bensőnket emeljük fel és ima közben inkább köszönjünk, mint kérjünk. Legalább is az arány ne legyen fordított.

„Az imádság, annál magasztosabb, minél kevésbé önző, tehát minél inkább öleli fel magába az emberiségei”, másszóval minél általánosabb. Ha e szempontból vizsgáljuk a különböző korszakok és népek imádságát, el kell ismernünk, hogy Krisztus által tanított Miatyánk tiszta fenségét illetőleg minden imádság felett áll, már csak azért is, mert ebben az imádkozó

nem csupán magáért, hanem embertársai javáért is könyörög.” (Kuun: Az imádság történelme.)

Jellemző a régmúlt idők felfogására Kon-fu-ce in tése. „Imádni kell az Isteneket és a szellemeket, de az ember tartsa magát távol tőlük.” Ő ugyanis feleslegesnek tartotta a sok fohászt. Szerinte nincs szükség benső viszonyt fenntartani az istenséggel. Sokkal fontosabb ennél az isteni akarat teljesítése.

Egy ójapán asszony imáját a következőben jegyezték fel. „Tedd meg nekem azt a kegyelmet, hogy a világ leggazdagabb asszonya legyek. Hiszek a te világosságodban . . . Cselekedd kegyelmesen, hogy családom jó egészségben legyen és különösen az én egészségemet tartsd meg, ki csupán csak téged tisztellek és imádlak.”

A szeretet Isten-fogalma nem ismer ilyen fohászokat.

A régi magyar nyelvemlékeink között hasonlóképpen találunk pogány imákat, amelyeket később a keresztény hittételre alkalmaztak. Ezekben is hiányzik az ima tökéletessége, bár éppen a változás folytán sokat csiszolódtak. Simon kéri az Urat, hogy „zabadoychad megh symont minden nemö gonoztul ees ez hydeg Jelestől” A másik a nyíl ellen biztosít. „Ö nyl almeg zent illés prophetanak hatalmának myatta o nyl almeg my wronk iesusnak hatalmának myatita né yarol en hozzam o nyl almeg marianak zuzesegenek myatta...” (Peer kódex 252.)

A régi zsidók csodás erőt tulajdonítottak az imának, ami által a beteg meggyógyul, a gyermektelen anya magzattal ajándékoztatik meg stb. (Orach Chajim 1. IV.) Mózes így ír: „Könyörge azért Ábrahám az Istennek és meggyógyítá Isten Abimeleket és az ő feleségét az ő szolgálóleányait, hogy szülnének.”

Nem találunk egyetlen kivételt, hogy az imának valaha ne tulajdonítottak volna erőt. Gondolatainknak intenzitása van és ezek között a leghatásosabbak, a legin-

kább koncentrált erővel bírók az imáink. Gondolaterőink nemcsak földi lényekre hatnak, hanem metafizikai távolságokba is elkalandoznak. A távolbaézés és távolbahatás, ma már kétségtelen tény és ezt ösztönnel megmagyarázni, sajnálatos tévedés lenne. Az ilyen, irányú tudományos haladás mindjobban aláhúzza véleményünket és mindig több és több bizonyítékot produkál. A pszichológia ma már jóformán kizárólag nekünk dolgozik és a mindjobban gyengülő materializmusra végső csapásait méri. Ha összeszedjük a kétségtelen tényeket, úgy megnyugodva imádkozhatunk. Lehetetlen, hogy lelkünk legszebb virágai beleveessenek a mindenségbe. A „tudat”, mely ezen a világon uralkodik, nem szégyenítheti meg, az „értelmet”, amidőn Alkotójához fordul.

A lét megmagyarázhatatlan csodája hányaveti pökhendiség helyett alázatra int. Ugyanis esetleges okkultizmusunk dacára sem tudjuk a problémák többségét megmagyarázni és a teljes ismeretlenség félelemszerű tiszteletet követel. Ennélfogva már csupán ezen szempontból is imádkoznunk kellene és monisztikus nézeteinkkel nem mentesíthetjük magunkat.

A „vak” és „süket” természet előtt való meghajlás szégyenteljes korlátoltságnak látszik, pedig erre vall, ha az erőt és szabályt összetévesztjük a személyiséggel. Az agyműködésnek tartott gondolatokat és egót összekeverjük az intelligenciával. Mi az anyag bolondjai n:em érezzük vájjon, mily kellemetlenül szorul ilyenkor a hurok? Folytonosan szűkül a kör és kétségbeesetten új feltevések útján kapkodunk. Ha az emberi lelket két ellentétes pólus szikrázásának tartjuk, mely amint az anyag közömbösödik, kimerül, azaz megöregszik, hogy végül maradéktalanul megszűnjék, akkor miként vélekedünk az erő és gondolat viszonyáról? Ha fel is tesszük, hogy az egyéniséget a nem ugyanazon arányú anyagi összetételekben kereshetjük, mivel magyarázzuk

az ösztönön felülemelkedő, és a szükségletek megszerzése után tovább működő szellemi funkciókat?

Ennyi meditáció után, úgy vélem: már ,nem zuhanhatunk visszafelé. Állati marakodássá, lélektelen céltalansággá már nem tehetjük a földet.

Kíváncsi vagyok, hogy ha idők folyamán minden emberben (még az atheistákban is) megtalálható Istenfélelmet, sikerült volna kiverni az emberiségből és a morálnak minden nap a szemébe kacagnának, úgyszintén összetörnék a vallásokat, milyen világ rothadna most körülöttünk és a „tudós tagadók” milyen ordító kétségbeeséssel követelnének szabályokat, fékeket és morálpótlékokat. Az érzékek, a csupán mának élő emberek tébolyában nem lennének tudósok, nem lenne művészet, de nem lenne meg maga az emberiség sem. Belefulladás a mocsárba és döghalál röhögné körül a földet.

Ha már a parapszichológiától annyira prűszkölünk és kéjjel leplezzük le a nagy eszme mindenütt megtalálható csalóit és megcsúfolóit, akkor legalább „gondolkodjunk” metapszichikai, vagy metafizikailag. Tanuljuk meg, hogy a gondolataink isteni származás bélyegét viselik magukon, és ha a matematika egész csodálatos rendszerével kipattant agyunkból, úgy meg van a lehetősége, hogy sokkal nagyobb és fenségebb ismereteket is szerezhetünk.

A képzett hívők ma már szerencsére szaporodó csoportjai abban különböznek a tanult tagadóktól, hogy az utóbbiak meghatározott körben mozognak és hatalmas tudásuk dacára képtelenek egy ponton túllátni, nem bírják a számukra idegen, sokkal súlyosabb fajsúlyú problémákat megemészteni.

Mennyiszer látom, hogy kiváló emberek, bőséges tapasztalatokkal rendelkezők, teljes jóhiszeműségük dacára is, szellemileg stagnálnak és teljesen vakok. Ennek ellenére „öröm” hallgatni őket, amint Isten, szellem és az ima ellen tartanak közérdeklődést keltő szellemes előadásokat, mert anélkül,

hogy tudnák, kizárólag a mi álláspontunkat erősítik, úgy látszik Renan példája folytonosan megismétlődik. Isten ellen dolgoznak és mégis az Ő ügyét szolgálják. Felkutatják a tudomány elhagyott berkeit, szorgalmas hangya módjára adatokat halmoznak fel és mindhiába. Hivatásukat nagy ambícióval végzik és nemritkán egy egész életet ennek a „nemes” célnak szentéinek, hogy a legtöbb esetben az utolsó pillanatban megváltozzanak és második József módjára mindent eltöröljenek. Még sohasem hallottam, hogy egy istenfélő ember, aki érezte halálát, elkezdett volna kiabálni. — Visszavonok mindent. Nincs Isten, csak természeti erők vannak. Éljen Haeckel. Tegyük ide mellém az Ember származását. Ne imádkozzatok értem, mert meg fogok semmisülni. Az életem kialszik, mint egy öreg mécses. Ó mily boldog vagyok, és most mindezek bejelentése után nyugodtan halok meg.

Úgy látszik a véletlen csodálatossága, hogy ezek nem szoktak megtörténni, de az ellenkezőjük annál gyakrabban. Ismét egy téma, amely feldolgozásra vár és adathalmazával nagy munkával kecsegtet.

Még nem volt példa, hogy az érdektelen kutatás hevében harcosokat veszítettünk volna, ellenben annál többen estek el az ellentáborban. Ez azonban érthető. Az elmélyedés, a dolgok mélyére tekintés nem hagy érzéktelenül senkit.

A múlt évszázad nagy materialistái ma már nem ellenfelek, többé és azokhoz menekülni, azokat citálni a tudatlanság teljes beismerését jelenti. Jelenünk a világtörténelem, legviharosabb évszázada, teljes dekadenciája a „diadalmas” materializmusnak. Ma már kevesen istenítik a matériát és mindjobban egyedülmaradnak a régi elvekkel hangoskodók. Ez az örvendetes tény sajnos még nem jelenti azt, hogy az emberiség jó úton van. A nagy világátváltozás valószínűleg nem fog menni minden rázkódás nélkül és ebbe sok kultúra fog belepusztulni. Optimizmusunkat mindjobban lerombolják a

történelmi könyvek és az emberiség eredendő bűnei, melyek soha nem voltak olyan durván előtűnőek, miini mostan. Amint kilépünk az utcára, megrohannak a ferdeségek. Amint emberekkel érintkezünk, megdöbbenünk a gonoszságtól és, amint utazunk, kis változásoktól eltérőleg ugyanazt látjuk.

Csak a felületet nézzük és nem a lényeket. Figyeljük az eseményeket, de nem látjuk meg a tanulságokat. Felbőszít a mocskos világ, de azért ahol észrevétlenül, vagy büntetlenül rúghatunk egyet, sohasem mulasztjuk el. Álszenteskedünk és ez fejünkre hozza a végzetet.

Féltem az emberiséget, és aggodom a borulás minden tünetétől. Helyi, vagy időleges javulás nem nyugtat meg, mert ebben még nem látom: a lelkek megjavulását, megbékélését és szenvedélytől mentes harmóniáját.

Pillantsunk csak körül a földön. Sehol nem tudunk felfedezni „békebeli” állapotokat. Sehol nemi látjuk a véglegesség békességét. Mindenki ideiglenesen rendezkedik be és minden lélek ideges aggodással lesi a holnapot, akármilyen kontinensen éljen. Helyi felsorolás úgy hiszem teljesen felesleges, hiszen egy kis világpolitikai, áttekintés fájdalmasan győz meg a most hangoztatott helyzet valóságáról.

Egészségtelen az emberiség életmódja és életrendszere. A földi hivatottságunk ismeretlensége, a szeretet teljes mellőzése mellett nem organizálunk. Nemcsak belül teremtünk magunkban diszharmóniát, hanem az anyagi élet lehetőségeitől is megfosztjuk magunkat, mert önzők, rövidlátóak és módfelett gonoszak vagyunk. Pedig szükség van anyagi eszközökre, hiszen mennyi nemes terv megszületését ez akadályozza meg. Észre kell vennünk végre, hogy ennek is elsősorban mi vagyunk az akadályozói. Mi rontjuk el az életünket. Senkinek nem tehetünk szemrehányást, csak magunknak. Megismertük a lehetőségeiket a tökéletesség elérésére és ennek ellenére éppen az ellenkezőjét cselekedjük. Nem engedjük a másikat haladni és így gyakran mi is her-

adásra vagyunk kényszerítve. Inkább pusztuljunk el, de ő se boldoguljon. Így fojtjuk meg magunkat és az egész világot. Mennyi példát mutató krisztusi ember kel-
lene kortársainknak, hogy ezeket megérthessék és bár nehezen, fanyalogva, de mégis kövessék a tanácsokat. Akkor lenne azután nagy öröm, ha rájönnének, hogy a nemes jóindulat micsoda világvirágzást szülne. Ahhoz azonban, hogy a legegyszerűbb közgazdasági alaptörvényt elfogadjuk, csodának kellene jönni. Emberibb emberre lenne szükségünk és a Messiás újrjövetelét várjuk. Pedig hiába lenne közöttünk, nem használna semmit. Nem hinnénk neki, kinevetnők és a legjobb esetben, kultúránkhoz mérten, villamosszéken végeznék életét.

*

Azonban imádkozzunk. A múlt és jelen bűnösségünk miatt ne hagyjuk elveszni azokat a legszebb perceinket, amidőn szeretett Atyánkhoz fordulhatunk. Ne zavarjon meg imánkban semmi a világon és a régi indusokkal együtt könnyítsünk ezzel elhalt szereteteink helyzetén.

Szerintük ugyanis a meghaltak egyik útja az elkárhozottak birodalmába vezet, hol mérges kígyók, tűz, forró víz gyötrik őket kérlelhetetlenül. Ebben a nyomorúságos helyzetben a hívők imái segítséget jelentenek és megrövidíthetik az elkárhozottak szenvedéseit.

Nem szégyenlünk az indusokkal egy véleményen lenni, mert biztos hitünk, hogy fent kegyesen megkönyörülnek botlásainkon és meghallgatják más érdekében mondott imáinkat is.

„Kérjetek és adatik nektek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyittatik nektek. Merít aki kér, mind kap; és aki keres, talál; és a zörgetőnek megnyittatik. Avagy ki az az ember közületek, aki ha az ő fia kenyeret kér tőle, köveit ad néki? És ha halat kér, vájjon kígyót ad-e néki? Ha azért ti gonosz létekre tudtok a ti

fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok jókat azoknak, akik kérnek tőle.” (Máté VII. 7—11.)

„És mikor imádkozol, ne légy olyan, mint a kép-mutatók, akik a gyülekezetekben és az utcák szegletein fennállva szeretnek imádkozni, hogy lássák őket az emberek. Bizony mondom nektek elvették jutalmukat. Te pedig, amikor imádkozol, menj be a te belső szobádba és ajtódat bezárva imádkozzál a te Atyádhoz, aki titkon van; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván. És mikor imádkozitok, ne legyetek sok beszédűek, mint a pogányok, akik azt gondolják, hogy az ő sok beszédükért hallgattatnak meg. Ne legyetek hát ezekhez hasonlók; mert jól tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt kérdeznétek tőle.” (Máté VI. 5—8.)

Imádkozunk, végre imádkozunk! Azonban még imáinkban is emberek vagyunk. Gyakran türelmetlenül daráljuk fohászainkat, mintha még e pillanatokat is sajnálnók az égtől. Pedig ha elérkeztünk az imához, jó utón vagyunk. Ha elérkeztünk az imához, már közeledünk a célhoz. Imáink által jobban megismerhetjük Őt, komtaktust teremthetünk Vele és olyanná leszünk, mint egy inkarnált emlékező.

Bethánia, Jeruzsálem mind elénk tűnnek és láthatjuk a Jordán vizét, árnyas fákat visszatükröző fényével, hallhatjuk szelíd csobogását. Ilyenkor megajándékoznak isteni víziókkal és szörnyű bűneink dacára boldogabbak leszünk.

KérjeteK és megadatik nektek. Biztatnak és hirdetik a bűnök bocsánatát.

Itt meg kell azonban jegyeznünk, hogy a bocsánatnyerési lehetőségek távolról se késztessenek ravaszságokra, mert bűneink terén nem; alkudhatunk. Tudva gonoszat cselekedni, számítva a bocsánat biztosságára, félreismerése a törvénynek és kihívása a karmának. Az előre megfontolt szándékot a világ minden törvény-

könyve súlyosabban bírálja el. Elmélkedjünk tehát ezen és hamis filozófiával ne akarjunk könnyíteni magunkon.

A nyugodt lelkiismeretet büntudat esetén semmiféle mesterséges eszközzel nem lehet elérni. Itt mit sem használ az orvostudomány nagyszerű idegcsillapító szere és bármennyire egészséges legyen is a test, a beteg lélek a testet is betegé teszi.

Milyen furcsaság ez is?

A matéria szüleménye, az „elektromos lélek” képes elpusztítani a különben teljesen ép, egészséges fizikumot.

Hagyjuk azonban ezeket. Legyünk loyális ellenfelek, elégedjünk meg a beismerés némaságával. Imánk fenséges pillanataiban az ellentábor lakóit inkább öleljük magunkhoz és vezessük őket a Teremtőhöz, aki nekik jobban fog örülni, mert ők elvesztek és most megkerültek. Mi megvagyunk, mi állandóan az ő színe előtt tartózkodunk. Alázatos hitünkkel gyakran felemelkedünk Hozzá és erőt kapunk a további küzdelemhez. Mi állandóan érezzük az atyai ház melegét, lelkünkben nem dül annyi szörnyű vihar, mi naponként összetesszük a kezünket és szólhatunk hozzá. Nekünk a nyomor nem nyomor, a fájdalom nem teher, a folytonos megalázások nem szégyenteljesek. A mi vállaink erősebbek, tehát többet bírnak el. A mi sebeink mélyebbek, mert jobban el tudjuk ezeket viselni. És végül a mi életünk gyönyörűségesebb, mert többet látunk ebből a világból, jobban érezzük az Ő személyét és így boldogabbak vagyunk ebben a nagy boldogtalanságban. Mi imádjuk őt, imádkozunk Hozzá és imádkozni fogunk örökkön, örökké.

Befejeztük az imánkat, tovább indulunk és lassacskán elmaradoznak a szeretetligetek. Nemsokára a halál birodalma tűnik majd élénk.

Ebben a „haladásban,” mintegy utolsó lehetőségként, szeretném, ha az isteni követelmények szerint sze-

rethetnék. Boldog lennék, ha követni tudnám Krisztus tanácsait és elnyerhetném az igaz lelkek jutalmát. Ujjonganék akkor a testiségem fölött vívott minden győzelemnél, és megacélozódna hitem és akaratom.

Sajnos, nincsen így. Szeretetlen vagyok, bár szeretetre sóvárgó. Látom magam előtt a helyes utat, látom az igazságot, mégis erőtlén vagyok és bukdácsoló. Sokat nézek felfelé, sokat foglalkozom Vele és tanulmányozom a szeretetet. Elmélyedek a földöntúli szépségekben és lelkem égi harmattal lesz tele, hogy másnap annál jobban kiütközzék alóla a piszok és fertelem.

Szeretnék szeretni. Híven megtartani a szabályokat és jóbarataimat, ellenségeimet egyformán a szívembe zárni. Megbocsájtani az ellenem vétőknek, imádkozni azokért, akik nekem rosszat cselekedtek. Szeretni mindenkit, miként önmagamat. Mindez nagyon nehezen megy és néha a „soha el nem érés” kishitúsége száll meg. Miért e fölösleges küzdelem, amikor úgy sem érek célt? Olyan messziek, egetverőek azok a csúcok és olyan erőtlének a lábaim. Felfelé bámulok, tudom, hogy mennem kellene és mégis folytonosan megpihenek. A test állandóan követeli a magáét, a világ morgása felriaszt. Gyakran kétségbeesem zuhanásom miatt, ahelyett, hogy állandóan és biztosan emelkednék.

Szeretem a szeretetet, belekóstoltam soha el nem felejthető zamatába és mégis gyenge vagyok. Annyira ember, annyira egészséges vér és hús, hogy ezzel az ősellállattal nehéz megbirkóznom. Könnyes a szemem a szeretet szépségeitől és kezem mégis a moslékban vájkál. Átszellemülten sétálok a hegyek között és másnap mégis megütöm magamat a földön. Lelkem feljajdul minden bűnnél, testem mégis, állandóan förtelmeken törí a fejét.

Néha egész valóm beleremeg e vad küzdelemben. A pusztulást-sejtető órák után azonban olyan csendes üde jóérzés a lélek győzelmé. Ekkor ítélj es gyönyörűséggel élvezhetem a békét. Az ilyen harcok szünetében nyugodt

a lelke és megvalósíthatom áhított szeretetprogramomat. A jótakarásomért, minden erőmet megfeszítő küzdelemért kapom talán azt a csodálatos kegyelmet, hogy néha szeretni tudok. Gondolatban felkeresem ilyenkor ellenségeimet és haragosaimat, hogy megöleljem őket és magyarázzak nekik. Bocsássatok meg nekem, ha vétkeztem ellenetek és kérlek benneteket, ne haragudjatok rám. Megölelem őket és elmegyek megkeresni a következőt. Ha tehetem és csak egy mód kínálkozik, megteszem ezt a valóságban is és minden alkalommal szárnyas sarukkal térek haza. Milyen könnyűnek érzem magam és milyen rendkívül boldognak. Sikerült megküzdennem magammal, sikerült legyőznöm magamat. Szegényes életembe ekkor az örök nap sugarai világítanak. Boldog vagyok, hogy tudok szeretni és ezt a képességet mindenkinek kívánom. Áldjon meg ezzel a Teremtő mindenkit, hogy még itt megköstölhassuk a paradicsom, a mennyország egyik gyümölcsét. A szentírók előtt gyakran minden feltárul ilyenkor, míg a többiek módot kapnak a kezdet és irány felismerésére.

Szép, magasztos ez a szeretet és gyakran önfeledt extázissal jár. Ezekben a csodálatos percekben szeretném magamhoz ölelni az egész világot. Körülmosolygom a földet, végignézek a csillagokon, betekintek a fényévezredek világába és mindent és mindenkit szeretek. Megkeresem magamnak az Ő ködbeveszett arcát, érzéseimmel megközelítem a Végtelen. Nagyságot, az én, a mi szeretett Atyánkat. Olyan jó a lélek bódult alázatával leborulni előtte, átölelni a lábát és osztozni Magdolna örömeiben.

A képzeletem ekkor megáll, a gondolataim megszűnnek szótöredékek lenni, magam vagyok az intuitív, az imádság, a hála, a szeretet és megsemmisülés. Elhomályosul előttem minden és ilyenkor talán nem is vagyok. Porszemnyi énem valóban megsemmisül előtte és bármennyire érzem a Tőle felémáradó szeretetet, az Ő nagysága, az ő felfoghatatlansága megbénít.

Földi létem ezen legcsodálatosabb másodpercei hatalmas erővel ruháznak fel. Nemcsak Teremtőmet tudom méltatlanul bár, de mégis teljes erőmből szeretni, hanem jut ebből minden embertársamnak is. Ekkor mindenkit egyformán szeretek. Lelki szemeimmel rámosolygok a csecsemőkre, azokra a kis lelkekre, akik most érkeztek erre a világra, akik Isten küldetésében most kezdték el az életet. Lezárom a haldoklók üvegesedő szemeit és imára kulcsolom az elhidegülő ujjakat. Békésen lefogom az ütésre emelt kezeket és visszatartom a gonosztevőket. Segítek a küzködőkön, felvilágosítom a gőgöseket, magamhoz szorítom az árvákat, enni adok az éheseknek, inni adok a szomjazóknak. Szeretek, szeretek, telhetetlen, szomjas szeretettel. Boldog vagyok, hogy a magam szeretetét ünnepelem és ha rövid periódusban is, de mégis javulhatok, törlesztheték, vezekelhetek.

Én a bűnösök legbűnösebbike, ezekután megváltva érzem magamat, mert szerethetek.

Én a gyermekek között a legtékozlóbb, kegyelem folytán megbocsájtást élvezhetek, mert szeretek.

Én a betegek között a legbetegebb, lelkem csenevész virágait eléje rakhatom és a világlelkek csodálatos közösségében élhetek.

Hála legyen Neki ezért örökké.

HALÁL

BEVEZETŐ BESZÉD.

Vannak írások, melyeknek születését rejtély fedi. Megjelennek a papíron és egyszer csak azt vesszük észre, hogy készen vannak. Mintha vezetné valaki tollunkat, irányítaná gondolatainkat.

Ha azután elolvassuk e sorokat, zavarba jövünk és úgy érezzük, nincs jogunk aláírni a nevünket és vállalnunk a szerzőséget.

*

Szeretett testvérem, — a rohanó élet közepette miért nem elméledsz néha a halálról. Kényelmes megállapításoddal, hogy az még szerencsére messze van, arcod felderül és tovább folytatod hiábavaló fontoskodásaidat az életben, azon ténykedéseidet, melyeknek helyes mivoltában megdönthetetlenül hiszel. Beletemetkezel a két világba. Az elsőbe, amelyben élsz, amelyik díszletként körülvesz csodálatos és kevésbbé ilyenmű dolgokkal, körülvesz embertársaiddal, akikkel egy ön-hitt, hazug molochot, a földi társadalmat alkotod. De még jobban beleéled magad a másodikba, a te egyéniséged, belső lényed világába, amely talán épp olyan hamis, sőt rosszabb, mint az első. Kényelmes vagy nem akarsz meglátni ezek hibáit, s ha észre is veszed, nem foglalkozol velük. Berendezkedsz a létre. Életed szobáját felcicomázod illúziókkal, hazugságokkal és ámtításokkal. Szobád falát, amelyből kiütközik az önzés és kegyetlenség, a mímelet idealizmus fátylával takarod le és a fennmaradó repedéseket társadalmi mázzal tapasztod be. Meg vagy elégedve és próbálsz jól

érezni magad, bár ez sohasem sikerül. Nem akarsz túllátni szobád falán, írem alkarod belátni, hogy ez gyenge tákolmány, összeomlásához szél sem kell, omlik az magától is. Szobád lakója egy imbolygó, szerencsétlen, vézna kis teremtés, mely fenséges eredete (miatt szenved, nyög és környezetében semmiképen nem találja helyét. Ráhallgatni azonban nem vagy hajlandó. Ez a lelked. Vele foglalkozol legkevesebbet, vele törödsz legkevésbé. Olyan vagy, mint egy modern Dorian Gray. Léted festményén csak a vidám életerőt veszed észre, — és amidőn a halál húz vonalakat komoly ecsetjével, oda sem nézel inkább.

A te életedet a halál festette le. ő alkotta meg, ő ad arcodnak színt, hogy annál jobban árnyékolhassa. ő nemcsak a képet viszi el, ha az kész, hanem annak alkotásánál is közreműködött. Nem vár tenger virágos kert végén, dohos, sötét kapunál, (ne higj ezeknek a hasonlatoknak) hiszen napfénynél és mindenkor veled van. Benned él és minden ténykedésedre rányomja jelenlétének bélyegét. Bármit gondolj, elmúlik, — bármit tégy, félbeszakítod, s akárhogy iparkodol is, ha egy kicsit felszabadulsz az ámitás alól, érezni fogod az idő száguldását. A jelen pillanataid, született érzéseid, szávaidd, tetteid is múlták már és a halál jeges dermedtsége ragadja magával jelenedet, — mindig és mindig csak a multadat gyarapítva. Mily boldog lennél, ha megállíthatnád az időt, megpihenhetnél a vágató rohanásban. Felszabadulnál egy időre a törvény alól, távoltartva magadtól a halál állandóan ölelő karját. Lásd a homokórát, rövid pergése a te életed és ha bátor vagy, bevalód — ez nem élet, hanem folytonos halál. Élete csupán a legnagyobbnak, legfensőbbnek, az Alkotónak van, ő örökké él és mi örökké meghalunk. Nem látod léted ezernyi megnyilvánulásában az elmúlást? Meggyőződhetsz, hogy életed kézbentartott víz, mely minden erőlködésed ellenére szétfolyik.

Minden hiába, nincs mit tenned, meg kell nyugod-

nod. De legalább földi pályafutásoddal kapcsolatban immár juss oda végre, hogy gondolkodj a halálról, s magad iránti figyelmességből foglalkozz vele. Vagy néked kizárólag a mellékes dolgok a fontosak? Azok, amiknek még gyorsabb és még gyászosabb az elmúlásuk, mint a tiéd?

Ne légy elbizakodott, de meg se rémülj. Nézz szét a halálban és akkor észreveszed annak minden szomorú szépségét. Megfigyelésedet nyugodtság fogja jutalmazni és noha bánatos vonalak lepik el arcodat, még sem leszel boldogtalan. Iparkodol majd kijátszani a halált, átmenteni elgondolásaidat, lelkedet az élet számára, az örökkévalóságba. A többieket hadd mosolyogni és kacagni, ők süketek és nem hallják kacajuk szörnyű visszhangját a halálhörgést. Vidámságuk, melynek nincs alapja, kihívása a halálnak, remény nélküli próbálkozás, az élet utáni hasztalan sóvárgás, ők rosszul cselekednek, nem azért mert vidámak, hanem mert helytelenül azok. Te is légy derült, jókedvű, de az élet igaz oldalainak meglátásaitól.

Ne próbáljatok világot összefércelni magatoknak az emberi élet apró lényegtelenségeiből. A Teremtő azért adott nektek képességeket, hogy meglássátok és csodáljátok megnyilvánulásának, a természetnek szabályait és szépségeit, ő ezen keresztül ad nektek morált és ha példáját követnétek, tökéletesek lennétek.

Lásd be ember, mily csekély a szükségletek száma a halálban, amit földi életnek nevezel, — és te mégis azon vagy, hogy ezeket fölöslegesen növeld és a többlet megszerzésére rápazarolod minden idődet. Az eredendő bűnön felül még megátkoztad magadat és rabságba hajtod fejedet. Egyszerűsítsd le életigényedet, hiszen az úgylis a halálé. Növeld képességedet a természet iránti fogékonyságra, ültessd át ennek szépségeit és igazságait lelkedbe, mert az az életé. Bányászd ki annak mindenki által oly könnyen megtalálható kincseit, mert benne megvan mindaz a szép, mely a ter-

mészetet oly csodássá teszi. Egy kéz alkotta mindkettőt, rendeltetését ugyanaz szabályozza és határozza meg. Légy vidám, mert tudatára jutottál, hogy bár porzeme vagy a világmindenségnek, veled is törődik az Alkotó, téged is belehelyezett ebbe a rendszeres, bámulatos világba, melyet Róla méltán isteninek neveznünk. Törődj te is Vele és kapzsi, földi vágyaidat, íme-lyek a halál csíráit hordozzák magukban, ne helyezd Ő fölé. Itt mindentől elbúcsúzol, itt mindent elhagysz.

Elválsz és búcsúzol. Ez földi halálod rövid története.

Válás. Ez a szó mindent kifejez, ha helyesen értelmezed. Magyarázza az eddigieket, tartalmazza a továbbiakat. Figyeld meg földi társaidon, mi az, ami nyomasztóan hat halál iránt oly kevésbé fogékony lelkükre. Mi az, ami elszomorítja, gondolkodásra készíti őket. Mi az, ami téged is megállít szobád víg díszítése, arcképed könnyed szemlélete közben. Mi az, amin sírni és szomorkodni szoktál? A válás. Említettem neked, hogy életed halálból áll. Ti az eltompultak ilyenkor mégis éreztek valamit, ami belátóvá tesz benneteket a halál bánatos és mégis felderítő igazságainak megértésével szemben.

Mindez, amit eddig elmondottam, az igazság keresésének eredménye, — az elválás miatt való búslakodás azonban figyelmeztetés a természettől, mely megpróbál észretéríteni, rendszerint sikertelenül. Nézd a test és a lélek elválását, amit te halálnak nevezel. Nézd két szerető személy búcsúját, amint földi távlatokra indulnak. Mindenütt könnyeket fogsz látni. Ezek csillogása jelzi az emberi értelem felvillanását, a számára eddig érthetetlen kérdések előtt. A szeretett halott távozása megdöbrent bennünket, pedig mi sem természetesebb ezen a földön, mint hűséges kísérőnk, csendes társunk, a halál. Csodálkozol, ha azt hallod tőlem, hogy ő csak egyszer hagy el bennünket és ez az úgynevezett halál pillanata? Nem akkor ragad el minket, amikor

gondolnád, ellenkezőleg, ott enged el és onnan már nem terjed ki ránk bűvköre. Utána már nem halunk soha többé és csontos ujjai a bába gyengédségével, mint újszülötteket tesz le, az élet földjére, — a túlsó part örökké lombos tavaszába. Ez az elválás fájni szokott nektek és ugyanúgy éreztek, ha egy szeretett személyt ezen a parton kell időlegesen elhagynotok. Pedig ne búslakodjatok és ne keseregjetez ezen, inkább azon iparkodjatok, hogy a nektek kedves személyekkel lélekben legyetek együtt, mert akkor ez az együttlét nincs alávetve az elmúlás örök törvényeinek. A kedveseitek, legyenek bármelyik világban, mindig veletek maradnak ha módotok volt egymás lelkébe nézni és sivár egyedülletetek népes lesz azoktól, akik szeretnek titeket. Szeressétek tehát egymást és szívetek legyen telve reménnyel Ő iránta, mert nemcsak fájdalomra teremtett benneteket, hanem küzdelem árán a boldogságra is módot adott.

Fájdalom népesíti be a világot, verejtékkel dolgozol mindennapi kenyeredért és néha le kell mondanod örömeidről, különben a kielégülés ördöge, a halál enyészete fertőzi meg lelkedet, ami pedig nem az elmúlásra hanem az örök életre született. Lelked boldogságáért kell itálán a legtöbbet szenvedned, ez kívánja a legnagyobb lemondást, de adja cserébe az igazi tisztult látást, az elégedettséget, az örök életet. Próbálj így élni, tevékenykedni és elmélkedni, akkor sikerülni fog feljutnod a halál siralomvölgyéből egy széles, tág fennsíkra, hol tisztább a levegő, boldogabb az élet és soha el nem múló a szeretet.

A HALÁL MŰVÉSZETE.

A tökéletesség és alkotókészség művésszé formálhat. A szó, a játék, a formábaöntés és az írás mesterei az idők folyamán megajándékoztak bennünket csodálatos alkotásokkal, Az Istenség kimeríthetetlen tartályából merítve, bódultan az ihlet lázától, művészekké magasztosultak. Nagyok voltak és földi értelemben halhatatlanok. őket nevezhetnénk aktív művészeknek. Alkottak és gyönyörködtettek.

Rajtuk kívül azonban vannak passzív művészek is, sőt sakkal többen, mint az előbbieik. Látszólag neim alkotnak semmit, — mégis művészek. Elvesznek a tömegben és nem veszünk róluk tudomást.

Utóbbiak között kétféle csoport van. Az egyik: fizikai síkon akar munkálkodni, a másik lelki téren tevékenykedik.

Az első csoport tagja éppen olyan nagy művész, minit a vállraemelt hírességek, csupán egyéni körülményei, szegénysége, ellentétes munkája következtében sohasem jutott abba a helyzetbe, hogy alkothasson s művészetét realizálja. Nyomorteli napjaiban álmodozva kitombolja magát és mint a művészet nemes papja, bőkezűen szórja szét a szépség igazgyöngyeit. Valóra ébredve azonban megrohanják a nélkülözés ördögei és a mindennapi kényérgond elfojtja benne még a reményt is.

Ez a könyv az isteni igazságok belátható határait keresi, így tehát ezt a tényt is meg kellett már egyszer mondani. Hányan vannak ugyanis, akik egy nagy színésznél jobban el tudnák játszani a „híres szerepet”. Hányan vannak, akik szebben tudnának formálni, írni

és muzsikálni, mint a látszólag arra hivatottak. Ezek az „elveszettek” körülöttünk élnek, csak nem tudjuk őket megtalálni és ha megtaláljuk, akkor nem akarjuk őket meglátni. Felfedezéshez, pártfogoláshoz nagy lelki erő kell. Nyakunkra szabadíthatjuk esetleg a konkurensek tömegét, vagy ha nem vagyunk érdekeltek, akkor egy idő múlva el kell ismernünk a most még gyenge fél kiválóságát. Nem szívesen tenyésztünk olyanokat, akik főként nőnek és rövidesen elhagynak bennünket. Annak a szerepnek eljátszására, amire mi vállalkozunk, történjék ez akár az életben, akár a színpadon, ezek akadnának, akik sokkal különben és sokkal művésziesebben tudnák betölteni. Egy bizonyos szerep és egy bizonyos személy, mindig egymásnak vannak teremtve, csak az a kérdés, összetalálkoznak-e?

Elégedjünk meg azonban ennyivel. Érzékeltetni akartuk a passzív művészeket, akik belül alkotnak, belül forronganak és rendszerint szerencsétlenek, mert a sors és gyakran a pályatársak nem engedik, hogy napfényre hozzák kincseiket.

A passzív művészek másik csoportjához tartozó, nem vágyik földi babérokra és más irányban munkálkodik. Léikét akarja formálni és ebben a legmagasabbrendű (művészi) tevékenységben tölti napjait.

A nagy cirkusz, amit földnek nevezünk, az egyenlőtlenségeik és igazságtalanságok bolygója. A sors mindnyájunkat különböző tehetséggel dob porondra és ezt még komplikálja szerencséivel, a tulaj donképen i karmával, Noha kétmilliárd élőlényt teremtett, mindenkít más arculattal ajándékoz meg, ami egyúttal bizonyoságtétel a lélek egyéniségére. A legteljesebb testi, vagy lelki rokonság esetén sem vagyunk hasonlók, illetve a majdnem, egyformák is (ikrek, stb.) egészen ellentétesek lehetnek. Ilyen csodálatosságokra az anyag nem képes.

A különbözőségek bolygóján élünk tehát, ahol kapkodva hanykolódunk, mint menekülők a viharban. Má-

sok vagyunk, bár nem „különbek”. Más természettel, szokásokkal, örömeikkel és fájdalmakkal ajándékozta meg. A különbözőségek furcsaságához hozzávéve még a viszonylagosságok törvényét, elgondolkozunk. Mások vagyunk és mindnyájan másként érzünk. Analógiákból következtetünk sok mindenre, bár sohasem lehetünk bizonyosak egymás érzéseiben, hiszen a szó durva módszer ennek ellenőrzésére.

Ez a tény, ha jól átgondoljuk, közelebb hozza az aktív és passzív művészek ellentétesnek látszó helyzetét. E viszonylagosságra azért van szükségünk, hogy a passzív szón ne ütközzünk meg annyira, hiszen ez nem jelent mozgás és alkotásnélküliséget.

Az evolúció kergetődzései közben mindnyájan felfelé iparkodunk és a szellemi ember okkultizmusa és metafizikája mindinkább ostromolja az eget. Ebben a művészi törekvésben különbözők vagyunk és mindenki haladásához méltó fokozaton pillant bele a világ rejtelmeibe, az Istenség zsámolyába. Alig tudjuk ilyenkor elmem doni érzéseinket és csak az együtthaladók képesek egymást megérteni. Ebben a fokozott tudásban, amit fizikai és lelki értelemben értünk, képesek leszünk az égi művészetek elérésére. Lehetünk ékkor passzívak az anyag formálásával szemben, lelkileg mégis zsenikké válhatunk, önmagunk fejlesztésében, tökéletessé faragásában aktívan működünk közre és ezzel nemcsak magunknak szerzünk gyönyörűséget, hanem a köznek is, hiszen a harmonikus lélek erős rezonantiát vált ki és néha egy jótett, vagy segítő mozdulat többet ér Rubens valamennyi remekénél. Az isteni művészet tehát, (Ars Dei) ami felületesen passzívnak látszik, mindnyájunk rendelkezésére áll. Ez nem kvalifikációihoz kötött, nem kell protekciókat hajszoznunk, csak annyiban hasonlít a földi „előrehaladáshoz”, hogy vizsgákat kell tennünk. Vizsgákat önmagunk, vizsgákat a lelkünk előtt. Ebben a nagy „művészi szabadságban” és a korlátlan lehetőségek között a világ szemében talán passzívak leszünk,

pedig valójában kisugározzuk magunkból a teremtő erőt, a reális valóságokat. Persze, mint mindenütt, ahol az ég birodalmáról szólunk, rosszak a szavak és helytelenek a kifejezések, azonban úgy hisszük, hogy a lényekben búvárokodók nem lesznek kétségben a helyes értelmezések felől. A reális valóságok mások egy materialista szemében és mások egy spiritualista előtt. Az utóbbi kettősen, kiterjedtebben lát, beszél és cselekszik. Nagyobb az áttekintési köre és elgondolásaiban megközelítheti a tökéletességet.

Ez az állapot az igazi művészet. Ez a tudományok tudománya, a filozófiák teozófiája.

Ezen az úton, a tökéletesség irányában haladva, találkozunk azután a halál művészetével.

Mindennek van művészete, a boldogságnak éppen úgy, mint a boldogtalanságnak, az életnek hasonlóképpen, mint a halálnak. Mindent lehet tökéletesen csinálni, még azt is, amit nemi mi csinálunk. Nem mi halunk meg, hiszen a halált cselekedni bajosan lehet, de eljárását, kegyetlen fullánkjának szúrását befolyásolhatjuk és irányíthatjuk. Rendszerint nem mi operáljuk magunkat, de észszerű viselkedéssel elősegíthetjük az eredményeket. Ez az észszerűség a halálnál a halál művészete. Amenyire nem tőlünk függ a halál, az erre viló előkészület, annál inkább a mi feladatunk. Tisztán, büntelenül éljünk, akkor könnyen fogunk búcsúzni a földtől. *Ars beata moriendi* az ember szolgálatára áll és ez olyan művészeti ág, amelyet mindenki gyakorolhat.

Ars beata moriendi. Önmagának ellentmondó állítás. Hogyan lehet boldogan meghalni? Hát van rá mód, hogy a legrettenetesebb földi dolgot művészi tökéletességgel végezzük és nyugodtan nézzünk vele szembe? Van és mindig is volt erre lehetőség. Nemcsak a jelen biztatást keltő spiritualista áramlatai foglal koznak vele, hanem minden mélyen gondolkodó előtt tisztán állott ez a lehetőség, ez az ellentmondó csodálatosság. *Ars beata*

moriendi. Régi kor új szólama ez. A homályos évezredek felfedezése modern köntösben. Az elporladt ősök tartanak itt előadást nekünk, ifjaknak.

Biblia előtti írások, hősi époszok köntösében, vagy töredékes hieroglifák összeállított magyarázataiban különös dolgokat találunk a halálról és a „jó meghalásról”. Huszonegy évszázaddal előbb éppen úgy fedezünk fel adalékokat, mint a közelmúltban.

A halál művészete tulajdon képen egy a morál művészeivel. Mikor megfog bennünket az elgondolás, hogy a halál az életnek legnagyobb bizonyossága, akkor sok mindent revideálni vagyunk kénytelenek. Meditációnk kétségtelenül meggyőző, akár hitetlenek: legyünk, akár hívők, hogy a becsületes, Istennek tetsző élet nem terhelheti meg jövőnket. Aprólékosan nem ismerjük ugyan a túlsó oldalt, de a „jó” és „rossz” különböző következményeit biztosan tudjuk.

Tévedés lenne azonban ezek után azt állítani vagy feltételezni, hogy csupán a vélt jutalom reményében tisztítják meg egyesek lelküket, mert nem ez az elsőrendű indok. A spiritualisták számára kényszerítő szükségesség a jó és bármi történjék a halál után mindenképpen ilyenek maradnak. Ettől eltekintve, ennek a „jó-ságnak” már itt hasznát látják.

Azt már tudjuk, hogy a jó ember altruista és mégis egoista, a bűnös azonban bűnös önmagával és a közszemben. Ezekután természetes, hogy az előbbi csoport biztos léptekkel, boldogan ér el a küszöbig, míg az utóbbiak percek kétes gyönyörével a tarsolyukban teljes bizonytalanságban remegnek a ravatal előtt.

Az ős Vénuszok alkotói még lehettek bűnösök, de a halál művészei sohasem. Ezek nem ismerik a szabadságot, csak a szabadságot, ők mindent tökéletesen megvizsgálják, hiszen ezzel a tökéletességgel avatják magukat művésszé és művészetükkel tisztán mérlegelhetnek.

Ezen a helyen talán ismét foglalkoznunk kellene a bűnnel. Ez azonban nem szükséges. Ebben a könyvben mindent mindenütt-tárgyalunk és így a fejezetek tulajdonképpen jelentőségüket veszítik. A bűn végigvonnult minden oldalon, miként az életünkben is állandóan kísért, ezért teljesen külön (helyet nem szentelhetünk neki).

Ha már azonban olyan előrehaladottak vagyunk, hogy a halálnál tartunk, úgy megemlíthjük a bűncsírának kiirtását. Legalább a végnél figyeljünk fel a kezdetre.

Minden tevékenységet megelőz ugyanis egy elgondolás. Bűneinket már ékkor leszerelhetjük és gondolat (mentái) vagy vágyvilágunkat (asztrál) tisztítanunk kell. Gondolatainknak védő, ható és teremtő tulajdonságaik vannak. Ezek variációi döntik el, hogy milyen szerepet kapnak életünkben az emberek és bűneink. A halál művésze ezekkel tisztában van és ilyen „látszólagos csekélységek” figyelembevételével tör célja felé. Amilyen arányban tisztulunk ugyanis, (amennyire levethetjük bűneinket” és testiségüniket, annyira szabadulunk meg a haláltól. Aki már „életében” elveszti minden anyagiasságát, az tulajdonképpen nem halhat meg, mert az átmenetet „önmaga” végezte el.

Túlságosan magasra röppentünk azonban, ezeket máskor és máshol fogjuk elmondani.

Amint írásaimból feltekintek, felugrik asztalomra egy könyvecske. Meghajlik és bemutatkozik. Öreges nyelven elszavalja a homlokára írt hosszú feliratot. „Boldogul való meghalásnak Mestersége mellyben le-rajzoltatik miképen kellessék embernek mind egésséges mind pedig beteges korában oktatások és buzgóságos könyörgések által magát és fellebarátytát a bóldogulvaió ki-múlásra el-készíteni, melly a Sz. írásból, Ektólesiai Históriákból szedegettetett és a világból bóldogul leendő ki-múlásokat Óhajtozó keresztyéneknek közön-

séges hasznára ki is botsattatott”. Egy versike rögtön meg is adja az egész könyv tartalmát.

„Valaki rosszul élt, és Istentől nem félt
Nem lesz boldog halála.

Ellenben:

Életét Istennek, ki szentelte ennek
Lészen tsendes hallála”.

Minden sora megölel bennünket és szelíden figyelmeztet. Ha „minden te beszédedben meg-emlékezel a te utolsó végedről, örökké nem vétkezel. Könnyen meg-utál mindeneket akinek halála mindenkor elméjében forog”. A megutálást itt talán a „kellő mértekre való leszámításra” enyhíthetjük.

Túlságosan nagy jelentőséget tulajdonítunk ugyanis a lényegtelen dolgoknak és a legfontosabbakat elhanyagoljuk. Banális, szinte közönségesnek hangzó megállapítás ez, melynek azonban szépséges patinát ad a valósága. Azért ugyanis, mert sokat halljuk az igazságokat, még tudomást vehetünk róluk. A fülünk meglett elröppenő objektív megállapításokaat alakítsuk át subjektív meggyőződésekké és alkalmazzuk az utóbbiakat. A helyes cselekedetek ismerete még nem jelenti azt, hogy mi helyesen élünk. Hosszú az út, ameddig a különböző vágy-alsóházak tömegén keresztül az akarati felsőház szentesíti a tervet. Mindettől pedig még milyen távol áll a megvalósítás. Megszavazzuk a törvényt, de a kivitelnél meghátrálunk, sőt el is szegülünk. Felsőbbrendű énünk kezét tördelve, kétségbeesetten áll testünk kénye-kedve előtt és nem tud parancsolni. Rakoncátlanok vagyunk és méltán mindennap megérdemelnénk az elítéltetést. Pedig ez csak a belső elhatározások megszenteltségtelenítése. A külvilág elleni vétkeink, delictumaink egészen más szemszögből ítélendők meg. Hányan vagyunk mi büntetlen előéletűek, akik sokszor öszeütköztünk a törvénnyel, csupán szerencsénk volt,

ügyeskedtünk, vagy nem vették észre. Nem főbenjáró bűnnel vádolom magunkat, de bűnnel és büntetést érdemlő cselekedetekkel.

Maradjunk azonban az elmúlásnál. Érdekes módon figyelmeztette magát a halálra Ptolemeus Filadelfus, aki gyakran koponyákat vitetett maga elé, miközben egy szolga mindig ismételte a komor szöveget: *Suspice Rex cogita te talem aliquando futurum*. Konstantinápolyban koronázáskor volt szokás, hogy ügyeskező mesterek jelentek meg az új császár előtt és megkérdezték tőle, hogy alabástromból vagy jáspisből készítsenek-e számára koporsót. Kedves figyelmeztetés lehetett a földi hatalom ünneplésekor koporsóról beszélni. Maximilian császár, ezt: mondogatta: „Cogita mori. Terjeszkedünk, többet kívánunk, és a végén békésen megférünk egy kis koporsóban”. Szokatlan elgondolások egy császárhoz. Ugyanilyen hangnemben ír egy fejedelem.

„Éltem gazdaságban, országokat bírtam
Sok ellenségnek győzedelmes voltam
Mégis halálomban semmit el nem hoztam”.

Itt-ott felkiáltanak a mul'f gondolkodói. Lehetetlen, hogy az a közös hang, amivel a halált rajzolják és előkészítik magukat a nagy lépésre, mind oktalan, ferde elképzelés lenne csupán. Bellarmin bíboros csodálatos tisztasággal fejezi ki elképzeléseinket. „Sokat töprengtem azon, hogyan lehetséges, hogy olyan keveset törődünk *a jó halál művészetének* lelkiismeretes elsajátításával, mikor azt mindenkinek a legjobban kellene értenie. De nem akadtam más válaszra, mint amit a Prédikátor mond: Az ostobák megszámlálhatatlanul sokan vannak”. Seneca szerint „a halál is egyik kötelessége az életnek, — egész életünkön át tanulunk kell élni, de meghalni is”. Tágabb értelemben véve úgy a halált, minit a tulajdonképeni túlvilági életet is tanulunk kell. Az a sok ferdeség, ami idelent bennünk van, velünk marad a másik oldalon is. Lelkünkhez, egyéniségünk-

höz tapad minden bűnünk és ezek belénkcsimpaszkodnak a nagy út alatt. Ezért nagyon fontos, hogy még itt minden tekéiét leizzadjunk lelkünkéről, hogy a halál után továbbhaladhassunk. Ne felejtjük ugyanis, hogy a bukás lehetőségei állandóan fennállanak és öreg barátunk, Mefisztó, mindig ajánlkozik, hogy alkalmi ügynökként eladjon nekünk valami veszedelmes portékát. A góg, a mások, sőt Isten fölé emelkedés vágya kísérteni fog bennünket és milyen jó gyakorlatot szerezhetünk, ha a mindennapi életben megedzzük magunkat a szerénységben.

Szerénység, szelídség. Ezt sem nélkülözheti a halál művésze. Legyetek okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok. Olyan ismerős ez a mondás, még is úgy kezeljük, mintha megkopott volna az évezredek viharában. A szelídséggel a legcsodálatosabb alkotásokat végezhetjük. Megteremthetjük a harmóniát és megfékezhetjük a vad indulatokat, örülteket bárányokká varázsolhatunk és gyűlölködőket jóindulatra hangolhatunk. Valóságos teremttökké tesz bennünket a lenézett szelídség. Ennek senki sem tud ellenszegülni, még a halál sem. Ne feszítsük meg az izmainkat, ne kapkodjunk mindenféle oxigénbelélegzéses szalmás szálak után, hanem szelíd megnyugvással várjuk, mikor szólít trónja elé a Teremtő.

Ha elábrándozunk a Hozzátérés, a „hazatérés” eshetőségein, lehetetlen, hogy Sokrates-szel együtt ne jusson eszünkbe: „Jó annak közelében lenni, aki jobb és tökéletesebb, mint mi”. Kétségtelenül látjuk ugyanis, hogy ebben az életben senki nem tudott eljutni Hozzá. Megközelíthetjük, lábához férközhetünk, de semmiképpen nem egyesülhetünk Vele. Ebben a földi bolyongásban tehát nem remélhetjük a jobb jövőt. Így net féljünk a haláltól, mert ez az *egyedüli lehetőség*, hogy közelebb jussunk Hozzá. A nagy túlvilági hívő Plafonja is így beszél. Lelki szempontból tehát nem félhetünk a haláltól, mert ez szükséges folyamat, hogy tovább juthas-

sunk. Viszont a mindenttagaak sem félhetnek tőle, mert szerintük éppen olyan semmittudó állapotba kerülünk, mint amiben a születésünk előtt voltunk. Ha emlékeinkben visszamegyünk értelmünk derengésének hajnalához, akkor belátjuk, hogy előtte egy kábult, de édes semmittudás állapotához jutottunk. Ennek „lefestése” materialista megnyugtató, mert az istentelenek halálváró „nyugalma” és elképzelése erőltetett nyugalom és hamis hipotézis. Lépten-nyomon az ellenkezőjét tapasztalhatjuk ugyanis. Senki nem kapaszkodik annyira az életbe, mint a nagy „életművészek”. Pedig az élet igazi hozzáértői nem félnek a haláltól és örömmel fogadják a pillanatot, amidőn megméretnek. A halál művészete az előkészületben rejlik és itt a jótettek helyettesítik az alkotásokat és az imák az injekciókat.

Minden a most elmondottak igazságát bizonyítja, mégsem akarunk tisztán látni. Olyanok vagyunk, mint a haldokló, aki az utolsó percig nem hiszi, hogy meg fog halni és optimista terveket sző olyan időkről, amidőn már csak a csontja lesz meg. Időn rágódunk, a holnapot kergetjük és nem látjuk be, hogy idő tulajdonképpen nincsen. Az események, illetőleg cselekedeteink viszonylatai szülik az időt. De hagyjuk már az ilyen apróságokat. — Idő. Milyen messze vagyunk már ettől. A halál művészei nem ismerik ezt a mértéket. A ravatal mellett és ravatal után nincsen idő. Ott már nem fontos, elérjük-e a vonatot, megkapjuk-e a járandóságunkat. Ott nem probléma többé a vagyon, hírnév és hatalom.

Szeretek elbeszélgetni az öregekkel, a halál jegyeseivel, akik közel esnek a nagy fordulponthoz. Milyen szemmel nézik a világot és hogyan vélekednek az eljövendőről? A materialisták majdnem kivétel nélkül pesszimisták, míg a spiritualisták csodálatraméltóan, szinte haláltmegvetően optimisták. Utóbbiak soha nem csodálkoznak azon, hogy ennyi küzdelem után a földi tudásban nem tudtak tökéletessé válni, viszont a szellem tudománya terén annál nagyobb utakat tettek meg.

Mélyen emberi Papin-mek a következő felsóhajtása: „Megpróbáltuk az Észet, számbavettük a világegyetemet, megolvastuk a csillagokat, leírtuk a növényeket, a holt és eleven dolgokat, összefűztük őket a fogalmak finom vonalaival, átalakítottuk őket a metafizikák mágikus gözeiben és vigaszul is a dolgok olyanok voltak, mint mindig, örökké ugyanazok, — a nevek és számok nem csillapították éhségünket és a legbölcsebbek azzal a bágyadt vallomással végezték, hogy nemi tudnak semmit”. Ilyen melankolikusan szól az, aki Jézus életét olyan átérzéssel írta meg.

Humboldt Sándor hasonlóképen vélekedik. „Az élet a legnagyobb ostobaság. Ha az ember 80 évig küzdött és kutatott, a végén arra jut, hogy semmit sem küzdött ki, semmit sem kutatott fel”. „A bátor világhódító, aki egymásután elfoglalta a tudomány tartományait, vigasztalan mínusszal zárja le számadásait és élete alkonyán megvallja, hogy immár mindent ismer és még sem tud semmit. Ilyen módon éppen az emberiség legfőbb magaslatairól borzadalmas viszhanggal kong felénk a halál harangja”. Bizony be kell látnunk, hogy a tudomány nem vezet oly világnézetihez, mely a lelket megnyugtatja. „Mikor végigjárom az Istentől elszakadt tudomány egész mezejét, azt veszed észre, hogy a végén semmit sem tudsz. Kétségbeesve kiáltod. Honnét jövünk? — hová megyünk? — s kérdésed felelet, sőt viszhang nélkül hangzik el az ismeretlenség végtelen partjain” (Tyndall).

Végtelenül érdekes Dr. Csengedy Lajos: A lélek halhatatlansága című munkája. Van benne egy elgondolás, ami megkapott és a bennem gőzölgő miliőelmélettel rokon vonást mutat. Az élet ugyanis erősen kidomborítja az alkalmazkodás jelentőségét és kézenfekvő, ha párhuzamot vonunk a mostani és halálon túli állapot között. Mindenütt előfeltétel, hogy konszonansok legyünk, mert különben, csupán nagy küzdelmek után maradhatunk fenn, vagy pedig elpusztulunk. A célszerű

áthasonulás tehát lehetővé teszi a haladást és gyakran az élet előfeltétele. A túlsó partnak is megvannak a maga törvényei és szokásai. Ott is minden bizonylat ránk a milió és ezzel szemben nem lehetünk érzéketlenek. Ha már eleve felkészültünk a hitünkkel, vallásunkkal megegyező túlvilági életre, akkor ez, (spiritualista felfogást feltételezve) könnyebbé teszi a másik oldalon való életünket. Azonban minden magyarázatomnál sokkal szebben mondja ezt el Csengődy dr. „Ha tehát a földi élet iköréből eltávozó lélek elveszti az új környezethez való alkalmazkodásához szükséges képességet, *vagy olyan hajlamokkal megy át a sírontúl körébe*, amelyek a szükséges új hozzásimulást eleve lehetetlenné teszik, — ez esetben a környezettel összhangzatos élet fennmaradásáról nem beszélhetünk. Ha ellenben ezek az új környezettel megfelelő természetűek, akkor a léleknek a halál utáni életét lehetségesnek kell tartanunk és a halhatatlanságról szótt szép álmokat nem tarthatjuk csak „álmoknak”. „Alkalmazkodási” elgondolásomat azért mutattam be idézettel, mert más sokkal előbb foglalkozott e kérdés síel, azonban hozzá kell tennem, hogy az álmokat illető feltevést kétségtelen bizonyossággal helyettesíteni. Azok közé tartozom, akik nemcsak „hiszik” a túlvilági *életet*, hanem „bizonyosak” is annak eljövételében.

Különböen mások elgondolásait még akkor is szívesen idézem (amint e példa is mutatja), ha nem teljesen fedik véleményemet, de az alaphangjuk ugyanaz. Az elmékedések mindig közelebb viszik egymáshoz az embereket és néha az ellentétes állásponton lévők is találkozhatnak. Az a nagy tartály, ahonnan mindig szabadon és korlátozás nélkül meríthetünk, mindnyájunknak egyformán rendelkezésére áll. Ott könnyen találunk baráti jobbkra, legyenek bár azok egy árnyalatnyi véleménykülönbséggel a mienkével szemben.

Nagy dolgokon próbálunk munkálkodni. A legfőbb problémák emésztenek bennünket. A mindenség okkul-

tizmusa, az élet igazi érdekessége, az egyedüli solfia meg nem szűnő szenzáció, ez tart bennünket fogva és ezek után érthetően színtelen minden, amit az élet szürkesége tartogat számunkra. Unalmassá lesz a lét apró eseményeivel a Nagy Művészet nagy várakozása mögött. Minden ízetlen lesz az örök nektár mellett.

Ha belénk költözik az igazság nyilvánvaló egyirányúsága és szükségessége, akkor minden szabad percünket az „újfajta” művészetnek szenteljük, legyünk akár az utcán, akár különféle előcsarnokokban. A nagy eszme lassanként teljesen rabul ejt és járhatunk bárhol, mindent a magas filozófia szerint ítélünk meg. Akkor nem iont meg bennünket a bűn és nem szédülünk el a kék lebujaiban. Akkor igazán művészei leszünk az életnek, szeretetnek és halálnak.

Új művészetek, passzivitás leple alatti aktivitások, a halál és élet tulajdonképeni egysége, mindmegannyi csodálatosságok, meg kell ismerkednünk veletek, hogy tökéletesedjünk, és művészekké magasztosuljunk.

ANYAG, TÖMEG, HALÁL

„Ne gyűjtsetek kincseket a földön, hol a rozsdá és a moly megemészti és ahol a tolvajok kiássák és ellopják. Hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket mennyben, hol sem a rozsdá, sem a moly meg nem emészti és hol a tolvajok ki nem ássák, sem el nem lopják”. (Máté VI. 19—20).

Hát valóiban semmit nem viszünk magunkkal? Hiába áldozzák fel lovainkat, hiába teszik mellénk kedvelt tárgyainkat, szeretett eszközeinket? Hiába emelnek számunkra piramisokat, pantheonokat és mauzóleumokat? Hiába küzdöttünk nehezen szervett vagyonunkért, hiába acsarkodtunk képzelt fontosságokért? Hát hiába-való volt az aranygyűjtés? — Valóban, minden itt marad és amivel a legkevesebbé törődtünk, amit ezerszer megtagadtunk, amit semmibe sem vettünk, — a lelkünk, az megy át egyedül a túlvilágra.

A földi halálra nem gondolásunk legjobb bizonyítéka a tulajdon fogalma. Jól tudjuk, miit jelent valamely szerzett tárgyihoz való jogunk és most nem is a jog-szerúségen akadunk meg, hanem az iránta való vágyakozáson. Szerezni, harácsolni, birtokolni, ezt ordítja sóvárgásunk és nemi gondolunk arra, hogy mindennek semmi hasznát sem vehetjük.

Egész társadalmi berendezkedésünk hibás. Fölösleges dolgok garmada utáni vágyunk és nem, tudjuk egészségesen fékezni kapzsiságunkat. Mérsékelt igényeink csak a polgári, normál életszínvonalig terjedhetnek, azonfelül hibásak, vagy fölöslegesek törekvéseink. Ott már olyan területre lépünk, ahol több a tévútra vezető kísértés, mint a boldogság lehetősége. Szerethet-

jük kedvelt apróságainkat, de nem szabad szeretnünk a bérpalotákat, az óriás-birtokokat és gyármonstrumokat. Ragaszkodhatunk bútorainkhoz, de ne ragaszkodjunk ékszereink tömegéhez. A szerzett „mienk” tudatában felmelegíthetjük szívünket, de ne ez legyen az egyedüli fűtőanyag. Hibás a tulajdonról való felfogásunk és hibás a vagyoni berendezkedésünk. Azonban téved az, aki úgy gondolja, hogy mi az „elvétel” mellett törünk lándzsát. Távolról sem. Mi nem az ilyen megoldásokat keressük. Tegyük magunkévá az egész világot, anélkül, hogy elvinnénk valakitől, hiszen az tulajdon képen valóban a mienk. Éppen úgy birtokolhatunk országokat, mint a császárok és az ég talán kedvesebben mosolyog reánk.

Amidőn Versaillesben sétáltam, éppen annyira „enyém volt” a szépséges kastély, mint valamikor a Napkirályé. A trianoni kéjlakban éppen úgy gyönyörködtem, mint a francia királyok és egyformán egyikünk sem vitte magával. Paloták, művészi remekek mind tulajdonaink és a gyönyörködésien kívül, mit sem tehetünk velük. A képrabló, aki merészen hazaviszi féltett kincsét, hogy otthonában csodálja, nem egészen normális. Nem látjuk be vajjon, hogy minden rendelkezésünkre áll anélkül, hogy formálisan el kellene vinnünk? Ha betekintek egy kertbe és élvezem azt, nem: vagyok-e szintén „birtokosa” a megcsodált területnek? Azért, mert földi tulajdonosa elkeríti, még nem az övé. Zárhatja páncélkamrába kincseit, mégsem tudja örökre elrejteni. Nem az a fontos, hogy birtokoljuk, hanem a használat szabadságáért küzdünk. Nem mindegy az nekünk, ha otthonunkon és biztos megélhetésünkön kívül semmink nincsen? Fontos, hogy az autón, amin járunk, rajta legyen a névtáblánk?

Hiu felkapaszkodások (mérgezik meg anyagi felfogásunkat. Miért ez a sok fölöslegszerzés, ami terhet ró ránk és elrontja jövő életünket, tartalmatlanná téve a jelent. Álljunk végre össze, állapítsuk meg -ezeket az

igazságokat és reformáljunk a halálra tekintve. Ez a memento legyen az útbaigazítónk, ez tegyen érzéketlenné az anyaggal szemben. Öljük ki magunkból a túlzott szerzés akaratát és ha már túl vagyunk az elemi szükségletek jövőbeni biztosításán, akkor legyünk bőkezűen adakozók.

Rájöhetnénk végre, hogy tulajdonképpen mindenki másért dolgozik. Akkor leszünk spiritualisták, akkor nézünk a halállal farkasszemet, ha ezt tudatosan cselekedjük.

Különben kövessük Blavatsky asszony példáját. *Benne megvolt* a lemondás nemességén kívül a fölöslegyek iránt érzett megvetés. Sokszor fojtogatta torkát a tobzódó jólét, mely semmit nemi törődött az éhező nyomorultakkal. Mindig imaga előtt látta a rongyos tömegeket, akik között számosan vannak sokkal műveltebbek ési okosabbak, mint az uralkodó gazdagok. Belátta, hogy *lenézni senkit sem lehet, mert sorspergetés kérdése az egész.*

Fordítsuk meg a „minden másé” látszólagos, felháborító igazságtalanságát. *„Semmi sem lehet a mienk”,* — vigasztaljuk magunkat, hiszen szalmazsákjaink belsejéből úgylis kifejtik egyszer a rejtegetett bankókat, palotáinkat lebontják, vagy újjáépítik és legtöbb esetben nem utódaink használják azokat. Enyém; tied, — rossz fogalmak. Minden mindenkié — ez a legteljesebb igazság, csak a lelkületünket kell hozzá alakítanunk. Nem rövidíthetnek meg bennünket sehol, csak az fájhat, ha elemi életigényeinket tagadják meg tőlünk. Ezt a szenvedést azonban mi mérjük egymásra és éhhez az isteni gondviselésnek már semmi köze. Ő mindent megad, a nyomorgásunkért magunkra vethetünk.

A feltétlen kellékeken kívül ne kapkodjunk tehát, hiszen úgylis „levegővé válik” mindez. Legyünk birtokosok, de ne tulajdonosok. Legyünk haszonélvezők, de ne legyünk rabok, a tulajdon rabszolgái.

Ezen a helyen, meg kell említenem, hogy a könyvem

különböző helyein hangoztatott „lemondás”, „mérséklet” és hasonló elvek egyáltalában nem zárják ki a mozgékony, friss, gazdasági életet. Maradjanak csak meg a paloták, maradjanak meg a vagyonok, tomboljanak hosszok a tőzsdéken, legyen minél több milliomos, — szívből kívánom mindezt, de mindemellett a tulajdonosok, a nagytőke irányítói változzanak meg. Ne csak a vagyont tekintsék, ne csak Mammonnak szolgáljanak. Az anyagot is számbavehetjük, de ne csak neki éljünk.

Anyagimádatunk és anyagbiztonságunk különösen akkor erős, ha a tömeg között vagyunk. Színházak tömött soraiban, sporttribünökön és népgyűléseken gyakran figyelem a fejek ezreit, vagy a nagyhangú szónokokat. Isten házatól eltekintve az ilyen tömeghelyek a földi élet „kizárólagosságának” hitvallói. A tömegpszichózis úrrá lesz rajunk és az esetleg kitörő vad indulatokat Mefisztó irányítja.

Ismerős és ismeretlen földi társaink, úgyszintén a Nagy Anyagmassza biztonságot nyújtanak, mintha semmiféle hatalom wem fenyegethetne itten. Tömegben, vagy gyűlésen előforduló halál azért hat oly rettenetesen és nem ritkán pánikot okoz, mert teljesen ellentétes beállítottságban jelenünk meg ezeken a helyeken. Akadt már olyan ember, aki a nézőtér kacagóorkánjában a halálra gondolt volna? úgy hiszem, kevesen. Olyan bizonyosak vagyunk, hogy nem érhet baleset, mintha a halál nem leselkednék valamelyik páholyból. Pedig folytonosan kémlel bennünket, figyelni szívünk dobbanását, és ha valami kisebb ernyedtséget tapasztal, azonnal lecsap és nem törődik az etikettel, — legyünk akárhol, könyörtelenül magával visz. Utánunk jön moziba, bárba, színházba. Hiába kapkodunk a jegyünk után és hiába magyarázunk neki. Íme nézd, mi megváltottuk ezt a kártyát, zsöllye első sorba szól, itt ülnek mellettünk városunk elegánsai, a legdivatosabb személyek, —

nem lehet, hogy most szólíts el. Pénz van a zsebünkben, megvásárolhatjuk a legkitűnőbb orvosokat, Kairóba mehetünk üdülni, hát be kell látnod, hogy valószínűleg tévedtél.

Talán megértenénk a közellétét, ha egyedül vagyunk, ha nincsen mellettünk senki, vagy ha baleset ér, de így, a tömeg közepében, hihetetlen a halál.

Ő azonban csökönyösködik és erősíti, hogy nem lehet semmire tekintettel. Nagyon sajnálja, hogy nem nézhetjük végig a harmadik felvonást, de ilyen jó alkalom kevés akad. Szívünk, ez a kiszámíthatatlan munkás görcsöt kapott és a kaszás sohasem mulasztja el chanceait.

Furcsa a halál a tömeg között, de furcsa a halál mindenképen.

Gyakran elfog a halalfélelem és ilyenkor úgy ragaszkodom az életemhez, mintha soha nem veszíteném el azt. Élni akarok és a háláit messze kergetem magamtól. Máskor légy intők az időre, ilyenkor mindenképen visszafelé tolom az óramutatót.

Remegésem azonban csak addig tart, míg ismét fölfelé tekintek. Ha elábrándozom az égiekről és sóvárogva vágyakozom a túlvilági szépségek után, akkor halálfélelmem a múlté.

Otthoni meditálásaim nemcsak a halál szörnyűnek képzelt rémét kergetik el, hanem a legszínesebb élményekkel ajándékoznak meg.

Gyakran, miközben impressziókat hajszolok és világtájakkal ismerkedem, úgy vélem, megyeik, haladok és látok. Az íróasztalom mellett töltött csendes órákat ilyenkor a világtól való elzárkózottságnak tartom. Pedig, ha méltóképen és ítélőképességem teljében hasonlítom össze e kétféle helyzetet, akkor könnyen rájövök, hogy elmélyült kontempláció közben, kikapcsolódva a földi zajongásokból, sokkal nagyobb utakat teszek meg,

mint különben és a világban valló képzeleti száguldással megszégyenítem a fény terjedési sebességét.

Folytonosan szembetalálkozom szeretett embertársaimmal. Az anyagbamerültekkel, a tömegpsziché irányítóival és a halálról megfélelmezőkkel. Teljes biztonnággal tárgyalgatnak előttem játszi semmiségeket és nem gondolnak arra, hogy egyszer, valamikor, mindennek vége szakad. A nagy többséggel iképtelen vagyok megértetni, hogy a halál minden bizonytalansággal megjelenik és akkor nem lesz többé könnyed udvarlás, pajkos játék, előkelő garden party.

Örültségünk rabul ejt és rozzant ócskaságaink kalimpálásán kívül nem: látunk és nem hallunk mást.

Halál, — nem hisszük el. Halál, — távoli bizonytalan ködkép. Halál, — impossible, mondjuk egy francia haldoklóval.

*

Akik nem ismerik a halált, akik sohasem látták közlelről, azok valami távoli, be nem (következő borzalomnak képzelik el. Amennyire örvendetes, ha valaki elkerülte a nagy háborút, a szörnyű halálaratást, annyira sajnálatos, ha sohasem találkozott a csontvázalakkal.

Amidőn közvetlen előttünk játszódik le a nagy átmenet, akkor jobban magunkba tudunk szállni és elrémülve kérdegetjük, — csupán ennyi egy emberélet?

A közelmúltban egy gyilkosság alkalmával találkoztam a halállal. Soha ilyen közvetlenül nem érintett a Bűn, mint ekkor. A merénylet után öt perccel előttem feküdt két halott. Különös volt számomra, hogy mi járkalunk, egyenes égnektartásunk maga volt az életigenlés, míg ők elnyúlva, megmerevedve, viaszsárgán feküdtek a földön. Elestek a gyilkos golyóitól és nem keltek fel többé.

Nem lehet ezeket a jeleneteket elfelejteni.

Néztem az egyik áldozatot és nem értettem, miért

nem kel fel és miért nem tisztítja le magáról az aszfalt porát. Feküdt kis véresíkkal az ajka szélén és nem törődött többé a földi piszokkal.

Amidőn megtudtam életkörülményeit, irigyelni kezdem. Tiszta, ártatlan lélek volt. Ideális lelkesültséggel, fiatalos törekvéssel küzdött. Milyen jó lehet neki, — gondoltam magamban, hiszen büntelenül halt meg.

Sokáig és sokszor láttam magam előtt ezeket a halottakat és gondolkoztam a sorson. Úgy szeretném, ha a durvalelkűek, a gögös buták, a kegyetlen gyilkosok ott állanának az ilyen ártatlan tetemek mellett!. Ha végignézhethék az ilyen „pillanatnyi” tragédiákat. Ha megkaparná kérges szívüket a körülöttünk settenkedő halál. Ha lefejtené szemükről a hályogot, felfakasztaná a nemtörődömség és kéjsóvárgás fekélyeit és felrázná őket ködös kábulatukból. Hiába járunk ugyanis fényes körútjainkon, sehol nem érezhetjük magunkat biztonságban. Mindenütt lesnek bennünket és nemi tudjuk, mikor szabadulnak ránk az elmúlás komor szolgálói. Borzongva a fekete elképzelésektől hiába menekülünk ilyenkor a tömeg közé. Botorak vagyunk és gyermekeseik. Szívünk minden dobbanása a halálnak számlálja hátralévő napjainkat és féltett fizikumunk minden erőlködésünk ellenére megöregszik és elkopik.

Fiatalságunk elmúltával fokozottan érzékenyek leszünk a kor kérdéseivel szemben. Még nem vagyok annyi, — mondogatjuk magunkban, holott csak hetek választanak el bennünket születésnapjainktól. Hol van még az óra? — vigasztaljuk magunkat. Toljuk, visszanyomjuk az időt, ami pedig megfégezhetetlen. Valóban nemi bírunk vele, legalább is nem idelent és nem ennyi bűnmel terhelt. Minél jobban szaporodnak az éveink, annál inkább kellene gondolnunk az igazi megfiatalodásra. Nem Steinach és Voronoff módszereire, hanem az Isteni eszközökre. Nem vánnyadt testünk, hanem tespedő lelkünk felfrissítésére.

Mossuk te magunkról a szennyet, áztassuk le a földi öregséget és kaparjuk le a „világot”. Ügyeljünk lelkünk fiatalságára és csupán „párhuzamosan” éljünk testünkkel. Adjuk meg neki a szükségeset, de minél többet gondoljunk a jövőndő, az örökkétartó világra. Készítsük elő magunkat az újjászületésre, hiszen gyermeki botladozásainktól könnyen szabadulhatunk, ha a legbenső hang szerint élünk. Lépünk be, mindjobban a szellem birodalmának kapuján és akkor majd nem érdekel annyira a testünk. A halál sötét kontúrjai el színtelenednek, és a végén „elvesztjük érzékünket” vele szemben. Nem félünk ezután tőle, sőt mindjobban kívánjuk őt. Számunkra nem lesz többé „megmerevedett hulla”, nem remegünk meg a ravatalok előtt és nem ijedezünk az elmúlás hallatára. Megérezzük az igazi „jelentőséget”. Belátjuk, hogy Szicília viráglevegője, a Mont Blanc fensége, a művészet ihletett gyönyörei, szappanbuborékok ahhoz képest, amik odaát várnak ránk. Ott, abban a legszebb világban könnyebben haladhatunk és több hittel imádkozhatunk. Odaát igazán magunkhoz ölelhetünk mindenkit. Amiképen álmainkban tisztán „látunk” és cselekedeteket „átélünk”, úgy lőhet, hogy ott hasonló látási és átélési világ vár ránk. Nem kellenek akkor a matéria érzékszervei. A lélek fogékonyabb képességei tökéletesebben elvezetnek majd. Ezekben az álomszerű, de mégis valóságos ligetekben úgy gondolunk majd a halálra, mint egy kissé fájdalmas operációra, mely után azonban megkönnyebbültünk és örökre meggyógyultunk. Legalább is adja Isten, hogy örökké gyógyultan érkezzünk el a túlsó partra.

Ha ezek bizonyosságát tudjuk és imáink extázisában tisztán látjuk, akkor megérthető, ha türelmetlenek leszünk az étellel szemben. Ez a türelmetlenség azonban nem jelent életunalmat. Mi szeretjük az életet és iparkodunk annak minden mozzanatában gyönyörködni. Ha felszabadulunk munkánk kábulatából, akkor felfedezünk; minden báj és szépet, amit a sors elénk sodor.

Kutassuk fel a szépet, de kutassuk fel a törvényeket is.

Anyag, tömeg, halál, mindhárom oktató határkö.

Az anyag, mely annyi vita tárgyát képezi, anyag-szerűségénél, „aranyágánál” fogva nagy akadály.

A tömeg tükörkép, melyben néha alig ismerünk magunkra. Ott kivetkőzünk saját énünkéből és az ösztönöktől vezéreltetve barbarizmusokra vetemedünk.

A halál pedig személyi és tárgyi bizonyosság, felkiáltójel, amely hivatva lenne tanítani. Ő jót akar, bár mi esztelenül átkozzuk, ő a Mester, aki kézenfogva Istenhez vezetne, de mi ellenszegülünk, ő paradicsomba szállítana, de mi ragaszkodunk a pokolhoz.

TEMETÉS, GYÁSZ

A halál nagyon fáj, de éppen ezzel tanít. A sajtó gyötrelme, ahogyan sajnáljuk szeretetteinket, hasznunkra van, mert felébreszt a földieskedésből és felnyitja szemünket. Ekkor mindent „valódi” állapotában látunk és a dolgok értékét a megfelelő színvonalra tudjuk leszállítani. Nemcsak a húst, hanem a csontvázat is észrevevesszük egymásban. A halál tanít és olyan meggyőződéssel ajándékoz meg, melyet nélküle nem érhetünk volna el.

Szeretetteink elvesztése esetén a túlvilági élet ordító bizonyossággá válik bennünk, mert képtelenek vagyunk elhinni a megsemmisülést. Igaz, hogy ez utóbbi nagyrészt érdekhit, de mégis előretörékvő mozgás a hit mezején. Kérdezzétek meg egy anyától, akinek értelmes kis gyermeke nincs többé, — az csak élettani funkció lett volna csupán? Meleg kacagása, egyéniségének felvillanása, csak az anyagnak szeszélyes játéka lenne? — Nem, ezt sohasem lehet elfogadni.

De hagyjuk a filozofálást. Néha elerőtlenedik a magyarázat és elfáraszt a folytonos hitetlenség.

Sokszor, amidőn elnézem a temetéseket és boncolgatom az emberek érzelmeit, szomorú leszek. Nem az igazán gyászolók szomorúsága költözik belém, hanem az emberek fölötti sajnálkozás lesz úrrá rajtam.

Sírató asszonyoktól kezdve, a még ott is divatot keresőkig hosszú a lista, de ezek egyformán mind meggyalázói a nemes értelemben vett temetésnek, vagy gyásznak. Mennyi ferdeség, mennyi buta emberiség. (Az elhunyt hozzátartozói rendszerint mindebből keveset látnak, őket elfoglalja a sajtó fájdalom és az elvesztés

miatti lázadozás. Legfeljebb csak akkor néznek körül, ha rájuk támadnak a sírásók és követelik a borraivalót.

Nem a halál öli meg a halottakat, hanem mi szúrjuk le őket. Temetéseink vallásos mozzanataitól eltekintve azt mutatjuk ki, hogy halottaink valóban halottak és nem életre, vagy feltámadásra váró lelkek. Hitetlenségünk teszi igazán tragikussá a temetés aktusát, mert úgy gondoljuk, hogy ezzel elvesztettük őket.

Amidőn ködös aggyal, kábultan a fájdalomtól, rogyadozó térdekkkel megyünk a koporsó után, kétszeresen jól esik a fohász. Odamenekülünk Hozzá, aki továbbítja érzéseinket elhunytjainkhoz, hogy ily módon vigasztalást nyújtva, végül magunk is vigasztalást nyerjünk. Boldog reménykedő megdobbanás van bennünk, amidőn elolvassuk a táblát: Feltámadunk. Persze, hiszen feltámadunk.

Sírós fájdalomunkban eszünkbe jutnak gyermekkorunk vallástanórái. Milyen hittel magyarázták a felfoghatatlan csodát, az elkövetkező feltámadást. Ilyenkor hajlandók vagyunk megváltoztatni álláspontunkat és kegyesen magunkévá tesszük az örök élet elvét. Nem lehet ugyanis, hogy az elválás örök legyen. Nem lehet, hogy a meleg kéz soha ne értsen többé, a kedves szem! dermedt-mereven porrá váljék. Általában lehetetlen a megsemmisülés.

Ha van feltámadás, akkor nem szabad sírnunk, hiszen boldog az a lélek, aki elhagyhatta ezt az árnyékvilágot. Ha viszont örök megsemmisülés a halál, akkor nemi érezhet az elhalt semmit, tehát nem kell sajnálnunk Őt.

Mindkét esetben kizárólag magunkat siratjuk. Az egyedüliségünket, a földi végességünket. Magunkat siratjuk és magunknak rendezzük meg a temetést is. Nem írom le ezek korszerű jellegét, mivel pár kivételtől eltekintve, mindig olyan barbár volt, mint ma. Értelmetlen álszenteskedés materiális kapkodás az egész. Felöltöztetjük halottainkat, feldíszítjük őket ékszerekkel,

és még jó, hogy ételeket, italokat nem teszünk melléjük. A testért zokogunk, azt sajnáljuk és közben teljesen megfélekedzünk a lélekről. Azt gyászoljuk, aki fésülködött, aki evett és járkált. A bőrt, bőnyét, zsírt, húst, a csontokat, a hajszálakat és a körmöket siratjuk. Azzal, aki szellemesen elcsevegett velünk, akinek tekintetéből sugárzott felénk a jóság és szeretet, aki lény volt a maga külön lelkületével, azzal nem törődünk.

Egyszerűség, a higiénia követelményei és sok ima, ebből álljon a temetés. A többi már nem méltó sem a halálhoz, sem a halotthoz. Kedvesebb Istennek, ha a nyomorgó család nem nélkülöz annyit és nem cifra koporsóra költi a pénzt. Mennyi olyan temetést látok ugyanis, ahol a gyászolók erejükön felül temetik el hozzátartozójukat. Miért? Ezzel akarják talán kimutatni szeretetüket, vagy fékek, hogy ellenkező esetben mit szólnának az emberek? Olyan helyen adunk egymás véleményére, ahol erre nincsen, szükség. A halott iránti szeretetünk kifejezésére ez a mód nem alkalmas és a piramisok méltók lehettek a régi egyiptomiakhoz, de nem a ma felvilágosultabb gyermekeihez. Egy jótett összehasonlíthatatlanul többet ér minden mauzóleumnál. Száz selyem szemfedő nem ér fel egy fohással.

Készítsük el magunkat erre a beállítottságra, hogy az esetleges halálesetek ne érjenek készületlenül. Nem szabad összetörnünk a csapások súlya alatt. Be kell látnunk, hogy mit temetünk és kit nem temetünk el sohasemi. Töretlen hittel haladjunk tovább és a kapott fájdalmak előnyösen térítsenek el az élet hiábavalóságaitól. Hányszor hallom a felvilágosultaktól, — ennek az embernek valami nagy csapásra lenne szüksége, hogy fejlődhessék. Valóban így van. Azonban, ajánlatos megelőzni a jóindulatú karmát. Javuljunk magunktól és nézzünk a kulisszák mögé.

Nincs nagyobb gyönyörűség, mint amikor látni kezdünk. Nincs nagyobb boldogság, mint amikor érzékelésünk fejlődik. Fény és árny, ez a csodálatos kettős-

ség egyaránt jobban feltáruul előttünk. Képesek vagyunk megvilágítani a feketét és többet fogunk fel a sugarakból. Gyakran ugyan szenvedünk ez adományok miatt, hiszen az embereket valódi meztelenségükben látjuk és bármilyen mézes mosolygással is közelítsenek felénk, élénktüiiik valódi arcukat. Sok keserőséggel tölt el, hogy a kezdeti kettős-énőség észrevételével, a krisztusi én kifejlesztésével, a halál értelmének megtalálásával, — sok fájó felfedezés is vár reánk. Belátjuk, hogy barátaink néha egyúttal ellenségeink is. Rájövünk, hogy családuink sokszor mennyire idegenné tud válni. Végül, biztossággal megállapítjuk, hogy az emberiséget hamis délibábok csalogatják.

Hányszor kell félrevonulnunk, hogy a magányban találjuk meg „magunkat” és szerezzük vissza lelkünk nyugalját. Temetői séták, öreg sírdombok fölötti töprengések sok mindennel megajándékoznak ilyenkor.

A halottak birodalmának néha értékesebb ajándékai vannak, mint az élőknek.

A szeretet felfedezésével a halál válik legnagyobb problémánkká. Ezen tépelődünk, ez boncolgatjuk és addig gyötrődünk lázas izzadással, míg csak meg nem találjuk az egyedüli helyes választ. Az élet részszegéséből csak a temetéseknél józanodunk ki. Gyászunk lelki felfrissüléssel jár és ilyenkor minden esetben „másként” látjuk életkörülményeinket. A haláleset tragédiája akkor válik valóban tragikumká, ha ez hiába történt. Az a kétségbeejtő, ha ezeket a kivételes alkalmakat nem tudjuk felhasználni lelkünk emelésére.

Hamisan kezeljük tehát a gyászt és nem vagyunk méltók elhunytjainkhoz.

Gyakran figyelem a földi élet elegánsait. Mennyi minden szerepelt eddig napjainkban, — tobzódó estélyek, raffínait örömök halmaza, autókirándulások, bridge, csupán a halálra nem gondoltak sohasem. Alig akad ember, aki ezzel a körülménnyel számolna. Ha pedig ez a tapintatlan kellemetlenkedő, mégis fait a

complaît elé állítja őket, akkor sietnek jólszabott fekete ruhákat rendelni és megfelelni a külsőségek maguk-szabra törvényeinek. Ha a gyászoló hölgyek, barátnők ritkán elismerő pillantásaiból megállapítják, hogy a fekete jól áll nekik, akkor rendszerint fájdalmuk is csillapedig egy kevéssé. Mutogatjuk gyászunkat, Sajnálatjuk magunkat, fehívjuk rá a figyelmet, hogy a végén szinte kiélvezzük azt. Nem akarjuk belátni, hogy ekkor a szegénységig menő egyszerűség a fontos és a mindentől és mindenkitől elvonuló gyász. Szenvedő arccal járkalunk sorstársaink között és ha történetesen az ellet forgó gyógytekerese kezdi begyógyítani a sebet, akkor késői részvétnyilvánítás esetén újra nekikomorodunk, vadul magunk elé nézünk, mert méltók akarunk lenni a részvéthez. Méltók akarunk lenni és ezáltal válunk teljességgel méltatlanokká. Ájzuldozunk a sír előtt, de negyedórával később természetesnek találjuk, ha a gyászoló közönséggel együtt terített asztal mellett alaposan felhajtogatunk a szíverősítőből. Gyomorfeldfordító látvány, amikor a kétségbeesett özvegy rikoltozva énekel „fájdalmában”.

Ne hitetlenkedjünk, mert ha mi nem is tettük meg ezeket, megtette és megteszi imás.

Életünk kiszámítottságát, érdekhajszolását azonban még a gyászban sem tudjuk levetkőzni. Feldíszítjük kedveseink sírját, telenyomatjuk távozásukkal az újságokat, de érzéketlenül haladunk el a koldusok és nyomorultak mellett. Pedig nem gyászol méltón, aki fájdalmát csak passzív pompában fejt ki és mások előtt csillogtatja meg könnyeit. Nem gyászol az, aki örül annak, hogy a haláleset folytán anyagi előnyökhöz jut. Nem gyászol az, aki nem mások fájdalmának enyhítésével akarja csökkenteni (vagy gyógyítani) a sajátját.

Keressük fel a szegények birodalmát és jótékonykodjunk szeretett halottunk nevében. A hála könnyei jobban esnek neki, mint ezer fizetett siratóasszony utálatos bömbölése. A díztelen síron egy szál virág többet

ér, mint a legdíszesebb koszorú, — feltéve, hogy közben enyhítettük az éhséget és gyógyítottuk a betegeket. Legyünk aktívak a gyászban. Tetteinkkel gyászoljunk és életünknek ezt a szomorú korszakát fordítsuk a halott, mások és a magunk (megsegítésére. így gyorsan szabadulunk a fájdalomtól és mégsem felejtjük el az elhunytat. Aki nem észszerűen temet és nem észszerűen gyászol, az eleinte sokat szenved, míg később teljesen elfelejti szeretettjét. A halottak úgysis elvesztik jogaikat az élőkkel szemben, úgysis elfelejtjük őket, hiszen ez az élet parancsa, — így legalább a kegyelet ellen ne vétkezzünk.

Magyarország, szerényen számítva, évenként 30 millió pengőt költ temetésekre és a gyásszal kapcsolatos kiadásokra. Ezen kívül mennyi aranyat és más értéket visz magával hazánk évi 120.000 halottja. A világ harminc milliónyi temetése több milliárdba kerül és az e téren való fölösleges kiadások már egymagukban elegendők lennének, hogy segítsenek az elesetteken. Sokan csodálkozni fognak e sorokon. Talán irigylem a halottaktól az aranykoporsókat? Távolról sem. De inkább az élő éhezőkre költenék, mint az érzéketlen tetemekre. A fejcsóválók elfelejtik, hogy testből és lélekből állunk. A testnek is megvannak a maga igazságai és a lélek tanácsai alapján a temetés módszereit egyszerűsíthetnénk. Ez történetesen anyagi tanács, melyet a világközvélemény megváltoztatásával megvalósíthatnánk, természetesen kegyeletet kímélő mértékletességgel. Papunk imája és a mi igazi szomorúságunk kísérje ki a halottat a temetőbe, a többi sallang csupán.

Szent Ferenc, a szentek szentje, akiről még a gépemberek is elismerik, hogy nagy „idealista volt”, — ruhátlanul fekszik sírjában és minden földi cicoma nélkül adta vissza magát Teremtőjének. A halál ismeretén kívül méltón jellemzik őt utolsó szavai, melyeket társainak mondott: Testvéreim, kezdjétek szeretni az Istent.

Az eJet igazi átérzője, a szeretet halhatatlan após-

tola, a halál megvetője, még utolsó lehetével is szeretetre intett. Még hozzá milyen alázatos szeretetre. Kezdjétek szeretni az Istent.

Térjünk azonban vissza a gyászhoz és a mi tárgyunkhoz, a lélekhez. Nemcsak mi durvák tiszteljük a gyászt, hanem odafönt is sajnálnak bennünket. Ott is fáj a mi szomorúságunk, de ennek így kellett lennie. Valószínűleg szeretetből kaptuk ezt, egy nagyobb csapás helyett és ezzel hasznunkra akartak lenni. Az anya is elviszi kis gyermekét az orvoshoz, pedig jól tudja, hogy ezzel fájdalmat szerez kicsinyének. Fájdalmat, de ezáltal gyógyulást is. Ez pedig minden fájdalmat megér. Bennünket is elválasztanak majdan testüinktől, megszorítják kevés jóbarátunkat, de használnak ezzel. Nekik is, nekünk is. A halál mindkét csoportnak nagy lépés. Itt a földön felvilágosítást osztó jótétemény, a túlvilágon pedig valódi életet nyújtó szeretet. Ki tudja, míg itt átkozzuk a kegyetlen kaszást, addig a „szerencsétlen halott” áldja őt. Hányszor sírtunk eddig is, midőn a helyes nevelés látszólagos keménysége fájdalommal töltött el, de (később beláttuk, hogy mindez javunkra történt.

NEMO ANTE MORTEM BEATUS

A beteljesedés nem ezen a világon történik. Isten bár közöttünk és velünk van, nem ezen a világon vár bennünket.

Az a régió, ahol mi élünk, szennyes bűnös, vezeklésre szolgáló hely. Átmenet ez, szörnyű szenvedések kálváriája. Időlegessége türelemre int, alanyiassága vágyakozással tölt el. Nem itt, hanem ott. Nem ezen a földön, hanem az égben vár reánk a boldogság.

Az élet vágyadarai körülöttünk keringenek és gyakran oly sokan vannak, hogy elsötétítik az eget. Nehéz megszabadulni tőlük, mert amíg az egyik kezünkkel elhesegetjük, a másikkal hívjuk őket. Az élet muzsikája, egészséges vérünk ritmusa, ősemberiségünk duhajsága a testnek kedvez. Lelkünket csak kegyes percekben tudjuk felfedezni és ilyenkor fénylenek fel az igazságok.

Az élet filozófiája, a szeretet meleg ajándékai legalább egy gyenge méceszt meggyújtanak bennünk. Ennek még hasznát vehetjük. A halál azonban furcsa jószág. Előtte mindent el kell intéznünk, mert utána csak az eredményeket vizsgálhatjuk. A halál nem egy nap, ami után egy hasonló következik. A halál egy pont, ami után egy teljességgel különböző élet születik számunkra.

Ebben az életviszonylatban, ahol a számunkra teremtetett dolog, az idő, folytonosan int, a halál figyelmeztet, ezerszer feltesszük a kérdést, — miért nem kristályosodnak ki az egyetemes igazságok? Miért nem jutunk észszerű megállapításokra?

Makacsságunk gyenge magyarázat, inkább elfogadjuk az örültség beszámíthatatlanságát. Az életben az alsóbbrendű rendszerint elnyomja a felsőbbrendűt és mivel ez fizikai és pszihikai síkon egyaránt érvényes, így anyagi logikánk elnyomja a magasabb következtetéseket.

Az igazságokkal különben is mindig baj van. Ezeket hangoztatni nehéz, de bizonyítani még sokkal nehezebb. Pedig átmeneti állapotunk ellenére fel kell ismernünk ezeket, mert különben a túlsó part nem fog enyhülést jelenteni számunkra.

A halál miszticitása nagyrészt elősegíti az igazságok plauzibilitását. Az élet világossága ugyanis és a szentet közvetlensége nem kap meg annyira, mint a halál „ismeretlensége”.

Minden igazságot misztikus köntösben kellene elkendőzni, keleti színekkel fűszerezni és zagyva elméletekkel „magasságba” emelni. Akkor jobban megszívlelnénk és könnyebben fogadnánk el. Elénk teregetni, tömegek számára készült templomokban elmondani, világos mondatokban leírni, — ez nem nekünk való. Mi nehezen bírjuk az igazságokat, különösen, ha körítések nélkül szolgálják fel. Minden esetben be kell pólyázni az alakoskodás köntösébe, szinte lopva kell a zsebünkbe csempészni, akkor talán lenyeljük az Örök orvosságokat.

Nehezen lehet velünk valamit kezdeni. Csak lassan, türelemmel, sőt néha kis ravaszkodásokkal. Sajnos, nem miegy enélkül. Minden lépésnél számíthatunk az okvetetlenkedésre és gonoszságra. Ügyesen, minden vágást kivédve talán meg lehet bennünket ajándékozni, de még akkor is gyanakodók vagyunk. Velünk ne tegyenek jót, mi nem akarunk megtértek lenni, mi nem akarunk meghajolni. Csökönnyösen hangsúlyozzuk, hogy haladás nélkül is jól érezzük magunkat és nem szorulunk rá semmiféle szenteskedő szeretetre. Sajnos, megfertőzött bennünket az élet és a tiszta dolgoktól már eleve idegenkedünk. Nyílt arccal jönnek felénk? — akkor csakis támadó

lehet a szándékuk. Nyugalmat és boldogságot hirdetnek? — akkor valószínűleg meg akarnak fosztani az eddigiektől is. Bizalmatlan-kódok vagyunk mindenkivel szemben és félünk a véleményváltoztatástól. Nem vesszük észre, hogy ez a bizalmatlanság az üldözési mánia örültsége. Nem látjuk meg, hogy a végén magunkkal szemben is ellenséges óvatosságot tanúsítunk? Megrontjuk egész életünket és simamodorú frakkos ördögünk csak annál jobban keveri a kártyát.

Micsoda féktelen zavar dúl belül, talán el sem tudjuk képzelni. Mennyi fekete virág tenyészik lelkünkön, mennyi ferdeség, mennyi nyomorékság van bennünk, el sem hinnénk. Hogyan tudnánk meglátni a halál igazságait, amikor saját egyéniségünk kicsiny világában sem ismerjük ki magunkat.

A haladásnak, a lelki felemelkedésnek, sőt a halálnak is kellekei vannak.

Mielőtt megoperálnak, megmosdatnak. Mielőtt belénk vágják a kést, fertőtlenítik a helyet. Vakarjuk le tehát magunkról a ráncokvesedett kérgeket, világítsuk meg bűneinket és bensőnket. Rendezzünk nagytakarítást gondolatainkban, fogalmainkban és tudásunkban. Készüljünk fel az igazságok befogadására és készüljünk fel a halálra. Minden fejlődési fok finomabb, mint az előző, így a ráncváró, haladásunkat elősegítő halál is kiemel alacsonyágunkból.

Nem tudjuk tovább takargatni a valóságot. El kell ismernünk, hogy kiskorúak, mocskosak és neveletlenek vagyunk. A pályában még nem ismerik az illemet és az elemiben a fizikát. Előbb nekünk is „ki kell dolgoznunk magunkat” és akkor szembe nézhetünk az elmúlással.

Revideáljuk a valósággal szemben tanúsított ellenszenvünket. Ha szükséges, vegyünk fel pesszimista, szemüveget, de legalább a halál előtt jöjjünk a dolgokkal tisztába. Az élethez hasonló, zibongó átjáróházban nem árthatnak az igazságok, bármennyire veszedelmesnek látszanak is.

Jól jegyezzük meg, — a föld végessége folytán nem tud kielégíteni.

Soha ne feledjük, hogy életünk egy gondolattöredék az örökkévalósághoz képest.

Ne áltassuk magunkat, itt sohasem lehetünk boldogok. Aliért akkor ez a nagy tülekedés, ha kétségtelesen megállapíthatjuk, hogy nem ez a mi világunk? Jól tudjuk, hogy a túlhajtott gyönyörhajsza csak zsákutcába juttat és idegeink felbomlanak, ha túlfeszítjük az élvezetek húrját. Kéjhalmozás esetén a később következők ízetlenek lesznek és nem lelünk bennük örömet többé.

Nemo ante mortem beatus. A halál előtt nincsen boldogság.

Bölcs mondás és mennyi spirituálfilozófiát rejt magában, őseink gyakran meglepnek bennünket ilyen zavarbahozó igazságokkal, de ezeket összekeverjük a mitológiák -mondáival és otthagyjuk őket a régiség tan polcain. Beszélünk róluk, de nem vagyunk hajlandók elismerni mélységes értéküket. Hieroglifáit, érthetlenséget szeretnénk felfedezni e sorokban, melyekre legszívesebben rábocsátanánk a kabbalah kódét. Az öreg Herodotos és társai, akik meggyötörtek bennünket a gimnáziumiban, véleményünk szerint elvesztették a jogukat, hogy tanítsanak. Nem vesszük őket komolyan. Pedig mindez csak azért van, mert nem vagyunk tisztában a fogalmakkal. Még a földi fogalmakkal és törtéensékekkel sem. Tudásunk nem olyan mélyenjáró, hogy Zeust és a trákiabelieket össze ne cserélnénk. Utóbbiak különben arról voltak nevezetesek, hogy az újszülötteket jajveszkeléssel fogadták. Szánakozva sírtak a bölcsök felett, míg a halottakat örömmel és tréfák között temették el. A mexikóiak hasonlóképen vélekednek és azt mondják, világra jött apróságaiknak: „Gyermezem, szenvedésre születél, tehát tűrj, szenvedj és hallgass”.

Ha egy kicsit a gyermeki léleknek mélyére nézünk, valóban könnyen megállapíthatjuk, hogy ők sem boldogok. Tele vannak keserű szenvedésekkel, tragikumokkal,

csetléssel, botlással. Legtöbben a fejletlenség homályát összetévesztik a „boldog gyermekkorral”. Pedig, ha a gyermekek beszélni tudnának, akkor sok keserű szónoklatot hallana a világ. Nekik is megvannak a maguk gondjaik és problémáik. Az élet nem ismer kíméletet és minden kornak megadja a terhét.

*

Bármikor nézzük is az embert, sehol nem találunk „beteljesedést”. Nem találunk megelégedettséget, vágytalanságot, várakozásnélküliséget. Boldogságról, idelent tehát szó sem lehet. Iparkodnunk kell, hogy becsületesen és ezen a határon belül minél kellemesebben szaladjunk végig a számunkra kijelölt úton, de túlzott reményeket nem táplálhatunk. Az ostort nem kerülhetjük el.

A csapások ellen mindenestre vigaszt nyújthat, hogy ez a komoly, forgó mindenség nem azért született, hogy mi gazdagok, szegények, szerencsések, vagy nyomorultak legyünk.

Amikor bekéztem a tudomány ácsolta nagy távcsövekbe és megpillantottam benne az Alfa Centaurit, majd később a Jupitert, — bajosan lehetett volna nekem elmagyarázni, hogy az én szegény mivoltom és kínzó problémáim fontosak lennének a mindenségnek. Minél jobban elcsodálkoztam az égbolt berendezésén, annál biztosabban megvilágosodott előttem, hogy ezek az érzéketlen tömegek nem törődnek velünk. Ezek is csak anyagok, alantasok, szolgák. Így legjobban tesszük, íha velük legfeljebb vigasz-oktatást rendezünk magunknak. Ha nem sikerül valami, akkor gondoljunk a Hold krátereire. Bosszankodásunk közben próbáljunk elmerengeni a Saturnus gyűrűin és fölösleges hevületünkben figyeljünk fel a bolygóvilág fokozatos lehülésére. Kissé komikusnak tűnik ez a tanács, de ha párszor keresztülmentünk azon a területen, amit a tudomány naprendszerünknek nevez, akkor egy idő múlva rájövünk sok olyan dologra, amit érzékeltetni olyan nehéz. Különben sem árt megismerkedni a csillagokkal, melyek-

nek szemlélete gyönyörűséget szerez és melyek, mint látjuk jó szolgálatot tehetnek földi fontoskodásaink között. Lassan belátjuk, hogy egész életünk céltalan, ha nincs a halál után élet. Értelmetlenség akkor a sok küzdelem és a sok szenvedés. Messzi naprendszerek bolygói nem azért forognak a jeges világűrben, hogy mi üzleteket nyissunk, hivatalba járjunk, szaporodjunk és meghaljunk, — hanem egy sokkal magasabb hivatásnak tesznek eleget, amikor nekünk, Istenihez hasonló szelömlényeknek, földi díszletkeretül szolgálnak.

Lelkünk ösztöne nyughatatlan. Tudja, hogy nem itt nyerünk jutalmat és ezért állandóan vágyakozik és vára-kozik.

Folytonosan küzdünk, örülünk és várunk. A vára-kozás általában minden ténykedésünket jellemzi. Azért dolgozunk, mert várjuk az eredményeket. Azért feks-zünk le, mert várjuk a másnapot. Végül azért élünk, — bármennyire különösen hangzik, — mert várjuk a halált.

Az életakarát igenlése ösztönös cselekedet. A halál-várás az ész következménye. Napról-napra, évről-évre tulajdonképpen a halálnak készítjük el magunkat. Mint érett kéve dőlünk a senkit nem kímélő kaszás elé és ez-zel (tudatalatti várakozásunk beteljesedik. Való tehát, hogy azért élünk, hogy meghaljunk. Sötét megállapítás ez a vad életöröm: közben, de így van.

Minden percünkben kell valamire várnunk, folyto-nosan akarnunk kell valamit, mert különben nincs ér-telme életünknek. A várakozás hiábavalósága esetén, akaraterőnk megszűntével, megszűnik maga az élet is. Akik elvesztik maguk alól a várakozás talaját, azok menthetetlenül öngyilkosok lesznek. Nyomor, bánat, szégyen, csalódás mind olyan indok, hogy miatta az il-letőnek nincs mit „várnia” az élettől. Főlölegesnek véli a küzdelmet, reménytelennek a jövőt és így számára csak a megsemmisülés marad. Nem vár többé semmit, tehát mennie kell.

Ezzel a folytonos várakozással sikerül talán meggyőznünk magunkat a holnap filozófiájáról. Mindenről, ami jön, mindenről, ami még előttünk van. A föld egyik átka, az idő, mindig újult várakozásokat és reményeket ültet el bennünk. Ma nem, de talán holnap. Ez a holnap mosolyog ránk folytonosan és ez mosolyogjon ki a halál sárga merevségéből is.

Ember és állat között itt még magasabbra nő a válaszfal. Az állat sohasem vár. Az állat akár éhes, akár szomjas, mindig ösztöneit követi, de nem vár semmit. Nem kívánja a másnapot. Legfeljebb a végtől való iszonyodással, negatív óhajtja az életet. Teljes kielégülése esetén nem tud mit csinálni és formálisan unatkozik. Az ember viszont tervez. Minden gondolatával önmagának vagy családjának boldogulását keresi. Ismeri a holnap fogalmát. Folytonosan készülődik és vár. Előre néz és ezzel az előretétekintéssel biztosítja magának az örök életet. Vágyakozásával és várakozásával egyedül vívja

ki magának a túlvilági mindenséget.

*

Ezen a helyen, várakozásunk közben, a halál küszöbén, tiltakozunk kell a hamis és alkudozó „halhatatlansági elméletek” ellen.

Helytelen és célttévesztett az az okoskodás, hogy a föld teremtményeinek, így tehát az embernek is, legfeljebb mint a földdel egységes anyagi egésznek lehet „örök” élete, bár végeredményben kihűlés, és megöregedés a jövője.

Mindez tévedés, mert elsősorban nem vagyunk a föld teremtményei. Testünk anyagát ez a bolygó adta, de tulajdonképeni valónkat Istentől kaptuk. Másodszorban az ember sorsa nem lehet egy a földével, illetőleg a természetével, hiszen jóval fölöttük áll. A természet, mely az anyagi szabályok csodálatosságával ruházta-tott fel, bármennyire tökéletes legyen, nem rendelkezik intelligenciával. A föld nem észlény, a természetnek nem lehetnek elgondolásai, a matéria nem akarhat. Mozog,

mert elindították (önmagától nem indulhatott el), de nem gondolkodik.

Bármennyire elenyészők vagyunk is mennyiségileg ebben a nagy világforgatagban, énünk lélekatomja (bármily csekély legyen bennünk abból, amit léleknek neveznek) értékesebbé tesz az egész vak gépezetnél.

Az anyag megmaradásának elvénél fogva, még ruhánk foszlányai is „halhatatlanok”, csupán a világnál magasabb rendű lelkünk, intelligenciánk lenne halandó?

Miért akarjuk örökké testünket ápolgatni, pusztulás tói megóvni, — amikor „a lelkünket legszívesebben lebunkóznánk”?

A ma szabályait megalkotjuk, de a holnapra nem vagyunk kíváncsiak és valljuk meg őszintén, — nem is hiszünk benne. Miért bosszankodunk, ha valaki az örök élet lehetőségét bizonygatja előttünk? Miért a várakozás és tervezetés, ha mindennek halálhörgés a vége? Miért vagyunk ellenségei örök telkünknek?

Mikroszkópiai vizsgálatok foglalnak el és állandóan a prehisztóriában keressük állati mivoltunk bizonyítékait. Az elmélyedés útján található eredményekre pedig ráfogjuk, hogy tudománytalan vágyakozások, megtévesztő badarságok.

A történelmi alakok ezrei találmányukat, sikereiket megérzéseknek köszönhették, aminthogy mindig mindent „köszönhetünk”. Miért ne juthatnánk előre meditációkkal magunk is, különösen akkor, ha ezek eredményeit minden józan okfejtés alátámasztja?

Tépelődés, viták, sóhajok, nyögések. Tökéletlenség és a föld¹ vonzereje nem teszi lehetővé az itteni boldogságot. Boldogság csak odaát tehet, bár az sem bizonyos. Qualis vita, mors est ira. A többség minden bizonnyal nehezen fogja -megtalálni a mennyországot.

Akik odakerülnek, azok sem „jogosultak rá”. Hát még mi, akik tüzet érdemlünk szünet nélkül, epedő szomjúságot vízcsepp nélkül, örök halált remény nélkül?

TETEMREHÍVÁS

A bonctermekek munkátlan pillanataiban, amikor elnézem a puffadt hullákat, — sok minden eszembe ötlük. Kórházak halottaskamrája, törvénytörési intézetek komorsága sok mementóval szolgál.

Nemrég elém hozták a bűnös város egyik legújabb áldozatát. Kivették a dísztelen fekete koporsóból, mely inkább hasonlít egy ládához, mint az „örök nyughelyhez” és ruhástól végigfektették egy hosszú asztalon. Letették az „árút” és eltávoztak a komor mesterség szolgálói.

Egyedülhagytak vele és ezt az egyedüllétet akarom most kihasználni. Beszélgetni szeretnék ezzel az ismeretlen, vagy már ismert halottal és meg szeretném kérdezni tőle az „első benyomásokat”. — Tegnap még igen, ma már nem. Milyen szédítő szakadék választja el egymástól ezt a két világot? Milyen megmérhetetlen távolság van az élet és halál között? Mennyire másként gondolkozunk ma és mennyire másként fogunk vélekedni holnap.

Elnézem az elmúlás nagy felkiáltójelét és önkénytelenül is megborzadok a végtől. Ez a mozdulatlanságában félelmetes test tegnap még falta az Ínyenc falatokat, rohant a pénz után és olyan „értékeket” hajszolt, melyeknek ma már semmi jelentősége nincs számára. Mit érne vele most, ha elhoznám azt a tárgyat, minek megszerzéséért annyit szaladgált? Milyen öröme lenne, ha mellé tenném földi érdemjeleit és megtömném zsebeit arannyal? Azzal az arannyal, mellyel hozzánk hasonlóan az életet akarta megvenni és a halált akarta térdrekényszeríteni?

Mennyit rohant, mennyit szaladt, míg csak meg nem állították. — Most itt fekszik előttem és mozdulatlan. Mellkasa nem emelkedik és ez a kitartó merevség nem filmfelvételi halálszimulálás, hanem valóság, — elképesztő, soha meg nem szokható valóság.

Megfogom a kezét és körmiéin manikűrözési nyomait találok.

Nem tudok elfojtani egy keserű mosolygást. Elképzelttem, milyen gondosan mártogathatta ujjait a szappanos lébe, hogy utána kényelmesen elnyúlva, odanyújtsa kezét a manikűrös kisasszonynak. Közben valószínűleg valami színházi hetilapot nézegetett, vagy pedig elgondolkozott. Tervezgetett és számítgatta az időt. Ma ezt teszem, holnap oda megyek el, holnapután, — de a holnaputánál már baj volt. Holnapután már nem tett semmit. Holnapután már nem tervezgetett többé.

Olyan nyugodt most és gondtalan. Arca kisimult, mintha örülne, hogy megszabadult a földi tervezgetésektől. Elkiáltom magamat. Meg se moccan. Mit jelent neki a hang, mit a 333 m. per secundum törvényszerűség? Semmit. Ezt itthagyták nekünk, ettől már megszabadult. Nem zavarja többé zaj és nem figyel fel ezután semmiféle szép muzsikára.

Ruhája jól szabott, sikerült darab. Mennyit veszedkedhetett miatta szabójával. Az a ránc a vállon menyire bosszanthatta. Általában mennyi momenta! merült fel életében, ami idegesítette. Nem sikerültek a dolgai. Sokszor elkésett fontosságokról és ikáiroimlkodva szidta a sorsot. A történések kedvező alakulását természetesen vette, csak a váratlan és rendszerint egyszerre fellépő akadályok bosszantották.

Megvolt a társadalmi köre. Voltak barátai és voltak ellenségei. Barátait szeretni, ellenségei* elpusztítani igyekezett. Kiforrott, helyesnek tartott világnézetre tett szert.

Gyakran vitakozott önmagával és ezeknek a „megbeszéléseknek” vége mindig egy-egy újabb ön-

koszorúzás volt. Ilyenkor fájdalommal állapította meg, hogy mártír, akit félreismernek. Mindenhez jobban ért másoknál, mégis mellőzik. Tehetségét nem veszik észre, keresztülnéznek rajtá, szándékait félreismerik, — pedig... Ez a pedig azután nagy ponttá lett. Most fekszik, elnyúlta, elhagyva minden pomádézós kedvet, kesergő forrongást.

Félig lecsukott szempillái azt a látszatot keltik, mintha ravaszkodnék. Hátha csak tetteteli a halált, tetszhalottat játszik, miközben kifelé pislog és nemsokára vidám nevetéssel ugrik fei. Mosolyogva felül majd, vállamra csap és kijelenti, hogy csak rám akart ijeszteni. De nem, — a „jelek” már elárulják a komoly véget.

Hát csakugyan való lenne? Az élő szervezet, mely nemrég még öntudatosan, mohón kereste az élet örömeit, — most felbomlásra váró anyag lenne csupán? Nem: fogja már szépíteni magát, nem lesz többé egocentrikus, nem lesz sem elbizakodott, sem elkeseredett? A teremtés koronája, ez a „diadalmas férfi”, aki biztonnal hódított és híres volt gáláns kalandjairól, most várja az elrothadás utálatosságát?

Úgy szeretném az ilyen kiterítettekhez fülönfogva elhozni az emberiséget. Idecibálni az ájuldozókat és keményeket egyaránt. Fejükbeverni a halál valóságát. Elmagyarázni nekik „az ember” életét. Boncolgatni előttük a komoly fontoskodásaikat. Kinevetetni velük szertartásos nagyképűsködésüket. Beláttatni a földi hiábavalóságokat. Tetemre hívni az egész emberiséget.

Tetemre hívni a gőgöt, az irigységet és minden gonoszát. Felrázni a kábultakat, fel a bűnösöket és megnyugtatni az igazakat. Bepillantani a miultban élő földi ténykedéseibe. Elővenni a világemlékezőtehetség feljegyzéseit. Kivallatni Fechner Földszellemét. Megnézni hogy a milliárdnyi ember életében mi volt a helyes és mi a helytelen. Megkeresni, hogy ez a halott a manikűrözésnek és kozmetikának milyen hasznát vette a túlvilágon. Mennyivel jobb a dolga, amiért em-

berek százain taposott, vagy pedig megbüntették-e a jótékonyágáért? Mely ért többet, — mérsékelten élni, szeretettel szeretni, vagy rúgó kegyetlenségek között kéjt habzsolni? Melyik volt célravezetőbb, földet túrni, pénzt számolni, vagy pedig messzi előretekintéssel felkészülni a biztosan elkövetkezőkre?

Félek, hogy ennyi kérdés után minden merevsége ellenére felkönyököl hatottam és szemembe néz.

Nézd, — szólal majd meg túlvilági suttogással, — én megbántam, amit tettem, de legalább ti okuljatok. Néha gyertek ide mellénk, foglaljatok; helyet és beszélgetsetek velünk. Amennyire tehetjük, oly szívesen elmeséljük majd közös tévedéseinket. Oly boldogan magyaráznánk, csak hallgassatok meg és tanuljatok. Ha már nekünk nem sikerült, sikerüljön: .nektek. Nézd, én boldogtalan voltam az életben és boldogtalan, vagyok a halálban. Mi szeretünk titeket, élöket és ha nem is beszélhetünk hozzátok, legalább csontvázunk óvjon meg a boldogtalanságtól.

Elröppen a fülem mellett a sejtelmes szózat és a halott visszafeküdt mozdulatlanágába.

Magam elé meredtem és megéreztem ezekben a szavakban az egyedüli, vitathatatlan fontosságokat. Mint már annyiszor, most is beláttam a földi célok értelmetlenségét és összeomlott bennem a test filozófiája. Csak egyet telhetünk ilyenkor. Boruljunk le és meneküljünk az imához. Meneküljünk, ameddig menekülhetünk.

Szerencsénkre újra térdre ereszkedtünk. Büszke „egyenességünk” megtört és a halott meg tudott győzni igazságáról. Most ott zokogunk a földön, siratva magunkat és tébolyultságunkat.

Eljutottunk az orvosságig. Térdeplésünk azonban csodálatosképen nem aláz meg. Ellenkezőleg. Felemel és sírásunk derűs könnyedségbe olvad, imánk remény-nyel tölt el. Biztos cinizmusunkban féltünk a halottak magyarázataitól és nem reméltük, hogy a tetemrehívá-

sok után friss megkönnyebbüléssel emelkedtünk fel térdeplésünkől,

Az élet hamis zaja közben gunyoros szofizmusunkban sziklaszilárdak voltunk és ilyenkor nem jutott eszünkbe a haláltól való remegésünk. Nem hittük volna, hogy lelhet úgy élni és gondolkodni, hogy inkább az élettől félünk és a halál mellett pedig „biztonságban” érezzük magunkat.

De hagyjuk ott a ravatalokat, töröljük le könnyeinket, csapjuk le a bonckéseket és menjünk ki a napfényre, az életre.

Mázsás súlyoktól szabadulva, mosolyogva megyünk ekkor az utcákon, ránevetünk az emberekre, örülünk a villanyosok csengésének és boldogok vagyunk. Értékes tanításokat kaptunk, nagy távlatokkal ismerkedtünk és ezek szomorúság helyett derült jókedvvel ajándékoztak meg. Csupán a mosolyunk lesz más mosoly, a cselekedeteink lesznek más cselekedetek.

Könnyebben kelünk ezután, könnyebben alszunk el és last not least, könnyeben halunk meg.

A tetemrehívás kezdeti komorsága virágokat hint el lelkünkben és a félelem, a kétségbeesés nyomtalanul tűnik tova.

A világlemlékezőtehetség mellett nem mehetünk el megjegyzés nélkül.

Lehetetlen ugyanis, hogy a porrálett milliárdok, a sok megtörtént esemény, az embertömegek lelkülete, egyénisége, nyomtalanul szűnjék meg. A csodálatos gondolkodók, az emberiség nagy történelmi alakjai, valahol bizonytalán élnek még. Köznapi bűnös emberek túlnyomó többségéről feltesszük, hogy elenyésztek és csak a messzi jövőben fognak ismét alkotó individuummá fejlődni, ellenben a tisztaéletű, szellemi nagyságokról nem tudjuk ugyanezt elhinni. Kell lennie egy mindenséget számontartó krónikásnak, aki az érdemes embereket és érdekesebb „dolgokat” feljegyzí. Ebben

a „világlemlékezőtehetségben”, ebben a világagyban minden megszületett gondolat, vagy befejezett tett megtalálható. Akik morálisan éreznek és cselekszenek, azokat számion tartják, akik pedig nem kerülnek erre a listára, azokat egyszerűen nem veszik észre. Ezeknek éppen ez a büntetésük. A tömegek nagyobb része, az anyagba mélyedtek, a tompult tudatúak, a helytelen élet következtében wem fejlődők számára az a legnagyobb büntetés, hogy hiába éltek. Elmaradnak a fejlődésiben és esetleg ismét az élet terhével büntettetnek.

Hatalmas élet volt már eddig is a földön. Kifejlődött régi kultúrák virágoztak, jólétet és művészetet teremtve maguk körül. Sorsok tömegei játszották szerepüket és verejtékezték apró hiábavalóságokért. Mennyi borzadály szántotta végig a földet.

Helyi érdekek, személyes ellenszenvék hová tűntek vájjon? Kereskedő kalmárok, katonák, (hatalmaságok, szerény polgárság, nyomorult koldusok merre lehetnek most? Vájjon bosszant még egy meg nem kötött üzlet, bánt azóta is egy kielégítetlen vágy, vagy fáj a miegséitett hiúság? Az egészségesekre feltekintő, földön fetregő béna emberroncs még mindig szenved tesii fogyatékoságai miatt? Egy igazságtalan rúgás, vagy egy résztvevő felemelés mind benne rezeg az éterben és ez a tulajdonképeni világlemlékező tehetőség. Földieskedések nincsenek már meg., a csontokat széthordta a szél, de a jó és rossz-tettek benne vannak a mindenségben.

Ez a „levegőben való megmaradás” lenne tehát a világlemlékezőtehetség. A karma léte ugyan nem teszi szükségessé ennek tárgyalását, mert ebben a kozmoszmemória is bennefoglaltatik, de éppen a kettő egységére volt szándékunkban rámutatni.

Egyúttal a különböző és mindjobban, terjedő elméletekkel szeretnénk szembeszállani, melyek a vitágöntudatot Isten nélküli képzelik el, illetőleg ezt nevezik Istennek.

A karma-világön tudat, tulajdonképen raktár, melynek megszámlálhatatlan részecskéi, egyénekről szóló lapjai együttesen is láthatók. (Úgy hiszem, fölösleges hangsúlyozni, hogy e fogalomalkotásnál a raktár, a rész és lap szavak helytelen képet adnak.)

Ez a tétel erősen megkönnyíti a választ arra a gyakori közérdekű kérdésre, — hogyan van az, hogy Isten mindenit lát, mindent hall, egyidőben és mindenütt?

A fizika fejlődésével nagy lehetőségek előtt állunk.

A viaszlemez ismétli a hangot. A leadott rádióhullámokat felvehetjük.

Egy (nagy) lépéssel előre haladva, esetleg felfoghatjuk majd a tegnapi rezgéseit is. Ez lesz azután az igazi világlemlékezőtehetség és ekkor a karma szövvényes, de mindig következetes törvényeit eddig el sem képzelt pontossággal ismerhetjük meg.

UTOLSÓ ELMÉLKEDÉSEK

Már nincs sok időnk. Artemis körülöttünk ólálkodik. Mustrál bennünket és méregeti a távolságot. Kivesz egy nyílveesszőt tarsolyából és miközben szeme rajtunk nyugszik, hegyesíti a halálszerszámot.

Öreges lépteink felkeltették a figyelmét, és betegsé-
günk, úgylátszik, „beavatkozást” igényel, Most már szemmel tart és számolgatja óráinkat.

Nyúljunk ezért a fekete könyv után. Vegyük elő a lelki balzsamot. Az őszinte megbánás sohasem késő. A „családi ház” kapuja állandóan tárva és csak rajtunk múlik, mikor somfordálunk be rajta, alázatos mea cui pával.

Simogassuk meg utoljára Pál apostolnak Korintusbelekhez írott első levelének XV. 36—50 pontjait.

„Balgatag, amit te vetsz, nem elevenedik meg, oanemiha megró th ad ánd. És abban, amit elvetsz, nem azt a testet veted el, amely majd kikiél, hanem pusztamagot, talán búzáét, vagy más egyébét. Az Isten pedig testet ad annak, amint akarta és pedig mindenféle magnak az ő saját testét. Nem, miniden test azon egy test, hanem más az embernek a teste, más a barmoknak a teste, más a halaké, más a madaraké. És vannak mennyei testek és földi testek, de más a mennyeknek dicsősége, más a földieké. Más a napnak dicsősége és más a csillagok dicsősége, mert a csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve. Éppen így a halottak feltámadása is. Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban. Elvettetik gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben, elvettetik erőtelenségben, feltámasztatik erőben. Elvettetik érzéki test, feltámasz-

tatik lelki test. Van érzéki test és van lelki test its. Így is van megírva: Lőn az első ember, Ádám, élő lélekké, az utolsó Ádám megelevenítő szellemmé. De nem, a lelki az első, hanem az érzéki, azután a lelki. Az első ember földből való, földi. A második ember, az Űr, mennyből való. Amilyen ama földi, olyanok a földiek is, és amilyen ama mennyei, olyanok a mennyeiek is. És amiképen hordtuk a földinek ábrázatját, hordani fogjuk a mennyeiek ábrázatját is. Azt pedig állítom atyámfiái, hogy a test és vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság nem örökli a romolhatatlanságot.”

Ezek az okkult mélységű sorok ismét a Bibliától való elragadtatásra készítenek.

Máté, Márk, Lukácsi, János, Pál, Péter és Júdás milyen isteni munkát írtatok a „mi megmentésünkre szent elragadtatásokban? Milyen hit dolgozott bennetek, hogy biztosak voltatok a mi egykori megtérésünkben?

Hol látjuk a magunkbaszállás általánosságát, ihol a görög és arámi iratok méltó megbecsülését? Hol van az a korszak, amit ők láttak, hol van az az emberiség, akinek ezeket írták? Általában milyen jeleket látunk a javulásra?

Hátha annyira bűnös az emberiség, hogy már nincs mentség. Hátha kárbaveszett minden szó és minden írás?

Kinek idézzek én, ha ellenakarattunkkal és ímeg nem értésünkkel elfordulunk a soroktól. Kiben higgyek, ha magamban is folytonosan csalatkozom.. Kihez meneküljek ebben a jajongó egyedüllétben? Csak ő marad meg számunkra. Mindenki elhagy bennünket, mindenkiben csalódhatunk, mindenki nekünk támad, de Istenünk csak segít, csak bátorít és csak szeret.

Egy alkalommal azt mondták nekem, mily rettenetes lehet messze idegenben, elhagyatva, egyedül meghalni. Magam is így gondolkoztam egy ideig. Azonban rájöttem, hogy sohasem vagyunk egyedül. Bárhol le-

gyünk is, nem ismerhetjük a magányt. Minél jobban távolodunk az emberektől, talán annál közelebb jutunk Istenünkhöz.

Közeledve a halálhoz, tehát nem bánthat az egyedüllét. Megsejtve a befejező akkordot, mindjobban „társaságban” kell, hogy érezzük magunkat.

Most, hogy hárfánk húrjai a végső dallamokat zenegik, utolsó elmélkedéseinket szent közelségben végezzük. Amennyire csak tudunk távolmaradunk ilyenkor „magunktól,” és amennyire csak lehetséges, közelkúszunk Hozzá. Lassan befejezzük a hivatkozásokat, nem említjük többé a szent könyvek csodálatos helyeit. János, a „kedvenc”, a hozzánk legközelebb álló I. 10, 11, — II. 20, — VI. 12. és a többi eldugott, de szívünkbezárt mondásai nem jelentkeznek többé. Az idő elmúlt fölöttünk. Már csak a halálról cseveghetünk.

Már — ebben benne van az elmúlás minden döbbenetessége. Már — csak ezt tehetjük. Már, — sok mindentől elkéstünk. Mindmegannyi kétségbeejtő mwasztás.

Boruljunk le még ma, boruljunk le azonnal, hogy ne mulasszunk tovább.

Stanley Baldwin, az angol világbirodalom) (volt) miniszterelnöke, annak a területnek a vezetője, hol a nap sohasem nyugszik le, már meghajtotta fejét. Messze a haláltól, energiájának teljében, írta a következőket „Vallás és Politika” című munkájában. „Megvallom, nem vagyok benne bizonyos, vajjon a világ számára nem az volna-e a legjobb, ha egy Assisi Ferenc vagy egy Wesley támadna ma s megalapítaná a nem hivatásos, de elhivatott utolsó ígehirdetők közösségét... Ügy tetszik, vallástalanabb a világ, mint amilyen vallástalan volt valaha a keresztyén időszakítás óta.”

Baldwin a parlamenti harcok mellett időt szakított magának arra, hogy lelki kérdésekkel foglalkozzék. Talán az ő példája hatni fog ránk. Ha Anglia miniszterel-

nőke így ír, akkor esetleg mi is gondolkodhatunk a dolog felől.

A halál átvisz a két ellentétes világrend kapuján és „sorsunkra” bíz bennünket. Ezt a sorsot mi készítettük el és fonogattuk annak sírna vagy göbös fonalait. A Párkáknek semmi közük ehhez. A helyzet felismerhetetlensége miatt egyedül mi vagyunk felelősek és ezt bűneinknek, földi oktalanságainknak köszönhetjük.

„Mert mindaz, aki tejjel él, járatlan az igazságok beszédiben, mivelhogy kiskorú. Az érettkorúnak pedig kemény eledel való, mint akiknek a mivoltuknál fogva gyakorlottak az érzékeik a jó és rossz között való különbségtételre.” (Zsid. V. 13, 14.)

Felnőtt korunkban miért maradtunk örök gyermekek, akik átjátszották az életüket? Még száz éves korunkban sem számoltunk a halállal és cselekedeteinket kizárólag földi indokok irányították. A kemény lelki eledelt, amit a templomok és csoportmozgalmak jelentettek, elvetettük. Miért nem szántunk manrészás heteket a legfontosabbakról való elmélkedésre, amidőn ugyanakkor féltő gonddal ügyeltünk, hogy testünket minden évben elvigyük nyaralni. Vájjon a lelkünknek soha nem volt szüksége nyaralásra, a testtől független nyugalomra? Nem szomjazott olyan időkre, amikor egy kissé szabadon tevékenykedhetett és testünk nem ellenzékieskedett örökké? Elolvastunk értekezéseket, néha csodálkoztunk a bennük lévő érdekességeken és ez volt az egész. Nem voltunk igazán gondolkozók, művészek, érzélyek. Nem akartunk Isten gyermekeivé válni, nem kerestük szellemiségünk bizonyítékait. „Alkotottak” maradtunk, akik istenítették a gipszet, az agyagot, amiből gyúrták és csodáltuk a számokat, amivel befestettek bennünket. Bámultuk magunkat, vizsgáltuk testünk anyagát, de az elmúlásra nem gondoltunk soha.

Seneca a halált az örök életre való születésnek tartotta. E vigasztaló vélemény ellenére mégsem foglalkoztunk a túlvilággal. Az örök életig sohasem jutottunk el, sőt a halálról is megfélekedtünk. A *memento móri* szavai nincsenek szobánkban kifüggesztve és mindig hátatfordítottunk a sötét rémnek. A halált nem tekintjük szubjektív ténynek. Másakról mindig készek voltunk feltenni, hogy egyszer meg kell halniok és gyakran állottunk körül friss sírhantokat, igen vegyes érzelmek között. Azonban pompás logikánk ellenére mégsem következtettünk arra, hogy valamikor ránk is sor kerülhet. Más igen, de mi...? Olyan hihetetlennek tűnik, még az elgondolás is. Mi és a halál. Ez a sima, jólfésült, tükörből ránkmosolygó alak, egyszer kinyúlt, megmerevedett hulla legyen? Még a feltevés is nevetséges. Otthonunk melegségét ne élvezzük többé és szerelmesünk meleg ölelése helyett a koporsó zárjon körül? Igaz, hogy a szűk kis örök-lakással már nem lesz annyi baj, mint a földiekkel. Nem lesznek veszekedéseink, nem lesznek szórakozásaink és barátaink körében üresen marad egy szék, elalszik valahol egy gyertya és lehullik egy csillag. Nem fogjuk többé végigsimítani homlokunkat, hiszen csontkezünk nem mozdulhat többé. Arcunkról, melyet olyan féltett hiúsággal ápoltunk, lemállik a hús és hasonlatosak leszünk az út szélén rothadó kutyákhoz. Szeretett tárgyainkat széthordják örököseink és összeroskadnánk a fájdalom súlya alatt, ha bepillantathatnánk az ittmaradottak lelkületébe. Mily keveset jelentettünk nekik. Talán azok fognak megsiratni legjobban, akikről legkevesébbé gondoltuk.

Borzasztó a halál, mondjuk ilyenkor megremegve és olyan jó, hogy még messze vagyunk tőle. Itt élhetünk az emberek között, utcáink barátságos fénye felderít és mily öröm messze lenni a temetőtől. Attól a helytől, ahová életünkben a legkevesebbet jártunk és ahová mégis egészen biztosan eljutunk egyszer. Elásnak egykor a többiek mellé és a hideg, szeles éjszakában egye-

dül hagynak majd. Megtagadnak az élők és nem tudjuk befogadnak-e a halottak?

Foglalkozzunk a halál gondolatával és barátkozunk meg vele. Nézzünk végig magunkon és lássuk meg ruhánk alatt a csontvázat. Akár a homokórára, akár modern időjelzőink gongszavára figyeljünk, mindegyik azt bizonyítja, hogy *folytonosan* közeledik az idő, mely a véget jelenti. Mi csak látjuk a perceket, melyek elfolynak mellettünk, de nem veszünk róluk tudomást. Nem tekintjük azt a pillanatot, amikor számunkra minden óra egyformán megáll.

„Vigyázzatok azért, mert nem tudjátok mely órában jó el a ti Uratok.” „Boldog az a szolga, akit az ő Ura, mikor haza.jő ... munkában talál.”

Ne késlekedjünk tehát, hanem munkálkodjunk. Nézzünk szembe a valóságokkal és aszerint éljünk. Készüljünk el a halálra és ne legyen másodperc, amely váratlanul érhet.

*

A természet ezerszer elénktárja, hogv mi egyedek nem vagyunk fontosak a szemében. Születni, szaporodni és meghalni, — ez az ő parancsa és mással keveset törődik. Olyan törekeny a írni életünk, olyan könnyen érhet „véletlen” baleset, betegség, vagy más olyan körülmény, mely napok, órák, sőt nemritkán pillanatok alatt megfoszt attól, amit életnek nevezünk és amihez olyan görcsösen ragaszkodtunk. Esméljünk fel végre. A halál állandó és senkit nem kímélő aratása tegye előttünk teljesen bizonyossá azt a tényt, hogy meg fogunk halni. Gondoljunk a halálra és akkor nem fogunk tőle annyira félni. Gondoljunk a halálra és akkor más képen fogunk élni. Megbarátkozunk a változtathatatlanna és bizton állíthatom, nyugodtabbak leszünk. A nyugalom pedig nagy áldás. Jobban járnak azok, akik felkészülnek az eljövendőre, mint a mindig mindent halogatók. Nyugodtabbak leszünk tehát és ezzel is növel-

jük boldogságunk esélyeit. Lelki biztonságérzetet nyerünk.

Ne rettegjünk a haláltól, de ne is üzzünk kultuszt belőle. A koporsókban alvó cinikusok, a halállal vakmerően kacérkodók nemi engedelmes gyermekei Istennek. Ne ijedezzünk és ne borzongjunk. A mi Urunk nem akarhat nekünk rosszat. Mindenekfelett ez vigasztaljon bennünket. Viszont földi életünk legnagyobb aktusát ne becsüljük le és struccként ne forduljunk el a tényektől. V. P. Keppler találóan jegyzi meg, hogy „az élet legnagyobb tette, eseménye a halál. Azért a józan ész azt követeli, hogy az élet ezen végső pontja felé ne alvajáróként, behunyt szemmel támolyogjunk, vagy komédiásként táncolva ugráljunk, hanem nyitott szemmel, felemelt fővel, szilárd léptekkel haladjunk feléje. Minél bátrabban tekintünk a halál elébe, annál többet veszít rettenetessége.” P. Weiss „Lebenswesheit”-je szerint:

„Das Sterben ist die grösste Tat für jeden,
Das Sterben is das schwerste aller Fehden,
Die grösste Tat, sie gilt dem grössten
Lohne,
Der schwerste Kampf, er gilt der schönsten
Krone.”

Halál, mily kegyetlen hóhér vagy te azok számára, akik csak testet ismernek. Mennyire fájhat nekik a te könyörületességnek szánt sujtásod.

Ó, azok a materialisták, mennyire „egyedül” lehetnek ilyenkor. Milyen szomorú véget készítenek elő maguknak. Hiszen minden gondolat, minden nemes érzés, ami megszületett bennük, halálra-szánt. Földi ténykedésük a semmibe vész és emléküik nyomtalanul enyészik el. Milyen csúnya a haláluk. Az életben nincsen, egy nyugodt, boldogító percük és semmi reményük a halálban. A nagy miért ilyenkor fortissimóvá erősül és a sántáni röhögés megrepesztí dobhártyájukat. Ha megszűnés a halál, akkor miért születtek, miért éltek, imiért szerettek?

Azt gondoljátok, hogy a természet társasjátékot

játszik, amikor nevet a nívótlan életeken. Azt gondoljátok, hogy az a mindenség célja, hogy ti házakat vegyetek, kereskedjeteek és termeljeteek?

Ó, ti konok makacsok. Ti valóban megérdemlitek a halált.

Elbódultok majd annak ütésétől és csak sok-sok évre rá kezd derengeni bennetek, hogy minden tévedés volt. Szomorú lesz ez a tévedés, szomorú ez a halál, és szomorú a hosszú öntudatlanság.

Ne legyetek hitetlenek. Szeressetek és imádkozzatek. Akkor más lesz a halál. Akkor más lesz minden. Ne hagyjatek mindent az utolsó időkre. Tudjatek jól, hogy ha erre számítotok, akkor nem kaphattok bocsánatot.

Higyjeteek el, hogy nemcsak a tiszták számára készítik a mennyországot, hanem titeket is oda akarnak vinni.

Csak egy kissé kevesebb makacsságot! Ha kézenfognak benneteket, ne tépjeteek ki magatokat a szerető kezekből. Menjeteek oda, ahová vezetnek. Tegyetek úgy, amint tanácsolják. Ha az egész élet fekete volt, legalább az utolsó nap legyen fehér. Ha tele is vagytok bűnnel, tépjeteek le ezeket magatokról és: surranjatek be a boldog lelkek paradicsomába.

Mily nagy az örömünk, ha ráeszmélünk az örök élet vigasztaló valóságára. Akkor a szívet nem a halál kapujának, az „atrium mortis”-nak tartjuk, hanem az élet kapujának. Ezernyi bizonyosság szól az utóbbi mellett. A fizikai halál ridegsége és rémmesékkal felizgatott fantáziánk képzeletei nem adnak méltó képet a halálról. Földi életünkben túlságosan sötétnek látjuk ezt az aktust, holott nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy ez a kezdetek kezdete. Hiába lassul a szívverés, hiába dobban utolsót ez a központi izomcsomó, hiába állapítják meg a halálunkat, mindez mit sem jelent. Üveges szemünkkel belemerengünk a semmiségbe, kezünk az utolsó életakarat kapkodásában dermed meg

és állunk leesik, mintha csodálkoznánk azon a világon, ami elénk tárul. Hajunk, szakállunk egy ideig még tovább nő, de azután már csak a test felbomlása, a kémiai változások visznek mozgást elhagyott porhüvelyünkbe. Kétségtelennek látszik tehát, hogy a test befejezte működését. A lélek azonban nagy feladatok előtt áll. Neki most kezdődik igazán az élet. Méltán kérdezhetjük tehát. „Halai hol a te fullánkod. Pokol hol a te diadalmad.”

A testnek vége, azonban a lélek csak örülhet ennek az átmenetnek, hiszen megszabadult bilincseitől és repülve haladhat fölfelé. Ha ilyenkor kedvünk és időnk lenne a visszaemlékezésre, akkor utolsó szerepünk miatt kénytelenek volnánk szégyenkezni. Túlságosan nagy lámpalázunk volt a halál előtt. A halált nem gyakoroltuk eléggé. Sokáig agonizáltunk, bár ezért csupán testünk felelős. „Nekünk” ebben már nem volt részünk. „Mi” nyugodtak voltunk, és csak az anyag kapkodott segítségért. A test likvidálta az ügyeit és ha lelkünk bűntelen volt, nem lehetett semmi akadály.

Találjunk vigasztalást a túlvilági élet bizonyosságában és mindent kiegyensúlyozó igazságosságában. A halálról szóló soraink néhol talán túlságosan komorak, azonban derítsen fel bennünket az a sokat hangozott tény, hogy ez szükséges változás és nem jelent semmi olyat, ami miatt aggódnunk, vagy rettegnünk kellene.

Túlsó part van és ez valószínűleg még a bűnösöknek sem olyan kegyetlenül borzalmas, ahogyan elképzeljük. Hideg szeretetlenségük fájhat, kínozhatja őket, de ez is megszűnik egyszer, mert nincsen bosszúálló Isten, csupán szeretőt és mindig megbocsátót ismerünk. A Biblia erről szóló részei hol nyíltan, hol burkoltan említenek ugyan kárhozatot, de a csodálatos könyv szellemével nem evezik az örök pokol.

Keveset tudunk a túlsó partról, de ermberi agyunk-

nak felfoghatatlanul gyönyörű lehet. Mennyi szín lehet ott, mennyi szépség. Az erről szóló értesüléseink akár igazak, akár hamisak legyenek, mind fenségesnek jellemzik a jók, és reménykeltőknek a bűnösök helyzetét.

Reménykeltőnek csupán és nem könnyűnek. A bűnbocsánat még nem jelent teljes büntetlenséget.

Ha csak azt látnánk halálunk után, ami a körülöttünk lévő bolygóvilágban van, már az is milyen, gyönyörű lehet. Tudásaink kiszámítása szerint a Holdról a Föld gyakran glóriában pompázó hatalmas égitest, amelyen jól kivehetők a kontinensek. Mennyivel szebb lehet a mi túlvilágunk, ahonnan többet és mást láthatunk majd. úgy hiszem, az a sóhajtozó csillagász, aki azért várja a halálát, hogy a Hold másik felét végre megpillanthassa, elfogja felejteni ezt a kíváncsiságát a sok és hatalmas látnivaló mellett.

Kíváncsiak és türelmesek, mi mindnyájan nyugodtak lehetünk tehát, igazságos várakozásunk nem lesz eredménytelen és jótetteink „mellettünk fognak állani”.

A halálban való újjászületés, a más-világ feltárulása csak földi szemmel lesz újdonság. Lelkünk jól ismeri ezt a tájékat és nem is fél tőle.

A test, a matéria érzékei, az elmúlástól, mint ismeretlenről természetesen borzonganak, de hiszen minden újdonságot bizonyos mértékben idegenkedéssel fogadunk. A halálfélelmünk ennél fogva egyrészt a szokatlantól való rettegés, másrészt (lelkiismeretünk szava, mely folyton azt kérdegeti tőlünk, — hátha igaz az a sok zagyva fecsegés, amit a túlvilágról és ítélőszékről hallottunk? A túlvilág, úgy látszik, az utolsó pillanatokban megcsillogtatja magát és ezért a sok összetört bűnös, megtérő zokogása. Amidőn már közelebb állunk az éghez, mint a földhöz, akkor hiszünk és megragadunk minden segítséget.

Mennyivel helyesebb lenne, ha tiszta előrelátással hoznánk rendbe lelkületünket és így fognánk kezét a halállal.

Mások vagyunk egyedül, mások társaságban, mások egészségben és betegségben, — mennyivel különbözők lehetünk akkor, ha test nélkül, mintegy birtokon kívül vagyunk. A jelen, az öt érzékszerv, a tudat, megadja szokásos közérzetünket és gondolatainkat. Amint azonban elveszítünk valamit, feltétlenül változáson megyünk keresztül. Más a vak ember és más a béna lelki-világa. A testi érzékeink sorsa feltétlenül hatással van a lelkiekre is. A test és lélek kétségtelenül hat egymásra. Utóbbi fejlettségi foka adja meg túlvilági életünk kezdeti lehetőségét. (Az a szellemeskedő kérdés, mely azt kutatja, hogy vájjon melyik érettségi állapotot visszük magunkkal a túlvilágra, az életben elért legtökéletesebb képességeket, vagy pedig szenilis együgyűségünket, nem méltó vita tárgyául. Az eszköz m egromlásával ugyanis a mester tehetsége még nem szenved csorbát.) Testünk felemeli és lehúzza lelkünket. A testi megsemmisülés sorsdöntő kihatással van lelkünkre. A fokozatokat egészen a végtagnélküli vak süketnémáig, követhettük, — az utána következő lépés azonban már a spiritizmus területéhez tartozik. Abban a pillanatban, amidőn megszűnt az élet, tulajdonképpen megszűnt a halál is. A halállal foglalkozva csak az élet utolsó percéig haladhatunk. Azontúl már csak túlvilági életről beszélhetünk, itt leeresztik a sorompót, elállják az utat és majdnem átláthatatlan függönyt bocsátanak elénk.

Az alvilágba csak az ókorban lehetett eljutni. Amióta könnyelműen leírták a félhomályos tájakat, élőnek tilos a belépés.

„Legyetek tökéletesek, amiképen a ti mennyei Atyátok is tökéletes.”

A Fiú szólott ekként hozzánk és. mint testvér, megmutatta az Atyához vezető ösvényt. Beszélt hozzánk, kedves szóval, szelíd intéssel, harmatos tisztasággal. Fürtös szép fejét ég felé emelte, kezét áldásra tartotta és

meg ismertetett mindennek okával és teremtőjével. Tanított úgy, ahogyan eddig még nem tanított senki.

Szavai nem voltak ismétlések, minden új volt, amit mondott.

Beszélt aki mindennél fontosabb ezen a világon, beszélt arról, aki szeret, és akit nekünk is szeretnünk kell.

Felvirágozta lelkünket és biztosított, hogy velünk marad. Megnyugtató, hogy szót emel érdekünkben.

Testvérünk volt, mártírunk lett és istenükké vált.

Harangzúgással megszentelt ünnepekkkel hálaadó leborulásokkalkellene megköszönnünk azt, hogy tudomást vettek rólunk. A legtökéletesebb és felérhetetlen magasság, a megmérhetetlen végtelenség Ura ránk tekintet üzent hozzánk és kitüntetett. Kitüntetett, mert kiemelt a végességből, kapcsolatot engedélyezett személyéhez és maga mellé emelte a szenteket és igazakat.

Írásban hagyta számunkra az ígéket, melyek elkísértek a mai napig és elkísérnek minden embert az idők végezetéig.

Elhalmozott mindennek, ami szükséges, hogy megismerjük akaratát. Megerősített szabad akaráttal, intuícióval, és lelki érzékenységgel. Berendezett számunkra egy megbecsülhetetlenül tökéletes világot. Segítségünkre adta az állatvilág és természet erejét. Szeret bennünket folytonosan és nem zárkózik e! senki elői. Mindenkit meghallgat, mindenkire áldóan néz és mindenkire vár.

Az étellel valóvá lettünk, az étellel megalkotott bennünket.

A szeretettel az élet melegét leheli ránk és eszközt ad egymás segítségére.

A halállal véget vet a testi küzdelmeknek és visszatérhetünk Hozzá.

Élet, szeretet, halál.

Három határpont, három eszköz és három isteni ajándék.

BÚCSÚ

Körülöttünk kórházi csendesség, halkléptű ápolók, aggódó családtagok. Éterszag, láztábla, orvosságok. Úgylátszik, a legszabályosabban betegek vagyunk. Hogy komoly a bajunk, azt az aggódó pillantásokból könnyen megállapíthatjuk. Bámulnak ránk, vizsgálgatnak, állandóan körülöttünk lebzselnek és nem; akarnak egyedül hagyni. Ezenfelül különböző üvegeik, fiolák, porok,, mindmegannyi egészséget ígérő kínzóeszközök keserítenek.

De most végre betették maguk mögött az ajtót. Le-csukódott szempillánk, úgy látszik, alvásról tehetett tanúságot. Most végre körülnézhetünk ebben az orvosságos kamrában, ebben a betegketreben, Kellemetlenül: józan, unalmasan tiszta hely. Becipeltek ide, alaposan belénk vágtak és most állandóan szánakozó arccal járnak körülöttünk. — De miért ez a nagy részvét, amikor mi rövidesen újra egészségesek leszünk? Miért ez a titkolódzás és kímélet, ha mi nem szorulunk rá erre? Majd ha meggyógyultál, — hangoztatják előttünk folytonosan, kissé alakoskodva, az egészségesek biztos fensőbb-ségével. De hátha (most nincs körülöttünk senki, nem látják meg gondolatainkat) hátha, esetleg, talán mégsem gyógyulnánk meg? És ha nem gyógyulnánk meg, akkor tulajdonképpen csak egy eshetőség van (mondjuk kő bátran), — a halál. Amióta idebent vagyunk, állandóan körülöttünk settenkedik ez a gondolat, de nem» mertünk hivatalosan tudomást venni róla. Most ebben a pillanatyban egyedülletben, ebben a védtelenségünkben megrohant. A halál azonban alig hihető. Mellettünk vannak a csodaszerek, körülöttünk örködnek az orvostudomány

vívmányai és a legkiválóbb professzorok, — nem, itt nem lehet semmi baj. A tükröt, a kis kézitükrünket, tegnap ugyan eldugták előtűnik és ez rossz jel, de holnap, amint meglátnak, valószínűleg megint visszaadják.

Mennyi ideig fog tartani, vájjon felépülésünk? Mikor parolázunk újra barátainkkal? Mikor nyújtózkodunk ki ismét pihenten, frissen, egészségesen?

A halál azonban, ez a tőlünk távolálló, kellemetlen idegen, csak nem akar tágítani. Nem, tudjuk kikergetni gondolatainkból. Aggódásunk és egy buta könyv, amit nemrég olvastunk, mindig visszahozza. „A halál frakkban.” Jó cím. Carusoról, az olasz énekesről írja, hogy bebalzsamozott holttestét minden évben felöltöztetik egy új frakkba. Nápolyban nyugszik, a szép Nápolyban.

Különös a könyv előszava. A holt lelkek útjáról ír, akik a túlvilág kapujában beszámolnak, miként sáfárokdtak éveikkel, hogyan teljesítették az isteni parancsot. A komor halál-angyal mellett úgy lépkednek szegények, mint a „halálraitéltek”. Különös hely ez a túlvilág. A nagy tolongásban a testvéreken kívül ott találjuk a lelkek árnyadosait. Minden átmenet állítólag az erők bilienésével jár. Milyen a földi múltja az új jövevénynek, — érdeklődnek a szellemtömegek.

Míg ott rendszerint a Sátán képviselője csap le a halottra, itt a földön a keselyűk környékezik meg a „hallgatás, halál tornyait”. Ott a bűnök égetnek, itt a krematóriumok kis ablakán figyelik, hogy a merevnek tartott holttestek hogyan kígyóznak birkózva a lángokkal. Lent a földön egy kis láda megőrzi őket a feltámadásig, odaát elhagyják a Tartarost, az Eliziumot és szebb tájakat keresnek maguknak.

Milyen furcsán írja le a szerző a túlvilágot. Hermes kalauzolása, a Hades félelmetes ösvénye. Mennyi igaz ebből? Azután a divatossá lett Walhalla. Csók és sörpalota. Milyen különös vidékek. Feltűnik a Stix vize, megesmérjük Charont piszkos csónakjával. Bolyonganak a temetetlenek, összebújnak a félők és csónakáznak

a „jogosultak”. Milyen zavaros ez a mitológiai alvilág. Ha nem lenne itt Dante, az idegenvezető, minden bizonynyal eltévednénk az útvesztőben.

Milyen játszi, könnyű, hányaveti hangon írnak a halálról. Hát ez lenne az elmúlás? Az elmúlás, melyet az etruszk időkben komor, sötét démonnak tartottak? Vagy Thanatos lenne az igazi, az ifjú, a görög fantázia gyermeke? Mi inkább a fekete angyal mellett szavazunk. Inkább az álom testvére egyen a halál, mint a középkor, iszonyú, denevérszárnyas szörnye.

De a könyv modern időkbe is elvezet, jelenünkben vakító transzparenssek, tolakodó hirdetések ígérnek nyugodt halált, kényelmes sírhelyeket, figyelmes és előzőkeny kiszolgálást. A halál mai alakja elegáns úriember, akinek kezében mindig szúrársra, kész a pravaz-fecs kendő, hogy megmerevítsen bennünket.

A halát mai alakja orvos lenne? De az orvos segíteni akar. Háttha segítség a halál és örömteli a végső megmerevedés?

Mit ír erről a könyv?

Nemcsak Peer Gynt és Hamlet modernizálódik, hanem a halál is frakkban jár.

Ismét valami olcsó szellemeskedés.

Hiába idézzük a könyv mondásait, hiába szaladunk végig a fejezeteken, az oldalakon, semmi komoly válasz, semmi megnyugtató. Ebben a kórházi egyedülletben, a láz hánykolódó forráságában olyan jól esnék most egy támpont, egy biztos értesülés, egy hihető vigasz.

Milyen lankadatlan szorgalommal keresnénk a válaszokat, ha módunk lenne rá. Milyen másként élnénk, ha ismét homlokon csókolna az egészség tündére. Milyen másként lenne, — ha eddig is másként lett volna.

Ezzel a szomorú megállapítással reményünk és egészségvárásunk csodálatosképen hirtelen összeomlott. Most már vége az altatásnak és verejtékezve halálmagyarázatért ordítunk. Ki hogyan halt meg? Milyen volt a végső perce, fakó arcán milyen érzelem tükröződött? Milyen

a halál, mi a halál, hogyan történik a halál? Kutatjuk a búcsúzókat kifejezéseit, megkeressük a közelmúlt halottait, figyeljük a borzalmas vívódást. Mennyit néztünk eddig, mennyit olvastunk semmit nem tudunk a végről. Bánkódó, rebegő és kérdő üvöltésünket nem akarják meghallani. Sok már az egyedüllétből, jöjjenek be újra, álljanak körül ismét adjanak csillapítót. Adjanak valami!, adjanak támpontot, adjanak „kézzelfogható” magyarázatot, hiszen minden kisiklik az ujjaink közül. Segítsenek, segítsenek gyorsan, mert eltűnik a könyv, eltűnik mások haldoklása, eltűnik a felépülés reménye, eltűnik minden. Ujjaink görcsbe markolódnak, izmaink megfeszülnek, idegeink felborzolódnak a megsejtett rém előtt, jöjjenek, segítsenek, könnyítsenek, — vagy hagyjanak. Hagyjanak bennünket nyugodtan, hagyjanak számolni, elmerülni, csendesen halódn.

Úgy látszik, elkövetkezett a búcsúnk. A mi hihetetlennek tartott végső búcsúnk.

Egoizmusunk, szereplési vágyunk, immár előtérbe léphet. Most valóban mi következünk. Hányszor sóvárogtuk, hogy velünk foglalkozzanak, bennünket vegyenek elő, szerepeltessenek, szerepelhessünk, — nos, most itt az alkalom. Vágyakoztunk a feltűnés után, mindenképen ki akartunk tűnni a többiek közül, — most elérjük célunkat. Máskor tapostuk a többieket, kiszorítottuk a rászorulókat és feltétlenül elsők akartunk lenni. Most sápadt-remegőn udvariaskodunk és szárnalmas tesséké-léssel előre küldünk mindenkit.

Mennyire megváltozott tolakodó énünk. íme, egyszerre utolsók akarunk lenni. Még egy kicsit szeretnénk maradni, még egy kicsit akarunk javítani. De minden húzódásunk hasztalan.

Végig néztük barátaink, ellenségeink haldoklását, most rajtunk a sor. Fogorvosi rendelőkben tapasztalt ál-előzékenység itt mit sem használ. Ránk mutatnak és felolvassák a nevünket. Úgy látszik tehát, hogy a tévedés

valóban kizárt. Itt nem találkozunk hasonmásokká, hasonnevűekkel, összetéveszthetőkkel. Itt olyan kétségtelenül bennünket szólítanak, hogy minden furfangos menekülésünk ereinkbe fagy. Nem, — itt valóban minden hasztalan.

Olyan szelídek vagyunk ilyenkor. Olyan szende a tekintetünk, mintha egész életünkben büntelenek lettünk volna, mintha a feddhetetlenek mintapéldányai lennénk.

Nem készültünk a legnagyobb szerepre és mégis „eljátsszuk” a halált. A hetekig haldoklók és a másodpercek alatt kimúltak között nincsen különbség. Mellékes és lényegtelen, hogy sokáig halódunk-e. Időre egyáltalában nincsen szükségünk. A halál előtti életátgondolás, az utolsó lucidum intervallumok, biztosítják az átmenetet a lélek szubstancialitásáig. De utolsó elgondolásaink, anamnézisünk, a földi élmények sűrített halmazát is elének tárják, mintha összefoglaltatnák velünk az eddig végzeteket. Ismétlünk tehát és ha úgy tetszik, mindent áttekinthetünk egy pillanat alatt. Ekkor már enged az idő szorítása és mi inkább vagyunk lelkek, mint testek.

Ha művészek voltunk és megismerkedtünk az ars beata moriendivel, az élet és halál tökéletes szabályszerűségével és elsajátítottuk a mindenség okkultizmusának alapelemeit, akkor aggodalom nélkül tekinthetünk szét ilyenkor. Tökéletesen nyugodtak lehetünk a végső operáció közben.

Felfelé nézünk a kórházi mennyezetre és miközben egy fáradt légy sétáját követjük tekintetünkkel, elgondolkozunk.

A zokogó hozzátartozóknak a végső akkord csak egy délután, vagy egy este. Nekünk egy újult élet, egy lepergetett film, az örökkévalóság kezdete.

*

Messzi múltunk valamelyik virágos tavaszán ülünk egy lócán és simogatjuk a kutyánkat. Bohó, ugráló,

kedves kölyök még és botladozásain, hiábavaló nyargalásain olyan jóízűen tudunk kacagni.

Azután idő múltán ismét előttünk van a kutyánk. Cammogó, szuszogó öreg jószág lett belőle és olyan fájó nézni kövér, vénhedt testét. Csak a szeme él még, az a hűséges szeme, amiben a kutyalélek épp oly üdén csillog, mint kölyökkorában.

Nemsokára elmegy a hú állat és jönnek más kutyák. Születnek és kimúlnak körülöttünk az ebek, mi pedig elhaladunk mellettük. Ritkábban és nagyobb időközökben ugyanígy maradoznak el az emberek.

Tanúi vagyunk a folytonos elmúlásnak.

Ha kövé dermednénk, embermilliók és korok pusztulásának lennénk tanúi. Legyünk azonban akár emberek, akár kőzetek, mindenképen elfáradunk egyszer. Kemény ércek, büszke kövek is széthullanak, mert megbomlik bennük az összetartó erő, kimerülnek az atomok, megszűnik a kohézió. A halál mindenütt kopogtat egyszer.

Kutyák, emberek, kőzetek. Idő és élet relatív képletei. A tiszavirág is él és a kövek sem halhatatlanok.

Az elmúlás misztériuma lassanként kibontakozik előttünk.

A légy tovább mászik a mennyezeten és mi tovább gondolkozunk.

Sírós megilletődés fog el bennünket. Sajnáljuk magunkat és sajnáljuk földi életünket. Mennyi kedves emlék köt ehhez az anyit szidott sártekéhez. Most a búcsú óráiban csodálatosképen minden rózsaszínűnek látszik. Ifjúságunk nehéz megpróbáltatásai, acsarkodó küzdelmeink, milyen üdén kedvesek ilyenkor. Nagy neki-lendüléseink, álmokat kergető tervezéseink, véres elhasalásainak, milyen mosolykeltőek mostan. Wertheri panaszaink, sorstragédiánk, kétségbeesésünk, milyen szimplán egyszerűnek tűnik. Hát ezek voltak a fájdalmak, ezek az elátkozott helyzetek, ezek a feketeségek? Hát ennyire nem látjuk most már tragikusnak a tragiku-

sat, borzalmasnak a borzasztót? Hát a sorozatos rossz-
szak csak mimusok voltak, ijesztgető játékszerek, amik
rémítettek bennünket, miközben pedig szeretettel ja-
vítgattak a sok ferdeségen. Hajat tépő őrgöngyösnek, vad
ordítozásaink, szenvedélyes jeleneteink annyira elmúl-
hatnak, hogy alig emlékezünk rájuk?

Ha viszont megfényesítjük a rozsdamarta esemé-
nyeket lemoszuk róluk a feledékenység porát, akkor nem
értjük önmagunkat.

Olyan idegen az énünk fiatal képviselője és olyan
értelmetlen. Miért viselkedik úgy, miért teszi azt, miért
gondolkodik hamisan, holott másként is tehetné? Miért
sír és miért vigasztalan, mikor örülnie kellene? Miért a
földrenéző kétségbeesés, mikor van égrenéző nyugalom?

Düledt, üveges a szemünk és a körülöttünk lévő
azt gondolják, már végünk van. Pedig még figyelünk,
még gondolunk az elmúltakra, még nem találtuk meg a
célt, a magyarázatot, az értelmet.

Mennyi bánat keserítette meg éveinket, mennyi
könny, mennyi szenvedés.

Hol vannak az első ibolyaillatú szerelmek, hol a
kedves tavaszok, ihol a hangulatos nyarak?

Nem engedjük a derűt és boldogságot. Követeljük,
hogy hozzák elénk a dunamenti szép estétet, az érté-
kes csevegéseket és vidám kirándulásokat. Édesítsék
meg emlékeinket a drága pesti házak, amik tanúi voltak
törekvéseinknek, bukásainknak és örömeinknek.

Hiszen bárhogy panaszkodunk is, szép volt az éle-
tünk. Milyen kedvesek édes-bús szerelmeink. Most mind-
egyiket magunk előtt látjuk és egyaránt megsimogathat-
juk őket. Bocsánatot kérhetünk, kezet nyújthatunk és el-
búcsúozhatunk. Nincsen előttünk sernrrw profán mozza-
nat, mindenütt csak a bájtláthatjuk és a szívek valódi
összedobbanását. Szerelmeink, szeretettel beoltott vallo-
másaink, igaz derűt csalnak sárguló arcunkra, míg ké-
jes éjszakáink, a tiltott pásztorórák gyönyöreit maradék-
talanul belevesznek a semmibe. A bujaság papnői, a vér

szolgái nem méltók arra, hogy helyet kapjanak az ajándékozott visszanezésekben. Ők a gyötörtetésnél szerepelnek. Ellenben a megszentelt frigyárs, a másik személy, messze kimagaslik még a tiszta szerelmek közül is. Ő volt az, akit kiválasztottak számunkra. Ő volt az, akivel megosztottuk a széiwcdia)ekei és örömeiket. Ő növelte boldogságunkat és csökkentette bánatunkat. Ő volt a mankó, a kedves, a szerető, a feleség. Ő volt az, aki Isten akaratát teljesítette, Ő adott életet a következőknek, megajándékozván testtel a szellemeké; es szeretetével enyhítve a karmát.

Itt vannak azután gögicselő apróságaink, kinyújtott kicsiny karjaikkal, tiszta szép szemekkel.

Alig győzünk válogatni a boldog jelenetekben.

Szép volt ez a világ. Anyánk áldó keze, forró lánkolásaink, barátaink és tanulmányaink, jó öieig filozófiánk és a többi adomány, mennyi kellemes órával örvendeztetett meg. Kételyeink és megbizonyosodásaink milyen színössé tették éveinket. Lelki topregéseink, kínzó marcangolásaink, irányok és utak, milyen boldogságot szereztek az eredményekkel. Mennyi örömünk volt a befejezésekkel. Milyen babér volt az alkotás megszületése. Milyen erőt adott a produktum. Milyen életcél lett az alkotás.

Nagy dicsőség hátrahagyni a fennállót, a maradandót és *élet*. Képeink és írásaink, szobraink és dallamaink alig ismerik az elmúlást. Az élet és halál művészete halhatatlanná tesz bennünket. Unokáink pedig helyettünk kacagnak a halál szemébe. Ők biztosították a mozgást, az isteni tervszerűséget és az isteni haladást, Ők elintézik azt, amit mi már nem tudunk megtenni. Ők megfestik azt a képet, amit mi szeretünk volna. Ők eléneklik azt az áriát, amire nekünk nem volt tehetségünk. Ők elutaznak oda, ahová mi nem juthatunk el. Ők közelebb férkőznek Hozzá, amire nekünk nem volt módunk. Ők megtehetnek mindent, mert előttük ott áll a Lehetőség. Mi már csak a pontra várunk. A mi fáradt anya-

giasságunk pihenni vágyik. Csuklásunk és hörgő hal-
doklásunk az utolsó pecsétre melegíti a viaszt.

Talán ezért kívánjuk oly mohón az emlékeket.

Tovább, csak tovább, mondjuk epedő vágyakozás-
sal és nyújtjuk a búcsút, amennyire csak lehet.

Keressük a szépet, kutatjuk az emléket és közben
elénk tűnik a Föld, a színpad, a keret.

A sors. kegye elvezetett mindenféle tájra. Élvezhet-
tük a hatalmas tenger nyugodt kékségét és haragos hegy-
háborgásait. Csodálhattuk a rónákat és magas hegy-
ormokat. Megismerkedhettünk romantikus vidékekkel.
Jártunk arab soukkokban, török síkátorokban és kínai
pagodák között. Mosolygott ránk a Fuzsijama, füstöl-
gött felettünk az Etna és vészesen morgott felénk a Hi-
malaja. Törtettünk London rengetegében, New-York
íiázóriásai alatt és Moszkva földből nőtt gyárai között.
Elmerengtünk a vizek arculatán. Mást mesélt a Duna, a
Volga, a Márvány-tenger és a hatalmas Csendes-óceán.

Magyarságunk összeolvadt a többi nemzet érzelmé-
vel. Elvesztve kialakulófélben lévő európai egyéniségün-
ket, világpolgárként éreztünk. A lapp sóhajokat össze-
egyeztettük a magyar panaszokkal. A kínai bánatot a
néger szomorúsággal. A rabszolgák sötét bosszúterveit
a basáskodó nagyurak konokságával.

Néztük a világot, megsimogattuk a glóbusz minden
táját és megtaláltuk minden éghajlat, minden faj vará-
zsát. Emberiességünk, utazásaink benyomásai, ölel-
kező testvériségünk megérthetővé tett előttünk minden
teremtményt. Bámultuk a föld minden szépségét. Utaz-
tunk és ismerkedtünk. Ismerkedtünk állatokkal, kultú-
rákkal és világtájakkal.

Milyen pompás volt mindez. Mennyi élmény és
mégis, — mennyi panasz. Panaszkodtunk és folyton
elégedetlenkedtünk. Miért így, miért úgy? Buta okos-
kodásunkkal ostromoltuk az eget és nem láttuk meg az
előttünk heverő kincset, a megelégedettség és boldog-
ság egyedüli forrását, az Istenszeretetet. Veszekedtünk,

szeretkeztünk, táplálkoztunk, pénzt hajsoltunk, de nem tettük azt, amit egyedül kellett volna cselekednünk. Gonoszokdtunk, vétkeztünk, kegyetlenkedtünk, káromkodtunk, de soha nem tettük össze a kezünket. Röhögve belerúgtunk az ártatlanokba, megcsaltuk a tudatlanokat és elnyomtuk a védteleneket.

Amilyen jó visszanezni és tekintetni mindenféle szép emlék között, olyan borzasztó a bűnök jelentkezése. Olyan kegyetlen ez a nem várt „pontos” beszámolás. Pedig elengednénk a rosszat, hiszen tudjuk, milyen gonoszak voltunk. Szenilitásunkban is élénken előttünk állanak förtelmeink. Bűnösök voltunk, éreztük ezt. Átkok átka, hogy tudatosan cselekedtünk. Mindezt belátjuk. De most inkább a jóval kenjék meg vonagló emlékeinket, kínlódó lelkünket. Hozzák elénk kegyes tetteinket, mutassák be a jó énünket, felejtsek el a feketeiséget, az ördög óráit. Ha nem akarják visszarángatni a jó multunkat, mi készségesen felsoroljuk makulátlan tetteinket.

Ne még, csak még egy percre ne. Álljon meg a kasza suhintása, ne zuhanjon nyakunkra a guillotine, ne húzzák meg a fegyver ravaszát. Sorolunk mi tetteket, előkaparunk mi mentségeket, találunk mi megoldást.

Eddig simán ment az életátgondolás és nem. hiányzott a kedves emlék. De most, amikor bűneinket szegzik mellünknek, nem bírjuk a szorítást tovább. Bűneink lenyesegetésére a jótettek ollóját keressük kétségbeesetten, de nem kerül kezünkbe semmi. Mint mindig, most is elbíztuk magunkat.

A sima ismétlés, a végiggondolások eddigi nyugodt méltósága mindjobban kuszált lesz. Borzalmas káoszt varázsol körénk ez a hiábavaló erőlködés. Keressük a legyet, azt a kis pontot, ami még kétségtelessé tenné előttünk az életet, de az már nincs sehol. Szeretnénk kezünkkel hadonászni, de az már nem mozdul parancsunkra. Lábunkon felfelé kapaszkodik a jeges hideg-

ség, a negatívum, a mozdulatlanság, a pont, a pecsét, a vég. Érzékeink, amelyeknek mindig készséggel hódolunk, most galádul cserbenhagynak. Pislogásunkban mind kevesebbet látunk a körülöttünk lévőkből. Eltávolodnak a hegyek a fák, az emberek. Homályossá lesz a halotti szoba, elmosódnak az arcok, eltimpul a zokogás. Nem látjuk többé szeretteinket. Megyünk előre a bizonytalanba, visszavonhatatlanul.

A halál hideg és nem szentimentális. Minden könnyörgés hiába. Még figyelik szívünk dobbanását, még, nem takarják le tetemünket, de az orvos már türelmetlenül várja, hogy mikor mondhatja ki a végső szót.

Mi van ekkor a lélekkel, milyen tusa folyik a belső szekrényben, az élők nem tudják. De ahogy az élet arculatában megismertük az Ördögöt, úgy következtethetünk, hogy itt sem hagyja el az embert. Nagy jelentet rendez, szennyes szájjal vitázik és magának követeli a bűnöst. Pokoli zürzavarban, őrzöngő ordítással belénk karmol, ránk vicsorog és torkunkra kígyózik. Bűzlő fekélyeiben könnyen magunkra ismerhetünk, mozdulataiban mintha tükörképünket látnánk, belseje szakasztott a másunk és most mégis: irtózunk a vele való egyesüléstől. A gennyes büngözők, a kilátástalan feketeség vissza-riaszt. A szeretetlenség, a kígyók közé való taszítás megrettent. Az örökkévalóság előtörő lángnyelvei körülnyaldosnak. Kezdődnek azok a kiuok, melyek nem fejeződnek be, folytatódnak a lelkifurdalások, melyek csak növekednek. Kitérül alattunk a mélység, mely soha nem nyílik fel újra.

Zuhanunk lefelé és soha nem érünk elég mélyre. Szenvedünk és nem; enyhülnek szenvedéseink. Szenvedünk oly módon és oly határtalan szenvedéssel, ahogyan ezt soha nem képzeltük volna el. Kínlódunk és kínlódásunk örökké új, soha meg nem szokható. Megdermedünk a rémülettől, elszörnyedünk a rémes süvöltésektől, elkábulunk a pokoli zajtól. Kezünkön, arcunkon, egész testünkön, csupa mérges, soha nem gyógy-

gyúló kelés, melyeket eddig elkendőzhettünk, de most visszavonhatatlanul előtörnek. Kígyók sziszegése, férgek csípései, utálatos ölelések fojtogatnak. Társaink a bűnben mind-mind mellettünk tülekednek most és belpoklos szájukkal belénk marnak. A szadista örült vérbengázoló kegyetlenkedései valóra válnak ekkor. Harapunk és harapnak bennünket. Gyötrünk és gyötörtetünk. Elvéرزünk és elgyengülünk, de még sincsen szabadulás, könnyebbedés, megpihenés.

Ebből a poklok poklából időtlen idők múlva talán eljuthatunk abba a kegyes, fejlődő helyzetbe, hogy nem bántjuk többé kintól üvöltő társainkat. Nem harapunk vissza, nem tépjük fel másokon a sebes húst. Tűrünk és akarunk szenvedni. Lassanként megbocsátjuk a harapásokat a dühöngő gyűlölködéseket. Lassanként elismerjük a lelkiismeretfurdalásaink jogosságát. Lassanként belátás és istenfélés dereng fel gyötrődő és bomladozó lelkünkben.

Végigmegyünk ekkor a fejlődés bibliatanácsolta fokozatain. Szeretünk és szeretetünk kiemel alacsonyágunkból, imádkozunk és megkíséreljük az imádkoztatási. Tisztulunk, ahogyan előbb kellett volna. Megnyugszunk olyan édes nyugalommal, amelyet eddig is megtalálhattunk volna.

Ha azután mindezen szerencsésen túl vagyunk és a szenvedés kiegészített belőlünk minden morzsányi bűnt, akkor következik az, amit szó soha el nem mondhat, toll sóba le nem írhat.

Baráti szellemkezek megfürdetnek az örök élet vizében, hogy utána hófehér lelki testünkre napsugárból font könnyű ruhát adjanak. Tisztultságunk jó érzése könnyedséggel párosul és fényes testvéreink szeretete boldoggá tesz. Körülöttünk minden csupa fény, mosolygás, jóleső melegség és végtelen szeretet. Azonban alig, hogy ide kerültünk, már vágyakozunk és adni akarunk. Vágyakozunk Ő utána és segíteni akarunk szerencsétlen testvéreinken. Ezzel megpecsételtük sor-

sunkat. Ezzel a vágyakozással és részvétellel megérdemljük a paradicsomot. Az örök cél felé való vonzalunk és szeretetünk aktivitása ettől kezdve csak növekedik bennünk. Hiába szerez édes kábulatot a mennyország levegője, hiába visszhangzik daltól és madárcsicsergéstől az egész mesevidék, hiába örülünk a tisztákkal és nemesekkel, ez még nem. elég. A mi lelkünk Isten után vágyódik, ő feléje tör és az út kezdetén nem nyughatik meg soha.

Mily boldogság lehet mindezt akkor megérni, amikor még nézik szemünk furcsa fényét, amikor az anyagnak még van egy utolsó kártyája, amikor még tulajdonképpen élünk. Akkor már nem fordulnánk vissza semmiért. A föld kínos erőlködései, csókos éjszakák, aranyhegyek, ifjúság és szépség, természeti ékkövek, — mind értéktelen szürkeségek az ég ajándékai mellett. Az újult csábítások már nem vehetik fel a versenyt a mennyek országútjával.

Akár szenvedünk ekkor, kínos poklot várva, akár örülünk, látva a paradicsom szegélyét, — mindenesetre megérkeztünk. Itt a misztérium fordulója. Megérkeztünk a kapuhoz, a határhoz, az új világhoz.

Egy könnycsepp szalad végig az arcunkon, egy végső sóhaj tör elő megkínzott tudónkból, szívünk utolsót vonaglik és e világ számára, nem vagyunk többé.

Egy különös, fájdalmas, de megkönnyebbült érzés, — meghaltunk.